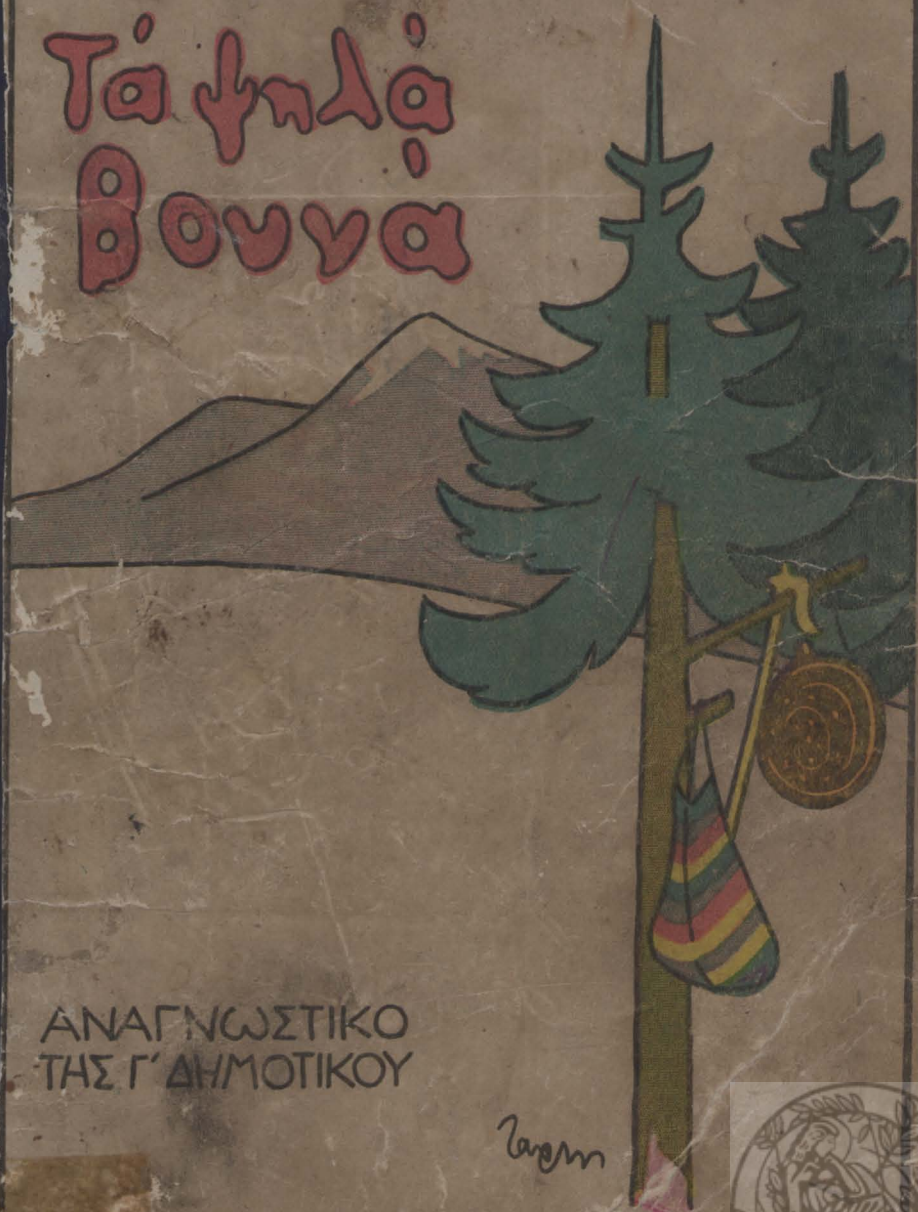

Ζαχαρία Α. Παπαντωνίου

Τὰ ψηλὰ βουνά

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ
ΤΗΣ Γ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Ζαχαρία

ΤΙΜΗ ΑΔΕΤΟΥ ΔΡ. 13.20 (ΔΕΜΕΝΟΝ ΔΡ. 3 ΕΠΙ ΠΛΕΟΝ)
Αθήναι, εστιμῆσεως καὶ ἀπογραφῆς κυκλοφορίας 48643/5-10-29

ΑΦΙΕΡΩΝΕΤΑΙ
ΣΤΗΝ ΙΕΡΗ ΜΝΗΜΗ
ΛΑΜΠΡΟΥ ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ
ΔΗΜΟΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Δ. ΠΑΠΑΚΩΣΤΑ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

121934

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

ΤΑ ΨΗΛΑ ΒΟΥΝΑ

1. Οί τρεῖς φωτιές.

Βραδιάζει. Τί λαμπρή φωτιά είναι αὐτή πού φάνηκε στοῦ βουνό!

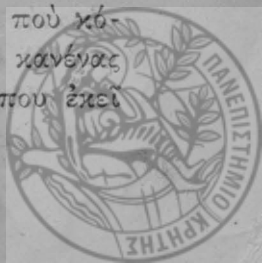
Πρῶτος ὁ Φάνης τὴν εἶδε. Πρῶτος αὐτὸς βλέπει τὶς ὁμορφιές τῆς γῆς καὶ τ' οὐρανοῦ, καὶ τὶς δείχνει στ' ἄλλα παιδιὰ: τὸν ἥλιο πού βασιλεύει, τὰ σύννεφα πού τρέχουν στὸν οὐρανό, τὸ ἄστρο πού καθρεφτίζεται στοῦ ρυάκι.

«Κοιτᾶτε, εἶπε, μιὰ φωτιά ἐκεῖ ἀπάνω!» κι ἔδειξε τὴ φωτιά στὰ δυὸ παιδιὰ πού ἦταν μαζί του, στοῦ Μαθιὸ καὶ στοὺν Κωστάκη.

Κάθονταν κι οἱ τρεῖς αὐτὴ τὴν ὥρα στοῦ πεζούλι τῆς ἐκκλησίας. Ἦταν κουρασμένοι ἀπὸ τὸ πολὺ παιχνίδι. Εἶχάν διακοπές.

«Ναί, ἀλήθεια, μιὰ φωτιά!» εἶπαν οἱ ἄλλοι δυό.
«Πῶς λάμπει!» εἶπε ὁ Φάνης. «Σὰν τὸ χρυσάφι».

Τὰ παιδιὰ τὴν κοίταζαν καὶ ρωτοῦσαν τὸ ἓνα τὸ ἄλλο: ποίος τάχα τὴν ἀναψε; Μήπως οἱ τσοπάνηδες πού βόσκουν τὰ κοπάδια; Μήπως οἱ λοτόμοι, πού κόβουν τὰ δέντρα μὲ τὰ τσεκούρια; Ἡ μήπως κανένας πού πῆγε νὰ προσκυνήσῃ στοὺν Ἀι-Λιά; Κάπου ἐκεῖ κοντὰ εἶναι αὐτὸ τὸ μοναστήρι.

«Μπορεῖ νὰ μὴν τὴν ἀναψαν ἀνθρωποι» εἶπε ὁ Κωστάκης.

—«Τότε ποιός;»

—«Μπορεῖ νὰ τὴν ἀναψε ὁ Ἀράπης».

—«Καὶ τί εἶναι αὐτὸς ὁ Ἀράπης;» ρώτησαν οἱ ἄλλοι δύο.

—«Εἶναι ἓνας μεγάλος ἀράπης, πού ἔχει τὴ σπηλιά του ἐκεῖ ἀπάνω σ' ἓνα βράχο. Στὴ μέση στὸ βουνὸ λένε πὼς εἶναι αὐτὸς ὁ βράχος».

—«Σώπα, καημένε Κωστάκη» λέει ὁ Μαθιός. «Τὸ πιστεύεις ἐσύ; Ἐγὼ δὲν τὸ πιστεύω. Ποιὸς τὸ εἶδε;»

—«Τὸ ἔλεγε ἡ γιαγιά μου».

—«Καὶ ποῦ τὸ ξέρει αὐτή;»

—«Εἶναι πολὺ γριὰ ἡ γιαγιά μου».

«Ὅσο νύχτωνε, τόσο ἔλαμπε αὐτὴ ἡ φωτιά· κι ὅσο ἔλαμπε, τόσο ὁ Κωστάκης πίστευε τὴ γιαγιά του.

Ὁ Μαθιὸς δὲν πίστευε τίποτα. Ἦταν βέβαιος πὼς τὴ φωτιά τὴν εἶχε ἀνάψει ὁ τσοπάνης.

Ὁ Φάνης δὲ μιλοῦσε.

«Φάνη! Φάνη! τρεῖς φωτιές, τρεῖς φωτιές!»

Ἔτσι ἀκούστηκαν νὰ φωνάζουν δυὸ παιδιὰ, πού ἔτρεχαν κατὰ τὸ μέρος ἐκεῖνο γιὰ νὰ βροῦνε τὸ Φάνη.

Ὁ Φάνης τίς εἶχε ἰδεῖ ἐκεῖνη τὴ στιγμή. Στὴ μιὰ φωτιά κοντὰ εἶχαν ἀνάψει κι ἄλλες δύο. Τρεῖς χρυσὲς φωτιές ἔλαμπαν ἀραδιασμένες στὸ βουνό, πού δὲ φαίνεται πιά παρὰ σὰ θεόρατος γαλανὸς ἴσκιος ἀπάνω στὸν οὐρανό.

Ὁ Φάνης τίς κοίταζε μὲ θαυμασμό.

«Ποιὸς τίς ἀναψε;» ρωτᾷ καὶ πάλι ὁ Μαθιός.
«Τί λές ἐσύ, Φάνη;»

Ὁ Φάνης ἀπάντησε:
«Νὰ ἤμαστε ἐκεῖ ἀπάνω!»

2. Τὸ γράμμα τοῦ Ἀντρέα.

Καὶ τάχα δὲν μπορούσαν νὰ εἶναι κι αὐτοὶ ἐκεῖ ψηλά;

Πολλὲς φορὲς ὁ δάσκαλος τοὺς εἶχε πεῖ στὸ μάθημα, πὼς τὰ παιδιά ποὺ εἶναι στὴν τελευταία τάξη τοῦ ἑλληνικοῦ, μπορούν νὰ πᾶνε μόνα τους στὸ βουνό. Πὼς ἅμα ἔχουν θάρρος καὶ πειθαρχία, μπορούν νὰ κατοικήσουν μόνα τους ἐκεῖ ἓνα δυὸ μῆνες. Φτάνε νὰ ἔχουν τὴν ἄδεια τοῦ πατέρα τους, τὴν κατοικία καὶ τὴν τροφή.

«Πόσα πράματα, τοὺς εἶπε, θὰ μάθετε ὅταν πᾶτε τόσο ψηλά! οὔτε τὸ βιβλίο μπορεῖ νὰ σᾶς τὰ πῇ οὔτε γώ». Κι ἔφυγε γιὰ τὴν πατρίδα του, γιὰ νὰ περάσῃ τίς διακοπές. Ἦταν βέβαιος πὼς ἅμα θέλουν τὰ παιδιά, θὰ τὸ κατορθώσουν.

Τὰ παιδιά παρακάλεσαν τοὺς γονεῖς τους, νὰ τοὺς ἀφήσουν νὰ πᾶνε. Ἐκεῖνοι ἀντιστάθηκαν στὴν ἀρχή.

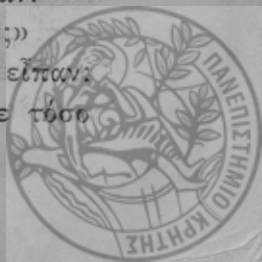
«Ποῦ ξέρομε, εἶπαν, τί θὰ κάμετε τόσο μακριά; Τάχα θὰ μπορῆτε νὰ βρίσκετε ὅ,τι σᾶς χρειάζεται; Θὰ φροντίζῃ ὁ ἓνας γιὰ τὸν ἄλλο; Θὰ εἴστε ἀχώριστοι;»

Ὑποσχέθηκαν πὼς καὶ τὰ εἰκοσιπέντε παιδιά θὰ εἶναι σὰν ἓνας. Μὰ ὕστερα οἱ δικοὶ τους ρώτησαν:

«Ποῦ θὰ βρῆτε τίς καλύβες νὰ καθίσετε;»

Ἦταν ἡ πρώτη δυσκολία. Ὑστερα τοὺς εἶπαν:

«Ποῦ θὰ βρίσκετε τὴν τροφή γιὰ νὰ ζῆτε τόσο μακριά;»

Μπροστὰ στὶς δυὸ δυσκολίες τὰ παιδιὰ σταμάτησαν· ἄφησαν τὸ ταξίδι γιὰ ἄλλη φορά.

Καὶ κεῖνο ποὺ μένει γιὰ ἄλλη φορά σπάνια γίνεται.

Ἐνας ὅμως μαθητῆς, ὁ Ἀντρέας, προσπάθησε νὰ κάμῃ αὐτὸς μόνος, ἐκεῖνο ποὺ οἱ ἄλλοι δὲν μπόρεσαν νὰ κατορθώσουν.

Ἦταν τὸ παιδί ποὺ τολμοῦσε. Ὁ Ἀντρέας κυνηγοῦσε πιὸ πολὺ τὰ δύσκολα παρὰ τὰ εὐκολα. Δὲν τὸν θυμοῦνται νὰ δείλιασε ποτέ. Ἀλλὰ πιὸ γενναῖος ἦταν ἐκεῖ ποὺ θὰ ὠφελοῦσε τοὺς ἄλλους.

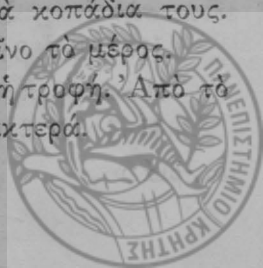
Ὁ πατέρας του, ὁ κύρ Στέφανος, ἦταν ἐργολάβος ξυλείας στὸ δάσος ποὺ τοὺς εἶπε ὁ δάσκαλος νὰ πᾶνε, στὸ Χλωρό. Εἶχε πολλοὺς λοτόμους ἐκεῖ.

Τὸν παρακάλεσε λοιπὸν ὁ Ἀντρέας νὰ δώσῃ χάρισμα τὴν ξυλεία γιὰ τὶς καλύβες, ποὺ χρειάζονταν τὰ παιδιὰ. Καὶ γιὰ νὰ πετύχῃ, ἀκολούθησε μιὰ μέρα τὸν πατέρα του στὸ δάσος, ὅπου εἶχε πάει νὰ ἐπιβλέψῃ τὴν ἐργασία.

Σὲ δυὸ μέρες οἱ λοτόμοι ἔστησαν ὀχτὼ καλύβες. ὀχτὼ γερὲς καὶ χαριτωμένες καλύβες· ἓνα χωριουδάκι. Ἡ κατοικία ἐτοιμάστηκε.

Ἀπὸ τοὺς λοτόμους πάλι ἔμαθε ὁ Ἀντρέας πῶς οἱ βλάχοι θὰ πήγαιναν στὰ Τρίκορφα, καθὼς τὸ λένε κεῖνο τὸ βουνό, γιὰ νὰ βοσκῇσουν τὰ κοπάδια τους. γιὰτὶ φέτος βγῆκε πολὺ χορτάρι σὲ κεῖνο τὸ μέρος.

Βρέθηκε λοιπὸν τὸ σπουδαιότερο, ἡ τροφή. Ἀπὸ τὸ κοπάδι θὰ ἔχουν τὸ κρέας καὶ τὰ γαλακτερά.

‘Ο Ἀντρέας ἔμεινε στὸ δάσος ἀνυπομονώντας νὰ ἔρθουν οἱ βλάχοι. Κι ὅταν ἤρθαν, ἔστειλε στὴν πόλη, στὰ δυὸ παιδιά, αὐτὴ τὴν παραγγελία:

Παιδιά

Στὶς εἰκοσιεννιά, τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων, ἐσεῖς οἱ δυό, κατὰ τὸ βράδυ νὰ κοιτάξετε στὸ βουνό, πρὸς τὸ μέρος μας, πρὸς τὸ Χλωρό. Ἄν δῆτε τρεῖς φωτιές στὴν ἀράδα, νὰ ξέρετε πὼς αὐτὸ θὰ εἶναι μῆνυμα δικό μου γιὰ σᾶς· θὰ σημαίνει πὼς ὅλα ἔχουν ἐτοιμαστῇ, κι ἡ τροφή, κι οἱ καλύβες κι ὅτι ἄλλο χρειάζεται. Μόνο νὰ εἰδοποιήσετε γι’ αὐτὸ τὸ Φάνη καὶ τ’ ἄλλα παιδιά. Καὶ νὰ κάμετε ὅτι μπορεῖτε γιὰ νὰ ἔρθετε. Μὴ χάνετε καιρό. Τί ὥραϊα ποὺ εἶναι δῶ ψηλά!

Εἰκοσιεννιά, τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων, ἀπόψε, νά, οἱ φωτιές!

Τὰ δυὸ παιδιά ἔφτασαν κι ἔφεραν τὸ μῆνυμα στὸ Φάνη, στὸ Μαθιὸ καὶ στὸν Κωστάκη.

Ἀνέλπιστη χαρά! Ποτὲ δὲν εἶχαν συνεννοηθῇ ἀπὸ τόσο μακριά. Θὰ πᾶνε; Καὶ πότε; Πῶς;

Τρέχουν στὸ σπῖτι κοιτάζοντας πάντα πρὸς τὶς τρεῖς φωτιές.

«Μᾶς γνέφουν!» φωνάζει ὁ Κωστάκης.

Κι ἀλήθεια, οἱ τρεῖς φωτιές νόμιζες πὼς τοὺς καλοῦσαν.

3. Τὸ ξεκίνημα.

Στὸν κύρ Στέφανο τὸ χρωσ-
Αὐτὸς ὁ καλὸς ἄνθρωπος, ὅταν
ἔδωσε τὸ λόγο του στοὺς γονεῖς

μέ τὰ παιδιά. Εἶπε πῶς θὰ τὰ προσέχῃ ἐκεῖ πού βρίσκονται, πῶς θὰ τοὺς κάνη ὅσες εὐκολίες μπορεῖ καὶ θὰ τοὺς φέρνῃ νέα τους συχνά, πού θὰ κατεβαίνῃ στὴν πόλῃ.

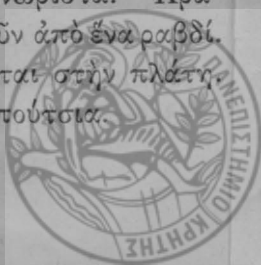
Μόνο ἔτσι κατῶρθωσαν νὰ πάρουν τὴν ἄδεια. Πέρασαν δυὸ τρεῖς μέρες ὥσπου νὰ ἐτοιμαστοῦν, καὶ τέλος ἓνα πρωὶ τὸ μεγάλο καὶ ζωηρὸ καραβάνι ξεκίνησε.

Πᾶνε στὰ ψηλά βουνά. Εἶναι εἰκοσιπέντε παιδιά. Τὰ δεκαπέντε πήγαιναν πεζῇ. Τὰ δέκα καβάλα στὰ φορτωμένα μουλάρια, πού τὰ ὀδηγοῦν τρεῖς ἀγωγιάτες. Ἀκολουθοῦσε ὁ κύρ Στέφανος, καβάλα στὴν κόκκινη φοράδατου

Καὶ τὰ εἰκοσιπέντε παιδιά ἔγιναν ἀγνώριστα. Κρατοῦν ἀπὸ ἓνα ραβδί.

...ὡ...σω.

...ια τοὺς κρέμονται στὴν πλάτη...
...καὶ χοντρά παπούτσια.

Εἶναι ντυμένα γιὰ νὰ ζήσουν σὲ βουνό. Τὸ ἴδιο
ροῦχο θὰ φορεθῇ βράδυ καὶ πρωί, θὰ παλέψη μὲ ἀγ-
κάθια καὶ μὲ πέτρες, θὰ σκίζεται καὶ θὰ μπαλώνεται.
Τίποτα καινούριο δὲ φοροῦν.

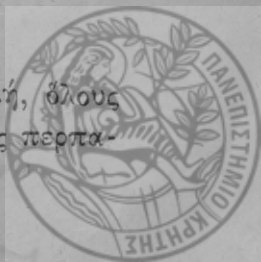
Τί ἀπλὰ παιδιὰ πὺ ἐγίναν!

Μὲ τὰ βαριά σακούλια τοὺς μοιάζουν τοὺς μαστό-
ρους καὶ τοὺς πραγματευτάδες πὺ ἔρχονται κάτω στὴν
πόλη.

Ὁ Μπαλωματὴς τοῦ χωριοῦ.

Ὅλους τοὺς θυμοῦνται αὐτὴ τὴ στιγμή, ὅλους
τοὺς παραστένουν ἕναν ἕνα ὅπως εἶναι, ὅπως περπα-
τοῦν, ὅπως φωνάζουν.

Ὁ Δημητράκης κάνει τὸ γανωματῆ καὶ φωνάζει: «Χαλκώματα νὰ γανώωω.....»

Ἀκονιστής

Ὁ Κωστάκης τὸν μπαλωματῆ: «παπούτσια νὰ μπαλώωω...»

Ὁ Γιώργος πάλι παραστένει τὸν τροχιστή: «μαχαίρια, ψαλίδια, σουγιάδες, γι' ἀκόοο.....νισμα».

Ὁ Φάνης θυμήθηκε ἓναν πρᾶματευτῆ πού τὸν εἶχαν ξεχάσει. Πουλεῖ τὰ βοτάνια, τὴ ρίγανη καὶ τὰ χορταρικά· τὸν λένε Κορφολόγο καὶ φωνάζει: «κάπαρη, καλὴ κάπ....!».

Μέσα σ' αὐτὰ τὰ γέλια ὁ Καλογιάννης

θυμήθηκε τὸ «Τ σ ι ρ ι τ ρ ὸ» κι ἄρχισε νὰ τραγοῦδῃ. Ὁλη ἡ συνοδεία πῆρε τὸ γελαστὸ τραγοῦδι καὶ τὸ ἔλεγε χτυπώντας τὰ ραβδιὰ στὴ γῆ:

Σὲ μιὰ ρόγα ἀπὸ σταφύλι
ἔπесαν ὀχτὼ σπουργίτες
καὶ τρογοῖπιναν οἱ φίλοι.....

τσίρι-τίρι, τσιριτρό,

τσιριτρί,

τσιριτρό.

Ἐχτυπούσανε τὶς μύτες

καὶ κουνούσαν τὶς οὐρές,

κι εἶχαν γέλια καὶ χαρές,

τσίρι-τίρι, τσιριτρό,

τσιριτρί,

τσιριτρό.

Πώπω πώπω σὲ μιὰ ρόγα

φαγοπότι καὶ φωνή!

τὴν ἀφήκαν ἀδειανή...

τσίρι-τίρι, τσιριτρό,

τσιριτρί,

τσιριτρό.

Καὶ μεθύσαν, κι ὅλη μέρα

πᾶνε δῶθε, πᾶνε πέρα

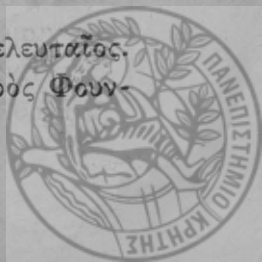
τραγουδώντας στὸν ἀέρα

τσίρι-τίρι, τσιριτρό,

τσιριτρί,

τσιριτρό...

Μονάχα ὁ Φουντούλης δὲ μιλεῖ· ἔμεινε τελευταῖος.
Εἶναι παχὺς καὶ στρογγυλὸς ὁ καημένος ὁ μικρὸς Φουν-

τούλης! Τὸ μουλάρι του εἶναι πολὺ ὀκνό· δὲν ἀκούει ἀπὸ φωνή κι ἀπὸ χτύπημα. Γιατί τὸν ἐφόρτωσαν σ' αὐτὸ τὸ ζῶο; Γιὰ νὰ μὴν κυλήσῃ;

Ὁ Φουντούλης ἀγωνίζεται νὰ τὸ φέρῃ μπροστά, μὰ κεῖνο μένει τελευταῖο. Στὸ τέλος ὁ Φουντούλης ἀρχίζει νὰ φοβᾶται πὼς τὸ ζῶο του δὲν εἶναι μουλάρι. Τὸ κοιτάζει καλὰ στ' αὐτιά. «Μήπως κατὰ λάθος, συλλογίζεται, μοῦ ἔδωσαν κανένα γαίδαρο;»

Μὰ κι οἱ ἄλλοι δὲν τὸν ἀφήνουν ἥσυχο, καὶ στὸ τέλος θὰ τὸν κάμουν νὰ τὸ πιστέψῃ.

«Τὸ ἄτι σου, Φουντούλη, ἔχει μεγάλα αὐτιά!»

—«Περίμενε, Φουντούλη, καὶ θ' ἀκούσης καὶ τὴ φωνή του!»

Μὰ ὁ Φουντούλης, ποὺ δὲ θυμώνει ποτέ, βάζει τὰ γέλια μαζί μὲ τοὺς ἄλλους.

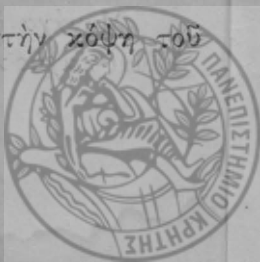
Τὸ καραβάνι ἀνέβαινε τὰ Τρίκορφα, ξυπνώντας τὶς λαγκαδιές μὲ τὰ γέλια του, τὶς φωνές του καὶ μὲ τὴν περπατησιά του στοὺς πετρωτοὺς δρόμους.

4. Οἱ μικροὶ ταξιδιωτὲς ἀνεβαίνουν τὸ βουνό.

Ὅταν ἔφτασαν σὲ μιὰ ράχη, τοὺς καλωσόρισε ὁ κρύος ἀέρας. Αὐτὸς ὁ ἀέρας εἶχε περάσει ἀπὸ κάθε κορφὴ καὶ κάθε λαγκαδιά. Τὸν πῆραν μὲ βαθιὰ ἀναπνοή.

Πουλᾶκια μὲ ἄσπρη τραχηλιά κουνοῦσαν τὴν οὐρά τους στοὺς θάμνους, κι ὕστερα ἔφευγαν μὲ γοργὸ λαρυγγισμό.

Ἐνα κατσίκι κατὰμαυρο ἔστεκε στὴν κόψη τοῦ βράχου.

Πάνε στά ψηλά βουνά.

Οἱ βράχοι σχημάτιζαν σὰ θεόρατα σπίτια, πού δὲν ξέρεις ποιὸς τὰ κατοικεῖ. Οἱ γκρεμοὶ ἦταν φυτεμένοι μὲ πουρνάρια καὶ κουμαριές. Ἀλλοῦ κατέβαιναν γυμνοὶ καὶ ἀπότομοι σὰ νὰ τοὺς εἶχες κόψει μὲ σπαθί.

Ὁ βράχος ἀπάνω στὸ βράχο, ὁ λόφος ἀπάνω στὸ λόφο σχημάτιζαν τὸ βουνό.

Πελώρια ἦταν ὅλα.

Καὶ σ' αὐτὸ τὸ ὕψος ἀνέβαινε μὲ στροφές, ὅλο ἀνέβαινε ὁ δρόμος.

Εὐτυχισμένοι σὲ τοῦτο τὸ θέαμα οἱ μικροὶ ταξιδιώτες, κοίταξαν πρὸς τὶς κορφές. Ἕνας τους φώναξε: «Γειά σας ψηλὰ βουνά!»

5. Τὸ τραγούδι τοῦ Μπαρμπαφώτη.

«Ἔ, Μπαρμπαφώτη!» ρώτησε ὁ κὺρ Στέφανος· «δὲ θὰ μᾶς πῆς κανένα τραγούδι;»

Ὁ Μπαρμπαφώτης χαμογέλασε.

«Κανένα πού νὰ λέη ἔτσι γιὰ ψηλὰ βουνά» ξαναεἶπε ὁ κὺρ Στέφανος.

«Σὰν ποιὸ νὰ πῶ;» ρώτησε ὁ ἀγωγιάτης.

Πέρασε λίγη ὥρα καὶ δὲν ἄρχιζε τὸ τραγούδι ἀκόμη. Συλλογιζόταν: «Νὰ πῶ τὴν ἀλαφίνα, νὰ πῶ τὸν Κατσαντώνη, νὰ πῶ τὴ βλαχοπούλα, τί νὰ πῶ;»

Τέλος ἀποφάσισε. «Ἐγὼ γέρασα τώρα, λέει, μὰ γιὰ τὸ χατήρι τοῦ κὺρ Στέφανου θὰ τὸ πῶ».

Κι ἀφοῦ σήκωσε τὴν τσίτσα καὶ τράβηξε δυὸ ρουφηξιές, ἄρχισε:

*Καλότνχα εἶναι τὰ βουνά, ποτέ τους δὲν γερνᾶνε!
τὸ καλοκαίρι πράσινα καὶ τὸ χειμῶνα χιόνι...
καὶ καρτεροῦν τὴν ἀνοιξη, τ' ὅμορφο καλοκαίρι,*

νὰ μπουμπουκιάσουν τὰ κλαριά, ν' ἀνοίξουνε τὰ δέντρα.
νὰ βγοῦν οἱ στάνες στὰ βουνά, νὰ βγοῦν οἱ βλαχοπούλες,
νὰ βγοῦν καὶ τὰ βλαχόπουλα, λαλώντας τὶς φλογέρες.

Δὲ γερνᾷ τὸ τραγούδι! Ὁ Μπαρμπαφώτης γέρασε,
μὰ ἡ φωνή του ἔμεινε λιγερή ὅπως στὰ νιάτα του.

6. Τὰ παιδιά κοιτάζουν τὸ νερὸ τῆς Ρούμελης.

Ὅταν ἔφτασαν ψηλότερα, παραξενεύτηκαν μ' ἓνα
ἀσυνήθιστο χρῶμα ποὺ φάνηκε κάτω στὸ βάθος τῆς
λαγκαδιᾶς.

«Τί εἶναι κεῖνο;» φώναξαν τὰ παιδιά. «Εἶναι νερό;»

— «Νερό» ἀπάντησε ὁ ἀγωγιάτης.

— «Μὰ εἶναι ἀκίνητο» εἶπε ὁ Κωστάκης.

— «Νερὸ στὸν κατήφορο ἀκίνητο, πῶς γίνεται;»

— «Εἶναι σὰν ἀκίνητο» εἶπε τότε τὸ παιδί.

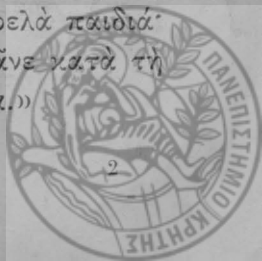
— «Βέβαια, γιατί ἐμεῖς εἴμαστε ψηλά. Πάρα πέρα
ποὺ θὰ χαμηλώσωμε, θὰ δῆτε πῶς τρέχει».

— «Πῶς τὸ λένε αὐτὸ τὸ ποτάμι;»

— «Ρούμελη. Μὰ ἐδῶ εἶναι ρέμα, δὲν εἶναι ἀκόμα
ποτάμι. Πρέπει νὰ κάμη μεγάλο ταξίδι γιὰ νὰ γίνη τὸ
ποτάμι τῆς Ρούμελης. Ἔχει ν' ἀπαντήση πολλὰ νερά,
νὰ στρογγυλέψῃ πολλὰς πέτρες καὶ νὰ γυρίσῃ πολλοὺς
μύλους ἀκόμα.»

— «Εἶναι γαλαζοπράσινο» εἶπε ὁ Φάνης. «Τί ὡ-
ραῖο χρῶμα!»

— «Αὐτὸ τὸ χρῶμα, εἶπε ὁ κύρ Στέφανος, εἶν' ἀπὸ
τὴν ὁρμὴ ποὺ ἔχει τὸ νερό. Ἐδῶ ἀπάνω ἡ Ρούμελη
εἶναι ἀνήσυχη. Πηδοῦν τὰ νερά της σὰν τρελὰ παιδιά·
μόνο στὸν κάμπο φρονιμεύουν. Καὶ ὅσο πᾶνε κατὰ τὴ
θάλασσα, γίνονται ἡσυχὰ καὶ συλλογισμένα.»

“Όταν ἔφτασαν πιὸ ψηλά, δὲν εἶδαν πιά τῇ Ρούμελῃ. Σὲ μιὰ στροφὴ τοὺς κρύφτηκε.

Ὁ Κωστάκης λυπήθηκε, σὰ νὰ τοὺς εἶχε λείψει κανέννας σύντροφος.

«Ἐννοια σου, Κωστάκη, εἶπε ὁ ἀγωγιάτης, καὶ θὰ μᾶς βγῇ πολλὲς φορές μπροστά. Φεύγει ἡ Ρούμελῃ ἀπὸ δῶ; Ἐχει νὰ θρέψῃ τόσα πλατάνια, νὰ περάσῃ ἀπὸ τόσες λαγκαδιές!»

Πάρα πέρα πού χαμήλωσαν, ἄκουσαν τῇ βοῇ της, κι ἔνιωσαν πὼς ἡ Ρούμελῃ εἶναι πάντα κοντά.

7. Καταστροφὴ στὰ κουλούρια τοῦ Φουντούλη.

Ὁ Φουντούλης πηγαίνει ἀπάνω στὸ μουλάρι του σὰ φορτωμένος κι ὄχι σὰν καβαλάρης. Εἶναι ὅμως πολὺ συλλογισμένος. Κανέννας δὲ μιλεῖ γιὰ φαγητό, κι ἡ ὄρεξή τοῦ Φουντούλη ἔχει σημάνει μεσημέρι πολλὲς φορές.

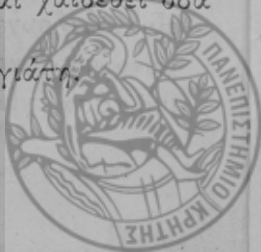
Ἐχωσε τὸ χέρι μέσα στὸ σακούλι του καὶ ἀπάντησε κατιτί. Τέτοιο εὐχάριστο ἄγγιγμα τὸ εἶχε νιώσει μόνο μιὰ φορά, πού ἔπιασε τὸ μικρὸ αὐγὸ πουλιοῦ.

Ἦταν τὰ κουλούρια πού τοῦ εἶχε ἐτοιμάσει ἡ μητέρα του, μὲ τὴ συμβουλὴ νὰ τὰ τρώῃ φρόνιμα, δηλαδὴ δύο κάθε πρωί.

Ἀμα τ’ ἄγγιξε ὁ Φουντούλης, κατάλαβε πὼς ἡ ζωὴ τους ἦταν λίγη.

Ἐφαγε δυό. «Ἄς φᾶμε, εἶπε, ἄλλα δυό. Τί φρέσκος ἀέρας!» Ἐγιναν τέσσερα. Σὲ λίγο ἔξι. Τώρα ἔχει χώσει πάλι τὸ χέρι στὸ σακούλι καὶ χαϊδεύει ὅσα μένουν.

«Πότε θὰ φᾶμε;» ρώτησε τὸν ἀγωγιάτη.

Ὁ κύρ Στέφανος ἄκουσε, καὶ γυρίζοντας ρώτησε τὰ παιδιὰ:

«Ποιὸς εἶναι κεῖνος ποῦ πείνασε πιὸ πολὺ ἀπ' ὅλους καὶ δὲν μπορεῖ νὰ κρατηθῇ;»

Ὅλη ἡ συντροφιά γύρισε καὶ κοίταξε τὸ Φουντούλη. ἐκεῖνος ἔκανε πὼς κοιτάζει κάτω καὶ θαυμάζει τάχα τὸ νερό. Καὶ σὰ νὰ ντράπηκε, ἔβγαλε τὸ χέρι του ἀπὸ τὰ κουλούρια. Ἐμεινε ὅμως μέσα στὸ σακούλι ὁ νοῦς του.

8. Τὰ μουλάρια ξέρουν ποῦ θὰ φᾶνε οἱ ταξιδιωτές.

Ὅταν σὲ λίγο φάνηκε μιὰ βρύση μὲ πλατάνια καὶ λεῦκες, τὰ μουλάρια σταμάτησαν μόνα τους. Τὰ παιδιὰ κατάλαβαν πὼς γιὰ νὰ σταματᾷ τὸ ζῶο μόνο του, θὰ εἶναι παλιὰ συνήθεια νὰ ξεπεζεύουν οἱ ταξιδιωτές ἐκεῖ γιὰ νὰ φᾶνε. Αὐτὴ τὴ σκέψη τὴν ἔκαμαν ὅλοι, κι ἃς ἔλενε τὸ Φουντούλη φαγά.

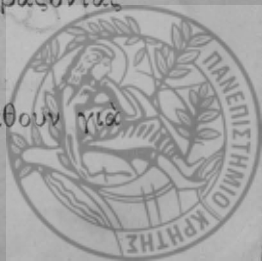
Τί πείνα ἦταν αὐτὴ! Κοιτάζοντας τὸ ἓνα καὶ τὸ ἄλλο δὲν τὴν εἶχαν καταλάβει. Τέτοια ἦταν ἡ ὄρεξι τους, ποῦ δὲν κατάλαβαν καλὰ πότε στρώθηκε τὸ τραπέζι ἀπάνω στὰ χλωρὰ φύλλα, πότε κάθισαν, ἂν κάθισαν μὲ τὸ πλευρὸ ἢ σταυροπόδι. Ἐτρωγαν εὐχαριστημένοι κι ὁ πλάτανος ἀπὸ πάνω σάλευε τὰ κλαριά του.

9. Ἡ βρύση.

Ἐνας ἀγωγιάτης, ἀφοῦ ἤπιε στὴ βρύση, βάζοντας γιὰ κούπα τίς χοῦφτες του, μурμουρίζει:

«Νὰ δροσιστῇ ἡ ψυχούλα σου!»

Τὰ παιδιὰ τὸν κοίταξαν, θέλοντας νὰ μάθουν γιὰ ποιὸν μιλεῖ.

Καὶ κεῖνος ποὺ κατάλαβε τὴν ἀπορία τους, εἶπε:
«Δὲν τὸν ξέρω ποιὸς εἶναι, μὰ κεῖνος ποὺ τὴν ἔ-
καμε αὐτὴ τὴ βρύση δροσισμένος νὰ εἶναι σὰν κι ἐμᾶς».

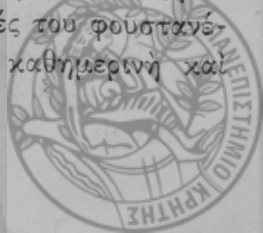
«Ἐγὼ τὸν ἐθυμήθηκα, εἶπε ὁ κύρ Στέφανος. Ἦ-
μουν παιδί. Τὸν καιρὸ ἐκεῖνο ἔτρεχε δῶ πέρα λίγο νερό,
μὰ πολὺ λιγοστό, κόμπος. Οἱ διαβάτες ἔπεφταν μπρού-
μυτα γιὰ νὰ πιοῦν, προσπαθώντας νὰ φτιάσουν κάνουλα
μὲ κανένα χλωρόφυλλο. Πολλὲς φορὲς χανόταν τὸ νερὸ
ὀλότελα, γιατί τὸ βύθιζαν οἱ βροχὲς καὶ τὸ χῶμα ποὺ
ἔπεφτε. Ὅλοι ἀπὸ τὰ γύρω χωριὰ εἶχαν ἀνάγκη ἀπὸ
μιὰ βρύση ἐδῶ. Μὰ καθένας ἔλεγε: «ἄς τὴ φτιάσῃ
ἄλλος». Κάθε χωριὸ ἔλεγε: «ἄς τὴ φτιάσῃ ἄλλο χω-
ριό».

»Μιὰ φορὰ πέρασε κι ἓνας ράφτης, πηγαίνοντας
πανηγυριώτης στὸν Ἀι-Λιά. Ἦταν ἀπὸ μακρινὸ μέρος
κι εἶχε ἓνα μικρὸ μαγαζὶ κάτω στὴ χώρα. Καθισμένος

σταυροπόδι σ' ἓνα
ψηλὸ ράφι—ἔτσι δά,
σὰνὰ τὸν βλέπω τώ-
ρα—κεντοῦσε σεγ-
κούνια καὶ φέρμελες
μὲ μιὰν ἀργὴ βελο-
νιά. Εἶχε μεγάλῃ
γενειάδα κάτασπρη,
χυμένη στὸ στῆθος,
καὶ φοροῦσε τὶς μα-
κριές του φουστάνε-
λες καθημερινὴ καὶ

Καθισμένος σταυροπόδι σὲ ψηλὸ ράφι ...
γιορτῇ, κατακάθαρες.

»Όταν γύρισε ἀπὸ τὸν Ἀι-Λιά εἶπε τῆς γριᾶς γυναικας του:

«Γυναῖκα, ἐκεῖ πάνω πού πήγαινα, εἶδα πὼς χρειάζεται μιὰ βρύση. Ἐμεῖς ἄτεκνοι εἴμαστε, πολλὰ χρόνια δὲ θὰ ζήσωμε. Λοιπὸν τὸ κομπόδεμά μας θὰ τὸ δώσω γιὰ κείνη τῇ βρυσούλα, νὰ δροσίζωνται οἱ χριστιανοί.»

—«Ἀφέντη, ὅ τι ὀρίσης καλὰ ὠρισμένο» εἶπε ἡ γριά.

»Μὲ τὰ ἔξοδά του οἱ ἐργάτες ἔσκαψαν ἑκατὸ μέτρα μάκρος, μάζεψαν τὸ σκορπισμένο νερό, τὸ ἔβαλαν σὲ χτιστὸ κανάλι κι ἔχτισαν τῇ βρύση. Ἐκεῖνος, ἀφοῦ πρόφτασε νὰ δῇ τὸ καλὸ πού ἔκαμε στοὺς ἀνθρώπους, δὲ ζήτησε τίποτα ἀπ' αὐτοὺς. Σὲ λίγον καιρὸ κοιμήθηκε στὰ χέρια τοῦ Θεοῦ εὐχαριστημένος καὶ λησμονήθηκε.

»Ὑστερα θέριεψε ἐδῶ τὸ πλατάνι πού βλέπετε. Ἡ βρύση τρέχει ἀπὸ τριάντα χρόνια, καὶ θὰ τρέχη γιὰ καιρὸν πολὺ, ὅσο βρίσκονται κουρασμένοι διαβάτες....»

»Όταν τελείωσε ὁ κύρ Στέφανος δὲν εἶπε λέξη κανέναν. Μόνο ἡ βρύση μιλοῦσε σ' αὐτὴ τῇ σιωπῇ. Ἐπιναν κι ἄκουγαν νὰ τρέχη τὸ δροσερὸ τῆς νερό.

«Νὰ δροσιστῇ ἡ ψυχούλα σου!»

10. Ἡ πρώτη βραδιὰ στὸ δάσος.

Ἐφτασαν στὸ Χλωρὸ ἀργὰ τὸ δειλινό.

Ὁχτὼ καλύβες μέσα στὰ πεῦκα τοὺς περίμεναν.
Νὰ τὸ μικρὸ χωριό τους!

Πόσο μικρές, πόσο φτωχές τούς φάνηκαν! Για να μπῇ στὴν πόρτα ἕνας ἄνθρωπος ἔπρεπε νὰ σκύψῃ τὸ κεφάλι.

«Μὰ τί; ἐδῶ θὰ καθίσωμε;» ρωτοῦσαν.

—«Τί πόρτες εἶναι τοῦτες!» εἶπε ἓνας.

—«Έτσι, με μιὰ κάμαρη μόνο θὰ περάσωμε;»
ρωτοῦσαν ἄλλοι.

—«Ποῦ εἶναι τὸ κρεβάτι;»

—«Δὲν ἔχει οὔτε μιὰ καρέκλα!»

Οἱ καλύβες ἀλήθεια δὲν εἶχαν τίποτα ἀπ' αὐτά.
Ἡ κάθε καλύβα ἦταν μιὰ κάμαρη ἀπὸ κλαριά, ἴσα ἴσα
νὰ φυλάγῃ τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὸν ἀέρα κι ἀπὸ τὴ βροχὴ.

«Ἀντρέα, λείε ὁ Κωστάκης, πῶς καθόσουν δὴ μέσα!»

‘Ο Ἀντρέας γέλασε. «Νὰ δῆς πῶς θὰ κάθεσαι καὶ σὺ!» τοῦ εἶπε. Ἐγὼ τῶρα πού συνήθισα τὴν καλύβα, δὲν τὴν ἀλλάζω οὔτε μὲ σπίτι».

Ὁ Κωστάκης κοίταζε τὴ μιὰ κοίταζε τὴν ἄλλη, ἔμπαινε σὲ ὅλες, καὶ γύρευε νὰ βοῇ τὴν καλύπτερη καλύβα, μὰ καμιὰ δὲν τοῦ φαινόταν ἄρκετὰ καλή. Στὴν πιὸ μεγάλη καλύβα μπῆκαν ὁ Καλογιάννης κι ὁ Μαθιὸς καὶ φώναζαν: «νά, νά ἡ δική μας!»

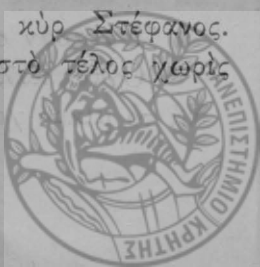
—«'Ε, σηκωθῆτε ἀπὸ κεῖ, λέει ὁ Κωστάκης, μοῦ
πήρατε τὸ σπίτι».

—«Τί; δική σου εἶναι ἡ καλύβα;»

—«Ἐγὼ εἶχα σκοπὸν νὰ τὴν πάρω».

—«Ἐσὺ τὸ εἶχες σκοπὸν, μὰ ἑμεῖς μπήκαμε μέσα»
εἶπε ὁ Καλογιάννης.

—«Βλέπεις, Κωστάκης;» λέει ο κύρ Στέφανος.
«Γιὰ νὰ τὶς ψάχνῃς ὅλες θὰ μείνῃς στὸ τέλος χωρὶς
σπίτι»).

Ὁ Ἀντρέας τὸν ἔβαλε νὰ καθίσῃ μὲ ἄλλους δυὸ στὴν ἴδια καλύβα, κι ἔπειτα ὠρίσε καὶ στοὺς ἄλλους ποῦ θὰ καθίσῃ ὁ καθένας.

Ἐλυσαν τότε τὰ φορτώματα κι ἄρχισαν νὰ κουβαλοῦν ὁ καθένας τὰ πράματά του. Σκεπάσματα, ροῦχα, δέματα μὲ τροφές, σακούλια, τενεκέδες, τάφερναν καὶ τὰ ἔβαζαν σιγὰ σιγὰ μέσα.

«Νὰ εἶχαμε κι ἓνα ντουλάπι.....» ἔλεγαν. «Ἐνὰ ράφι, ἓνα σεντούκι.....»

Ὅσο περνοῦσεν ὅμως ἡ ὥρα, καταλάβαιναν πὼς μποροῦν νὰ κάμουν καὶ χωρὶς αὐτά.

Ἀφοῦ ἐτοίμασαν τὸ νοικοκυριό τους βγῆκαν νὰ ἰδοῦν τὸ δάσος. Ἐκείνη τὴν ὥρα ὁ ἥλιος βασίλευε καὶ οἱ κορμοὶ τῶν δέντρων ἔφεγγαν ἀπὸ κόκκινο φῶς.

Μεγάλα γέρικα δέντρα τοὺς τριγύριζαν, κι ἄλλα νέα καὶ καταπράσινα. Χαμόκλαδα πολλὰ σκέπαζαν τὴ γῆ.

Σὲ λίγο ὅλο αὐτὸ τὸ δάσος γέμισε ἀπὸ σκοτάδι.

Τότε, στὴ νύχτα καὶ στὴν ἐρημιά, οἱ μικροὶ ταξιδιῶτες ἔλιωσαν πόσο χρειάζεται ὁ ἓνας τὸν ἄλλο.

Κουρασμένοι καθὼς ἦταν ἔπεσαν νὰ κοιμηθοῦν ἀπάνω στὰ γερά κλαδιὰ πού τὰ εἶχαν γιὰ στρῶμα.

Μὰ ἐνῶ ἐκλείναν σιγὰ σιγὰ τὰ μάτια ἀκούστηκε ἡ φωνὴ ἐνὸς πετεινοῦ. Ὁ μικρὸς κόκορας πού εἶχαν φέρει μαζὶ ἀπὸ τὴν πόλιν, ἀφοῦ τὸν ἔλυσαν καὶ εἶχε πιά ξεμουδιάσει, ἔβγαλε μιὰ φωνή: «κικιρίκου!», σὰ νὰ ἦταν πρῶι. Αὐτὸ τὸ λάλημα ἦρθε τόσο ξαφνικά, πού τὰ παιδιὰ ἔβαλαν τὰ γέλια.

«Ἐυπνήσαμε κιόλας;» φώναζαν.

«Κικιρίκου!» φώναξε ἄλλη μιὰ ὁ κόκορας, βραχνιασμένος αὐτὴ τῇ φορᾷ.

Ὅσο ὅμως κι ἂν ἤθελε αὐτὸς νὰ φέρῃ τὸ πρωί, τὰ παιδιὰ νύσταζαν καὶ σιγὰ σιγὰ κοιμήθηκαν.

11. Ἄστρα, γρυῖλοι καὶ κουδούνια.

Οἱ φίλοι μας κοιμοῦνται βαθιὰ στὶς καλύβες. Ποῦ καὶ ποῦ ἀκούγονται παραμιλητά.

Μερικοὶ φωνάζουν: «Αὔριο θὰ ξεκινήσωμε γιὰ τὸ βουνό!», καὶ ξανακοιμοῦνται.

Ἕνας λέει: «Δὲν εἶναι ὥρα σοῦ λέω γιὰ τὸ σχολεῖο. Δὲ χτύπησε ἀκόμη ἡ καμπάνα!»

Ἕνας ἄλλος. «Μητέρα δὲν τὴ θέλω τόσο μικρὴ φέτα!»

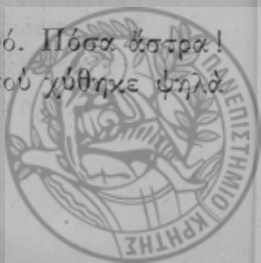
Ἕνας τρίτος: «Κοίταξε μὴν ἔρθῃ ἡ μάνα μου, ἔχω πάρει ἀπὸ τὸ ντουλάπι ὅλο τὸ βάζο μὲ τὸ γλυκό».

Ἦταν ὁ Φουντούλης. Ὅταν ξύπνησε κι εἶδε πὼς δὲν ἔχει τίποτα, τοῦ κακοφάνηκε. Δὲν ἤθελε νὰ ξανακοιμηθῇ, μήπως πάθῃ πάλι τὸ ἴδιο. Μὰ ἡ κούραση τὸν ἀποκοίμισε.

Ὁ Φάνης ἀνοιξε τὰ μάτια του. Ἀπὸ κάποιες τρυπες τῆς καλύβας βλέπει οὐρανό, καὶ καταλαβαίνει πὼς εἶναι ἀκόμη νύχτα.

Μὰ δυσκολεύεται νὰ κοιμηθῇ ἄλλο. Ντύνεται καὶ γλιστρᾷ ἔξω ἀπὸ τὴν καλύβα· θέλει νὰ δῇ τὴ νύχτα στὸ δάσος. Κάθισε ἐκεῖ ἀπέξω καταγῆς.

Πρώτῃ φορὰ εἶδε τόσο βαθὺ οὐρανό. Πόσα ἄστρα! Ἦταν σὰν ἀμέτρητο χρυσὸ μελίσσι, ποὺ χύθηκε ψηλά κι ἔβροσκε.

Ἄστρα πολλὰ ἐδῶ, ἄστρα λίγα παρακάτω. Κάπου
δυὸ μαζί. Κάπου ἓνα μοναχό, σὰν ξεχασμένο. Πέντ'
ἔξι ἄστρα μαζί, σὰν κλαράκι. Νάναι ἢ πούλια;

Στὴ μέση τ' οὐρανοῦ ἀπὸ πάνω ἀπὸ τὸ Φάνη,
ἓνα λευκὸ ποταμάκι χυνόταν ἥσυχα ἀπὸ τὸ βοριά στὸ
νότο· κυλοῦσε μυριάδες μικρὰ ἄστρα, λευκὰ σὰν ἀν-
θούς.

Μέσα στὸ δάσος ἀμέτρητοι γρύλοι τραγουδοῦσαν
κι ἔλεγαν ὅλοι τὸ ἴδιο τραγούδι.

Ἀπὸ πέτρες, ἀπὸ τρύπες τῆς γῆς ἔβλεπαν τὴν
ἀστροφεγγιά οἱ μικροὶ τραγουδιστάδες καὶ τὴν κελαη-
δοῦσαν.

Κι ὕστερα ἀκούστηκαν μακριὰ τὰ κουδούνια τῶν
κοπαδιῶν. Εἶναι οἱ βλάχοι. Δικό τους θὰ εἶναι τὸ με-
γάλο κοπάδι, πὺ βόσκει.

Ἄκου πόσα κουδούνια!..... Μικρά, μεγάλα, ψη-
λά, βαθιά, γλυκά, βραχνά. Κουδουνίσματα πολλὰ ὅπως
τ' ἄστρα, ὅπως οἱ γρύλοι.

Κι ἔξαφνα ἓνα πράσινο ἄστρο, σὰ νὰ ἦταν πολὺ
χαρούμενο, ἀναψε, χύθηκε ἀνάμεσα στ' ἄλλα καὶ χά-
θηκε.....

Τί ωραία νύχτα.

Ὁ Φάνης ἐνίωσε ψύχρα καὶ μπῆκε μέσα νὰ πλα-
γιάσῃ. Μὰ καὶ σκεπασμένος ἔβλεπε τὴν ἀστροφεγγιά.

Τοῦ φαίνονταν ὅλα ἐκεῖνα τ' ἄστρα δικά του. Κα-
νένας ἀπὸ τοὺς ἄλλους δὲν τὰ εἶχε δεῖ.

Ἀποκοιμήθηκε ἀκούγοντας τὰ κουδούνια.

12. Τὰ παιδιά σχηματίζουν κοινότητα.

Ὁ ἥλιος ἀνέβηκε ψηλά. Τὰ τζίτζικια

δυνατά. Μὰ κανέννας δὲν ἔχει ὄρεξι ν' ἀφήσῃ τὸ στρῶμα.
Γυρίζουν ἀπὸ τὸ ἓνα πλευρὸ στὸ ἄλλο.

«Σηκωθῆτε» λέει ὁ Ἀντρέας, γυρίζοντας ἀπὸ κα-
λύβα σὲ καλύβα· «ἔχομε δουλειά».

—«Τί δουλειά;» φώναξε ὁ Δημητράκης, τρίβοντας τὸ ἓνα τοῦ μάτι.

—«Νὰ φᾶμε ἐδῶ πού ἤρθαμε».

—«Κι εἶναι αὐτὸ δουλειά;»

—«Τώρα πὺν θὰ σηκωθῇς, θὰ τὸ δοῦμε».

Ὁ Δημητράκης ζητοῦσε τὴ λεκάνη νὰ νιφτῇ· δὲν εἶχε καταλάβει ἀκόμη ποῦ βρίσκεται. Ἀκολούθησε τοὺς ἄλλους ποὺ γελοῦσαν μ' αὐτόν, καὶ βρῆκαν κάμποσα βήματα μακριὰ τὴ βρύση. Τὸ νερὸ τοὺς ἔτσουξε στ' αὐτιά.

Ἐνα παιδί, ὁ Πάνος, ἔλεγε τοῦ Δημητράκη καθὼς νιβόταν: «Ἄι, ἄι, τί κρύο νερό!», καὶ τοῦ κρατοῦσε τὸ κεφάλι κάτω ἀπὸ τὴ βρύση. Ὁ Δημητράκης φώναζε σὰν κατσίκι. Ὁ Πάνος τὸν ἄφησε, κι ἔβαλε τὸ δικό του κεφάλι στὴ βρύση. Ἄφηνε τὸ κρύο νερὸ νὰ πηγαίνει στὸ σβέρκο του, στὸ στῆθος του.

Ὅταν πλύθηκαν, ἤρθε νὰ τοὺς δῇ ὁ κύρ Στέφανος. Ὁ καλὸς ἄνθρωπος ποὺ τοὺς ἔφερε ὡς ἐδῶ, θὰ πήγαινε στὴ χώρα γιὰ τὶς δουλειές του. Φεύγοντας τοὺς εἶπε αὐτὰ τὰ λόγια:

«Εἰκοσιέξι ἄνθρωποι γιὰ νὰ ζήσουν στὸ βουνό, πρέπει ὅλα νὰ τὰ κάμουν μὲ τὰ χέρια τους. Νὰ φήνουν τὸ ψωμί, νὰ κουβαλοῦν τὸ νερό, νὰ βράζουν τὸ φαί.

»Εἴστε εἰκοσιέξι, συγκατόικοι, πού πρέπει νά ζή-
σετε μαζί στό ἴδιο μέρος· ἔχετε τίς ἴδιες δυσκολίες

καὶ τὶς ἴδιες ὠφέλειες. Κάνετε λοιπὸν μιὰ κοινότητα. Πῶς αὐτὴ θὰ ζήσῃ χωρὶς μαγαζί, χωρὶς μύλο, χωρὶς τίποτα;

»Κάποιος ἀπὸ σᾶς πρέπει νὰ γίνῃ φούρναρης, ἄλλος μπακάλης, ἄλλος μυλωνάς. "Ο,τι χρειάζεται γιὰ νὰ συντηρηθῇτε πρέπει νὰ τὸ βρῇτε μόνοι σας, ὅπως οἱ βοσκοί, οἱ βλάχοι καὶ οἱ λοτόμοι. Θὰ φᾶτε ἢ δὲ θὰ φᾶτε σήμερα;»

—«Θὰ φᾶμε» ἀπάντησε ὁ Φουντούλης.

—«Νὰ ἰδοῦμε ὅμως πῶς θὰ φᾶτε. "Ε, ὅσο γιὰ σήμερα ἔχετε δὰ ἓναν κουτσομάγερα, τὸν Ἀντρέα. Αὐτὸς ἔμαθε ἀπὸ τοὺς λοτόμους τὸ γιαννί. Σήμερα θὰ εἶναι μάγειρας γιὰ ὅλους σας. Τώρα βοηθήστε κι οἱ ἄλλοι νὰ γίνῃ τὸ φαῖ».

Ὁ Γιωργάκης, ὁ Ἀλέκος κι ὁ Δημητράκης πῆραν νὰ ξεφλουδίσουν τὶς πατάτες, ὁ Δῆμος κι ὁ Καλογιάννης νὰ κόψουν τὰ φασόλια καὶ τὶς ντομάτες. Ἄλλοι πῆραν νὰ καθαρίσουν τὰ κρεμμύδια κι ἄλλοι ἄναψαν τὴ φωτιά.

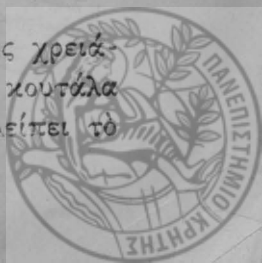
«Καὶ κεῖνοι ποὺ περισσεύουν τί θὰ προσφέρουν στὴν κοινότητα;» ρώτησε ὁ Κωστάκης.

—«Τὴν ὄρεξή μας» εἶπαν αὐτοὶ γελώντας.

—«Ἀπ' αὐτὴ ἔχομε κι ἐμεῖς» φώναξε ὁ Ἀντρέας. «Μὰ ἔννοια σας κι ἔχετε δουλειά».

Ἡ δουλειὰ ποὺ τοὺς ἔπεσε εἶναι ἀρκετὴ. Ἐπρεπε νὰ γυρίσουν τὶς καλύβες, τὴν κοινότητά τους, νὰ κοιτάξουν τὶς θέσεις, τὰ δέντρα καὶ νὰ ὀρίσουν ποῦ θὰ εἶναι τὸ μαγειρείο, ἡ ἀποθήκη, τὰ ράφια.

Ἄλλοι ἔπρεπε νὰ δοῦν ἂν ἔχουν ὅ,τι τοὺς χρειάζεται γιὰ νὰ μαγειρεύουν. Μήπως λείπει κουτάλα ἢ κατσαρόλα, καθὼς αὐτὴ τὴ στιγμὴ τοὺς λείπει τὸ

τηγάνι, καὶ πρέπει νὰ τὸ ζητήσουν ἀπὸ τοὺς λοτόμους

Ἄλλοι πάλι θὰ πήγαιναν νὰ δοῦν τοὺς βλάχους γιὰ νὰ ξέρουν τί τρόφιμα μπορεῖ νὰ πάρουν ἀπ' αὐτοὺς στὴν ἀνάγκη. Καὶ στὸ τέλος, νὰ μάθουν ἂν ἔχη κανένα χωριὸ ἐκεῖ κοντὰ καὶ πόσο μακριὰ εἶναι.

13. Πόλεμος μ' ἓνα μαντρόσκυλο.

Ὁ Δῆμος κι ὁ Φάνης σηκώθηκαν καὶ πῆγαν γιὰ τοὺς βλάχους. Δεξιὰ τοὺς εἶχαν πεῖ πὼς εἶναι. Μπῆκαν στὰ δέντρα κι ἄφησαν τὸ μονοπάτι νὰ τοὺς βγάλῃ. Μὰ ὕστερα ἀπὸ πέντε λεπτά τῆς ὥρας τὸ μονοπάτι χάθηκε, ὅπως γίνεται συχνὰ στὸ δάσος. Ἐμοιαζε μὲ τὸν ἄλλον τόπο.

Γύρισαν ἀπὸ δῶ κι ἀπὸ κεῖ, δὲν τὸ ξαναβρῆκαν. Προχώρησαν τότε χωρὶς δρόμο πρὸς ἓνα σημεῖο ποὺ φαινόταν ἓνας τόπος χωρὶς δέντρα.

Ἐρχόταν καταπάνω τους....

Ἐκεῖ τοὺς φάνηκε πὼς ἔβλεπαν κάτι καλύβες.

«Ἐεε!» φώναζαν.

Τρέχοντας ἐρχόταν τὸν ἀνήφορο κάποιος. Μὰ δὲν ἦταν ἄνθρωπος, ἦταν σκύλος. Ἀνέβαινε μὲ θυμό, καὶ νά, τοὺς βρέθηκε μπροστά.

Μόλις εἶδε ὁ Δῆμος πὼς τὸ μαλλιαρὸ τοῦτο μαντρόσκυλο, ἓνα ἀληθινὸ θηρίο, ἐρχόταν καταπάνω τους, ἄρπαξε μιὰ χοντρή πέτρα, κι ἄλλη μιὰ πῆρε στὸ ἀριστερό του χέρι.

Ὁ μαντρόσκυλος κατάλαβε πὼς μ' αὐτὸν εἶχε νὰ πολεμήσῃ.

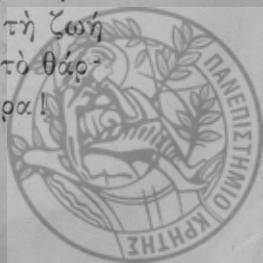
Ὁ κατημένος ὁ Φάνης φώναζε μονάχα «ὄξω, ὄξω», καὶ σήκωσε τὴ βέργα. Μὰ ἐνῶ ἔκανε πὼς φοβέριζε, εἶχε χλωμιάσει κι ἦταν σὰ νὰ παρακαλοῦσε τὸ σκύλο: «μὴ μὲ τρώς!»

Ὁ Δῆμος εἶδε πὼς κινδύνευαν κι ἔπρεπε νὰ γλιτώσουν. Σφεντόνισε λοιπὸν τὸ λιθάρι μὲ ὅλη του τὴ δύναμη.

Τὸ λιθάρι βρῆκε τὸ σκύλο στὴ ραχοκοκαλιά. Ὁ σκύλος φώναζε, ἔτρεξε στὴν πέτρα ποὺ ἔπεσε, τὴ δάγκασε μὲ μανία, σὰ νὰ ἤθελε νὰ τὴ ροκανίσῃ, γύρισε πίσω καὶ ξαναρίχτηκε.

Ἀμα εἶδε ὅμως τὸ παιδὶ μὲ μιὰ πέτρα πάλι στὸ δεξί, ἔτοιμο νὰ τοῦ καταφέρῃ καὶ δεύτερη, ἔκοψε τὴ φόρα του.

Τὴν ἀντίσταση ὅλοι τὴ φοβοῦνται. Ὁ μαντρόσκυλος εἶχε νὰ κάμῃ μὲ παιδὶ ποὺ ὑπερασπίζει τὴ ζωὴ του. Ὁ Φάνης εἶδε τὴ στιγμή ἐκείνη, τί ἀξίζει τὸ θάρρος. Πῶς τὸ ἤθελε, νὰ εἶχε ρίξει αὐτὸς τὴν πέτρα!

14. "Ένα βλαχόπουλο πού δέ λέει πολλά λόγια.

"Ένα βλαχόπουλο ἔτρεχε πρὸς τὰ ἐκεῖ, φωνάζοντας τὸ σκύλο. "Εφτασε, ἄρπαξε τὸ σκύλο ἀπὸ τὸ μαλλιαρό του λαιμό, καὶ σηκώνοντας τὴν ἀγκλίτσα του, ἔκανε πὼς θὰ τὸν τσακίσῃ στὸ ξύλο.

Ὁ σκύλος κάθισε κάτω καὶ μαζεύτηκε. Τὸ βλαχόπουλο ἦταν ἓνα παιδάκι. Ὁ σκύλος δυὸ φορές σάν αὐτό.

«Ποῦ εἶναι ἡ καλύβα τοῦ Γεροθανάση;» ρώτησαν τὰ παιδιὰ.

Τὸ βλαχόπουλο ἔδειξε μὲ τὸ χέρι τίς καλύβες. Τοὺς ἀκολούθησε, κρατώντας τὸ σκύλο καὶ κατέβηκαν μαζὶ.

«Τί τὸν ἔχεις ἐσὺ τὸ Γεροθανάση;»

—«Παππούλη».

—«Ἐσὺ σέ ποιά ἀπ' ὅλες τίς καλύβες κάθесαι;»

Τὸ βλαχόπουλο ἀπάντησε καὶ πάλι μὲ τὸ χέρι. Τὸ σήκωσε κι ἔδειξε μιὰ καλύβα.

Στὴν πόρτα στεκόνταν μιὰ κοπέλα.

Φοροῦσε τὰ τσαρούχια της, τὴ ζώνη της, τὴν κεντημένη της ποδιά. Εἶχε μαῦρα μάτια, τὰ ἴδια σάν τοῦ μικροῦ τσοπάνη.

«Αὐτὴ ποιά εἶναι;» ρώτησαν τὰ παιδιὰ τὸ βλαχόπουλο.

—«Ἡ Ἀφρόδω».

—«Ἀδερφή σου εἶναι;»

—«Χά».

—«Ἐχεις κι ἄλλες ἀδερφές;»

—«Ἀχά».

—«Ὁ πατέρας σου εἶναι δῶ;»

Ἐντὶ νὰ εἰπῇ ὅχι, τὸ βλαχοπούλο πάτησε τὴ γλῶσ-
σα του μέσα ἀπὸ τὰ δόντια κι ἔκαμε: «ντς!»

Δὲν ἦταν γιὰ πολλὰ λόγια.

Ὡστόσο ἡ καλὴ Ἀφρόδω καλωσῶρισε τὰ παιδιὰ
καὶ τοὺς εἶπε νὰ περάσουν μέσα στὴν καλύβα.

Ὅταν τὴν εἶδαν ξαφνίστηκαν. Ἦταν τόσο νοικο-
κυρεμένη! Σπίτι ἀληθινό.

«Νὰ καλύβα, Φάνη, εἶπε ὁ Δῆμος, ὅχι σὰν τὶς δικές
μας!»

Ἡ Ἀφρόδω χαμογέλασε.

«Νὰ εἶχαμε κι ἐμεῖς πρόβατα καὶ γίδια, εἶπε ὁ
Φάνης, θὰ ἦταν κι ἡ δική μας καλή».

—«Ἐσεῖς ἔχετε κάτω σπίτια, εἶπε ἡ βλαχοπούλα,
ποὺ εἶναι θεμελιωμένα· κι ἔπειτα ξέρετε καὶ τὰ γράμ-
ματα, ποὺ δὲν τὰ ξέρομε μεῖς. Λάμπρο, γιατί κάθεσαι
στὴν πόρτα; ἔλα μέσα νὰ δῆς τὰ καλὰ παιδιὰ».

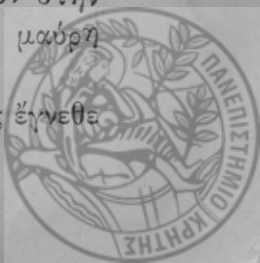
—«Ντς!» ἔκαμε πάλι ὁ Λάμπρος, κι ἔσκυψε τὸ κεφάλι,
σκάβοντας τὴ γῆ μὲ τὸ τσαρούχι του. Ὅστερα πῆρε τὴν
ἀγκλίτσα του κι ἔφυγε.

15. Ἡ βλαχοπούλα μιλεῖ στὰ παιδιὰ.

Τὰ παιδιὰ κάθισαν στὸ χράμι ποὺ τοὺς ἔστρωσε ἡ
Ἀφρόδω ἀπάνω στὴν κασέλα. Εἶχε ζωγραφιές αὐτὴ
ἡ κασέλα, καὶ φαίνεται πὼς ἦταν ἡ καλὴ καλή.

Ἀλλιῶς θὰ τὰ ἔβαζε τὰ παιδιὰ νὰ καθίσουν στὴν
ἄλλη ποὺ βρισκόταν πάρα πέρα, μὰ ποὺ ἦταν μαύρη
καὶ παλιά· τῆς κυρούλας ἴσως.

Ἡ Ἀφρόδω ἔμενε ὀρθία, κι ἐνῶ ἡ ρόκα της ἔργεθε
καὶ τὸ ἀδράχτι της γύριζε, μιλοῦσε στὰ παιδιὰ.

Ρώτησε τὸ Φάνη καὶ τὸ Δῆμο ἂν εἶχαν ἀδερφή, πόσων χρονῶν εἶναι καὶ ποιὸ εἶναι τ' ὄνομά της.

Ὑστερα τὰ παιδιὰ τῇ ρωτοῦσαν τὸ ἓνα καὶ τὸ ἄλλο, γιὰ πρόβατα, γιὰ στάνες καὶ γιὰ βουνά. Κι ἡ Ἀφρόδω γνέθοντας τοὺς ιστόρησε τῇ ζωῇ τῶν βλάχων στὰ βουνὰ καὶ στοὺς κάμπους, τὸ καλοκαίρι καὶ τὸ χειμῶνα.

Χίλια πράματα ἔμαθαν ποὺ δὲν τὰ εἶχαν ἀκούσει. Πῶς χιλιάδες πρόβατα καὶ γίδια δίνουν τὸ γάλα, τὸ τυρί, τὸ βούτυρο, τὸ μαλλὶ καὶ τὸ κρέας τους γιὰ νὰ ζήσῃ ὁ ἄνθρωπος. Τὰ κοπάδια εἶναι εὐτυχισμένα ὅπου

Τοὺς ιστόρησε τῇ ζωῇ τῶν βλάχων.

βρίσκουν βοσκή. Μὰ ὄχι καὶ κεῖνοι πού τὰ βόσκουν.

Οἱ βλάχοι περνοῦν σκληρὴ ζωὴ! Πολεμοῦν μὲ τοὺς βαριοὺς χειμῶνες, μὲ τοὺς βράχους, μὲ τὰ ποτάμια.

Ταξιδεύουν ἀπὸ τόπο σὲ τόπο, ἀπὸ ψήλωμα σὲ χαμῆλωμα. Σήμερα στήνουν τὴν καλύβα ἐδῶ, αὔριο πέρα μακριά, ὅπου εἶναι χορτάρια καὶ κλαρί. Ἄθεμέλιωτα εἶναι τὰ σπίτια τους καὶ δὲν μπορεῖς νὰ στήσης τίποτα μέσα.

“Ὅλες οἱ δουλειῆς ἀπὸ τὸ πρωὶ ὡς τὸ βράδυ· βοσκή, γνέσιμο, ἄρμεγμα, ζύμωμα, τάγισμα τοῦ κοπαδιοῦ. Ὑπνος λίγος· ξαγρύπνια, νυχτοπερπάτημα.

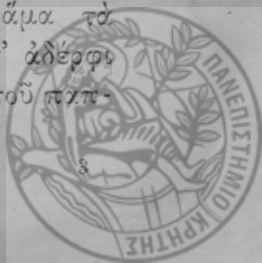
Αὐτὰ διηγόταν ἡ Ἀφρόδω.

Μὰ ἐνῶ τὰ ἔλεγε ὀρθή, κοιτάζοντας τὴ ρόκα καὶ κλωσταίνοντας τὸ μαλλί, τόσο χαριτωμένο χαμόγελο εἶχε, πού δὲν ἔμοιαζαν μὲ βάσανα.

“Δὲν ἀφήνεις τὰ πρόβατα, εἶπε ὁ Φάνης, νάρθης κάτω μὲ τὰ δικά μας τὰ κορίτσια;”

Ἡ Ἀφρόδω γέλασε καὶ ἀπάντησε πὼς δὲν τ’ἀφήνει γιὰ ὅλα τ’ ἀγαθὰ τοῦ κόσμου. Ἐδῶ εἶναι ἡ γενιά της, ἀδέρφια, πατέρας, μάνα, γαμπροί, παπποῦδες· τὰ γεροθανασαίικα, πού λέει ὁ λόγος. Μὰ ὄχι μόνο τοῦτο, ἔχει κι ἄλλο συγγενολόγι.

“Ἐχω συγγένεια, εἶπε, μὲ κάθε δεντρί..... Ἐδῶ γίναμε ἓνα κλαριά καὶ βλάχοι, τόσον καιρὸ μαζί. Μαζὶ μεγαλώνομε, μαζὶ βρεχόμαστε καὶ χιονιζόμαστε, μαζὶ παίρνομε τὸν ἥλιο. Ἐχουν καὶ κεῖνα χάδι καὶ χαϊδεύουν, φωνὴ καὶ λαλοῦνε· δὲν ἀκοῦς ἅμα τὰ φυσάει ἀέρας! Καὶ τὰ μικρὰ πού εἶναι σὰν τ’ ἀδέρφια μου τὸ Λάμπρο, καὶ τὰ μεγάλα πού μοιάζουν τοῦ παπ-

ποῦ, ὅλα μὲ γνωρίζουν, ὅπως γνωρίζουν κι ὅλους τοὺς βλάχους, ὅλη τὴ γενιά.

Ἐκατὸ πρόβατά μας ἀποκοιμίζει στὸν ἴσchio του τὸ μεσημέρι ἓνας πεῦκος ἐκεῖ κάτω. Αὐτὰ ἔχομε συντρόφους κι ἐμεῖς. Τὴν ἡμέρα τὰ δέντρα καὶ τὸ βράδυ τ' ἀστέρια ποὺ μᾶς φέγγουν γιὰ τὴ βοσκή».

Πολὺ μαλλὶ ἀπὸ τὴ ρόκα τῆς Ἀφρόδως ἔγινε νῆμα καὶ πῆγε στὸ ἀδράχτι μὲ τούτῃ τὴν ὁμιλία. Καὶ πάλι ἔγνεθε γιὰ νὰ μὴ χάνη καιρό.

Κάπου κάπου ἔλεγε καμιὰ λέξη ποὺ τὰ παιδιὰ δὲν τὴν καταλάβαιναν ἀμέσως, μόνο ἀπὸ τὸ νόημα. Ἔλεγε τὰ πρόβατα π ρ ά τ α, τὸ ροῦχο σ κ ο υ τ ί, τὸ πάλι τὸ ἔλεγε μ ά τ α καὶ τὰ γίδια τὰ ἴ δ ι α. Ἔτσι μιλοῦν οἱ βλάχοι. Μὰ τὰ παιδιὰ δὲ θυμοῦνται καμιὰ κοπέλα νὰ τοὺς μίλησε ποτὲ μὲ τόση ὁμορφιά.

Κι ὅταν βγῆκε ἔξω μιὰ στιγμή, γιὰτὶ ἄκουσε τὰ πατήματα τοῦ παπποῦ, θυμῆθηκαν τὰ λόγια τῆς πῶς ἔχει συγγένεια μὲ τὰ δέντρα.

Ἦταν ἀλήθεια σὰ δεντρί!

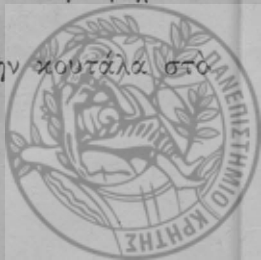
16. Τὸ πρῶτο συσσίτιο.

Ὅταν γύρισαν ἀπὸ τοὺς βλάχους ὁ Δῆμος κι ὁ Φάνης καὶ πλησίαζαν στὶς καλύβες εἶδαν νὰ βγαίνει ἀχνὸς ἀπὸ τὴ μεγάλη κατσαρόλα.

«Τί ὠραία μυρουδιά!» φώνηζαν ἀπὸ λίγα βήματα μακριά. «Τί; ἔγινε κιόλας;»

— «Ἐγινε!» εἶπε ὁ Ἀντρέας μὲ τὴν κουτάλα στο χέρι.

— «Καὶ τί φαγητὸ εἶναι;»

— «Πατάτες μὲ πατάτες» λέει ὁ Κωστάκης γελώντας.

— «Μὴ σᾶς νοιάζει, παιδιά, λέει ὁ Δῆμος, κι ἀπὸ αὐριο θάχωμε κρέας νὰ τρῶμε. Εἶδαμε τὸν τσέλιγκα!»

Τοὺς διηγήθηκε πὼς εἶδαν τὴν Ἀφρόδω μὲ τὸ Λάμπρο, καὶ πὼς ὁ παππούς των, ὁ γεροτσέλιγκας, τοὺς εἶπε νὰ στέλνουν ν' ἀγοράζουν ὅσο κρέας τοὺς χρειαστῇ, ἀκόμη καὶ γάλα.

Μὰ ἐνῶ μιλοῦσαν, ὅλο τριγύριζαν τὸ γιαχνί. Ἦταν τῇ στιγμῇ ἐκείνῃ μὲ τὸν ἀχνό του καὶ τῇ μυρουδιά του καλύτερο ἀπ' ὅλα τ' ἀρνιά τοῦ τσέλιγκα.

«Ἀπίστευτο μοῦ φαίνεται, λέει ὁ Κωστάκης, πὼς αὐτὲς οἱ πατάτες ποὺ ξεφλούδιζα ἔγιναν φαγητό». Τὸ ἴδιο κι ὁ Δημητράκης. Δὲν μπορεῖ νὰ πιστέψῃ πὼς ἔγιναν φαγητό οἱ ντομάτες ποὺ ἔκοβε. Τὸ ἴδιο κι ὁ Γιωργός· τὸ ἴδιο κι ὁ Φουντούλης.

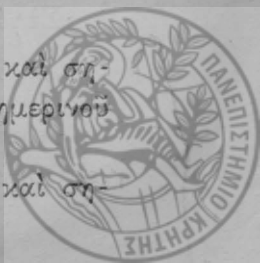
Παίζοντας ἔκαμαν ὅλη αὐτὴ τὴ δουλιά, καὶ νὰ τί κατάφεραν! Τρῶνε φαγητό δικό τους.

Καθένας ἐργάστηκε γιὰ τὸν ἑαυτό του, ἀλλὰ καὶ γιὰ ὅλους· ὅλοι πάλι δούλεψαν γιὰ τὸν ἕνα. Ἔτσι ἔκαμαν ἐκεῖνο ποὺ λέμε κοινότητα.

Θὰ κατορθώσουν τὸ ἴδιο καὶ γιὰ ὅλα τ' ἄλλα; Θὰ μπορέσουν ὁ ἕνας νὰ ἐργάζεται γιὰ τοὺς ἄλλους, κι οἱ ἄλλοι γιὰ τὸν ἕνα; Τότε ἡ μικρὴ τους κοινότητα θὰ γίνῃ παράδειγμα σὲ πολλὰς ἄλλες. Σηκώνουν λοιπὸν τὰ ποτήρια τους καὶ πίνουν στὴν ὑγειά της.

«Πίνω αὐτὸ τὸ κρασί» λέει ὁ Κωστάκης, καὶ σηκώνει τὸν τενεκὲ μὲ τὸ νερό «στὴν ὑγειά τοῦ σημερινοῦ μας μάγειρα».

— «Πίνω αὐτὸ τὸ ρακί» λέει ὁ Ἀντρέας, καὶ ση-

κάνει τὸ παγούρι του μὲ τὸ νερὸ «στὴν ὑγείᾳ ὅλων τῶν συντρόφων ποὺ μαγεύρεψαν μαζί μου».

—«Πίνω τὴ βρύση ὅλη, λέει ὁ Φάνης, στὴν ὑγείᾳ τῆς κοινότητος».

—«Ἐβίβα, ἐβίβα!» φώναζαν, καὶ ὅλοι γελοῦσαν. Μόνο ὁ Φουντούλης ἦταν δακρυσμένος. Αὐτὸς εἶχε καθαρίσει τὰ κρεμμύδια.

17. Οἱ ἐπιγραφές τοῦ Καλογιάννη.

Σὲ μιὰ καλύβα κρέμασαν αὐτὴ τὴν ἐπιγραφή.

ΠΑΝΤΟΠΩΛΕΙΟΝ
ΖΑΧΑΡΟΠΛΑΣΤΕΙΟΝ
ΛΑΧΑΝΟΠΩΛΕΙΟΝ
ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΠΟΛΛΑ
ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ

Δίκηο εἶχε ὁ Καλογιάννης ποὺ ἔκανε τὴν ἐπιγραφή· γιατί ὅλη ἡ ἀγορὰ ἦταν ἐκεῖ μέσα. Εἶχαν ἓνα σακὶ ρίζι, ἓνα σακὶ μὲ ψιλὴ φακὴ, ἓνα μὲ πατάτες, δυὸ τενεκέδες λάδι, λίγη ζάχαρη καὶ πέντε κεφάλια τυρί.

Σ' ἓνα ἄλλο πεῦκο κρέμασε τὴν ἐπιγραφή.

ΜΕΓΑ ΚΑΦΕΝΕΙΟΝ “Ἡ ΣΥΝΑΝΤΗΣΙΣ,,

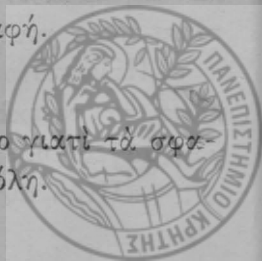
———
ΤΡΑΠΕΖΑΡΙΑ

———
ΘΕΑΤΡΟΝ ΕΙΣ ΤΟ ΕΠΑΝΩ ΠΑΤΩΜΑ

Σὲ ἄλλο δένδρο ἔβαλε τὴν ἐπιγραφή.

ΣΦΑΓΕΙΑ

Αὐτὴ μπῆκε σὲ πολὺ μακρυνὸ πεῦκο γιατί τὰ σφαγεῖα βρίσκονται πάντα ἔξω ἀπὸ τὴν πόλιν.

Νά λοιπὸν μιὰ μικρὴ πολιτεία. Ἐχει σπίτια καὶ ἀνθρώπους. Νά εἶχε καὶ μιὰ ἐκκλησία! Μὰ οὔτε κι ἡ ἐκκλησία θὰ τοὺς λείψῃ. Ὁ κύρ Στέφανος τοὺς εἶπε πῶς κάθε Κυριακὴ θὰ πηγαίνουν στὸ Μικρὸ Χωριὸ ν' ἀκοῦν τὴ λειτουργία.

18. Συγκοινωνία μὲ κατοικημένους τόπους.

Καὶ τώρα ἔπρεπε νὰ γίνουν οἱ συγκοινωνίες μὲ τοὺς κατοικημένους τόπους γύρω.

Καθὼς ἓνας ἄνθρωπος εἶναι ἀδύνατο νὰ ζήσει μοναχός, ἔτσι κι ἡ κοινότητα δὲν μπορεῖ νὰ ζήσει μόνη της. Χρειάζεται μιὰ ἄλλή, γιὰ νὰ πουλῇ σ' αὐτὴν ἢ ν' ἀγοράζῃ ἀπ' αὐτή.

Νὰ πουλήσῃ ἡ δική μας δὲν ἔχει, γιατί δὲ βγάζει τίποτα. Πρέπει ὅμως ν' ἀγοράζῃ, γιατί τῆς λείπουν τρόφιμα.

Σήμερα σηκώθηκαν δέκα παιδιὰ νὰ πᾶνε στὸ Μικρὸ Χωριὸ ν' ἀγοράσουν κότες, αὐγά καὶ κρεμμύδια. Ἀφοῦ ρώτησαν πρῶτα ποῦ πέφτει, μὴν τύχη καὶ πάρουν ἄλλο δρόμο, ξεκίνησαν.

Σὲ μισὴ ὥρα βρῆκαν μιὰ χωριάτισσα φορτωμένη ξύλα.

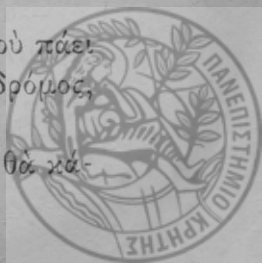
«Ποῦ πέφτει, κυρά, τὸ Μικρὸ Χωριό;»

— «Ἀπὸ δῶ τραβᾶτε ὅλο ἴσα».

— «Κι ὕστερα;»

— «Τραβῶντας ὅλο ἴσα θὰ βρῆτε τὸ δρόμο πού πάει τὸν κατήφορο· λίγο πιὸ κάτω, πού χωρίζει ὁ δρόμος, θὰ πᾶτε δεξιά».

Τοῦτος εἶναι ὁ πρῶτος μακρὺς δρόμος πού θὰ κά-

μουν. Τ' αὐτιά τους τὰ εἶχαν τέσσερα. Ἔτσι τοὺς εἶπε ὁ Ἀντρέας: «Ἕνας λόγος «ἴσια» ἢ «δεξιὰ» ἔχει μεγάλη σημασία γιὰ τὸν ὁδοιπόρο. Τὸ μάτι του πρέπει νὰ σημάδεύῃ καλὰ τοὺς τόπους ποὺ περνᾷ, γιὰ νὰ μὴ χαθῇ».

Τὰ δέκα παιδιὰ βρῆκαν ὅ τι τοὺς εἶπε ἡ χωριάτισσα.

Ἀκολούθησαν τὸν κατηφοριστὸ δρόμο, βρῆκαν τὸ χώρισμα, πῆραν τὸ δεξιὸ μέρος. Ὁ δρόμος ἦταν πολὺ ἀνάποδος.

Περπάτησαν μιὰ ὥρα, καὶ τέλος φάνηκε τὸ χωριὸ ἐκεῖ ποὺ τελειώνουν οἱ δυὸ γκρεμοὶ καὶ σχηματίζεται κάποιο ρέμα. Ἦταν σπίτια μαζεμένα σὰν ἥσυχα πρόβατα κάτω ἀπὸ φουντωτὰ πλατάνια καὶ καρυδιές.

Μισὴ ὥρα πρὶν φτάσουν ἀκουσαν φιλονικία. Εἶδαν ἓνα γέρο κι ἓναν ἄλλο χωριανὸ νὰ φιλονικοῦν γιὰ τὸ δρόμο ποὺ ἦταν χαλασμένος.

«Εἶναι ἢ δὲν εἶναι δρόμος τῆς κοινότητας;» ἔλεγε ὁ γέρος.

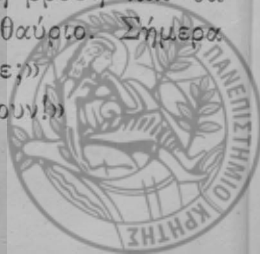
—«Εἶναι».

—«Ἀφοῦ τὸν ἔχω δρόμο κι ἐγὼ καὶ σύ, ἀφοῦ εἶναι καὶ γιὰ τὸ δικό σου καὶ γιὰ τὸ δικό μου ζῶο καὶ πάει στὰ χωράφια ὅλων μας, δὲν πρέπει λοιπὸν ἐμεῖς νὰ τὸν διορθώσωμε στὸ χαλασμένο μέρος;»

—«Νὰ τὸν φτιάσουν οἱ ἀπάνω χωριανοί. Τί μοῦ κάθονται;»

—«Ἐκεῖνοι δούλεψαν προχτὲς στὴ βρύση καὶ θὰ κάμουν ἄλλες κοινοτικὲς δουλειὲς μεθαύριο. Σήμερα ἐμεῖς, αὔριο κεῖνοι, γιατί νὰ μαλώνουμε;»

—«Ὅχι, θάρθουν αὐτοὶ νὰ δουλέψουν!»

—«Εἶσαι ζαβός, Παναγή» φώναξε ὁ γέρος. «Νά, ἐσύ δὲν ἀφήνεις τὸ χωριὸ σὲ ὁμόνοια».

Καὶ τράβηξε τὸν κατήφορο θυμωμένος.

Ὁ γέρος αὐτὸς θὰ ἦταν φαίνεται ὁ προεστὸς τοῦ χωριοῦ.

19. Προμηθεύονται ἐργαλεῖα γιὰ τοὺς δρόμους.

Ὅταν ἔφτασαν τὰ παιδιά, βρῆκαν μεγάλη ἡσυχία στὸ χωριό. Πολλοὶ χωριανοὶ ἔλειπαν στὰ κτήματα.

«Τόσοι λίγοι ἄνθρωποι ἐδῶ μέσα, εἶπε ὁ Ἀντρέας, καὶ νὰ μαλώνουν! Ποῦ νὰ ἦταν καμιὰ πολιτεία!»

Καὶ προχώρησαν στὸ μέρος πού τὸ λένε «τὰ μαγαζιά». Ὅλα τὰ μαγαζιά ἦταν ἓνα μαγαζί.

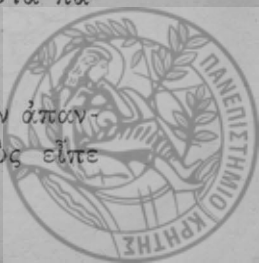
Τρεῖς χωριανοὶ κουτσόπιναν μέσα. Οἱ κότες ἀπέξω τσιμποῦσαν τὴ γῆ, κι ἓνα σταχτὶ γαιδουράκι στεκόταν ἀκίνητο σὰν ψεύτικο. Ὁ μπαλωματὴς μ' ἓνα παπούτσι στὰ γόνατά του ἔδινε γροθιές στὸν ἀέρα.

«Νά, νὰ ὁ μπαλωματὴς!» φώναξαν τὰ παιδιά. «Ὅποιος δὲν ἔχει πρόκες στὰ παπούτσια του νὰ βάλῃ. Χωρὶς πρόκες ἐδῶ πάνω θὰ μείνωμε ξυπόλυτοι».

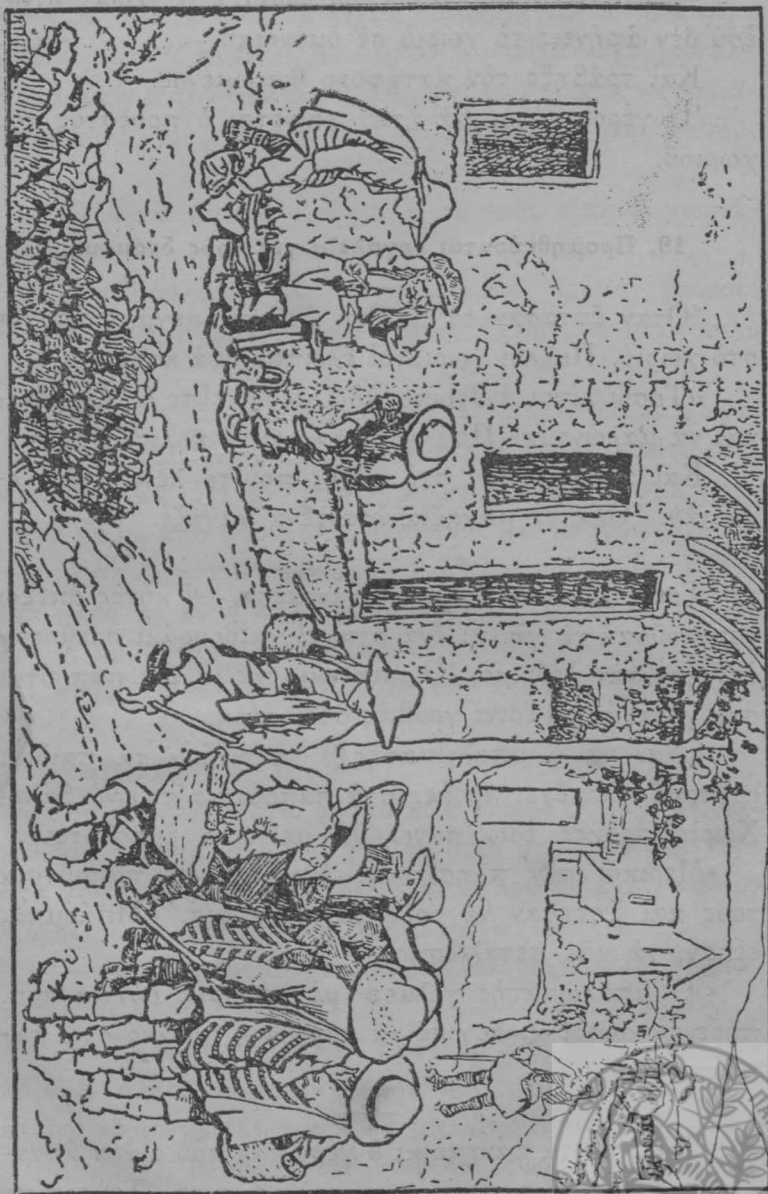
Μερικοὶ τὸν πλησίασαν, ἔβγαλαν τὰ παπούτσια τους καὶ ζήτησαν νὰ τοὺς βάλῃ καρφιά. «Μπάρμπα, εἶπαν, νὰ μᾶς πεταλώσης».

Ὁ μπαλωματὴς γέλασε μὲ τὰ τρία δόντια του, πῆρε τὸ σφυρὶ κι ἄρχισε νὰ καρφώνει πρόκες στὰ παπούτσια τους.

Ἐκεῖ κοντὰ φάνηκε κι ὁ γέροντας πού εἶχαν ἀπαντήσει στὸ δρόμο, καὶ τοὺς καλωσώρισε. Τοὺς εἶπε

«Μηδούμνα, νὰ μᾶς πεταλώσῃς.»

πὼς εἶναι προεστὸς τῆς κοινότητος, καὶ τοὺς ρώτησε γιατί ἦρθαν κι ἀπὸ ποῦ.

«Ἦρθαμε νὰ ψωνίσουμε» εἶπε ὁ Ἀντρέας. «Καθόμαστε ἀπάνω στὸ Χλωρὸ κι ἔχομε ἀνάγκη ἀπὸ κότες, ἀπ' αὐγά κι ἀπὸ λαχανικά».

—«Μετὰ χαρᾶς νὰ τὰ πάρετε» εἶπε ὁ γέροντας. «Κότες δὲ ἔχομε πολλές».

—«Μερικὰ τσαπιά καὶ φτυάρια, μπορεῖτε νὰ μᾶς δανείσετε γιὰ μιὰ δουλειά;»

—«Ἄν σᾶς χρειάζονται, εἶπε ὁ γέροντας, νὰ σᾶς τὰ δώσωμε».

—«Μᾶς χρειάζονται, γιατί ἡ δική μας κοινότητα δὲν ἔχει οὔτ' ἓνα μονοπάτι. Θέλομε ν' ἀνοίξουμε κανένα».

— «Μπα; Ἔχετε καὶ σεῖς κοινότητα;»

—«Ἐμεῖς εἴμαστε ἡ τελευταία τάξη τοῦ ἐλληνικοῦ, μὰ τώρα ποὺ ἦρθαμε στὸ δάσος καὶ ζοῦμε μαζὶ στὸ ἴδιο μέρος, κοινότητα τὴ λέμε τὴ συντροφιά μας. Ὅλα τάχομε μαζὶ».

—«Καὶ πόσοι θὰ δουλέψετε μὲ τὰ ἐργαλεῖα;»

—«Μερικοὶ ἀπ' ὅλους ἢ ὅλοι μαζὶ, τὸ ἴδιο κάνει. Ἡ δουλειὰ μόνο νὰ γίνη».

—«Πωπὼ! ντροπὴ!» ἔκαμε ὁ γέρος. «Μᾶς ντρόπιασαν τὰ παιδιὰ!»

20. Τὰ παιδιά φτιάχνουν δρόμους.

Ὁ δρόμος δὲ γίνεται μόνο γιὰ λίγους ἀνθρώπους. Τὸν φτιάχνουν λίγοι καὶ τὸν χαίρονται ὅλοι.

Ὁ δρόμος εἶναι γιὰ ὅλο τὸν κόσμον. Εἶναι γιὰ τὸν πλούσιον καὶ τὸ φτωχό, γιὰ τὸν ἄρχοντα καὶ τὸ ζητιάνο.

Μὲ τὸ δρόμο ἓνα βουνὸ ἀνταμώνει μὲ τὸ ἄλλο βουνό, μιὰ πολιτεία δίνει τὸ χέρι στὴν ἄλλη.

Εἶναι δρόμοι στρωτοί, πλατιοί, καὶ ἴσοι σὰν τοὺς δρόμους τῆς πόλης. Εἶναι δρόμοι στενοὶ καὶ δύσκολοι, ποὺ ἀνεβαίνουν τοὺς γκρεμούς, περνοῦν τίς ρεματιές κι ἔρχονται στοὺς δροσεροὺς λόγκους.

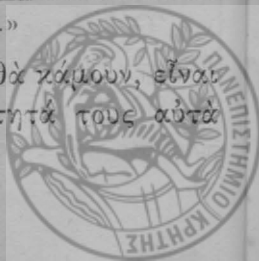
Ἕνας τέτοιος δρόμος τοὺς ἔφερε δῶ, στὰ ψηλά βουνά! Ἀπὸ τότε κατὰλαβαν τὰ παιδιὰ τί μεγάλο καλὸ εἶναι ὁ δρόμος.

Καὶ τώρα ποὺ ἐργάζονται νὰ φτιάσουν κι αὐτὰ κανένα δρόμο, δὲ βλέπουν τὴν ὥρα πότε νὰ τελειώσῃ καὶ νὰ τὸν ἴδοῦν.

«Μᾶς ντρόπιασαν τὰ παιδιὰ!....»

Βέβαια δὲν εἶναι δρόμος αὐτὸ ποὺ θὰ κάμουν, εἶναι μικρὰ μονοπάτια. Μὰ γιὰ τὴν κοινότητά τους αὐτὰ

χρειάζονται. Δὲν εἶναι τάχα καὶ κεῖνα ἓνα ἔργο; Δὲ θὰ περάσουν κι ἄλλοι ἄνθρωποι ἀπὸ κεῖ;

Λογάριασαν πρῶτα πῶς τοὺς χρειάζεται ἓνα μονοπάτι νὰ πηγαίνουν στοὺς βλάχους. Αὐτὸ εἶνε ὁ σπουδαιότερος δρόμος τους, γιατί ἀπὸ τοὺς βλάχους προπάντων τρέφονται.

Ἕνα ἄλλο μονοπάτι πρέπει νὰ πηγαίνει στοὺς λότομους κι ἓνα ἄλλο, νὰ τοὺς βγάζῃ στὸ δρόμο τοῦ Μικροῦ Χωριοῦ.

Ἄν καταφέρουν αὐτὰ τὰ τρία μονοπάτια, θὰ ἔχουν συγχωινωιά.

Πόσες δυσκολίες βρῆκαν! Χρειάστηκε νὰ παλέψουν μὲ τὴ γῆ σὲ πολλὰς μεριές· ἐκεῖ ποὺ ἤθελαν νὰ περάσουν τὸ δρόμο, ἔβγαιναν ἐμπρὸς οἱ ρίζες ποὺ πετοῦν μακριὰ μερικὰ δέντρα.

Τὶς ρίζες αὐτές, ποὺ ἦταν χοντρές καὶ δυνατές, προσπαθοῦσαν νὰ τὶς κόψουν, γιὰ νὰ μὴ σκοντάβουν τὴ νύχτα. Χρειάστηκαν πριόνι, τσεκούρι καὶ πολὺν κόπο.

Ἄλλοι ἀπάντησαν μιὰ μεγάλη κατηφοριά, ἀπὸ κεῖνες ποὺ φτιάνουν τὰ νερὰ τῆς βροχῆς.

Τὸ μονοπάτι ἔπρεπε νὰ περάσῃ ἀπὸ κεῖ. Μὰ μόλις τὸ ἔφτιασαν καὶ πάτησαν ἀπάνω, σωριάστηκε τὸ χῶμα. Πῶς νὰ τὸ κάμουν στερεό;

Σκέφτηκαν νὰ στερεώσουν τὸ μονοπάτι μ' ἓνα μικρὸ τοῖχο ἀπὸ κάτω. Γιὰ νὰ χτίσουν ὅμως αὐτὸν τὸν τοῖχο, χρειάστηκαν πολλὰ πράματα, ποὺ δὲν τὰ εἶχαν φανταστῇ: πρῶτα πρῶτα, μιὰ βαριά, γιὰ νὰ κόβουν τὶς πέτρες. Δὲν τὴν εἶχαν, κι ἔστειλαν πάλι στὸν προεστὸ τοῦ Μικροῦ Χωριοῦ, παρακαλώντας νὰ τοὺς δώσῃ κι αὐτή.

Κίνησε λοιπὸν ἀπὸ τὴν τρύπα της κι ἤρθε. Μέτρησε
τὶς κατοικίες: μιά, δύο, τρεῖς..... πέντε..... ὀχτώ.
«Πωπώ, εἶπε, τί μεγάλη πολιτεία!»

«Ἡ ἄλεπού εἶπε στὰ μικρά της....»

Πλησίασε καὶ τὶς κοίταξε ἀπὸ κοντὰ μιά μιά. Ἔ-
πειτα ἔβαλε τὸ αὐτί της ν' ἀφουγκραστῇ.

Μόνο ἡ ἀναπνοὴ τῶν κατοίκων ἀκούστηκε. Ἦταν
περασμένα μεσάνυχτα καὶ κοιμόνταν βαθιά. Τε-οια
ῶρα κάνει ἡ ἄλεπού τὶς ἐπισκέψεις της.

Περπατοῦσε σιγὰ πολὺ, ἀπὸ εὐγένεια μήπως ξυ-
πνήσει κανένα. Εἶδε τὸ μαγειρεῖο κάτω ἀπὸ τὸ πεῦκο,
κοίταξε τὴ μεγάλη κατσαρόλα ποὺ γυάλιζε ἀπὸ τὴν
πάστρα, εἶδε τὴν κουτάλα βαλὶ ἐνῇ στὴ θέση της, εἶδε
καὶ τὴν πατσαβούρα.

«Ὅλα νοικοκυρεμένα» εἶπε. «Ἄς δῶ καὶ τὸ κο-
τέτσι, τόχουν καλά;»

Μόλις ἔβαλε στὸ στόμα δυὸ κότες, τὶς γνώρισε.
«Αὐτὲς οἱ κότες, εἶπε, εἶναι ἀπ' τὸ Μικρὸ Χωριό».

Ὡς τώρα ἡ κοινότητα δὲ φρόντιζε νὰ φυλάξῃ τὴν
περιουσία της. Τὰ καταστήματά της ἦταν ἀνοιχτά.
Οὔτε ντουλάπι οὔτε συρτάρι πουθενά· οὔτ' ἓνα κλειδί.

Ἡ ἀλεπού ὅμως δὲν τὸ βρῆκε σωστὸ αὐτό. Μιὰ
πολιτεία πρέπει νὰ ἔχῃ κι ἓνα φύλακα.

Στὴ θέση αὐτὴ διωρίστηκε μοναχὴ της. Κι ἔκαμε
πολὺ καλὰ· ποιὸς ἄλλος νὰ τὴν πάρῃ; μήπως τὸ κου-
νάβι, μήπως ἡ νυφίτσα; Αὐτοὶ δὲν εἶναι γιὰ τέτοια
ὕπηρεσία. «Εἶναι λωποδύτες!» λέει ἡ ἀλεπού.

22. Τὰ ἑφτά μικρὰ στὸ κυνήγι τῆς κότας.

Σὲ δυὸ μέρες ἡ ἀλεπού εἶπε στὰ μικρά της:

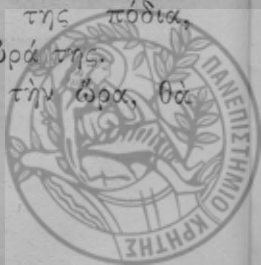
«Σήμερα θὰ σᾶς πάρω σὲ μιὰ πολιτεία. Νὰ προσέ-
χετε μήπως χαθῆτε, γιατί ἔχει ὄχτῶ σπίτια. Πρώτη
φορὰ θὰ ἰδῆτε τόσο μεγάλη πρωτεύουσα.

«Ὅταν φτάσωμε κεῖ, νὰ μὴν κάθεστε νὰ χαζεύετε
στὶς πλατεῖες, στὰ φῶτα καὶ στὰ θέατρα· θὰ πᾶμε ἴσια
στὸ κοτέτσι. Τόχουν ἀνοιχτό, καθὼς πρέπει σὲ μιὰ
μεγάλη πολιτεία. Κι ἔχει κάτι ἀρχοντόκοτες, πού φαί-
νεται πὼς τὶς ἔχουν φυλάξῃ ἐπίτηδες γιὰ τὴν καλύτερη
ἀλεπού. Ἐγὼ βέβαια θάμαι αὐτὴ.

»Ἰσαμε τώρα κυνηγούσατε τὸ ποντίκι, τὸ βάτραχο,
τὸν κάβουρα, τὸ πουλὶ καὶ τὸ σκαθάρι. Ἦρθε ἡ ὥρα
νὰ γυμναστῆτε καὶ στὶς κότες».

Λέγοντας αὐτά, κάθισε στὰ πισινά της πόδια,
κι ἔφερε μπροστὰ τὴ μεγάλη μαλλιαρὴ οὐρά της.

Ὅποιος κυνηγὸς τὴν ἔβλεπε κείνη τὴν ὥρα, θὰ
ἔλεγε:

«'Αχ, νά είχα τὸ γουναρικό σου τὸ χειμῶνα! 'Εξήντα δραχμὲς θὰ τοῦ ἔβαζα τιμὴ».

Μὰ ἦταν τάχα εὐκολο νά τῇ δῇ ὁ κυνηγός; "Οχι. Τὸ ὠραῖο δέρμα τῆς ἀλεποῦς μας, πού τὸ ζηλεύουν οἱ κυνηγοὶ καὶ βάζει τῇ ζωὴ της σὲ παντοτινὸ κίνδυνο, αὐτὸ τὸ ἴδιο τὴν προστατεύει.

Ὁ χρωματισμός της ἦταν τέτοιος, ὥστε νά μπερδεύεται μὲ τὸ χρῶμα τοῦ τόπου. Ἐμοιαζε καὶ μὲ τὰ φυλλώματα καὶ μὲ τὸ χῶμα καὶ μὲ τὴν πέτρα· ἦταν κιτρινοκόκκινο. Στὸ στῆθος, τὴν κοιλιά καὶ στὴ μέση τῆς τερό· στὸ μέτωπο καὶ στοὺς ὤμους λίγο ἄσπρο· στὰ μπροστινὰ πόδια κόκκινο καὶ στ' αὐτιά μαῦρο.

Ἔτσι γλύτωσε πολλὰς φορές ἡ ἀλεπού ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο. Πολλὰς φορές ὁ κυνηγὸς τὴν πῆρε γιὰ κάτι ἄλλο· κάτι σὰ γῆ ἢ κούτσουρο ἢ πέτρα, καὶ προσπέρασε.

Καὶ τὰ ἑφτά μικρά της, πάλι κι αὐτὰ τὸ χρῶμα τους τὰ ἔχει γλυτώσει.

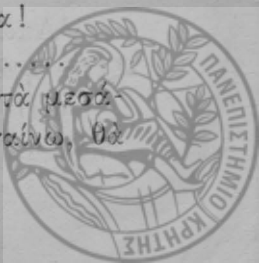
Μιά φορά πού κάθονταν στὴν ἄκρη τῆς τρύπας καὶ περίμεναν τὴ μάνα τους νά γυρίσῃ ἀπὸ τὸ κυνήγι, πέρασε τὸ γεράκι ἀπὸ ψηλά καὶ δὲν τὰ εἶδε. Μάτι γερακιοῦ ἔχει γελαστή! Τόσο πονηρὸ εἶναι τὸ χρῶμα τῆς ἀλεποῦς καὶ τῶν παιδιῶν της.

Ὡς πότε τάχα θὰ γίνεται αὐτό; Ὡς πότε ἡ ἀλεπού θὰ ξεφεύγῃ; Ποιὸς ξέρει! Κάποτε θὰ ἔρθῃ κι ἡ ὥρα της.

Γελιοῦνται οἱ κυνηγοὶ μὲ τὸ χρῶμα της, μὰ ἡ μύτη τοῦ σκύλου δὲ χωρατεύει! Αὐτὴ δὲν μπορεῖ νά τῇ γελάσῃ κανένας. "Οἷα αὐτὰ τὰ ξέρει ἡ κυρά μας ἡ ἀλεπού. Μὰ ἔλα πού εἶναι νόστιμο φαγητὸ ἡ κότα!

Τί κότες ἦταν ἐκεῖνες οἱ δυὸ προχτεσινές!...

«Ἐμπρός, παιδιά, ξεκινοῦμε» εἶπε κατὰ τὰ μεσάνυχτα. «Καὶ φρόνιμα στὸ δρόμο. "Οπου πηγαίνω, θὰ

πηγαίνετε. Πίσω από τήν ούρά μου θά περπατᾶτε ὅλα μαζί. Δὲ θά βγάλετε οὔτε κίχ. Καὶ νὰ κοιτάζετε καλὰ τὸ δρόμο γιὰ νὰ τὸν μάθετε».

Μὲ μεγάλη προσοχὴ καὶ προφύλαξη περπατοῦσαν ἀρκετὴ ὥρα. Πήγαιναν μέσα ἀπὸ χαμόκλαδα κι ἔκαναν μεγάλους γύρους. Οἱ ἄνθρωποι ἔχουν τοὺς δρόμους των-κι ἡ ἄλεπού ἔχει τὸ δικό της.

Ἔτσι ἔφτασαν στὶς καλύβες τῶν παιδιῶν. Τίποτ' ἄλλο δὲν κοίταξαν στὴν πολιτεία, οὔτε φῶτα οὔτε δρόμους οὔτε καταστήματα, μόνο πῆγαν ἴσα στὸ κοτέτσι.

Πάλι τὸ βρῆκαν ἀνοιχτό. Τὰ παιδιὰ δὲν εἶχαν μετρήσει προχτὲς τίς κότες γιὰ νὰ δοῦν πῶς τοὺς ἔλειψαν δύο.

Καὶ πάλι ἀπόψε θά λείψουν ἄλλες δύο.

«Ἀνοίξετε τὰ μάτια σας, νὰ δῆτε τί θά κάμω» εἶπε ἡ ἄλεπού στὰ μικρά.

Χίμηξε σὲ μιὰ κότα καὶ τῆς ἔβαλε τὰ δόντια στὸ λαιμό. Ἐπειτα γρήγορα ἔπιασε μιὰ ἄλλη. Ἀρπαξε τὴ μιὰ κι ἔφυγε· ξαναῆρθε καὶ ξαναπῆρε καὶ τὴν ἄλλη.

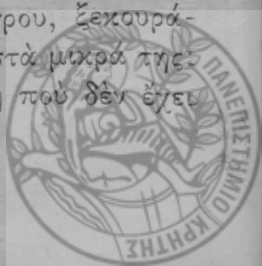
Τὸ κοτέτσι ἀναστατώθηκε, μὰ ἦταν ἀργά. Οἱ καημένες οἱ κότες κοιμόνταν βαθιά. Τί ὄνειρο νὰ ἔβλεπαν;

Δυστυχισμένη κότα ποὺ εἶχες τὴν κίτρινη τραχηλιά, σὰ χωριάτικο μαντίλι!

Καημένε κόκορα μὲ τὸ μεγάλο λειρὶ ἀπὸ τὸ Μικρὸ Χωριό!

Ἀπάνω σ' ἓνα πεσμένο κορμὸ δέντρου, ξεκουράζεται ἡ ἄλεπού ἀπὸ τὸ κυνήγι, καὶ λέει στὰ μικρά της:

«Ἡ καλύτερη κοινότητα εἶναι κείνη ποὺ δὲν ἔχει σκύλο».

23. Οἱ νοικοκυραῖοι παίρνουν εἶδηση.

«Λεῖπουν τέσσερες!» εἶπε τὴν ἄλλη μέρα ὁ Γιωργος, πού τὸν εἶχαν βάλει νὰ φροντίζει γιὰ τὶς κότες. Ἐκεῖ πού ἔβοσκαν ἀνάμεσα στὰ δέντρα τὶς μέτρησε καὶ βγῆκαν μόνο ἑφτά. Τί ἔγιναν οἱ ἄλλες; Πῆγε πάρα κάτω, ἔψαξε ἀνάμεσα στὰ χαμόκλαδα κι ἔρριξε λίγες πέτρες. Μὰ καμιὰ δὲ φάνηκε.

«Γιὰ ἔλα δῶ, Γιωργό», φώναξε ὁ Δῆμος πού στέκονταν μπροστὰ στὸ μικρὸ κοτέτσι. «Κοίταξε».

Ὁ Γιωργος εἶδε κάτω στὸ χῶμα λίγα φτερά, καὶ τὰ ξύλα πού κούρνιαζαν οἱ κότες σκορπισμένα.

Ὅταν ἄκουσαν τ' ἄλλα παιδιὰ ἐκεῖ κοντὰ πῶς χάθηκαν κότες, ἔτρεξαν κοντὰ στὸ Δῆμο καὶ στὸ Γιωργό. Εἶδαν τὸ κοτέτσι, κοιτάχτηκαν ὁ ἓνας μὲ τὸν ἄλλο, κι ἔκαμαν ὅλοι τὴν ἴδια σκέψη: «μᾶς τὴν ἔφτιασε ἡ ἄλεπού».

Μὰ ποιὸς ἔφταιγε; τώρα κατάλαβαν τὸ λάθος τους..

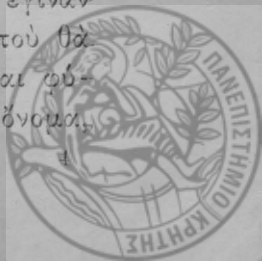
Σ' ἓνα δάσος πού ζοῦνε μέσα ἄλεπούδες καὶ κουνάβια, ἄφησαν τὶς κότες νὰ κουρνιάζουν μέσα σὲ κοτέτσι ἀνοιχτό.

«Νὰ φτιάσωμε σήμερα ἓνα ἄλλο!» εἶπαν τώρα. «Ἐνα μὲ ξύλα καὶ μὲ γερὴ πόρτα».

—«Δὲ φτάνει αὐτό, παιδιά» λέει ὁ Ἀντρέας. «Ἡρθεμα στὴν ἐρημιὰ νὰ καθίσωμε χωρὶς σκύλο. Τώρα πού τὴν πάθαμε, καταλαβαίνομε πόσο μᾶς χρειάζεται αὐτὸς ὁ σύντροφος.»

«Νὰ βροῦμε ἓνα!» φώναξαν τὰ παιδιὰ, κι ἔγιναν ἑξαφνα χαρούμενα. Συλλογίστηκαν ἓνα σκύλο πού θὰ παίζη μαζί τους, πού θὰ ξαγρυπνᾷ καὶ θὰ εἶναι φύλακας. Ἀρχισαν στὴ στιγμή νὰ τοῦ βγάζουν ὄνομα.

Τὰ ψηλὰ βουνά

νά τὸν λένε Πιστό, Σκοπό, Φλόξ, σὰ νὰ ἦταν μπροστά
τους.

«Ἄν τὸν εἶχαμε χτές, ἔλεγαν, θὰ γλύτωναν οἱ τρεῖς
κότες κι ὁ κατημένος ὁ χωριάτικος κόκορας».

Μὰ ἐνῶ ἔλεγαν αὐτὰ πρόβαλε ἀπ' τοὺς θάμνους ὁ
ἄλλος κόκορας, ἐκεῖνος ποὺ εἶχαν φέρει μαζί τους.

Φαινόταν σὰ νὰ ἔλεγε: «Ἔχετε κόκορα! δὲ μὲ
βλέπετε;» Καὶ καμάρωνε ὅσο κανένας ἄλλος. Ὁλος ὁ
Χλωρός, ὁλόκληρος ὁ κόσμος τοῦ φαινόταν δικός του.

«Νά, νά!» λέει ὁ Χρῖστος. «Νά ὁ δικός μας. Τὴ
γλύτωσε».

Ὁ κόκορας στάθηκε λίγο μὲ τὸ κεφάλι ψηλὰ κα
ἔκαμε ἓνα σιγαλὸ «κό, κό, κό». Γιὰ τὸν ἑαυτό του βέ-
βαια θὰ μιλοῦσε.

Ὁ Χρῖστος κι ὁ Δῆμος τότε ἄρχισαν νὰ λένε τὸ
«τραγουδί τοῦ κόκορα μὲ τὸ γεράκι», ποὺ κι ὁ ἴδιος στά-
θηκε καὶ τ' ἄκουγε, σὰ νὰ ἦταν γι' αὐτόν.

Ἕνας κόκορας ὁλάσπρος
μὲ ψηλὸ λειρὶ,
καμαρώνει καὶ φουσκώνει
καὶ λιλιὰ φορεῖ,
καὶ θαρρεῖ πὼς τὸ κοιτάει
μόλις τὸν χωρεῖ.

Ἀμα βρῇ κανένα σπόρο
μέσα στὴν αὐλή,
τὸ κεφάλι του σηκώνει
καὶ τὸ διαλαλεῖ,
νὰ τὸ μάθουνε σὲ δύση
καὶ σ' ἀνατολή.

Τὴ στιγμὴ πὺν σουλατσάρει
μὲ τὸ βῆμα ἀργόν
«δὲν ξανάειδα, λὲν οἱ κότες,
τέτοιο στρατηγόν»..
Μὰ κι ὁ ἴδιος συλλογιέται:
«μωρὲ τ' εἶμαι γώ»!

Ξάφνω βλέπει ἓνα γεράκι.....
"Αχ! τὴν ὥρα αὐτὴ
τὸ βαρὺν περπάτημά του
ἔχει μπερδευτῇ,
κι ἀστραπὴ μὲς στὸ κοτέτσι
τρέχει νὰ κρυφτῇ.

24. Οἱ Ζαβοπαναγῆδες.

"Όταν τελείωσαν τοὺς δρόμους τὰ παιδιὰ, πῆραν
τὰ ἐργαλεῖα καὶ κατέβηκαν στὸ Μικρὸ Χωριὸ γιὰ νὰ τὰ
δώσουν πίσω.

Φτάνοντας στὴν πλατεῖα εἶδαν τὸ Ζαβοπαναγῆ.
Εἶχε πάρει μὲ τὴ γνώμη του ἄλλους τέσσερες χω-
ριανούς. Φώναζαν κι αὐτοὶ στὸν προεστὸ, πὼς τὸ δρόμο
δὲν πρέπει νὰ τὸν διορθώσουν οἱ κάτω χωριανοί, μὰ οἱ
χωριανοὶ τῆς ἀπάνω συνοικίας.

"Όλο «πρῶτο μὲν» ἔλεγαν.

«Πρῶτο μὲν ὁ νόμος τὸ λέει ἀλλιῶς».

—«Πρῶτο μὲν (πάλι πρῶτο μὲν!) ἂν περάσῃ ὁ
δρόμος λίγο πάρα πάνω μᾶς παίρνει τρεῖς πιθαμὲς
κτῆμα».

—«Τρεῖς πιθαμὲς πέτρα» εἶπε ὁ προεστὸς.

—«Πέτρα ξεπέτρα εἶναι κτῆμα μας».

—«Τότε ἂς μὴ σᾶς πάρῃ τὴν πέτρα, ἂς περάσῃ
ἀπέξω».

—«Νὰ περάσῃ ἀπέξω; καλὰ» ἔλεγε ὁ Ζαβοπαναγῆς. «Μὰ ἔλα δῶ: Πρῶτο μὲν..... ὁ νόμος, τί λέει ὁ νόμος;»

Κι αὐτὸς δὲν ἤξερε τί λέει. Ὡστόσο ἔβγαλε ἀπὸ τὸν κόρφο του μιὰ φυλλάδα. Κι ἐπειδὴ δὲν ἤξερε νὰ τὴ διαβάσῃ, τὴν κοπάνιζε μέσα στὶς δυὸ παλάμες του. Φώναζε πὼς αὐτὸς ἐννοεῖ νὰ πάῃ μετ' τὸ νόμο.

Ζαβοπαναγῆς ἦταν μὲ τ' ὄνομα. Γιὰ τὸ πείσμα τουμποροῦσε νὰ χαλάσῃ τὸ χωριό. Ὅλα τὰ κοινοτικὰ ἔργα τὰ κυνήγησε. Καὶ ὅμως ἅμα τὸν λένε Ζαβοπαναγῆ θυμώνει καὶ σηκώνει τὴ μαγκούρα του.

Στὸ τέλος πῆρε τοὺς τέσσερες χωριανοὺς μὲ τὸ μέρος του. Ἀπὸ ἑνας ἔγιναν πέντε Ζαβοπαναγῆδες.

— — —
Ὅταν τοὺς εἶδαν πέντε οἱ ἄλλοι χωριάτες ἐκεῖνο τὸ πρωί, θύμωσαν κι αὐτοί.

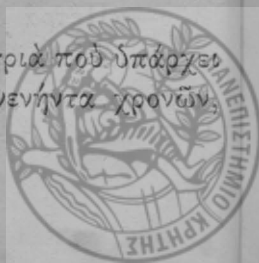
«Νὰ πᾶτε στὸ καλὸ, εἶπαν, Ζαβοπαναγῆδες! Δὲ σᾶς χρειαζόμαστε, θὰ τὸν φτιάσωμε ἐμεῖς τὸ δρόμο. Περισσότερη εἶναι ἡ γκρίνια σας ἀπ' τὸ καλὸ σας».

Ξεκίνησαν ἐφτὰ ὀχτῶ μὲ τὰ ἐργαλεῖα καὶ πῆγαν στὸ χαλασμένο δρόμο. Μὰ ἦταν ἀργά. Τὰ παιδιὰ τὸν εἶχαν διορθώσει μιὰ μέρα πρίν. Μήπως δὲν ἦταν καὶ δική τους ὠφέλεια νὰ τὸ κάμουν; Κι αὐτὰ περνοῦσαν ἀπὸ κεῖ.

25. Ἡ γριὰ Χάρμαινα.

Ἐνῶ ἀνέβαιναν γιὰ τὸ Χλωρό, ἀπάντησαν μιὰ γριὰ φορτωμένη ἑνα δεμάτι κλαδιά.

Ἦταν ἡ βάβω ἡ Χάρμαινα, ἡ πιὸ γριὰ ποὺ ὑπάρχει στὸ Μικρὸ Χωριό. Λένε πὼς εἶναι ἐνενήντα χρονῶν.

«Κι ανάβω τὸ καντήλι τῆς χάρις της...»

μὰ ἡ ἴδια δὲ θυμᾶται πόσο εἶναι. Κι ὅμως δὲν μπορεῖ, λέει, νὰ ζήσῃ χωρὶς δουλιὰ.

Θὰ δουλεύῃ ὥσπου νὰ τὴν πάρῃ ὁ Θεός.

«Καλημέρα, κυρούλα» τῆς φώναξαν.

—«Ἢ ὦρα ἡ καλὴ, ἀγγόνια μου» ἀπάντησε.

—«Εἶσαι καλὰ, κυρούλα;»

—«Τί καλὰ νὰ εἶμαι γώ, παιδιά μου! Μόνο δόξα νάχῃ ὁ Θεός. Ἄχ, ἄς ξαποστάσω λίγο».

Ἀπόθεσε τὸ μικρὸ της φόρτωμα στὸ πεζούλι κι ἀναστέναξε ἡ κυρούλα ἡ καημένη· ἀναστέναξε ἀπὸ τὸν κόπο κι ἀπὸ τὰ χρόνια.

Εἶχε βαρεθῇ νὰ ζῇ. Ἔτσι λέει. Κι ὅμως ἂν ἐρχόταν ἓνας νὰ τῆς πάρῃ καὶ τὴ ζωὴ καὶ τὸ φόρτωμα, δὲ θάδινε οὔτε τὸ ἓνα οὔτε τὸ ἄλλο.

«Ὅσο κανεῖς στέκει στὰ πόδια του, εἶναι πάντα ἡ ζωὴ καλὴ.

Ἀπὸ τὴ ζώνῃ τῆς γριᾶς κρεμόταν ἓνα μικρὸ μπουκαλάκι, ποῦ εἶχε μέσα λάδι.

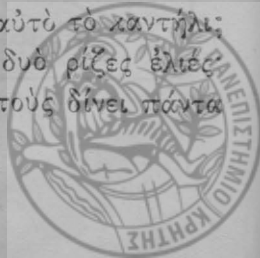
«Κι ἀπὸ ποῦ ἔρχεσαι, κυρούλα;»

—«Ἢ χάρη της! Πῆγα κι ἀναψα τὸ καντήλι στὴν Ἁγία Ζώνη, στὸ ρημοκλήσι».

—«Ποῦ εἶναι αὐτό;»

—«Ἐδῶ ποῦ ἀνεβαίνομε. Εἶναι γκρεμισμένο. Καὶ ξέρεις τί παλιό; ἤμουν αὖθις ἑσᾶς μικρὴ, καὶ κεῖνο εἶχε γκρεμιστῇ. Μὰ γώ πάω κι ἀνάβω τὸ καντήλι τῆς χάρης της δυὸ φορὲς τὴ βδομάδα.

«Ξέρεις πόσον καιρὸ βάνω λάδι σ' αὐτὸ τὸ καντήλι; Τριάντα χρόνια τώρα. Ἐγὼ βλέπεις δυὸ ρίζες ἐλίες ναῖσκε. Κι ἡ Ἁγία Ζώνη, παιδί μου, τοὺς δίνει πάντα

καρπό· για τὰ λάχανά μου καὶ για τὸ καντήλι.

»Καὶ δὲν κάνει, βλέπεις, νὰ μείνη κεῖνο τὸ καντήλι δίχως λάδι. Γιατὶ αὐτὸ τὸ ρημοκλήσι εἶναι παλιό· ἀπὸ παπποῦ καὶ προσπάππου. Κι ὅσο τὸ καντήλι του εἶναι ἀναμμένο, φοβᾶται νὰ βγῇ ὁ ξορκισμένος».

—«Καὶ ποῖος εἶναι αὐτὸς ὁ ξορκισμένος;»

—«Ἡ ὥρα ἡ κακὴ του, τὸ ξόρκι νὰ τὸν πιάσῃ! Ἄράπης εἶναι, μακριὰ ἀπὸ δῶ· στὸν Ἀραπόβραχο κάθεται. Ναῖσκει».

—«Καὶ πῶς εἶναι; Εἶναι μαῦρος;»

—«Μαῦρος, κατὰμαυρος, ἓνας τόσος ἀράπης! Ἐγὼ τὸν εἶδα».

—«Τὸν εἶδες λέει;» ρώτησαν ὅλοι μαζί, κι ἔσκυψαν ν' ἀκούσουν καλύτερα.

—«Ἄμ δὲν τὸν εἶδα! Ξέρεις πόσα χρόνια εἶναι ἀπὸ τότε; Ἦμουν α μικρὴ σὰν καὶ τὴν ἀφεντιά σας. Ἦταν ἀκόμα τότε οἱ Τοῦρκοι. Καὶ καθὼς βράδιαζε, κοιτάζομε, τί νὰ δοῦμε. Ἀπάνω στὸ βράχο στὴν κορφὴ καθόταν καὶ κοίταζε! Ναῖσκει».

—«Πῶ, πῶ!» ἔκαμε ὁ Σπύρος «καὶ ποῦ εἶναι αὐτὸς ὁ βράχος, κυρούλα;»

—«Εἶναι μακριὰ ἀπὸ δῶ, σ' ἄλλο βουνό· πίσω τὸν ἥλιο!»

—«Γιὰ πές μας, κυρούλα, λέει ὁ Κωστάκης, ἀνάβει καμιὰ φωτιά τῇ νύχτα;»

—«Ἀνάβει καὶ φωτιά πολλές φορές».

—«Ἀκοῦς, Μαθιέ!» λέει ὁ Κωστάκης.

—«Ναῖσκει, σ' αὐτὴ τῇ φωτιά ὁ ξορκισμένος καίει τὰ δαχτυλίδια καὶ τὰ σκουλαρίκια καὶ τὰ χρυσὰ μαλλιά

τῶν νυφάδων πού ἄρπαξε. Γιατὶ βγαίνει κι ἄρπάζει νυφάδες καθὼς περνάει ὁ γάμος. Φαίνονται δὲ στὴν ἀνηφοριὰ τὰ πετρωμένα τους συμπεθερικά. Μόνο ἄς ποῦμε τὸ Κύρι' ἐλέησον τρεῖς φορές: Κύρι' ἐλέησον! Κύρι' ἐλέησον! Κύρι' ἐλέησον!

»Βοηθήστε με, παιδιὰ μου, νὰ φορτωθῶ, γιατί νύχτωσα. Ἄχ!»

Τῇ βόηθησαν νὰ φορτωθῇ τὸ δεμάτι τὰ ξύλα καὶ τράβηξε σιγὰ τὸν κατήφορο.

26. Ὁ Λάμπρος ὁδηγεῖ τὸ κοπάδι.

Μαῦρα πού εἶναι τὰ γίδια!

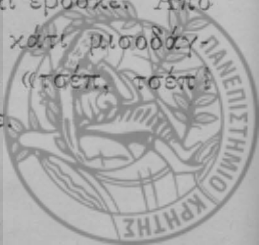
Πῶς περπατεῖ τὸ κοπάδι, ὅλο μαζί, γρήγορα πολὺ, σὰ νὰ βιάζεται. Μαυρίζει καὶ γυαλίζει στὸν ἥλιο· ὅλα τὰ γίδια του εἶναι μαῦρα, πίσσα. Μόνο τὸ μαλλὶ τοῦ σκύλου καὶ τὸ ροῦχο τοῦ τσοπάνη ξεχωρίζουν σ' αὐτὴ τῇ μαυρίλα.

Μὰ τί μικρὸς τσοπάνης, πού ὁδηγεῖ τόσο μεγάλο κοπάδι; Νάναι ὁ Λάμπρος; Αὐτὸς εἶναι.

«Ἄ τὸ ἀγριοκάτσικο» λέει ὁ Φάνης. «Γιὰ πᾶμε νὰ τοῦ βγοῦμε μπροστά».

Δὲν ἦταν κοντὰ τὸ κοπάδι. Ὁ Φάνης ὅμως κι ὁ Δῆμος θέλουν νὰ δοῦν τὸ βλαχόπουλο, τὸν ἀδερφὸ τῆς Ἀφρόδως. Θὰ τοῦ μιλήσουν. Τάχα θὰ τοὺς ἀπαντήσῃ, ἢ πάλι θὰ ἔχωμε «χὰ» καὶ «ντς»;

Τράβηξαν γρήγορα καὶ τοῦ βγῆκαν μπροστά. Τὸ κοπάδι ἐκείνη τὴν ὥρα εἶχε σκορπίσει κι ἔβρασκε. Ἀπὸ θυμάρι, ἀγκάθι, χορτάρι καὶ κλαράκι καὶ μισοδάγκαναν τὰ γίδια. Ὁ Λάμπρος φώναζε «τσέπ, τσέπ, ἔι!», πετοῦσε πέτρες καὶ τὰ συμμαζεύε.

«Γιά δές, καημένε Δῆμο» εἶπε ὁ Φάνης. «Δέκα χρονῶν παιδί, νὰ κυβερνᾷ τόσο μεγάλο κοπάδι! Μποροῦσες σὺ νὰ κάμης τὸ ἴδιο; Ἐγὼ δὲν μποροῦσα».

—«Οὔτε γώ» εἶπε ὁ Δῆμος.

Σωστά ἔλεγαν. Εὐκόλο εἶναι νὰ ὀρίζης διακόσια γίδια; Μόνο τὸ πετροβόλημα ποὺ κάνει ὁ Λάμπρος δῶθε κεῖθε, ἡ φωνή, τὸ σφύριγμα, τὸ τρέξιμο γιὰ νὰ συμμαζεῦη τόσο ἄταχτα ζωντανά, θὰ κούραζε κι ἓνα μεγάλο.

Ἐπειτα ὁ Λάμπρος περπατεῖ τὴ νύχτα στὶς ἐρημιές· θὰ μποροῦσε νὰ κάμῃ τὸ ἴδιο κι ὁ Φάνης; Νὰ μείνῃ ἔτσι ὥρες μοναχὸς μὲ ἴσκιους ἀπὸ δέντρα κι ἀπὸ πέτρες μέσα στὸ σκοτάδι; Νὰ ποὺ ἓνα βλαχόπουλο ξέρει πολλὰ πράματα.

Ὁ Δῆμος κι ὁ Φάνης προχώρησαν κατὰ τὸ Λάμπρο, καθὼς στεκόταν μὲ τὴν γκλίτσα του ὀρθὴ καὶ στημένη. Τώρα τὸ μικρὸ αὐτὸ βλαχόπουλο μὲ τὰ μαῦρα μάτια τὸ ἔβλεπαν σὰν ἄντρα.

«Γειά σου, Λάμπρο» τοῦ εἶπαν.

Ὁ Λάμπρος ἀφοῦ τοὺς κύταξε ἀπὸ τὸ κεφάλι ὡς τὰ πόδια ἀπάντησε:

«Γειά σ'!»

Καλὰ πᾶμε. Εἶπε μιὰ λέξη.

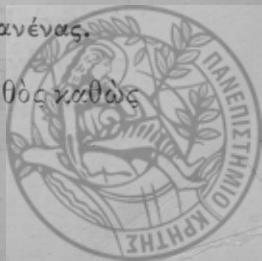
«Τί κάνει ἡ Ἀφρόδω, καλὰ εἶναι; ὁ παππούλης;»

—«Καλὰ κὶ σὶ χαιρετᾶν!»

Τέσσερες λέξεις κιόλας. Ὁ Δῆμος κι ὁ Φάνης κάθισαν.

27. Ἐνα σχολεῖο ἐκεῖ ποὺ δὲν τὸ περίμενε κανένας.

Ὑστερα ἀπὸ λίγες στιγμὲς ὁ Λάμπρος, ὀρθὸς καθὼς ἦταν, ρώτησε:

«Ποῦ τόχετε τὸ χαρτί;»

—«Ποιὸ χαρτί;» ρώτησαν τὰ παιδιὰ.

—«Νά, τὸ χαρτὶ ποῦ σᾶς μαθαίνει τὰ γράμματα».

—«Τὸ βιβλίον θέλεις νὰ πῆς; Τὸ ἔχομε στὸ σπίτι. Τί νὰ τὸ κάνουμε δῶ. Ἔχομε, βλέπεις, διακοπές».

—«Τ' εἶν' αὐτὲς οἱ διακοπές; πράματα;».

—«Ὁχι, Λάμπρο, θέλομε νὰ ποῦμε πῶς τὸ καλοκαίρι δὲν ἔχομε σχολεῖο· λοιπὸν δὲν ἔχομε καὶ χαρτιά κοντά μας. Τὸ θέλεις τίποτα τὸ βιβλίον;»

Δὲ μίλησε. Μὰ σὰν ἔσκαψε πάλι τὸ χῶμα δυὸ τρεῖς φορὲς μὲ τὴν πατούσα του καὶ ξεροκατάπτε, εἶπε ξαφνικὰ καὶ δυνατά:

«Μὲ μαθαίνετε τὴν ἄλφα;»

—«Ποιός, ἐμεῖς;»

—«Ἄμ ποιός! Ἔσεῖς ποῦ ξέρετε τὰ γράμματα».

Τὰ δυὸ παιδιὰ κοιτάχτηκαν καὶ σὰ νὰ συνεννοήθηκαν μονομιᾶς, ἀπάντησαν καὶ τὰ δυό:

«Ἀκοῦς λέει, Λάμπρο!»

—«Τώρα κιόλας» εἶπε ὁ Λάμπρος.

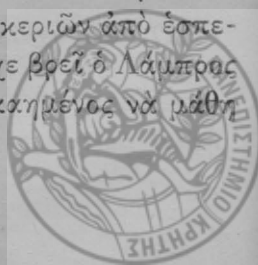
—«Τώρα δά! Μὰ δὲν ἔχομε βιβλίον».

—«Ἔχω γώ».

Καὶ βάζοντας τὰ δάχτυλα στὸ σελάχι του, τράβηξε ἀπὸ μέσα ἓνα φύλλο χαρτὶ μὲ τυπωμένα γράμματα μαῦρα καὶ κόκκινα.

Ἦταν ἓνα φύλλο ἀπὸ τὰ ἱερὰ βιβλία τῆς ἐκκλησίας.

«Ἰλάσθητί μου τῶν ἁμαρτιῶν.....» διάβασε ὁ Δῆμος. Τὸ φύλλο εἶχε καὶ σταλάματα κεριῶν ἀπὸ ἐσπερινὸ ἢ ἀγρυπνία. Ποιὸς ξέρει ποῦ τὸ εἶχε βρεῖ ὁ Λάμπρος καὶ τὸ μάζεψε. Ἀπ' αὐτὸ κοίταξε ὁ καημένος νὰ μάθῃ γράμματα, μοναχός του!

Τάχα τόσοι παλιοὶ παππούληδες καὶ προσπάπποι
μας δὲν ἔμαθαν νὰ διαβάζουν ἀπὸ τὸν Ἀπόστολο;

«Νά τὸ ἄλφα!» εἶπε ὁ Λάμπρος, κι ἔδειξε μὲ τὸ
δάχτυλό του στὸ φύλλο ἓνα ἄλφα κεφαλαῖο.

—«Ἄ μπράβο! Τώρα θὰ μᾶς δείξης καὶ τὸ βῆτα».

—«Ἄμ ἂν ἤξερα τὸ βῆτα!» εἶπε ὁ Λάμπρος. Τότε
τοῦ εἶπαν νὰ καθίση καὶ νὰ βλέπη τί τοῦ δείχνουν στὸ
χαρτί, κι ὁ τι λένε, νὰ λέη κι αὐτός.

Ὁ Λάμπρος φράπ! κάθισε σταυροπόδι μὲ μονα-
δική εὐκολία. Ἐκεῖ ἄρχισε τὸ μάθημα.

«Τοῦτο εἶναι τὸ μικρὸ ἄλφα. Τοῦτο εἶναι τὸ βῆτα....
τοῦτο εἶναι τὸ ἐψίλον.....δδδδ.....μμμμμμμμ.....
δε.....ο.....με.....θα.....σου».

Ἔτσι ἔγινε τὸ πρῶτο μάθημα. Ὁ Λάμπρος κοί-
ταξε νὰ τ' ἀρπάξῃ ὅλα τὰ γράμματα ἐκείνη τὴν ὥρα.

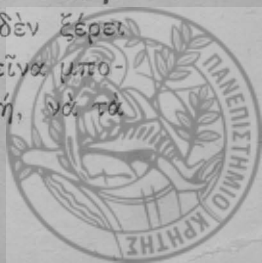
Ὅχι λοιπόν, δὲν ἦταν ἀγρίμι. Ἄν φάνηκε ἔτσι
τὴν πρώτη φορά στὴν καλύβα, ἦταν ἀπὸ τὴ στενοχώρια
του, ποὺ εἶδε παιδιὰ τοῦ σχολείου.

Μῆνες τώρα ἔχει τὰ γράμματα κρυφὸ καημό. Ἄ-
κουσε πὼς πολλοὶ πιάνουν μιὰ φυλλάδα καὶ τὴ διαβάζουν
ἀπὸ πάνω ὡς κάτω νερό· πὼς ἄλλοι μποροῦν καὶ με-
τροῦν ἴσαμε τὰ χίλια.

Νὰ ἤξερε κι αὐτὸς νὰ μετρήσῃ τὰ γίδια του! Λέει
στὴν τύχη πὼς εἶναι καμιὰ διακοσαριά, μὰ δὲν τὸ ξέρει.

Νὰ γιατί βλέποντας τὰ παιδιὰ πρώτη φορά, ντρά-
πηκε. Νάξερε νὰ βουτήξῃ στὸ μελάνι καὶ νὰ βάλῃ τό-
νομά του, ἔτσι σὰν τὸν παππούλη του τὸ Γεροθανάση!

Τί εἶναι αὐτὸς τί εἶναι κεῖνα; Τοῦτος δὲν ξέρει
ἄλλο ἀπὸ τὰ γίδια καὶ τὸ σουγιά του· ἐνῶ ἐκεῖνα μπο-
ροῦν νὰ βάλουν ὅλα τὰ γράμματα στὴ γραμμὴ, νὰ τὰ
ἐξηγήσουν καὶ νὰ ποῦνε καὶ τὸν Ἀπόστολο.

Νά τὸν ἐμάθαιναν καὶ τὸ Λάμπρο! Νά ἡ ὥρα. Ἄν τὰ μάθῃ, τάμαθε· τώρα, τοῦτο τὸ βράδυ.

«Φτάνει γι ἀπόψε, Λάμπρο» τοῦ λέει ὁ Φάνης. «Δὲ μαθαίνονται ὅλα μαζί. Τώρα νὰ διαβάσῃς τὸ χαρτὶ μοναχός σου, κι αὔριο πάλι θὰ δοῦμε τί ἔμαθες».

28. Τί εἶδε ὁ Λάμπρος ὅταν τελείωσεν τὸ μάθημα.

Ὁ Λάμπρος ὑπάκουσε σὰν καλὸς μαθητής. Μὰ ὅταν σήκωσε τὸ κεφάλι του ἀπὸ τὸ χαρτὶ καὶ κύταζε γύρω, πήδησε σὰ νὰ τὸν κέντρισαν οἱ σφῆκες.

Τὰ γίδια εἶχαν φύγει! Μόλις κατάλαβαν πῶς ὁ τσοπάνης εἶχε τὸ νοῦ του ἄλλοῦ, σκόρπισαν στοὺς ψηλοὺς γκρεμοὺς.

Πολὺ λίγα εἶχαν μείνει κάτω. Τὰ πιὸ πολλὰ προχώρησαν ἀπάνω στὸ μεγάλο βράχο· ἄλλα εἶχαν χαθῆ στὶς σκισμάδες του, ἄλλα εἶχαν σκαρφαλώσει στὰ κοτρόνια.

Πέντ' ἔξι, τὰ τρελότερα, τὰ εἶδε ὁ Λάμπρος ἀνεβασμένα ψηλὰ στὴν κορφή.

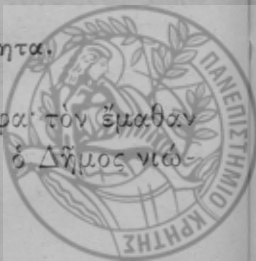
Στὸ ἡλιοβασίλεμα, καθὼς λιγόστευε τὸ φῶς, φαίνονταν ἴσκιοι μαῦροι ἀπάνω στὸν οὐρανό, καθὼς ἡ μαύρη μελάνη ἀπάνω στὸ χαρτί. Ἀπὸ κεῖ ἀπάνω ἀτάραχα κοίταζαν τὸ Λάμπρο, σὰ νὰ τοῦ ἔλεγαν:

«Τί καλὰ ποὺ κάνεις νὰ διαβάζῃς τὴν ἄλφα!»

Τότε ὁ τσοπάνης ἄρχισε τρελὸ τρέξιμο, σφύριγμα καὶ πετροβόλημα.

29. Ἕνας δάσκαλος στὴν κοινότητα.

Καλά· τοῦ ἔμαθαν, ἄς ποῦμε, τὴν ἄλφα· τὸν ἔμαθαν νὰ συλλαβίζῃ· μὰ ὕστερα; Κι ὁ Φάνης κι ὁ Δῆμος γιὰ

θουν πῶς δὲ θὰ μπορέσουν νὰ διαβάσουν τὸ παιδὶ πάρα-
πέρα. Πρέπει νὰ τὸ πάρη κάποιος καλύτερος ἀπ' αὐ-
τοῦς.

Φτάνοντας στὶς καλύβες, διηγήθηκαν τί εἶχε γίνει.

«Νά, ἓνα τόσο δά μικρὸ εἶναι» εἶπε ὁ Φάνης. «Καὶ
νὰ δῆτε πῶς τὰ κύταζε τὰ γράμματα, καὶ πῶς τά-
παιρνε».

«Ὅλα τὰ παιδιὰ συγκινήθηκαν μ' αὐτὴ τὴν ἱστορία.
Θέλουν νὰ ἔρχεται ὁ Λάμπρος ἐκεῖ, νὰ τὸν διαβάξη,
πότε ὁ ἓνας πότε ὁ ἄλλος.

«Ὅχι, ἓνας νὰ τὸν διαβάξη» εἶπε ὁ Ἀντρέας.

Ποιὸς θὰ εἶναι αὐτός; Στὴ στιγμή συλλογίστηκαν
ποιοὺς ξέρει τὰ περισσότερα γράμματα, καὶ διάλεξαν
τὸ Δημητράκη. Αὐτὸς θὰ διαβάξη τὸ βλαχόπουλο.

Λοιπὸν γίνεται στὴν κοινότητα καὶ σχολεῖο.

30. Στοὺς ἴσκιους τῶν δέντρων.

Σήμερα εἶναι Κυριακή. Κάτι ξεχωριστὸ ἔχει τοῦτο
τὸ πρωί. Τὰ παιδιὰ ὅταν γύρισαν ἀπὸ τὴν ἐκκλησία,
ἦρθαν καὶ ξαπλώθηκαν στοὺς ἴσκιους.

Πεῦκο, εὐλογημένο πεῦκο!

Ἀπὸ τίς χαραμάδες τῶν κλαδιῶν τοῦ βλέπουν τὸν
οὐρανό. Τὰ κλαδιά τοῦ σκίζονται σὲ πολλὰ κλαδιά
μικρότερα· κι αὐτὰ πάλι σὲ ἄλλα μικρὰ μικρὰ παρα-
κλάδια, ποὺ μοιάζουν μὲ ἀμέτρητα φιλὰ σκοινιά, κομ-
ποδεμένα σὰν τὰ δίχτυα.

Τὰ φύλλα τοῦ, ποὺ εἶναι σὰ βελόνες, γίνονται κρόσ-
σια, καὶ κεῖ μέσα παίζει ὁ ἄερας κι ὁ γαλάζιος οὐρανός.

Γράμματα δὲν ξέρει, ἔμαθε ὅμως καὶ βάζει τὴν ὑπογραφή του, σιγὰ σιγὰ καὶ γερά, μὲ μιὰ γκλίτσα στὸ τέλος, νὰ ἔτσι:

Γεράσιος Γερασιίου

Μ' αὐτὴ τὴν ὑπογραφή πουλεῖ, ἀγοράζει, ξέρει ποῦ βρίσκεται ἡ περιουσία του.

«Ξέρω κι ἐγώ, λέει, δεκάξι γράμματα».

Καὶ λέει ἀλήθεια. Τὰ μέτρησε μιὰ φορά ὅσα κάνουν τὴν ὑπογραφή του, καὶ τὰ βρῆκε δεκάξι. Μιὰ ζωὴ τώρα δὲν ἔγιναν δεκαεφτά.

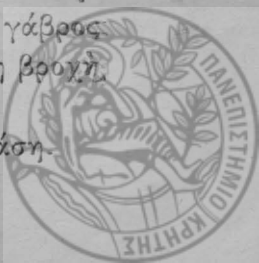
Ὁ τι τοῦ λείπει σὲ γράμματα, τὸ ἔχει ὁ Γεροθανάσης σὲ νοῦ. Δὲν τὸν ἐγέλασε κανεὶς, μὰ οὔτε καὶ γέλασε κανένα. Λόγο δεύτερο δὲν ἔχει ἓνα καὶ σωστό.

Ὅταν κατεβαίνει στὴν πολιτεία—γιατὶ πηγαίνει καὶ στὴν πολιτεία μιὰ φορά τὸ χρόνο, τὴ Λαμπρὴ—πιάνει ὅλο τὸ δρόμο, καὶ γυρίζουν καὶ τὸν κοιτάζουν αὐτὸν καὶ τὴν ἀγκλίτσα του. Τότε κουνοῦν τὸ κεφάλι καὶ λένε:

«Τί γάλα νὰ τρώη! τί γιαούρτια, τί μυζῆθρες!»

Εἶναι ὀγδόντα χρονῶν, μὰ τὴν γκλίτσα δὲν τὴν πάτησε χάμω. Πόσες φορές εἶδε ν' ἀνθίζει ὁ γάβρος κι ἡ ὀξιά! Πόσοι χειμῶνες ἔρριξαν ἀπάνω του τὴ βροχὴ καὶ τὸ χαλάζι! Καὶ πάλι ὁλόισος εἶναι.

Νάχωμε τὰ καλὰ σου γεράματα, Γεροθανάση.

32. "Ένας έθελοντής χωροφύλακας γιά τήν άλεπού.

Φεύγοντας ό Γεροθανάσης άφησε άλλο δώρο: τó μικρό του σκύλο, τόν Γκέκα.

‘Ο Γκέκας είχε έρθει μαζί του, μά τώρα δέν έφευγε. "Ηθελε νά μείνη μέ τά παιδιά. 'Ακολούθησε τó Γεροθανάση ώς τά δέντρα, έπειτα ξαναγύρισε. ‘Ο Γεροθανάσης τοῦ φώναξε, πάλι ό Γκέκας πήγε ώς εκεί, μά πάλι ξαναγύρισε.

‘Αφού γύρισε δύο τρεῖς καλύβες καί τίς μύρισε καλά, στάθηκε μπροστά στό Δημητράκη καί στόν Κωστάκη, καί τοὺς κοίταξε κουνώντας τήν ούρά, σά νά τοὺς έλεγε: «παίζομε;»

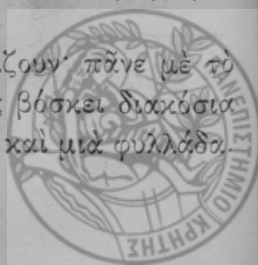
Πρίν τοῦ άπαντήσουν άρχισε αὐτός τά πηδήματα. "Ετρεχε χωρίς νά τόν κυνηγᾷ κανείς. Δηλαδή: «άν δέν παίζετε σεῖς, παίζω έγώ».

Τα παιδιά έβαλαν τά γέλια. Νά ένας έθελοντής!

‘Ο Γκέκας γεννήθηκε κι αὐτός τσοπανόσκυλο. "Εχει αὐτιά ὡς καί μυτερά, καί τó μαλλί μεγάλο καί δασύ. Εἶναι άσπρος μ' ένα σταχτί μπάλωμα στή ράχη, στά πόδια καί στό πρόσωπο. Φαίνεται ένός χρόνου σκύλος, καί εἶναι κουτάβι.

"Α, μά δέν ύποφέρεται ή ζωή στά βλάχικα. Σάν πολὺ βαρὺς εἶναι ό Γεροθανάσης. Προχτές πού τοῦ δάγκασε λιγάκι ό Γκέκας τή φουστανέλλα, έφαγε μιὰ μέ τήν άγκλίτσα. Δέν παίζει ό γέρος.

Μά οὔτε καί τά μικρά παιδιά παίζουν· πάνε μέ τó κοπάδι. ‘Ο Λάμπρος πού ήταν μικρός βόσκει διακρύσια γίδια. Δέν έφτανε αὐτό, διαβάζει τώρα καί μιὰ φυλλάδα.

Νά παίξω με τὰ πρόβατα; Αὐτὰ δὲν παίζουν, μόνο
βόσκουν. Λοιπὸν σηκώθηκε ὁ Γκέκας κι ἦρθε στὰ παι-
διά. Καὶ νά τὸν διώξουν, δὲν φεύγει ἀπὸ δῶ.

Ἀφοῦ πήδησε κάμποσες φορές χωρὶς νά τὸν κυνη-
γήσουν, ξαναγύρισε καὶ κουνιόταν πότε στὸ ἓνα, πότε
στὸ ἄλλο παιδί.

Τὴ ψηλὰ βουνά

Ἦταν σὰ νάλεγε: «Δὲ θὰ μοῦ μάθετε κανένα παι-
γνίδι;»

Στὸ τέλος ἄρπαξε τὴν πετσέτα τοῦ Φουντούλη στὰ
δόντια του, καὶ τὴν ἔφερνε μὲ μανία βόλτες στὸν
ἀέρα. Τότε ὅλα τὰ παιδιὰ μὲ γέλια καὶ φωνές τὸν κυ-
νήγησαν γύρω στὶς καλύβες. Τρέχοντας γλιστροῦσε,
ἔπεφτε, γάβγιζε, φουσοῦσε καὶ σιγομούγκριζε, σὰ νὰ
ἔγινε κάτι σπουδαῖο. Μὰ κι ἀλήθεια κάτι σοβαρὸ γι-
νόταν· κατῳρθωσε ὁ Γκέκας νὰ τὸν κυνηγήσουν. Αὐτὸ
ἤθελε. Ποῦ νὰ γυρίσῃ τώρα στὸ Γεροθανάση!

Τὰ παιδιὰ πᾶνε μὲ τὰ παιδιὰ.

33. Ἕνα ξαφνικὸ ἐπεισόδιο.

Ὁ Γεροθανάσης φεύγοντας ἀπὸ τὰ παιδιὰ πῆγε
στοὺς λοτόμους. Τὸ βράδυ, ὅταν γύριζε ἀπὸ κεῖ, πέ-
ρασε πάλι ἀπὸ τὶς καλύβες τῶν παιδιῶν.

Στάθηκε, ἀναψὲ τὴν ἴσκα του, τὸ τσιγάρο του, καὶ
μάλωσε τὸ σκύλο πού τὸν ἄφησε κι ἔφυγε. Αὐτὸ στ' ἀ-
στεῖα. Γιατὶ στὰ σοβαρά, εἶπε στὰ παιδιὰ πὼς τοὺς
χάριζε τὸν Γκέκα. Ἕνας σκύλος, λέει, πάντα τοὺς χρει-
άζεται.

Κατὰ τὶς ἐννιά τὸ βράδυ ἀκούστηκαν βήματα ἐνὸς
ἀνθρώπου.

Ὁ ἄνθρωπος πλησίασε καὶ καλησπέρισε. Μὰ φαι-
νόταν ἀνήμερος.

Ὅταν ἦρθε στὸ φῶς, τὸν εἶδαν ματωμένο. Αἷματι
εἶχαν τρέξει ἀπὸ τὸ κεφάλι του στὸ ἀνοιχτό του στή-
θος, στὸ ροῦχο του, κι ἔτρεχαν ἀκόμη.

‘Ο Γεροθανάσης τινάχτηκε άπάνω. «‘Εσύ ‘σαι, Κώστα;» φώναξε.

—«‘Εγώ», εἶπε ἐκεῖνος ἀδύνατα· «βάλτε μου κανένα πανί». Κι ἔγειρε κι ἀκούμπησε στο δέντρο.

«‘Οχι ἐδῶ, εἶπε ὁ Γεροθανάσης, στήν καλύβα πᾶμέ». Καί ζήτησε γρήγορα νερό καί πανί.

Τά παιδιὰ εἶχαν δειλιάσει, καί πολλά χλόμιασαν· δέν εἶχαν δεῖ ἄλλη φορά πληγωμένο. ‘Ολη τους ἡ σημερινή χαρά χάθηκε ξαφνικά.

‘Ο ‘Αντρέας ὅμως δέν ἔχασε καιρό. Σέ τέτοιες στιγμές ἐνεργοῦν ἀμέσως. ‘Αρπαξε τὸ φανάρι κι ἔφεξε στο Γεροθανάση καί στον πληγωμένο, γιά νά μπουνε στήν καλύβα.

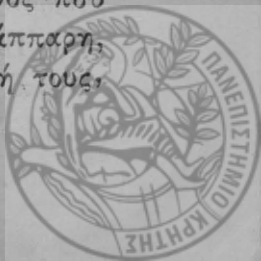
Παράγγειλε στοὺς ἄλλους νά τρέξουν στή βρύση γιά νερό. ‘Επειτα πῆρε δεύτερο φανάρι ἀναμμένο, ἔτρεξε στήν καλύβα μέ τὰ τρόφιμα, ἔσκισε ἓνα δέμα, κι ἔβγαλε ἀπό κεῖ μέσα μερικά πράματα.

‘Ηταν ἐπίδεςμοι, μπαμπάκι καί ἀντισηπτικό, τὰ πρῶτα ποὺ πρέπει νά ἔχουν ὅσοι πᾶνε νά ζήσουν στήν ἐρημιά. Μ’ αὐτὰ γύρισε στήν καλύβα τοῦ ἀρρώστου.

‘Ο ‘Αντρέας κι ὁ Δημητράκης εἶχαν μάθει νά δένουν ἐπιδέσμους. ‘Ο Γεροθανάσης τὸ ἤξερε πραχτικά, μόνο ἀντισηπτικό δέν καταλάβαινε τί θά πῇ.

Οἱ τρεῖς τους, βοηθώντας ὁ ἓνας τὸν ἄλλο, ἔδεσαν καλὰ τὸ κεφάλι τοῦ χτυπημένου. ‘Ο Γεροθανάσης τοῦ ἔδωσε λίγο νερό νά πιῇ καί τὸν πλάγιασε στο στρῶμα.

Τώρα κατάλαβαν ποιὸς εἶναι. Εἶναι ἐκεῖνος ποὺ γυρίζει κάτω στήν πόλη καί πουλεῖ ρίγανη, κάππαρη, βότανα κι ἐλατόπισσα. Εἴτε ἀπὸ τὴν ταραχή τους,

εἴτε ἀπὸ τὸ λίγο φῶς, τὰ παιδιὰ δὲν εἶχαν γνωρίσει
ἀμέσως τὸν καημένο τὸν Κώστα τὸν Κορφολόγο!

«Τ' εἶναι, Κώστα, ποιὸς τόχαμε;» ρώτησε ὁ Γερο-
θανάσης.

—«Νά, αὐτὰ τὰ θηρία οἱ Πουρναῖτες. Ἦταν καὶ
 πάλι δυὸ ἀπ' αὐτοῦς καὶ χτυποῦσαν μὲ τὸ τσεκούρ'
 ἓνα θεόρατο πεῦκο».

—«Γιατί, πατριώτη;» λέω στὸν ἕνα. «Τί σοῦ φταίει τὸ πεῦκο;»

— «Τὰ βοτάνια σου νὰ κοιτάζης ἐσύ» μ' ἀπάντησε.

— «Μὰ καλὰ, τοῦ λέω, καταστρέφετε ἓνα πρᾶμα τοῦ Θεοῦ, ποῦ θέλει πενήντα χρόνια νὰ ξαναγίνη. Ἐσεῖς οἱ Πουρναριῦτες θὰ φᾶτε τὸ δάσος. Δὲ λογαριάζετε τουλάχιστο τὴν ἐξουσία;»

—«Ἐξουσία, ἀπάντησε, εἶναι κείνο πού μᾶς ἀρέσει. Νὰ πᾶς ἀπὸ δῶ καὶ σὺ κι αὐτή».

»Λέγοντας αὐτὰ ὁ ἕνας μὲ φοβέριζε μὲ τὸ τσεκούρι.
Ὁ ἄλλος σήκωσε ἀπὸ κάτω ἕνα ξύλο καὶ μὲ χτύπησε.

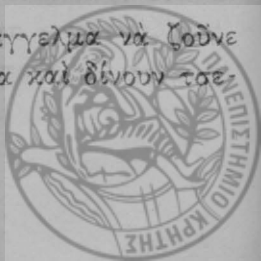
»Όταν ξεζαλίστηκα καὶ κοίταξα γύρω μου, εἶ-
γαν γίνει κι οἱ δυὸ ἄφαντοι. Ἔτσι μούμελλε νὰ πάθω».

—«Τὰ θηρία» φώναξε ὁ Γεροθανάσης· «ὥς τώρα χτυποῦσαν τὸ κλαρί, τώρα θὰ μᾶς φᾶνε καὶ τοὺς ἀνθρώπους».

34. Ὁ ἄνθρωπος ποὺ τρώει τὸ δάσος.

Οἱ Πουρναῖτες, ἔλεγε ὁ κύρ Στέφανος, εἶναι ἀπὸ τὸ χωριὸ Πουρνάρι, ποῦ βρίσκεται χαμηλά, κάπου δυόμισι ὥρες ἀπὸ τὸ Χλωρό.

Πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς τὸ εἶχαν ἐπάγγελμα νὰ ζοῦνε
ρημαζόντας τὸ δάσος. Πᾶνε μιὰ νύχτα καὶ δίνουν τὰς

κουριές σ' ένα μεγάλο έλατο, πού μπορεί νά δώση πολύ καί γερό ξύλο.

Γκρεμίζουν τόν έλατο καί τόν κομματιάζουν. "Υστερα φορτώνουν τά κούτσουρα στο μουλάρι καί τά πηγαίνουν λίγα λίγα στο χωριό.

"Άλλοι πάλι ξεφλουδίζουν λίγο τόν έλατο γύρω γύρω γιά νά ξεραθῇ. "Υστερα ἀπό καιρό πηγαίνουν καί τόν κόβουν.

Πολλοί ἀπ' αὐτούς στήν ἄκρη τοῦ δάσους καῖνε τοὺς θάμνους καί τά δέντρα γιά νά κάμουν χωράφια. Κι ὕστερα προχωροῦν μέσα στο δάσος. "Ετσι μέ τόν καιρό γυμνώνουν ράχες ὁλόκληρες.

Ἐδῶ καί δυό χρόνια ἔχουν ἀρχίσει νά βγάζουν κρυφά ρετσίνι. Πολλά ἀπό τά πιό ὁμορφα πεῦκα τοῦ Χλωροῦ εἶναι πελεκημένα καί γδαρμένα.

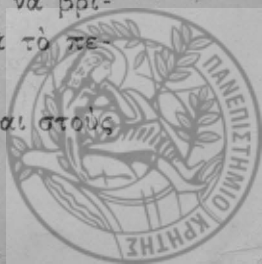
"Ετσι οἱ Πουρναρῖτες μπῆκαν στο δάσος, ὅπως τὸ σκουλήκι μπαίνει στὸν κάμπο καί τὸ σαράκι στο ξύλο.

35. Τὰ παιδιὰ εἰδοποιοῦν τοὺς χωροφύλακες.

Τὸ πρῶτο πού ρώτησαν τὰ παιδιὰ ὅταν ἄκουσαν αὐτά, ἦταν ἂν ἔχη φύλακες τὸ δάσος.

Τοὺς εἶπαν πὼς ὑπάρχουν δύο δασοφύλακες. Μὰ τὸ δάσος εἶναι τόσο μεγάλο, πού δὲν μποροῦν νά βρῖσκωνται παντοῦ αὐτοὶ οἱ δυό. Θέλουν ὥρες νά τὸ περάσουν.

"Επειτα ἓνας ἀπ' αὐτοὺς πρέπει νά βρίσκεται στοὺς

λοτόμους, μὴν τύχη καὶ κόψουν δέντρα πού δὲν ἐπι-
τρέπεται νὰ κοποῦν.

Μένει ἕνας δασοφύλακας, κι αὐτὸς πρέπει νὰ φυ-
λάξῃ ὅλο τὸ δάσος.

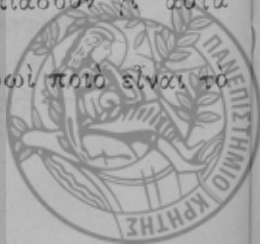
«Καὶ τί, ἀπὸ τὸ δασοφύλακα πρέπει νὰ τὰ περιμέ-
νωμε ὅλα;» εἶπε ὁ Μπαρμπακώστας. «Ἐμεῖς τί εἴ-
μαστε; Καθένας πού περνάει ἀπὸ δῶ μέσα, πρέπει νὰ
φυλάξῃ τὸ δάσος. Κάθε ἄνθρωπος, ὅπου βρίσκεται,

πρέπει νὰ τὸ προστατεύῃ ὅπως μπορεῖ. Ἐγὼ ἔκαμα
τὸ χρέος μου».

Ἀφοῦ ἕνας ἄνθρωπος ἀγράμματος κινδύνεψε γιὰ
νὰ σώσῃ τὰ δέντρα, ἀξίζει δὲ νὰ κοπιήσουν γι' αὐτὰ
καὶ τὰ παιδιά.

Ὁ Ἀντρέας τοὺς εἶπε τὸ ἄλλο πρὶν ποῦ εἶναι τὸ
χρέος τους.

Πέντε παιδιά ἔτρεξαν στὸ Μικρὸ Χωριὸ καὶ εἰδοποίησαν τοὺς δύο χωροφύλακες πού εἶναι ἐκεῖ πῶς πλήγωσαν τὸν Μπαρμπακώστα.

Ἄλλα πέντε πῆγαν στοὺς λοτόμους καὶ εἰδοποίησαν τὸ δασοφύλακα γιὰ τὴν καταστροφή πού γίνεται στὰ πεῦκα τοῦ Χλωροῦ.

Ὁ Μπαρμπακώστας ξύπνησε σήμερα καλύτερα. Τὴ νύχτα εἶχε πόνους, μὰ τὸ δέσιμο τῆς πληγῆς του μὲ καθαρὸ ἐπίδεσμο καὶ τὸ ἀντισηπτικὸ ἔφεραν ἀποτέλεσμα.

Τὰ παιδιά τοῦ ἔφεραν ἀπὸ τοὺς βλάχους μιὰ μεγάλη κούπα γάλα καὶ τὴν ἤπιε σιγὰ σιγὰ. Ὅστερα βγῆκε ἔξω στὸν καθαρὸ ἀέρα καὶ κουβέντιαζε. Νά ἓνας ἄνθρωπος πού ἀγάπησε τὸ δάσος!

Πουρναρίτης εἶναι κι ὁ Μπαρμπακώστας. Ἄν ζοῦσε κι αὐτὸς μὲ λαθραία ξυλεία, τί θὰ κέρδιζε; Θὰ ἦταν κλέφτης, χωρὶς νὰ εἶναι οὔτε πιὸ ἡσυχος οὔτε πιὸ πλούσιος.

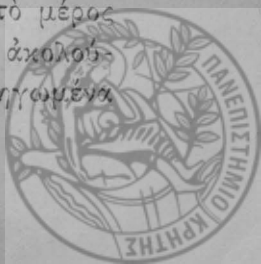
Εἰκοσιπέντε χρόνια ζῆ ἀπὸ τὸ δάσος χωρὶς νὰ τὸ βλάψῃ ὁ Μπαρμπακώστας. Ἐγίνε κορφολόγος. Μαζεύει καὶ πουλεῖ ρίγανη, λεβάντα, θυμάρια καὶ βότανα σπάνια, γιὰ τὰ φαρμακεῖα καὶ τὰ σπίτια.

Ὅταν περνᾷ ἀπὸ τὴν πόλη, τί εὐωδιὰ πού χύνει τὸ σακί του!

36. Τὰ πληγωμένα πεῦκα.

Τὸ ἀπόγεμα ἦρθε ὁ δασοφύλακας.

Ἡ πρώτη του δουλειὰ ἦταν νὰ κατεβῇ στὸ μέρος πού τοῦ ἔδειξε ὁ Μπαρμπακώστας. Ἐκεῖ τὸν ἀκολούθησαν τὰ παιδιά. Γιὰ πρώτη φορὰ εἶδαν πληγωμένα πεῦκα.

Μιά τσεκουριά κατέβαινε ἀπὸ πάνω ἀπὸ τὴ μέση τους, κι ἔφτανε ὡς τὴ ρίζα. Ἦταν μιὰ πληγὴ ἀνοιχτή, ἢ μεγαλύτερη πληγὴ ποὺ μπορούσε νὰ δῇ κανένας· δὲ θὰ ἔκλεινε ποτέ. Καὶ ἂν ἤθελε νὰ κλείση, ἄλλες τσεκουριὲς τὴν κρατοῦσαν ἀνοιχτή.

Μερικὰ πεῦκα σχεδὸν τὰ εἶχαν γδύσει. Δὲν εἶχαν ἀφήσει στὸ κορμὶ παρὰ λίγη φλούδα. Φαίνονταν σὰν τὸ κρεμασμένο σφαχτό. Ἀπ' αὐτὲς τὶς πληγὲς ἔτρεχε ἄσπρο ρετσίνι. Τὸ ρετσίνι ἀκολουθοῦσε τὴν τσεκουριά καὶ στάλαζε κάτω σὲ μιὰ λαγκούβα, ποὺ τὴν εἶχαν ἀνοίξει πρὸς τὴ ρίζα τῶν πεύκων, ἐπίτηδες γι' αὐτό.

Ὅλη αὐτὴ ἡ σφαγὴ ἦταν γιὰ τὸ ρετσίνι· γιὰ λίγες δραχμὲς ποὺ θὰ ἔβαζαν οἱ Πουρναρίτες στὸ σελάχι τους, ἂν τὸ πουλοῦσαν.

Τὰ πληγωμένα πεῦκα θὰ πεθάνουν σὲ λίγον καιρό. Θὰ πέσουν ἀπὸ τὸν πρῶτο δυνατὸ ἀέρα ἢ θὰ ξεραθοῦν, γιὰτὶ δὲ θὰ ἔχουν πιά χυμό.

Τὸ τέλος τους τὸ ἔχουν νιώσει, καὶ ὁμως τραγουδοῦν· σαλεύουν καὶ φυσοῦν ὕπως τ' ἄλλα, τὰ γερά πεῦκα.

Μὲ τὸ κομμάτι κορμὸ ποὺ τοὺς ἔμεινε πίνουν ἀπὸ τὴ γῆ ὅσο χυμὸ μποροῦν ἀκόμη πρασινίζουν, ἔχουν ἴσκιο.

Ἔτσι σακατεμένα μποροῦν καὶ δροσίζουν τοὺς ἀνθρώπους. Τὸ φυσικὸ τους εἶναι νὰ κάνουν τὸ καλὸ, δὲν ἀλλάζει.

Δέντρα, περήφανα δέντρα!

37. Τὰ παιδιὰ γίνονται δασοφύλακες.

«Ἀπὸ αὖριο θὰ φέρω τὸ φυλακεῖο μου ἐδῶ πέρα» εἶπε ὁ δασοφύλακας. «Μοῦ χρειάζεται ὅμως βούθεια. Πρῶτα μιὰ καλύβα· ἔπειτα πρέπει νὰ μπορῶ νὰ εἰδοποιήσω τοὺς χωροφύλακες ποὺ εἶναι στὸ Μικρὸ Χωριὸ ἢ τὸ σταθμάρχῃ τῆς Πέτρας, καθὼς καὶ τὸ δεύτερο δασοφύλακα, ποὺ εἶναι στοὺς λοτόμους. Πρέπει ἀκόμη νὰ ἔχω μιὰ δεύτερη βάρδια, στὴν ἀνάγκη καὶ τρίτῃ».

Ὁ Ἀντρέας ὅταν ἄκουσε αὐτά, ἔβγαλε ἀπὸ τὴν τσέπη του μιὰ σφυρίχτρα. Ὑστερα ἔκαμε σημεῖο στ' ἄλλα παιδιὰ, νὰ βγάλουν τὴ σφυρίχτρα τοὺς καὶ νὰ σφυρίζουν μονομιᾶς ὅλοι, μόλις κουνήσῃ τὸ χέρι.

Μιὰ βροντερὴ σφυριζιά ἀκούστηκε ἀπὸ δέκα σφυρίχτρες. Μποροῦσε ν' ἀκουστῇ ἀρκετὰ μακριά.

«Ἄν ἐμεῖς τὰ παιδιὰ χρειάζομαστε, εἶπε ὁ Ἀντρέας, εἴμαστε ἐδῶ. Ἔχομε τὴ σφυρίχτρα μας, τὸ ραβδί μας καὶ τὸ σακούλι μας. Μποροῦμε νὰ πᾶμε στὸ Μικρὸ Χωριὸ καὶ στὴν Πέτρα καὶ στοὺς λοτόμους»

—«Αὐτὸ θὰ εἶναι μιὰ καλὴ δουλειά», εἶπε ὁ δασοφύλακας.

—«Καὶ βάρδια θὰ φυλάζουμε» εἶπε ὁ Ἀντρέας. «Μὴ μᾶς βλέπεις μικροὺς· εἴμαστε εἰκοσιεῖς».

Ὁ δασοφύλακας κοίταξε τὰ παιδιὰ μὲ περιέργεια. Τὰ εἶδε ἡλιοκαμένα· φαίνονταν παιδιὰ μὲ θάρρος. Ὁ Ἀντρέας ἔμοιαζε παιδί ποὺ ξέρεي νὰ ὁδηγῇ.

«Ποιὸν ἔχετε μαζὶ σας ἐδῶ;» ρώτησε. «Ποῖος σᾶς συντροφεύει;»

—«Κανέναν».

—«Μονάχοι σας εἶστε;»

—«Μονάρχου».

—«'Απὸ πότε;»

—«Ἀπὸ μιᾶς βδομάδας».

— «Παιδιά που μπορουν να μείνουν ἐδῶ μόνα τους, μπορουν να βοηθοῦν καὶ τὸ δασοφύλακα. Ἐλᾶτε μαζί μου».

Τοὺς πῆρε καὶ τοὺς πῆγε σ' ἓνα μέρος μὲ πυκνὰ
δέντρα. Ἐκεῖ τοὺς ὥρισε πῶς θὰ φυλάξουν τὴ νύχτα.
καὶ τί θὰ κάμουν, ἂν τύχη κι ἀκούσουν τσεκούρι στὰ
δέντρα.

38. Δασοφύλακες, γρηγορείτε!

Φάνη, προσοχή. Σκοπὸς εἶσαι.

Μὴ φοβᾶσαι τὴν νύχτα, μὴ σὲ τρομάξουν οἱ ἴσκιοι.
 "Ὅποιος κάνει ἐκεῖνο ποὺ πρέπει, δὲν ἔχει νὰ φοβηθῇ
 κανένα.

Ἐσὺ κι οἱ σύντροφοί σου ἀπόψε φυλάγετε τὸ δά-
σος ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς του.

Ἡ σφυρίχτρα σου νὰ εἶναι ἑτοιμη.

Με τὴ βάρδια ποὺ φυλάγετε, προστατεύετε τὰ δέντρα. Κι ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ὅσοι θὰ δροσιστοῦν ἀπ' αὐτὰ τὰ δέντρα, εἴτε τῶρα, εἴτε σὲ πενήντα κι ἑκατὸ καὶ διακόσια χρόνια.

“Όταν βρίσκονται γενναῖα παιδιὰ σὰν ἐσᾶς, ἓνα δάσος γίνεται αἰώνιο. Κι οἱ ἄνθρωποι ζοῦν καλύτερα τὴ ζωὴ τους.

39. Οἱ δέντροκόποι δὲν πέρασαν καλά.

Τὴν πρώτην βραδίαν δὲν ἦρθε ὁ ἐχθρός. Ἦρθε ὁμοίως τῇ δευτέρῃ.

Ἐκεῖ κάπου ἀκούστηκαν τρεῖς τσεκουριές. Ἐκεῖ

νος πού χτυποῦσε σταμάτησε λίγα λεπτά, γιὰ ν' ἀφουγκραστῇ φαίνεται γύρω. Ἐπειτα ξανάδωσε ἄλλες τρεῖς.

Τότε σφύριξαν ἔξαφνα στὸ σκοτάδι δεκαπέντε σφυρίχτρες. Πρῶτα καθεμιὰ χωριστά, ἔπειτα κι οἱ δεκαπέντε μαζί, δυνατά, πολὺ δυνατά.

Σ' αὐτὸ τὸ ξαφνικὸ οἱ δεντροκόποι τὰ ἔχασαν. Ποῦ πῆγαν, ἀπὸ ποῦ, δὲν κατάλαβε κανεὶς. Χάθηκαν. Στὸ δάσος ξανάγινε σιωπή.

Τὴν ἄλλη μέρα βρέθηκε ἐκεῖ ἓνα τσεκούρι κι ἓνα σκοινί. Δὲ θάρθουν νὰ τὸ ζητήσουν. Οἱ Πουρναρῖτες ἀπὸ κείνη τὴν ὥρα ἔχουν καταλάβει πὼς δὲν μποροῦν πιά νὰ γυμνώσουν τὸ δάσος.

Καθὼς ἔχουν μείνει ἄγριοι καὶ ἀγράμματοι χωριάτες, ὁ φόβος τοὺς τὰ μεγαλώνει ὅλα. Καὶ πιστεύουν ὅλα ὅσα φοβοῦνται.

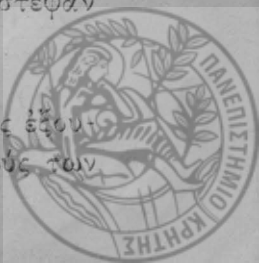
Οἱ γριές ἐξήγησαν τίς σφυριξιές ἐκεῖνες σὰ γριές. Εἶπαν πὼς εἶναι ἀπὸ στοιχειά. Τὰ μεγαλύτερα στοιχειά, καθὼς λένε οἱ γριές, εἶναι μέσα στὸ λόγγο.

Οἱ Πουρναρῖτες, ἂν κι ἔχουν περπατήσῃ νύχτα πολλὰς φορές, πίστεψαν τίς γυναῖκες. Τὸ ξαφνικὸ ἐκεῖνο, πού τὸ διηγήθηκαν οἱ φοβισμένοι δεντροκόποι, ἀπὸ στόμα σὲ στόμα μεγάλωσε. Καὶ καθὼς μέσα στὸ ἄγριο αὐτὸ χωριὸ ἔμειναν οἱ ἄνθρωποι ἀγράμματοι, ἡ ἱστορία γύριζε μέρα καὶ νύχτα. Καὶ ὅσο γύριζε τόσο πιὸ φοβερὴ γινόταν.

Στὸ τέλος μερικοὶ ἀπὸ τοὺς χωριάτες πίστεψαν πὼς ὁ Χλωρὸς εἶχε στοιχειώσει.

Ἀπάνω στὸ φόβο αὐτὸν ἦρθε κι ὁ φόβος τῆς ἐξου-

Οἱ Πουρναρῖτες εἶδαν τοὺς δυὸ χωριανούς τὸν

πού είχαν χτυπήσει τὸν Κώστα τὸν Κορφολόγο, νὰ πηγαίνουν στὴ φυλακὴ δεμένοι, ἀνάμεσα σὲ τέσσερες χωροφύλακες. Τὴν τιμωρία τους τὴ χρωστοῦμε στὰ παιδιά, πού είχαν τρέξει στὸ Μικρὸ Χωριὸ καὶ εἰδοποίησαν τοὺς χωροφύλακες.

Στὴν κορφὴ ἑνὸς πεύκου, σὲ ψηλὸ μέρος, τὰ παιδιὰ ἔχουν δέσει κι ἓνα ἄσπρο πανί, γιὰ σημαία. Αὐτὴ φαίνεται κάμποσο μακριὰ καὶ δείχνει πὼς ὑπάρχουν ἐκεῖ φύλακες.

Ἡ μικρὴ δασοφυλακὴ μας ἔκαμε τὸ χρέος της. Δὲν ἠσύχασε ὅμως μ' αὐτό. Ἐξακολουθεῖ τίς βάρδιες.

Πάντα εἶναι ἔτοιμη!

40. Τὸ μαῦρο τραγάκι.

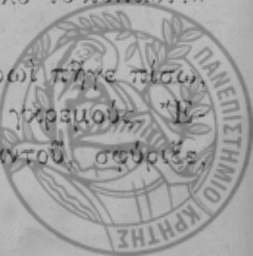
Ὁ Λάμπρος ἦρθε στὸ μάθημα καὶ προχτὲς καὶ χτὲς καὶ σήμερα.

Κοιτάζει τὸ ρολόγι του κι ἔρχεται ταχτικὰ τὴν ἴδια ὥρα. Τὸ ρολόγι τοῦ Λάμπρου εἶναι μιὰ ξερὴ ἀγριαχλαδιά. Στὶς δέκα τὸ πρωὶ πέφτει ὁ ἴσκιος της ἀπάνω στὸ σημάδι. Τότε ξεκινᾷ ὁ μαθητὴς τρέχοντας κι ἔρχεται στὸ Δημητράκη.

Δόξα σοι ὁ Θεός, τὰ γίδια τὴν ἄλλη φορὰ τὰ μάζεψε, ἐκτὸς ἀπὸ ἓνα. "Ἐνα τραγάκι, ἓνα μαῦρο τραγάκι, δὲν μπόρεσε νὰ τὸ βρῇ πουθενά.

"Ὅταν τὸ εἶπε τοῦ παπποῦ, τὸν ἔπιασε μεγάλος θυμὸς
«Νὰ πᾶς πίσω, εἶπε ὁ παπποῦς, νὰ μοῦ βρῇς τὸ τραγάκι. "Ὅτι ἔχω κεῖνο τὸ μικρό, δὲν ἔχω ὅλο τὸ κοπάδι!»

Ὁ Λάμπρος τὴν ἄλλη μέρα πρωὶ πρωὶ πῆγε πίσω, κι ἄρχισε ν' ἀνεβαίνει πάλι ὅλους τοὺς γκρεμοὺς. Ἐψαξε στοὺς θάμνους, ἔρριξε πέτρες παντοῦ, σφύριξε.

φώναξε «τσέπ! τσέπ! τσέπ!» τίποτα. Εἶχε ἀπελπιστῇ.

Τῇ στιγμῇ ποὺ κίνησε νὰ φύγῃ, τὸ τραγάκι πρόβαλε ἀπὸ μιὰ πράσινη τούφα. Οὔτε κινήθηκε οὔτε βέλαζε· μόνο τὸν κοίταξε.

Ἦταν ξεχασμένο μέσα στὸ ἄγριο κλαρί. Μιὰ νύχτα ἔζησε στὸ πουρνάρι καὶ στὴν κουμαριά, καὶ ξέχασε καὶ κοπάδι καὶ βοσκή.

Ὁ Λάμπρος τὸ κυνήγησε λίγο, τὸ τσάκωσε ἀπὸ τὸ πίσω πόδι μὲ τὴν γκλίτσα του, τὸ πῆρε στὸν ὦμο καὶ τὸ ἔφερε πίσω.

Ὅταν τὸ εἶδε ὁ Γεροθανάσης χάρηκε, μ' ὅλες τὶς ἔξι χιλιάδες τὰ ζωντανά του.

Ἀφοῦ τὸ ἄρπαξε ἀπὸ τὰ μικρά του κέρατα καὶ τὸ ἔφερε στὰ γόνατά του, φώναξε τάχα σὰ θυμωμένος:

«Φέρε γρήγορα τὸ μαχαίρι νὰ τὸ σφάξω». Τὸ τραγάκι βέλαξε: «μέε... μέεεε...» Καὶ τὸ χνότο του, καθὼς ἀνοιξε τὸ στόμα, μοσκοβόλησε ἀπὸ τὸ ἄγριο κλαρί.

«Τί εἶπες;» φώναξε ὁ Γεροθανάσης, σηκώνοντας τὸ χέρι σὰ νὰ κρατοῦσε τάχα μαχαίρι. «Νὰ μὴ σὲ σφάξω εἶπες; Ὅχι, θὰ σὲ σφάξω, τώρα κιόλας! Στὶς μυρουδιές μου ξεχάστηκες, ἔ; Ἀγγιχτὴ κουμαριά μούθελες! Ἄς εἶναι, ἄς ἔχῃς χάρη σήμερα. Ξέρω γώ! θὰ σὲ σφάξω στὸ γάμο τῆς Ἀφρόδως».

Ἔτσι εἶπε καὶ τ' ἀπόλυσε νὰ πάῃ μαζὶ μὲ τ' ἄλλα.

Ὅχι, δὲ θὰ τὸ σφάξῃ οὔτε στὸ γάμο τῆς Ἀφρόδως. Ἄς εἶναι ἄταχτο· ξέρεي ὅμως νὰ κυνηγᾷ τὶς εὐωδιές; ξέρεي νὰ βρίσκῃ τὸ ἄγγιχτο κλαρί.

Ὁ Γεροθανάσης τὸ ἔχει στὴν καρδιά του. Μιὰ μέρα φαίνεται πὼς θὰ τὸ κάμῃ κεσέμι!

41. Τὸ τραγούδι τῆς Ἀφρόδως.

Ἡ Ἀφρόδω ἦρθε σήμερα μαζί με τὸ Λάμπρο, νὰ δῇ τ' ἀδέρφια τῆς. Ἐναν ἀδερφὸ εἶχε, τὸ Λάμπρο, καὶ τώρα ἔγιναν εἰκοσιέξι!

Μὰ καὶ τὰ παιδιὰ ποτὲ δὲν ἔλεγαν πὼς θὰ ἔβρισκαν ἐκεῖ ἀπάνω τόσο καλὴ ἀδερφή.

Ἐδῶ καὶ τρεῖς μέρες τοὺς εἶπε τὸ πιὸ καλὸ παραμῦθι. Εἶπε γιὰ ἓνα κάστρο πού εἶχε πόρτες ἀτσαλένιες καὶ κλειδιὰ ἀργυρά· γιὰ τῆς Ὠριᾶς τὸ κάστρο.

Προχτὲς τραγούδησε στὸ Φάνη καὶ στὸ Δημητράκη ἓνα τραγούδι πού ἀρχίζε με τὰ λόγια: « Ἀ π ό ψ ε ν σ ι ρ ε υ ό μ ο υ ν α ». Τὸ εἶπε χαμηλοβλέποντας καὶ κοιτάζοντας τὴ ρόκα.

Ἀπόψε νειρονόμouna

—μητέρα, μητερίτσα μου—

ψηλὸν πύργον ἀνέβαινα,

σὲ περιβόλι ἔμπαινα.

καὶ δυὸ ποτάμια μὲ νερό,

—ξήγα, μητέρα μ', τ' ὄνειρο.....

Νὰ εἶχε δεῖ καὶ κείνη τέτοιο ὄνειρο; Ἦταν κάτι λυπητερό σ' αὐτὸ τὸ τραγούδι. Μὰ ὅταν τὸ τελείωσε, χαμογέλασε. Κι ἄμα ἡ Ἀφρόδω χαμογέλασε, ὅλα εἶναι καλά.

Τόσο τὴν ἔχουν ἀδερφή, πού σήμερα τὴν ἔβαλαν σὲ ράψιμο.

«Ράψε, Ἀφρόδω, τοῦτο τὸ κουμπί».

—«Ράψε μου τὸν ἀγκῶνα πού σκίστηκε».

"Όσο κι ἂν εἶχαν μάθει στὴν ἐρημιᾷ νὰ ράβωνται μόνοι τους, ἤθελαν τὸ ράψιμο τῆς Ἀφρόδω. Πάντα πιὸ καλὰ ράβουν οἱ γυναῖκες.

Ἡ Ἀφρόδω κάθισε καὶ μπάλωσε δυὸ τρεῖς. "Αν μπορῇ νὰ μπαλωθοῦν δασοφύλακες! Ὑστερα πῆρε τὴ ρόκα κι ἄρχισε νὰ γνέθῃ.

«Τώρα νὰ μᾶς πῇ κανένα παραμῦθι!» συλλογίστηκαν τὰ παιδιὰ.

"Όχι, δὲν τοὺς εἶπε παραμῦθι· τοὺς εἶπε τὴν ἱστορία τοῦ Γιάννη ἀπὸ τὸ Πουρνάρι. Μιὰ ἱστορία ποὺ τὴν ξέρουν ὅλοι, μεγάλοι καὶ μικροί.

42. Ἡ ἱστορία τοῦ Γιάννη ἀπὸ τὸ Πουρνάρι.

Βλέπετε κεῖ κάτω μακριά, εἶπε ἡ Ἀφρόδω, κάτι χωράφια ποὺ κιτρινίζουν;

Ἐκεῖ ἦταν ἓνας πεῦκος· μὰ τί πεῦκος! Ἐκρουε στὰ οὐράνια, ποὺ λέει ὁ λόγος. Ὁ ἴσκιος ποὺ ἔρριχνε, μαύριζε σὰν τὸ χράμι ποὺ εἶναι ἀπὸ τράγιο μαλλί. Ἀπὸ κάτω μποροῦσε νὰ σταθῇ ἓνα κοπάδι.

Πουλὶ πετούμενο δὲν περνοῦσε ἀπὸ μακριὰ δίχως νάρθη ν' ἀγγίξῃ τὴν κορφὴ του.

Οἱ σταλαματιᾶς ἀπὸ τὸ ρετσίνι του σὰν κεχριμπάρια· τὸ φύσημά του ποτάμι· ἡ δροσιὰ του γιάτρευε λαβωμένο.

Λένε πῶς μέσα στὸ κορμί του κοιμόταν μιὰ νεαρίδα· ἔτσι λ'νε. Μεγαλύτερος πεῦκος δὲ φάνηκε πουθενά· τὸν θυμοῦνται δὲ ἐκεῖνοι ποὺ γέρασαν. Κι ὁ παππούλης κάθισε στὸν ἴσκιο του.

"Ωσπου ἤρθε μιὰ χρονιά ὁ Γιάννης ἀπὸ τὸ Πουρνάρι, καὶ τὸν πελέκησε μὲ τὸ τσεκούρι γιὰ ρετσίνι. Καὶ τὴν ἄλλη χρονιά πάλι τὸν πελέκησε. Κι ἅμα ἔβγαλε δυὸ χρόνια τὸ ρετσίνι, ὁ Γιάννης ἄρχισε νὰ μετρᾷ τὰ κούτσουρα ποὺ θὰ εἶχε, ἂν τὸν ἔκοβε ὁλότελα.

Τὴν τρίτη χρονιά τὸν γκρέμισε. Καὶ πῆγε στὴ μάνα του καὶ τῆς εἶπε: «Μάνα, καλὸ χειμῶνα θὰ περάσωμε. Τὸ μισὸν πεῦκο θὰ τὸν κάψωμε ἐμεῖς στὸ τζάκι, τὸν ἄλλο θὰ τὸν πουλήσωμε στὰ Δυὸ χωριά.»

Κίνησε νὰ πάη στὰ Δυὸ χωριά, νὰ βρῇ τοὺς μαστόρους νὰ τοὺς πῇ πὼς ἔχει ξύλο γιὰ πούλημα. Πέρασε ἓνα μερόνυχτο, δὲν ἔφτασε. Πέρασαν τρεῖς μέρες, δὲν ἔφτασε. Πέρασε ἓνας μῆνας, κι ἦταν ἀκόμα στὸ δρόμο.

Ὁ πεῦκος, λένε, τὴν ὥρα ποὺ ἔπεφτε τὸν καταράστηκε. Καὶ σὰν εἶχε τὴν κατάρα τοῦ πεύκου, δὲνμποροῦσε ὁ Γιάννης νὰ βγῇ ποτὲ ἀπὸ τὸν κάμπο. Γιατὶ τὰ δέντρα, βλέποντάς τον, περπατοῦσαν κι ἔφευγαν. Κι ὁ λόγγος ὅλο τραβοῦσε μακριά. Κι ὁ Γιάννης ὅλο ἀπόμενε στὰ ξερολίβαδα.

Δίψα εἶχε, σταλιά δὲν εἶχε νὰ δροσιστῇ. Καὶ περνοῦσαν τὰ καλοκαίρια καὶ τὸν ἔκαιαν, κι οἱ χειμῶνες καὶ τὸν πάγωναν. Κι ὁ Γιάννης περπατοῦσε, κι ἦταν πάντα στὸν ἴδιο τόπο. "Ωσπου σωριάστηκε.

Καὶ τοῦ ἔβγαλαν κι ἓνα τραγούδι, ποὺ λέει ὅλη αὐτὴ τὴν ἱστορία. Ἐχει καὶ σκοπὸ. Μὰ ὅσο γιὰ τὰ λόγια, ἐγὼ δὲν τὰ ξέρω· στὰ χαρτιά θὰ τὰ βρῆτε· γιατί περάσε στὰ χαρτιά αὐτὴ ἡ ἱστορία.

Τὸ τραγούδι τοῦ Γιάννη ἀπὸ τὸ Πουρνάρι ἔτσι τὸ λένε τὰ χαρτιά:

43. Ἡ κατάρα τοῦ πεύκου.

1

«Γιάννη, γιατί ἔκοφες τὸν πεύκο;
γιατί; γιατί;»

— «Ἀγέρας θάναί» λέει ὁ Γιάννης,
καὶ περπατεῖ.

Ἀνάβει ἡ πέτρα, τὸ λιβάδι
βγάνει φωτιά·
νάβρυσκε ὁ Γιάννης μιὰ βροντούλα,
μιὰ ρεματιά!

Μὲς στὸ λιопύρι, μὲς στὸν κάμπο
νά ἔνα δεντρί...
Ξαπλώθη ὁ Γιάννης ἀποκάτον
δροσιά νὰ βροῇ.

Τὸ δέντρο παίρνει τὰ κλαδιά του
καὶ περπατεῖ!
«Δὲ θ' ἀνασάνω» λέει ὁ Γιάννης
«γιατί; γιατί;»

2

— «Γιάννη, ποῦ κίνησες νὰ φτάσης;»
— «Στὰ Δυὸ χωριά».
— «Κι ἀκόμα βρόσκεσαι δῶ κάτω;
Πολὺ μακριά!»

— «Εγὼ πηγαίνω, ὅλο πηγαίνω,
τί ἔφταιξα γώ;
Σκιάζεται ὁ λόγκος καὶ μὲ φεύγει,
γι' αὐτὸ εἶμαι δῶ.

»Πότε ξεκίνησα; Εἶναι μέρες....
γιά δυό, γιά τρεῖς....

Ο ροῦς μου σήμερα δὲν ξέρω
τ' εἶναι βαρὺς».

— «Νὰ μιὰ βρυσούλα, πιὲ νεράκι
νὰ δροσιστῇς».
Σκύβει νὰ πιῇ νερὸ στὴ βρύση,
στερεύει εὐθύς.

3

Οἱ μέρες πέρασαν κι οἱ μῆνες,
φεύγει ὁ καιρὸς·
στὸν ἴδιον τόπο εἶν' ὁ Γιάννης
κι ἄς τρέχῃ ἐμπρός....

Νά τὸ χινόπωρο, νά οἱ μπόρες!
μὰ ποῦ κλαρί;
Χτυπιέται ὀρθὸς μὲ τὸ χαλάζι,
μὲ τὴ βροχή.

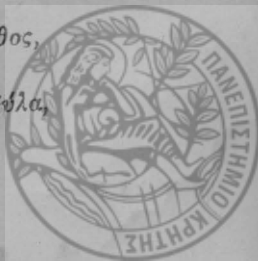
4

«Γιάννη, γιατί ἔσφαξες τὸ δέντρο
τὸ σπλαχνικό,
πούρριχνεν ἴσκιο στὸ κοπάδι
καὶ στὸ βοσκό;»

» Ὁ πεῦκος μίλλαιε στὸν ἀέρα
—τ' ἀκοῦς; τ' ἀκοῦς;—
καὶ τραγουδοῦσε σὰ φλογέρα
στοὺς μπιστικούς.

» Φρύγανο καὶ κλαρί πὺν πῆρες,
καὶ τίς δροσιές,
καὶ τὸ ρετσίνι του ποτάμι
ἀπ' τίς πληγές.

» Σακάτης ἦτανε κι ὁλόρθος,
ὥς τὴ χρονιά
ποὺ τὸν ἐγκρέμισες γιὰ ξύλα,
Γιάννη φονιά!»

5

— «Τὴ χάρη σου, ἐρημοκλήσάκι,
τὴν προσκυνῶ.

Βόηθα νὰ φτάσω κάποιαν ὥρα
καὶ νὰ σταθῶ....

» Ἡ μάρα μου θὰ περιμένη
κι ἔχω βοσκή.....
κι εἶχα καὶ τρύγο... Τί ὄρα νάναι
καὶ τί ἐποχή;

» Ξεκίνησα τὸ καλοκαίρι
— νὰ στοχαστῆς—
κι ἦρθε καὶ μ' ἦβρεν ὁ χειμῶνας
μεσοστρατὶς.

» Πάλι Ἀλωνάρης καὶ λιοπύρι!
πότε ἦρθε; πῶς;
Ἄγιε, σταμάτησε τὸ λόγγο
ποὺ τρέχει ἐμπρός.

» Ἄγιε, τὸ δρόμο δὲν τὸν βγάνω
— μὲ τί καρδιά;—
Θέλω νὰ πέσω νὰ πεθάνω,
ἐδῶ κοντά.»

6

Πέφτει σὰ δέντρο ἀπ' τὸ πελέκι.....
Βογκάει βαριά.
Μακριὰ του στάθηκε τὸ δάσος,
πολὺ μακριά.

Ἐκεῖ τριγύρω οὔτε χορτάρι
φωνὴ καμιὰ.
Στ' ἀγκάθια πέθανε, στὸν κάμφο,
στὴν ἐρημιὰ.

44. Στη Ρούμελη.

'Απ' ὅλα τὰ παιδιά ὁ Πάνος χαίρεται περισσότερο τὸ νερό. Αὐτὸς κάθεται στὴ βρύση ἀπὸ κάτω μὲ τὸ κορμὶ γδυτὸ καὶ λούζεται. "Αν βρῇ καμιὰ στέρνα στὸ δρόμο, μπορεῖ νὰ γδυθῇ καὶ νὰ βουτήξῃ.

Ὁ κὺρ Στέφανος τὸν ἔβγαλε Κοτσυφοπάνο.

‘Ο κότσυφας δὲν εἶναι τὸ πουλὶ ποὺ τρελαίνεται
γιὰ τὸ νερό; "Όταν ἀκούσῃ νερὸ νὰ τρέχῃ, κελαηδεῖ
μέσα στὸ κλουβί. Κι ὁ Πάνος ἀν’ ἀκούσῃ νερὸ, πηδᾷ
καὶ χαίρεται.

Μόλις άκουσε πώς θα πᾶνε στὸ μύλο ν' ἀλέσουν, τί
χαρὲς ἔκαμε!

«Ἐγώ, εἶπε, δηλώνω γιὰ μυλωνάς, ἐγώ!»

Συλλογίζεται ἀπὸ τώρα νὰ καθίσῃ γδυτὸς στὴ βροχή τοῦ μύλου, ἐκεῖ ποὺ τινάζονται οἱ στάλες. Ἄλλη μιὰ φορὰ τὸ ἔχει κάμει, καὶ δὲ λησμονεῖ αὐτὴ τὴ δροσιά.

Τὸ ψωμί τῶν παιδιῶν τὸ ἐτοίμασαν μὲ πληρωμὴ οἱ γυναῖκες τῶν λοτόμων. Τὸ σιτάρι ὅμως τὸ πῆγαιναν μόνον τοὺς γιὰ νὰ τὸ ἀλέσουν στὸ μύλο.

Ἔστειλαν καὶ πῆραν ἀπὸ τοὺς λοτόμους τὸ μουλάρι.
Τὸ πρῶτὸ ξεκίνησε ὁ Πάνος, ὁ Καλογιάννης, ὁ Μαθίος,
ὁ Κωστάκης καὶ ὁ Φάνης. Πέντε μυλωνάδες.

“Όσο για τὸ δρόμο εἶχαν ρωτήσῃ ἀπὸ χτῆς καὶ ξέ-
ρουν ποῦ εἶναι· πῆραν τὰ σημάδια καλὰ. Ἐπειτα δὲν
μπορεῖ νὰ γελαστοῦν, ἀφοῦ ἔχουν μαζί τους ἕνα παλ-
τιμο ὁδηγό, τὸ μουλάρι.

Αὐτὸ πηγαίνει μόνο του στὸ μύλο. Καταλαβαίνει
σὰν ἄνθρωπος. Ξέρει τώρα γιὰ ποῦ κίνησαν τὰ παιδιά:

Εἶναι τὸ ζῶο πού πατᾶ στερεὰ στοὺς γκρεμούς. Βλέπει τὴ νύχτα, καὶ θυμᾶται ὅλους τοὺς δρόμους πού πέρασε στὸ σκοτάδι.

Τί ὥραῖα πού ἀντιλαλεῖ τὸ κυπρί του στὰ φαράγγια!

Εἶχαν ταξιδέψει κάπου μιὰ ὥρα.

«Ἀκοῦτε, παιδιά;» εἶπε ὁ Κωστάκης καὶ στάθηκε. Στάθηκαν κι οἱ ἄλλοι καὶ ἄκουαν. Ἐρχόταν μιὰ βοή.

«Νερό!» εἶπαν τὰ παιδιά.

Ὁ Κωστάκης στάθηκε πάλι, ἔβαλε τὸ αὐτί του, καὶ καθὼς ἄκουσε πολὺ νερὸ φώναξε χαρούμενος:

«Ἡ Ρούμελη!»

Σὰ ν' ἀκούστηκε τ' ὄνομα καλοῦ φίλου πού ἔρχεται, ἔτρεξαν τὸν κατήφορο γιὰ νὰ τὴ δοῦν μιὰ ὥρα πρωτότερα.

Ἦταν ἡ Ρούμελη. Περήφανη κατέβαινε καὶ βροντοῦσε τὰ νερά της.

Τὰ πλατάνια στὴ μιὰ της καὶ στὴν ἄλλη ὄχθη χαίρονταν τὸ νερό. Ἀλλὰ δέντρα ἔσκυβαν ἀπὸ τὶς πλαγιὰς νὰ πιοῦν.

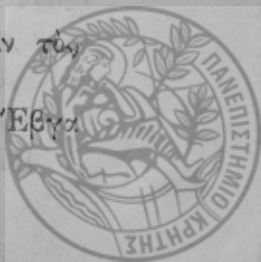
Τὸ ρέμα ἐκεῖ κοντὰ πλάταινε καὶ σχημάτιζε μιὰ δεξαμενὴ, πού ἔβλεπες καὶ τὸ τελευταῖο λιθαράκι μέσα.

Ἄλλοῦ εἶχε σκαλοπάτια ἀπὸ γυαλιστερὰ λιθάρια. Τὸ νερὸ κατέβαινε τὰ σκαλοπάτια καὶ σχημάτιζε ἄσπρους καταρράχτες.

Ὡσπου νὰ χαλοκοιτάξουν τὰ παιδιά, εἶδαν τὸν Πάνο γδυτὸ νὰ μπαίνει στὸ νερό.

«Μή, μή!» τοῦ φώναξαν ἠθὰ κρώσης. Ἐβγα

ἔξω!»

Ὁ Πάνος ἔμπαινε πάρα μέσα. Χτυποῦσε τὰ χέρια του στὸ νερό, ἔλουζε τὸ κορμί του, βουτοῦσε καὶ τὸ πρόσωπό του. Γελοῦσε καὶ τίναζε στάλες στὸν ἀέρα.

«Φοβάστε! Οὐ, φοβάστε!» φώναζε, καὶ τοὺς πετοῦσε νερό.

Ὁ Κωστάκης ἄρχισε νὰ βγάζη τὰ ροῦχα του. Στάθηκε γυμνὸς στὴν ὄχθη.

«Θὰ πέσης, Κωστάκη; Πέσε! Ἐμπρός, θάρρος! Ἄμ δὲ θὰ πέσης!» τοῦ φώναξαν.

Ὁ Κωστάκης ἔβαλε τὸ πόδι του στὸ νερό, μὰ σταμάτησε φοβισμένος· τὸ βρῆκε κρύο. Θέλησε νὰ φύγῃ, μὰ ὁ Πάνος ἀρπάζοντάς τον ἀπὸ τὸ χέρι τὸν τράβηξε μέσα καὶ τὸν ἐβούτηξε ὅλον.

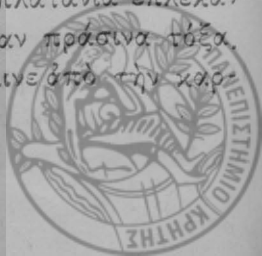
Ὁ Κωστάκης μὲ τὴν πρώτη βουτιά ξαφνίστηκε. Τοῦ φάνηκε πὼς πούντιασε καὶ χάθηκε! Ἀμέσως ὅμως κατάλαβε πὼς τὸν κρύωνε ὁ φόβος του, ὅχι τὸ νερό. Στὴν ἀρχὴ ἔνιωσε ψύχρα, τώρα αἰσθάνεται δροσιὰ καὶ εὐτυχία. Πετοῦσε νερὸ στοὺς ἄλλους.

«Ὅριστε, τώρα μᾶς πετᾷ νερὸ κι ὁ Κωστάκης!» συλλογίστηκαν οἱ ἄλλοι τρεῖς.

Γδύθηκαν κι αὐτοὶ κι ἔπεσαν μέσα.

Τὸ φαράγγι ἀντιλαλοῦσε τὰ γέλια τους καὶ τὶς φωνές. Δυὸ κοτσύφια, ποὺ εἶχαν τρομάξει στὴν ἀρχή, ξαναῆρθαν ἐκεῖ κοντὰ καὶ βρέχονταν. Τὰ πλατάνια ἔπλεκαν τοὺς κλώνους των ἀπὸ πάνω κι ἔκαναν πράσινα τόξα. Τὸ νερὸ ἦταν καθαρὸ σὰ διαμάντι· ἐβγαίνει ἀπὸ τὴν καρδιὰ τοῦ βουνοῦ.

Ρούμελη, κρύα Ρούμελη!

«Καὶ τώρα πῶς θὰ στεγνώσωμε;» ρωτᾷ ὁ Κωστάκης, ἅμα βγῆκαν ἀπὸ τὸ νερό.

Σεντόνι βέβαια δὲν εἶχαν μαζί τους. Πῆγαν λοιπὸν σὲ κεῖνον ποῦ στεγνώνει καὶ ζεσταίνει τοὺς φτωχοὺς καὶ τοὺς γυμνοὺς, στὸν ἥλιο.

Μὰ ἐνῶ ἔμεναν στὸν ἥλιο, σφούγγιζαν τὸ δέρμα τους δυνατὰ μὲ φύλλα ἀπὸ πλατάνι, ἀπὸ δρυὶ καὶ ἀπὸ σκῖνο. Ἔτσι στέγνωσαν καὶ ντύθηκαν.

Ὁ νοῦς τους δὲν ἔφευγε ἀπὸ τὸ λουτρό· δὲν μπορούσαν νὰ τὸ ξεχάσουν. Ἀλάφρωσαν τοὺς φαινόταν σὰ νὰ ἔγιναν κι αὐτὰ φύλλο, νερό, ἀέρας.

Τί καλὰ ἔκαμαν νὰ τολμήσουν! Μὰ σὲ ποιὸν τὸ χρωστοῦν; Στὸν Κοτσυφοπάνο.

«Ἐλᾶτε» εἶπαν «ἐλᾶτε νὰ τὸν σηκώσωμε».

Τὸν ἐσήκωσαν ψηλά καὶ τοῦ φώναξαν: «ζήτω!»

Τὸ κυπρὶ τοῦ μουλαριοῦ ποῦ ἀκούστηκε πάρα πέρα, τοὺς θύμισε πὼς εἶναι ὥρα γιὰ τὸ μύλο.

45. Ὁ μεθυσμένος μυλωνάς.

Γιὰ τὸ μυλωνὰ τοῦ μύλου αὐτοῦ λένε πὼς ποτὲ δὲν εἶναι ξεμέθυστος. Μπαρμπακούκης εἶναι τ' ὄνομά του.

«Μπαρμπακούκη, τοῦ εἶπε ὁ Κωστάκης, ἦρθαμε νὰ μᾶς ἀλέσης ἓνα φόρτωμα στάρι».

— «Τόθτττ..... ἀλέθ.....» ἔκαμε ὁ μυλωνάς.

Ἦθελε νὰ πῇ μ' αὐτό: «ξεφορτωῶστε νὰ τ' ἀλέσωμε».

Πάλι πιωμένος εἶναι!

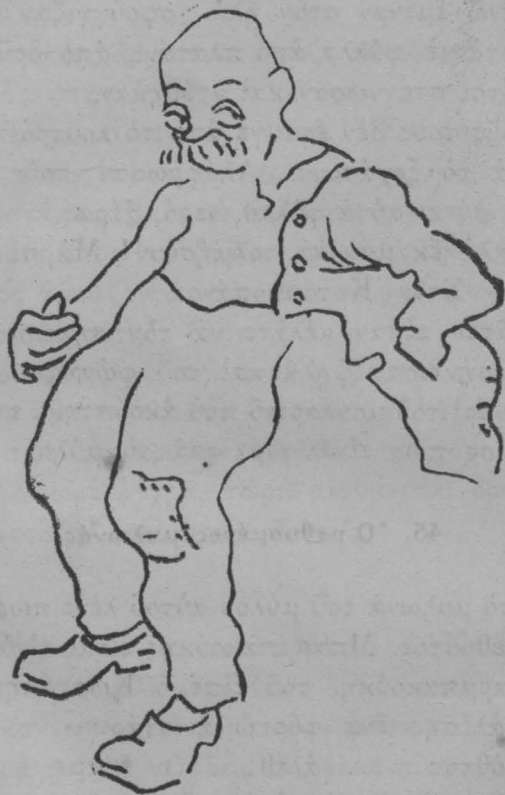
Τὰ παιδιὰ ἔλυσαν τὸ φόρτωμα καὶ κατέβασαν τὰ δύο σακιά. Ὁ Πάνος ρώτησε τὸ μυλωνά:

«Τί ὥρα θὰ εἶναι ἀλεσμένο, γιὰ νὰ ξέρωμε;» Ὁ

μυλωνάς δὲν ἀπάντησε. Ἔχει πιεῖ ὅσο χρειάζεται για νὰ μὴν ἀκούη πολλὰ πράματα. Μπορεῖ νὰ τ' ἀκουσε, μὰ ἔλα πού ἡ γλῶσσα του εἶναι μπερδεμένη!

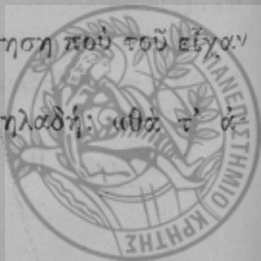
Κάπου κάπου φτερνιζόταν κι ὕστερα ἔλεγε ὁ ἴδιος στὸν ἑαυτό του: «ἴες», δηλαδή: «μὲ τίς ὑγεῖες»

«Προσπαθοῦσε νὰ φορέσῃ τὸ γελέκο του καὶ δὲν μποροῦσε».

Ἐπειτα ὅμως θυμήθηκε τὴν ἐρώτηση ποῦ τοῦ εἶχαν κάμει, κι ἀπάντησε:

«Ἄ..... θά..... τή.....» δηλαδή: «θα τ' ἀλέσωμε, ἅμα θ' ἀλεστή.»

Καλά πού ἦρθε ἡ γυναῖκα τοῦ μυλωνᾶ καὶ πῆρε τὰ σακιά. Ἦταν πολὺ προκομμένη· αὐτὴ βαστοῦσε τὸ μύλο. Μὰ ἔχει τέτοια ντροπὴ γιὰ τὸ κακὸ τοῦ ἀντρός της, πού σκύβει τὸ κεφάλι ἐμπρὸς στοὺς ξένους.

Ἐρριξε μιὰ ματιὰ στὸ μεθυσμένο καὶ μιὰ στὰ παιδιά, σὰ νὰ τοὺς ἔλεγε: «κοίταξε πῶς καταντᾷ ὁ ἄνθρωπος μὲ τὸ κρασί!» Καὶ τράβηξε μέσα στὴ δουλειά της.

Ὁ Μπαρμπακούκης προσπαθοῦσε νὰ φορέσῃ τὸ γελέκο του καὶ δὲν μποροῦσε· τὸ φοροῦσε ἀνάποδα. Προσπαθοῦσε νὰ πῇ κι ἓνα τραγούδι καὶ δὲν μποροῦσε· τὸ ξεχνοῦσε καὶ φτερνιζόταν.

Ὡστόσο καὶ τὸ ροῦχο ἤθελε νὰ φορέσῃ καὶ τὸ τραγούδι νὰ τὸ τελειώσῃ. Ξανάρχιζε.....

*Τούτη ἡ γῆς πού τὴν πατοῦμε,
ὅλοι μέσα θεὰ μποῦμε.*

Πέντε φορές φτερνίστηκε, μὰ προχωροῦσε· ποτὲ δὲ χάνει τὸ θάρρος του. Ἀφοῦ κοίταξε τὰ σακιά, τίς μυλόπετρες καὶ τίς κρησάρες, γύρισε καὶ εἶπε σ' αὐτὰ τὰ πράματα:

«Ἄν ξαναπιῶ δράμι, νὰ μὲ πῆτε ὅλοι σας μεθυσμένο».

Ὅχι ἓνα, μὰ τετρακόσια δράμια θὰ πιῇ!..... τὸ ἀπόγεμα, ὅταν πάῃ στὸ χάνι.

46. Στὸν ἔλατο.

Ἀφοῦ ἔφαγαν εἶπε ὁ Φάνης:

«Πᾶμε σὲ κεῖνο τὸν ἔλατο ἐκεῖ ἀπάνω;»

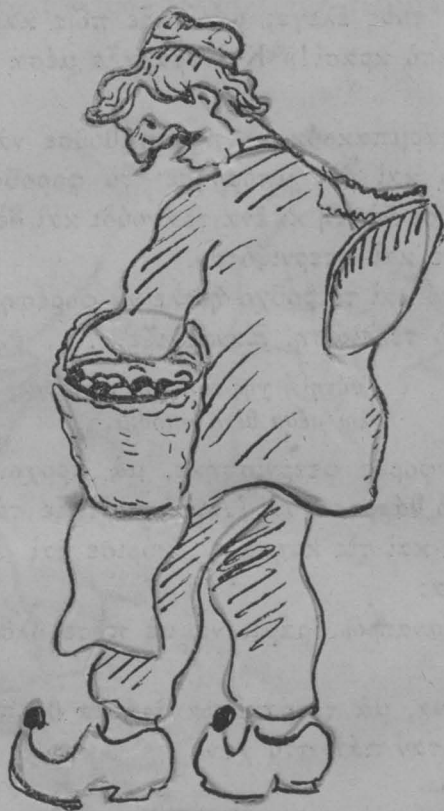
Σ' ἓνα μέρος στεκόταν ἓνας ἔλατος, καταμόναχος.

«Πᾶμε» εἶπαν τὰ παιδιά.

—«Καὶ πότε θὰ γυρίσωμε στὶς καλύβες;» ρώτησε ὁ Μαθιός.

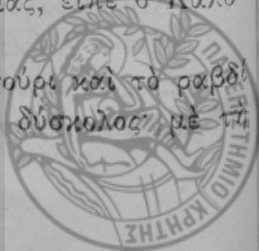
—«Θὰ ἔρθωμε πίσω ἄργά τὸ ἀπόγευμα» λέει ὁ Κωστάκης. «Θὰ πάρωμε τὸ ἄλεϋρι καὶ θὰ γυρίσωμε τὸ βράδυ».

Ὁ νοῦς τῶν πῆγε στὸν καστανά.....

«Νὰ πάρωμε καὶ τὸ σακούλι μας, εἶπε ὁ Καλογιάννης, μπορεῖ νὰ πεινάσωμε».

Πῆραν τὸ σακούλι τους, τὸ παγούρι καὶ τὸ ραβδί τους, καὶ κίνησαν. Ἦταν ἀνήμερος δύσκολος μέ...

δύναμη ὅμως πού πῆραν ὕστερα ἀπὸ τὸ λουτρό, εἶχαν διάθεση γιὰ μεγάλα ταξίδια.

Σε πολλὰ μέρη σταμάτησαν. Κυνήγησαν ἔντομα καὶ γουστερίτσες, πέταξαν πέτρες τὸν κατήφορο, καὶ γνώρισαν φυτὰ πού δὲν τὰ εἶχαν δεῖ ποτέ. Σ' ἓνα μέρος στάθηκαν καὶ καμάρωσαν πέντ' ἑξι ὠραῖα δέντρα, πού ἦταν θεόρατα, μὲ δυνατὸ κορμό.

«Εἶναι καστανιές!» φώναξε ὁ Πάνος πού τὶς γνώρισε.

Πῆγαν τότε κοντὰ κι ἔφαχναν ἀπὸ κάτω μὲ τὰ μάτια τὰ πράσινα κλαριά τους. Μὰ οἱ καστανιές δὲν ἦταν κεντρωμένες κι εἶχαν ἄγριο καρπὸ πού δὲν τρώγεται.

Ὅταν κίνησαν νὰ φύγουν ὁ νοῦς των πῆγε στὸ καλάθι τοῦ καστανᾶ, πού περνοῦσε ἀπὸ τὸ σχολεῖο καὶ φώναζε...

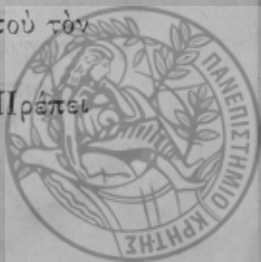
Τέλος ἔφτασαν στὸν ἔλατο.

Ποιὸς τοὺς εἶχε πεῖ πὼς ὁ ἔλατος μοιάζει μὲ τὸν πολυέλαιο τῆς ἐκκλησίας; Κοιτάζουν καὶ βλέπουν ἀλήθεια στὰ καμαρωτὰ κλαδιὰ του κάτι σὰν ἄσπρες λαμπάδες· εἶναι ὁ καρπὸς του· ἀπὸ κεῖ μαζεύουν τὴν ἐλατόπισσα.

Ὅλα τὰ δέντρα τῆς γῆς ἔχουν ἀνώμαλο σχῆμα. Μὰ τὸ κυπαρίσσι στοὺς κάμπους κι ὁ ἔλατος στὸ βουνὸ στέκουν ὀλόισα. Γίνονται κατάρτια στὰ χαράβια.

Ἐδῶ στὰ βουνὰ ὁ ἔλατος περιφρονεῖ τὸ χειμῶνα. Κρατεῖ χιόνι πολὺ. Λυγίζει, πού νομίζεις πὼς θὰ σπάση, μὰ μένει πάντα ἴσιος καὶ θυμώνει τὸν ἄνεμο πού τὸν μάχεται.

Δὲν καταδέχεται νὰ φυτρώσῃ στὰ χαμηλά. Πρέπει ν' ἀνεβοῦμε ψηλὰ γιὰ νὰ τὸν ἀπαντήσωμε.

Τὰ παιδιὰ κοιτάζοντας ἀπάνω στὸ βουνὸ εἶδαν
ὁλόκληρο δάσος ἀπὸ ἔλατα ἴσια.

Δὲν ξέρομε γιατί τοῦτος ὁ γεροέλατος ἦρθε καὶ ζῇ
ἐδῶ μοναχὸς του.

Ἀπὸ δῶ ἀπάνω εἶδαν τὸ Χλωρὸ χαμηλότερα καὶ
γνώρισαν τὸ μέρος ποὺ εἶχαν τὶς καλύβες.

Εἶδαν πλαγιὲς καὶ φαράγγια, εἶδαν τὴν κορφή τοῦ
βουνοῦ, μυτερὴ καὶ κατάγυμνη, καὶ τὶς ἄλλες δυὸ μι-
κρότερες κορφές του, τὰ Τρίκορφα.

Εἶδαν τὸ μοναστήρι ποὺ ἄσπριζε μακριά, καὶ κάτι
μαῦρο ποὺ περπατοῦσε στὴν πλαγιά, τὰ γίδια τοῦ Λάμ-
πρου. Θάχουν τὸ βράδυ νὰ λένε.....

Ἀκόμη δὲν τὸ ἔκοψε ὁ Φάνης ἐκεῖνο τὸ ραβδί;
Εἶναι πολλὴ ὥρα τώρα ποὺ κάνει νὰ κόψη μιὰ βέργα,
κι ἀκόμη δὲ γύρισε.

«Γιὰ ἔβγα, Πάνο, καὶ φώναξέ τον».

— «Φάαανη! Φάααανη!»

— «Πάρα κάτω τράβα, λέει ὁ Μαθιός, ἐκεῖ ποὺ
φαίνονται τὰ δέντρα. Σὲ κάποιον ἴσκιό θὰ κάθεται».

Σηκώθηκαν δυὸ καὶ πῆγαν παρακάτω.

Ἐψάξαν στὰ δέντρα καὶ στοὺς θάμνους, φώναξαν
κι οἱ δυὸ μαζί, μὰ μὴν ἀκούοντας φωνή, νόμιζαν πὼς
τοὺς παίξει παιγνίδι.

«Ἐλα, Φάνη, ἔλεγαν, κάπου εἶσαι κρυμμένος».

Στὴ φωνή τους ἀπαντοῦσε κανένα πουλάκι ποὺ
ἄφηνε μικρὴ λαλιά κι ἔφευγε. Ἐπειτα ξαναγινόταν
σιωπὴ.

«Μήπως ἀποκοιμήθηκε πουθενά;» λέει ὁ Κωστάς.

κης. Κατέβηκαν τότε πολύ κάτω. Είδαν κάτι μεγάλα κοτρόνια καὶ δυὸ δεντράκια πού ἔβγαιναν ἀπὸ τὶς σκι-
σμάδες τους. Ἐψάξαν καὶ κεῖ πίσω τίποτα. «Δὲν
μπορεῖ νάναι ἐδῶ κοντά» συλλογίστηκαν. «Ἴσως νὰ
γύρισε στὸ μύλο».

Μὰ πάλι γιατί νὰ τοὺς ἀφήση; Δὲν ξέρουν τί νὰ
ποῦν.

Γυρίζουν πίσω στὸν ἔλατο γιὰ νὰ εἰδοποιήσουν πὼς
δὲν τὸν εἶχαν βρῇ. Καὶ καθὼς ἀνεβαίνουν, ἔχουν στὴν
ψυχὴ τους πολλὴ ἀνησυχία.

47. Γιὰ τὸν ἥλιο πού βασιλεύει.

Ὁ Φάνης εἶχε σταθῇ λίγο παρακάτω ἀπὸ τὸν ἔλατο.
ἤθελε νὰ κόψῃ μιὰ βέργα.

Ἀπὸ κεῖ πού στάθηκε, κοίταξε μακριὰ ὅπως πάντα.
Εἶδε τὶς κρεμαστὲς κατηφοριές, τὶς φυτεμένες ἀπὸ
πεῦκα καὶ ἴσια ἔλατα, καὶ τότε τὸν ἔπιασε μιὰ ἐπιθυ-
μία νὰ πάῃ κάπου ἄλλου· νὰ δῇ νέους τόπους μακρινοὺς
ἀπὸ ψηλά.

Μέρες τώρα συλλογίζεται ν' ἀνεβῇ σ' ἓνα πολὺ
ψηλὸν τόπο καὶ ν' ἀγναντέψῃ τὸν ἥλιο πού θὰ βυθίζεται
στὴ θάλασσα.

«Τί νὰ φαίνεται ἀπὸ κεῖνο τὸν ὄρθιο βράχο ἐκεῖ
πέρα; Ἴσως κάποιο πέλαγος, λέει μὲ τὸ νοῦ του.....
Ἴσως πολιτεῖες, χωριὰ μὲ τὰ καμπαναριὰ τους... Τί
παράξενος βράχος! Πῶς στέκει! Ἀνέβηκε κανένας
ἄλλος ἐκεῖ;»

Θ' ἀνεβῇ ὁ Φάνης.

Τὴν ὥρα ποὺ τὸν ἐζητοῦσαν οἱ ἄλλοι, αὐτὸς ἦταν μακριά. Πήγαινε, ὅλο πήγαινε.

Ἄν τὸν ἔβλεπε κανέννας, θὰ ρωτοῦσε: «Ποῦ πάει αὐτὸ τὸ παιδί μοναχό του;»

Ὁ Φάνης δὲν κοίταζε στὸ δρόμο τίποτα. Οὔτε τὰ δέντρα πρόσεχε, οὔτε τὶς γουστέρες ποὺ τρύπωναν στὰ χαμόκλαδα, καταπράσινες σὰ φρεσκοβαμμένες.

“Ένας κότσυφας κατάμαυρος ἦρθε μὲ τὴν κίτρινῃ μύτῃ του καὶ στάθηκε μπρὸς του σ’ ἓνα κλαδί. “Ἄλλῃ φορὰ τί χαρὲς θὰ ἔκανε γι’ αὐτὸν ὁ Φάνης! Πῶς θὰ ἤθελε νὰ τὸν εἶχε στὸ κλουβί! Τώρα μόλις τὸν κοίταζε.

«Θ' ἀνεβῶ, συλλογιζόταν, στήν κορφή. Θά δῶ τὸν ἥλιο ποὺ θά βασιλεύῃ. Θά εἶναι πολὺ μέγας... Θά ναι σύννεφα γύρω χρυσὰ καὶ κόκκινα. Θά φαίνωνται καὶ τὰ μακριὰ βουνά· θά φαίνεται καὶ ἡ θάλασσα... καὶ κανένα καράβι».

Ἐνῶ τὰ συλλογιζόταν αὐτά, ἔχασε τὸ δρόμο. Ἐπαθε ὅ τι καὶ τὴν ἄλλη φορά, πού πῆγαινε στοὺς βλάγους.

Τὸ μονοπάτι ποὺ πῆρε εἶχε σβῆσει· δὲ φαινόταν
πιά. Κοπάδι ἀπὸ γίδια θὰ τὸ εἶχε κάμει.

Δοκίμασε νὰ τὸ βρῇ δεξιὰ καὶ ἀριστερά, μὰ μὴ
νάχα τόπο ἔβλεπε, ὅχι δρόμο.

Νὰ πάη ἐμπρός; Θὰ παραστρατοῦσε περισσότερο.
Κοίταξε μὲ προσοχὴ νὰ βρῇ δρόμο ἀπὸ κάπου ἄλλου.
Κι ἀφοῦ δὲν ἔβρισκε, τράβηξε μὲ ἀπόφαση κατὰ τὸν
κατήφορο γιὰ νὰ φτάσῃ ὅπου θὰ τελείωνε αὐτός.

«Ὁ κατήφορος, συλλογίστηκε, πάντα θὰ μὲ φέρῃ
στὴ ρίζα τοῦ βράχου».

Ἀλήθεια, κατέβηκε σὲ μιὰ λαγκαδιά. Ἀπὸ κει-
πιὰ βρέθηκε στὴν ἀπέναντι πλαγιά, ποὺ κρατοῦσε ἀπά-
νω τῆς τὸν ὀρθὸ βράχο. «Τώρα, συλλογίστηκε, δὲν ἔχει
ἄλλα ἐμπόδια· θ' ἀνεβῶ ἀπὸ δῶ».

Ἀλλιῶς ὅμως τὰ λογάριαζε ἀπὸ μακριὰ κι ἀλλιῶς
ἦταν.

Βρισκόταν βέβχια στὴ ρίζα τοῦ βράχου καὶ μπορούσε
ν' ἀνεβῇ καὶ ὡς τὴ μέση. Μὰ ἀπὸ κεῖ κι ἀπάνω; Πέτρες
μεγάλες, ὀρθές, σὰν ἔτοιμες νὰ πέσουν, ἔζωναν τὸ βρά-
χο. Ἐπρεπε ὁ Φάνης ν' ἀνεβῇ πολλὲς ἀπ' αὐτές. Μὰ
κι ἂν μπορούσε νὰ σκαρφαλώσῃ τέτοια θεόρατα κοτρώ-
νια, πότε θὰ ἔφτανε ἐκεῖ ψηλά; Καὶ πότε θὰ κατέβαινε;

Πρώτη φορὰ ἄρχισε νὰ λογαριάζῃ πόσο μακριὰ
ἦρθε καὶ πόση ὥρα πέρασε.

Ἀπάνω στὰ ἔλατα ἔπεφτε κόκκινο φῶς ἀπὸ τὸν
ἥλιο, ἀπόδειξή πως ἦταν ἄργά καὶ πρέπει νὰ γυρίσῃ
πίσω. Νὰ πάῃ πάλι στὸν ἔλατο; Χρειάζεται νὰ ξανα-
περάσῃ ὅλο τὸ δρόμο ποὺ εἶχε κάμει· ν' ἀνεβῇ ὅσον
κατῆφορο κατέβηκε, καὶ νὰ κατεβῇ ὅσον ἀνήφορο ἀνέ-
βηκε.

Τὰ παιδιὰ ὅμως θὰ ἔχουν φύγει τώρα καὶ θὰ τὸν
ζητοῦν παντοῦ. Μήπως ἔρχονται πρὸς τὰ ἐδῶ;

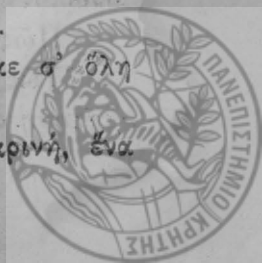
Ἐβγαλε μιὰ φωνὴ ὁ Φάνης.

Δὲν ἄκουσε τίποτα. «Θὰ γύρισαν, φαίνεται, στὸ
μύλο» εἶπε μέσα του καὶ ξαναφώνηξε:

«Κωστάκη, Μαθιέεεε....., παιδιάααα».

Ἐβαλε τὸ αὐτί του, καὶ ἀφουγκράστηκε σ' ὅλη
τὴν ἐρημιά.

Μέσα στὴ σιωπὴ ἄκουσε μιὰ βοή μακρινή, ἕνα

φύσημα, σὰν ἀπὸ ἀέρα, σὰν ἀπὸ νερό. Αὐτὴ ἡ βοή ἐρχό-
ταν ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τοῦ βράχου κι ἀπὸ χαμηλά.

Ὁ Φάνης πῆγε ἀπὸ κεῖ καὶ κοίταξε. Εἶδε ἀρ-
στερά του μιὰ ἀπότομη καὶ βαθιὰ κλεισούρα. Καὶ κάτω
στὸ βάθος εἶδε νὰ σχηματίζεται μιὰ ρευματιά.

Εἶδε ἀκόμη νὰ πετιέται ἀπὸ τὴ σκισμάδα ἐνὸς γκρεμοῦ καὶ νὰ χύνεται στὴ ρεματιά ἄφθονο νερό, χοντροὶ σάν τὴ ρίζα ἐνὸς δέντρου. Ἔπεφτε ἀπὸ μιὰ ὀργιὰ ψηλά ὅλο μαζί με ὀρυμνία, κι ἔκανε πολλή βοή.

Πράσινα δέντρα πολλά καὶ φουντωμένα ἔκρυβαν
τὴν ρεματιά. Καὶ πίσω ἀπὸ τὰ δέντρα ξεχώριζε ὁ Φάνης
ἄσπρα σπίτια.

"Α, τί χαρά! Νά λοιπόν, θά ἰδῇ ἄνθρώπους.

Ξεκινᾷ χωρὶς νὰ χάνη καιρό.

Πηγαίνει ἀπὸ μονοπάτια, τὰ χάνει, βρίσκει ἄλλα.
Κατεβαίνει μὲ πηδήματα. Κινδυνεύει κάποτε νὰ γκρε-
μιστῇ, μὰ ἡ χαρὰ τὸν κάνει ν' ἀλαφροπατᾷ σὰν τὸ κα-
τσίκι.

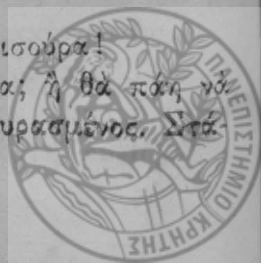
Ἐφτασε στὰ πλατάνια καὶ στὸ νερό. Ἐρημιὰ ἦταν
καὶ ἐδῶ!

Ἀπὸ τῆ λαχτάρα τοῦ νὰ δῇ ἀνθρώπους εἶχε πάρει
γιὰ σπίτια τὶς ἄσπρες μεγάλες πέτρες, ποὺ ἔστεκαν στὴν
ἄλλη ἄκρη τῆς ρεματιᾶς.

Ὁχι, ἐδῶ δὲν ἦταν οὔτε ψυχὴ. Τί νὰ κάμουν ἄνθρωποι στὸ ἄγριο τοῦτο μέρος;

Πῶς ἀντιλαλεῖ τὸ νερὸ στὴν κλεισοῦρα!

Τώρα; Ἐδῶ θὰ περάσῃ τῇ νύχτᾳ; ἢ θὰ πάῃ νύ-
 ζητήσῃ ἀνθρώπους; μὰ εἶναι πολὺ κουρασμένος. Στά-

θηκε για νά χαρῇ ἀκόμη τὸ λίγο φῶς τῆς ἡμέρας ποὺ ἔσβηνε. Σὲ λίγο θὰ εἶναι ὅλα σκοτεινά.

48. Ὁ Φάνης ὀλομόναχος.

Ὡς κι αὐτὲς οἱ πέτρες ποὺ ἔβλεπε ὡς τώρα, τοῦ ἦταν μιὰ συντροφιά. Τώρα σκοτείνιασε κι ἔμεινε κατὰ-μονος. Τὸν ἥλιο ποὺ ἤθελε νά ἰδῇ τὸν εἶχε πάρει τὸ σκοτάδι.

Οἱ σύντροφοί του ἦταν μακριά. Οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι μακριά. Οἱ ὁμιλίες, τὰ τραγούδια, οἱ καμπάνες μακριὰ ἀπ' αὐτόν. Κι αὐτὸς μακριὰ πολὺ ἀπ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους.

Ἄς ἄκουε ἓνα πάτημα ἀνθρώπου, ἓνα σφύριγμα τσοπάνη, ἓνα λάλημα πουλιοῦ, καὶ θὰ τοῦ ἦταν ἀρκετό!

Μὰ ὅλα τὸν ἄφησαν.

«Θεέ μου, ἔλεγε μέσα του ὁ Φάνης, φύλαξέ με».

Τὰ μαῦρα φτερά ποὺ βλέπει ἀπὸ πάνω νά πετοῦν, ξέρεي πῶς εἶνε νυχτερίδες.

Καὶ τὴν κουκουβάγια, ποὺ κράζει αὐτὴ τῇ στιγμῇ, τὴν ξέρεي ὁ Φάνης. Εἶναι τὸ πουλὶ τῆς νύχτας, ποὺ κοιτάζει μὲ κίτρινα μάτια γάτας. Νὰ φωνάζη γι' αὐτὸν ἡ κουκουβάγια;

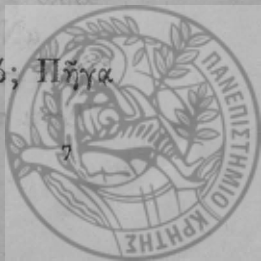
«Δὲν ἔπρεπε ν' ἀφήσης τὰ παιδιὰ» τοῦ λέει μέσα του μιὰ φωνή.

— «Ναί, δὲν ἔπρεπε νά τ' ἀφήσω» ἀπαντᾷ στὸν ἑαυτό του ὁ Φάνης.

Ἐπειτα συλλογίζεται:

«Καὶ μήπως τ' ἄφησα γιὰ νά κάμω κακό; Πῆγα νά δῶ τὰ χρυσὰ σύννεφα».

Τὰ Ψηλὰ Βουνὰ

Τὸ νερὸ βουίζει στὸ σκοτάδι. Ὁχι, δὲν μπορεῖ νὰ ὑποφέρῃ αὐτὴ τῇ φοβέρα. Σηκώνεται καὶ μὲ τὸ ραβδί του ἀνεβαίνει στὴν ἄκρῃ τῆς ρεματιᾶς.

Πέρασε τὶς μεγάλες πέτρες καὶ ἔφτασε σὲ δυὸ μικρὰ δέντρα. Ἀπὸ κάτω ἀπ' αὐτὰ ἦταν ἓνας θάμνος μαλαχός, σὰ νὰ προσκαλοῦσε ἄνθρωπο ν' ἀκουμπήσῃ.

Καὶ τὰ δυὸ δέντρα ἔγερναν ἔτσι ἀπὸ πάνω σὰ νὰ ἔλεγαν τοῦ Φάνη: «Ἐλα δῶ νὰ σὲ φυλάξουμε». Ἐκεῖ μαζεύτηκε ὁ Φάνης.

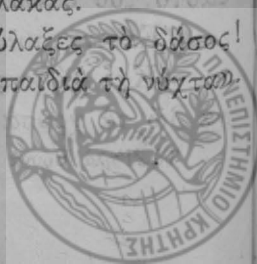
Μόλις ἀκούμπησε, τοῦ ἦρθε στὸ νοῦ ἡ Μαρούλα, ἡ ἀδερφή του. Τοῦ φάνηκε πὼς τάχα ἔπαιζαν..... Μιὰ πεταλούδα δίπλωνε τάχα τὰ φτερά της ἀπάνω σ' ἓνα φύλλο καὶ ἔκανε πὼς ἀποκοιμᾶται. Καὶ ὅταν πλησίαζαν νὰ τὴν πιάσουν ἔφευγε.

Ἐπειτα εἶδε τὴ μητέρα του νὰ γυρίζῃ δεξιά καὶ ἀριστερὰ μέσα στὸ σπίτι· ὅλο νὰ σιάξῃ καὶ ὅλο νὰ φροντίζῃ. Ἦθελε νὰ μιλήσῃ καὶ στὶς δυό. Νόμιζε πὼς τοῦ μιλοῦσαν: «Φάνη».

Μήπως ἀποκοιμήθηκε; ὄχι. Στὸ λάρυγγά του εἶχε μαζευτῇ ἓνας κόμπος ἀπὸ τὴ λύπη. Αὐτὸς ὁ κόμπος λύθηκε καὶ ἔγινε κλάματα.

Ὁ Φάνης ἔκλαψε. Πόσο ἔκλαψε, ἡ νύχτα τὸ ξέρεi. Μὰ ὅταν στέγνωσαν τὰ μάτια του, συλλογίστηκε ἓναν ἄλλο Φάνη· ἐκεῖνον ποὺ ἦταν δασοφύλακας.

«Ντροπὴ νὰ κλαῖς, ἐσύ ποὺ φύλαξες τὸ δάσος! Ἐσύ ποὺ ἤσουν σκοπὸς μὲ τ' ἄλλα παιδιὰ τῇ νύχτῃ». Ἐτσι τοῦ εἶπε μιὰ φωνὴ μέσα του.

Καὶ πάλι τοῦ ξαναεῖπε: «Εἶσαι λιγόψυχος, Φάνη. Τὴν ἄλλη φορά, πού σοῦ ρίχτηκε τὸ μαντρόσκυλο, δέλιασες.

»Ὅταν εἶδες τὸν Μπαρμπακώστα χτυπημένο, λιγοψύχησες. Μὰ δὲν εἶναι ἔτσι ὁ Δῆμος· δὲν εἶναι ἔτσι ὁ Ἀντρέας· πρέπει νάσαι παλικάρι».

Καὶ σὲ λίγο ἡ φωνὴ τοῦ εἶπε: «Περίμενε τὴν ἡμέρα».

Ὁ Φάνης δὲν ἐκλιγε τώρα. Τὰ μάτια τοῦ στέγνωσαν. Σὰ νὰ πῆρε θάρρος.

Ἐπιασε τὸ σακούλι[†] του κι ἐνίωσε πὼς κάτι ἦταν μέσα. Εἶχε καὶ τὸ παγούρι του· εἶχε ψωμὶ καὶ νερό. Χάιδεψε ἔπειτα τὸ θάμνο μὲ τὰ δύο του χέρια· καὶ τὸν ἐχάιδεψε, θαρρεῖς, κι ὁ θάμνος· ἦταν ἓνας μαλακὸς καὶ φουντωμένος σκῖνοζ.

Σ' αὐτὸ τὸ εὐωδιασμένο κρεβάτι ἐγείρει ὁ Φάνης. Κι ἀφοῦ δυὸ φορές τοῦ ἦρθε ὁ ὕπνος καὶ δυὸ φορές τινάχτηκε τρομαγμένος, στὸ τέλος ἀποκοιμήθηκε.

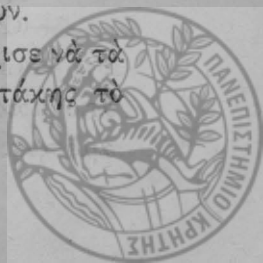
49. Μεγάλη ἀνησυχία στὶς καλύβες.

Ὅταν ἔφτασαν οἱ ἄλλοι τὸ βράδυ ἀπὸ τὸ μύλο στὶς καλύβες κι εἶπαν πὼς ἔχασαν τὸ Φάνη, λύπη μεγάλη ἔπεσε στὰ παιδιά.

Τὰ πιὸ ἀδύνατα δάκρισαν. Ὁ Σπύρος κι ὁ Γιωργὸς ἤθελαν νὰ πᾶνε κρυφὰ νὰ κλάψουν.

Τὰ πιὸ δυνατὰ συλλογίστηκαν τί θὰ κάμουν.

Ὁ Ἀντρέας ἐκρυσὲ τὴν ταραχὴ του κι ἄρχισε νὰ τὰ ρωτᾷ μὲ λεπτομέρεια ὅλα. Τοῦ εἶπε ὁ Κωστάκης τὸ ποῦ, τὸ πότε καὶ τὸ πῶς.

«Πρῶτα τὸν ἐζήτησε ὁ Πάνος κι ὁ Μαθιὸς ἐκεῖ
τριγύρω» λέει ὁ Κωστάκης. «Ἐπειτα κατεβήκαμε ὅλοι
ἀπὸ κεῖ. Συλλογιστήκαμε ἂν πρέπη νὰ πᾶμε πίσω στὸ
μύλο ἢ νὰ τραβήξωμε πρὸς τὴν κλεισούρα. Τραβήξαμε
κατὰ τὴν κλεισούρα, μὰ δὲν εἶχε δρόμο.

«Ἀνεβήκαμε σὲ ψηλῶματα, φωνάξαμε, φωνάξαμε,
τίποτα. Προχωρήσαμε, μὰ εἶδαμε πὼς ὁ ἥλιος κόντευε
νὰ βασιλέψη. Πότε νὰ πᾶμε στὸ μύλο, πότε νὰ γυρί-
σωμε;»

—«Θὰ ξεκινήσωμε ἀπὸ δῶ στὸ χάραμα» εἶπε ὁ
Ἀντρέας. «Πᾶμε γρήγορα νὰ πέσωμε».

—«Μὰ δὲ σοῦ εἶπαμε καὶ τ' ἄλλο, Ἀντρέα» εἶπε
ὁ Μαθιός.

—«Εἶναι τίποτ' ἄλλο;»

—«Ναί, εἶναι κάτι ἄλλο ποὺ δὲν τὸ ξέρεις».

Καὶ μὲ χαμηλὴ καὶ φοβισμένη φωνὴ πρόσθεσε:
«Ὁ Φάνης πῆγε στὸν Ἀραπόβραχο».

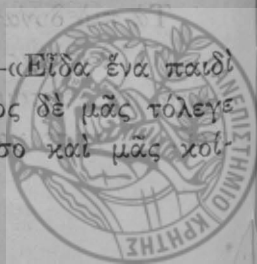
—«Ποιὸν Ἀραπόβραχο;» ρώτησε ὁ Ἀντρέας. «Εἶνε
ὁ βράχος ποὺ μᾶς ἔλεγε ἡ γριά;»

—«Ἐδῶ κοντὰ στὸ μύλο βρήκαμε ἓνα γέρο μὲ
σκοῦφο μαῦρο στὸ κεφάλι. Ἔτσι σὰν καλόγερος φαι-
νόταν, μὰ φοροῦσε παλιὰ καὶ σκισμένα ροῦχα.

«Μπάρμπα, τοῦ λέμε, μήπως πέρασες ἀπὸ τὴν
κλεισούρα;»

—«Ναί» μᾶς εἶπε.

—«Μήπως εἶδες κανένα παιδί;» —«Εἶδα ἓνα παιδί
ἀπὸ μακριά» εἶπε. —«Ποῦ;» —«Ὁ γέρος δὲ μᾶς τόλεγε
ἀμέσως. Συλλογίστηκε ὅμως κάμποσο καὶ μᾶς κοί-

ταξε. «Τὸ ποῦ, εἶπε, φοβᾶμαι νὰ σᾶς τὸ πῶ. Νά, στὸν Ἀραπόβραχο τὸ εἶδα».

—«Τί εἶναι ὁ Ἀραπόβραχος;» ρωτήσαμε.

—«Εἶναι ὁ βράχος τοῦ Ἀράπη, ἀπάντησε, νὰ μὴ ρωτῆστε περισσότερα». Κι ἔφυγε κάνοντας τὸ σταυρό του».

Μίλησε τότε ὁ Κωστάκης: «Θυμᾶσαι, Ἀντρέα, τί μᾶς εἶπε ἡ γριά Χάρμαινα; Μᾶς εἶπε πὼς ἐδῶ κάπου κοντὰ σὲ κάποιον βράχο εἶναι ἓνα στοιχειό, ἓνας ἀράπης· καὶ πῆρε πολλοὺς ἀνθρώπους. Κάπως ἔτσι μᾶς τὸ εἶπε».

Τότε σώπασαν ὅλοι. Σηκώθηκαν σὲ λίγο καὶ πῆγαν νὰ πλαγιαστούν. Μὰ κανέναν τους δὲν μπόρεσε νὰ κλείσει μάτι καλά.

Ὁ Ἀντρέας γύριζε στὸ στρῶμα. Δυὸ τρεῖς φορές βγῆκε ἔξω καὶ κοίταξε. Περίμενε ἀνήσυχα τὸ φῶς ποῦ ἔφερνε τὴν αὐγὴ ἀπάνω ἀπὸ τὰ βουνά.

50. Περπατοῦν γιὰ τὸ Φάνη.

Τὸ γλυκοχάραμα ξεκίνησαν οἱ χτεσινοὶ σύντροφοι τοῦ Φάνη, κι ὁ Ἀντρέας μαζί μ' αὐτούς.

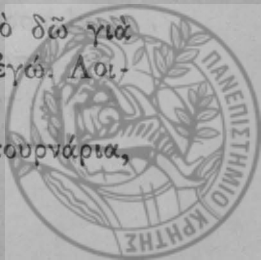
«Νὰ κόψωμε δρόμο» εἶπε ὁ Ἀντρέας. «Νὰ πᾶμε ἴσα στὸν ἔλατο ἀπὸ δῶ».

Ἐκοψαν δρόμο κι ἔφτασαν στὸν ἔλατο.

Ὁ Ἀντρέας παρατήρησε ἀπὸ κεῖ ἀπάνω καλὰ ὅλους τοὺς γύρω τόπους.

«Ὁ Φάνης, εἶπε, βέβαια δὲ θάφυγε ἀπὸ δῶ γιὰ χαμηλὰ μέρη. Θὰ πῆγε σὲ κορφές, τὸν ξέρω ἐγώ. Λοιπὸν ἀπὸ δῶ νὰ τραβήξωμε».

Τράβηξαν μπροστά, μέσα ἀπὸ ὀξυές καὶ πουρνάρια,

χωρίς κανένα μονοπάτι, ανοίγοντας αὐτοὶ δρόμο, τὸ δρόμο πού θὰ πήγαινε πρὸς τὸ Φάνη. Ποιὸς ἦταν αὐτὸς ὁ δρόμος;

Ἔφτασαν σὲ γυμνοὺς καὶ ἄγριους γκρεμοὺς. Αὐτοὶ οἱ γκρεμοὶ κατέβαιναν κάτω βαθιὰ καὶ σχημάτιζαν τὴ μεγάλη κλεισούρα. Ἡ φωνὴ ἐκεῖ ἀντιλαλοῦσε. Καὶ τὸ μάτι ἔβλεπε ὅλον αὐτὸ τὸ φοβερὸ γκρεμό.

«Ἄν ὁ Φάνης γλίστρησε ἐκεῖ πουθενὰ κι ἔπεσε καὶ πῆγε κάτω;»

Καθένας ἔκαμε αὐτὴ τὴ σκέψη, μὰ φοβόταν νὰ τὴν πῇ στὸν ἄλλο.

Ἀνέβηκαν ψηλὰ πρὸς τὸ φρύδι τῆς κλεισούρας. Ἔσκυβαν καὶ κοίταζαν κάτω, μὲ μεγάλη ὁμῶς προσοχή, πιασμένοι ἀπὸ πέτρες ἢ ἀπὸ καμιὰ ρίζα.

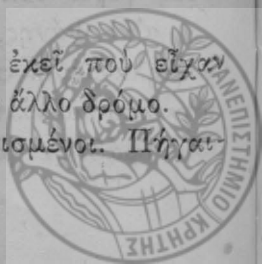
Δὲν μπόρεσαν τίποτα νὰ ἰδοῦν. Φώναζαν, μὰ ἡ φωνὴ τους κατέβαινε στὸ χάος τῆς κλεισούρας, χτυποῦσε στὶς πέτρες κι ὕστερα ἀνέβαινε καὶ τοὺς ἔφερνε τὸν ἀντίλαλο: «Φάνη!» Σὰ νὰ τοὺς ἔλεγε πὼς πρέπει ν' ἀπελπιστοῦν.

Ποῦ νὰ πᾶνε; Νὰ κατεβοῦν κάτω στὸ βυθὸ τῆς κλεισούρας; Θὰ κινδύνευε ἡ ζωὴ τους. Ν' ἀνεβοῦν ἀπάνω στὴ ράχη καὶ νὰ τραβήξουν πρὸς τὰ ἔλατα; Νὰ γυρίσουν πίσω καὶ νὰ πάρουν ἄλλο δρόμο;

Σταμάτησαν κι ἄρχισαν νὰ συλλογίζονται. Στὸ ἄγριο ἐκεῖνο μέρος λιγότευε τὸ θάρρος τους. Ἀλλιῶς ξεκίνησαν, ἀλλιῶς εἶναι τώρα.

Ἀποφάσισαν νὰ γυρίσουν πίσω, ἐκεῖ πού εἶχαν ἀφήσει τὰ δέντρα, κι ἀπὸ κεῖ νὰ πάρουν ἄλλο δρόμο.

Γύρισαν καὶ περπατοῦσαν συλλογισμένοι. Πήγαι-

ναν ὁ ἓνας πίσω ἀπὸ τὸν ἄλλο. Κανένας δὲ μιλοῦσε. Εἶχαν βαριά τὴν ψυχὴ. Ποτὲ δὲν ἔκαμε κακὸ σὲ κανένα τους ὁ Φάνης! Καὶ τώρα νὰ χαθῇ ἔτσι ἀπὸ μπρὸς τους; Πῶς θὰ πᾶνε πίσω χωρὶς αὐτόν;

«Παιδιά!» εἶπε ξαφνικὰ ὁ Ἀντρέας, καὶ στάθηκε. Χοροπήδησε ἡ καρδιά τῶν ἄλλων. «Τί, τί; τί εἶδες;» τὸν ἐρώτησαν.

—«Ὁχι, δὲν εἶδα τίποτα, εἶπε· γιὰ πέστε μου ἓνα πρᾶμα. Ὅταν πήγαμε πρώτη φορὰ στὸ Μικρὸ Χωριό, ποιὸς ἀπὸ σᾶς ἔδωσε τὰ παπούτσια του στὸ μπαλωματὴ καὶ τοὺς ἔβαλε πρόκες;»

—«Ἐγὼ» εἶπε ὁ Μαθιός.

—«Κι ἐγὼ» εἶπε ὁ Δημητράκης.

—«Πόσες πρόκες σᾶς ἔβαλε στὸ τακούνι; θυμάστε;»

—«Τέσσερες».

—«Καὶ μένα τὸ ἴδιο».

—«Μὰ σ' ὅλους ἔβαλε τέσσερες; Θυμάστε;»

—«Στὸ Γιῶργο ἔβαλε ἕξι εἶπε ὁ Μαθιός. «Τόσες ἤθελε ὁ Γιῶργος. Καὶ στὸ Φάνη ἕξι».

—«Ἐξι καὶ στὸ Φάνη;» φώναξε ὁ Ἀντρέας. «Ἀλήθεια;»

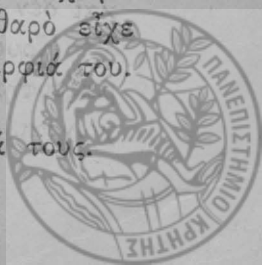
—«Ναί, ναί, τὸ θυμοῦμαι».

Τότε ὁ Ἀντρέας, σκύβοντας κάτω μὲ προσοχή, εἶπε: «Νὰ οἱ ἕξι πρόκες τοῦ Φάνη».

Ἐσκυψαν κι εἶδαν ἀπάνω σὲ λίγο μαλακὸ χῶμα τυπωμένο ἓνα χνάρι παπουτσιοῦ. Τόσο καθαρὸ εἶχε βγῆ, πού μπορούσες νὰ μετρήσης ὅλα τὰ καρφιά του.

«Ἀπὸ δῶ πέρασε» εἶπε ὁ Ἀντρέας.

Ἀρχισαν ὅλοι νὰ πηδοῦν ἀπὸ τὴ χαρὰ τους.

«Σιγά», φώναξε ὁ Ἀντρέας. «Σιγά, μὴ μοῦ τὰ χαλάσετε. Πατᾶτε μὲ προσοχή. Τὸ πρῶτο χνάρι μᾶς ὀδηγεῖ. Εἶδατε; Τὸ πόδι εἶναι γυρισμένο ἀπὸ δῶ. Θὰ πῇ πὼς ἀπὸ δῶ πηγαινε. Μὰ ποῦ πηγαινε τάχα; Μήπως σ' αὐτὸν τὸ βράχο;»

Κι ἔδειξε τὸν Ἀραπόβραχο.

Τὸν κοίταξαν, χωρὶς νὰ ξέρουν πῶς εἶναι ὁ Ἀρα-
πόβραχος. Καὶ πῆγαιναν πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο γυρεύ-
οντας ἄλλα πατήματα.

51. Τὰ δῶρα τῆς ἡμέρας.

‘Ο Φάνης ξύπνησε μέσα στη νύχτα. “Α, πόσο τρώ-
μαξε αυτή τη φορά!

Τὰ δέντρα στὸ σκοτάδι θαρροῦσε πῶς ξεκίνησαν νὰ ἔρθουν ἀπάνω του. Τὰ ἔβλεπε ν' ἀλλάζουν σχῆμα, νὰ γίνονται ἄνθρωποι μαῦροι πού ἐτοιμάζονται νὰ τὸν πάρουν.

Ἡ ψύχρα τὸν ἔκαμε νὰ μαζευτῇ στὸ θάμνο. Βύ-
θιζε τὸ πρόσωπο στὰ φύλλα του, μὰ πάλι τὸ ἔβγαζε
ἔξωφνα, καὶ κοίταξε μήπως ἔρχονται οἱ μαῦροι ἄν-
θρωποι.

Νὰ εἶχε ἓνα ροῦχο! Μιὰ στιγμή ἐνίωσε τὴ μητέρα του νὰ τοῦ ρίχνη σιγὰ σιγὰ, ἀπὸ τὰ πόδια ὡς τὸ λαιμό, ἓνα μαλακό, ζεστὸ σκέπασμα. Ἀπλῶσε νὰ τὸ πιάσῃ καὶ δὲν τὸ βρῆκε.

Κρυώνει και θέλει να κουνηθῇ. Μὰ μόλις σηκώθηκε, μαζεύτηκε πάλι. "Άλλους ἴσκιους εἶδε ἀπὸ κεῖ νὰ ἔρχονται.

“Όλα τ’ ἄστρα εἶναι καὶ τώρα στὸν οὐρανό, καθὼς τὴν ἄλλη φορά. Ἀπόψε ὅμως δὲν τὰ βλέπει ὁ Φάνης.

Σ’ αὐτὴ τῇ θέσῃ ποὺ βρίσκεται, θυμᾶται χίλια δυὸ πράγματα. Ἔρχονται στὸ νοῦ του ὅλα μαζί: τὰ παιχνίδια ποὺ ἔπαιζε, τὸ περσινό του μάθημα, ἓνα φρούτο ποὺ ἔκοψε κι ἔφαγε μικρός· μιὰ φωλιά ποὺ εἶχε δῆ.... “Όλα πᾶνε κι ἔρχονται στὸ νοῦ του, ὅπως τὰ μυρμήγκια στὴ φωλιά. Βοῦίζει τὸ κεφάλι του.

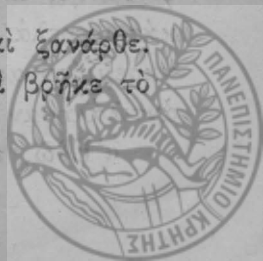
Τὰ βλέφαρά του εἶναι ζεστὰ καὶ φουσκωμένα. Θέλει νὰ κοιμηθῇ πολὺ.

Τέλος ἦρθε ὁ ὕπνος. Αὐτὴ τῇ φορά ἦρθε πρὸ βαρὺς. Θὰ κοιμήθηκε ὁ Φάνης πέντε ὥς ἑξι ὥρες στὴ σειρά. Καταλάβαινε στὸν ὕπνο του πὼς κρύωνε, μὰ δὲνμποῦσε νὰ σηκωθῇ.

“Όταν ἀνοιξε τὰ μάτια του ξέχασε ὅλη του τὴ δυστυχία. Εἶδε τὴν ἡμέρα. Εἶδε τὰ δέντρα χρυσὰ ἀπὸ τὸν ἥλιο. “Όλα τὸν κοίταζαν σὰ φίλοι. Πουλιὰ τοῦ μιλοῦσαν· τὸ νερὸ δὲ φώναζε ἄγρια ὅπως τὴ νύχτα· τραγουδοῦσε.

“Ο θάμνος του δὲν ἦταν πιά μαῦρος· εἶχε ἓνα ὠραῖο χρῶμα πράσινο βαθὺ καὶ γυάλιζε. Τὰ δυὸ δεντράκια του, δυὸ φουντωτὰ καὶ στρογγυλὰ πουρνάρια, τοῦ ἔλεγαν: «ἐδῶ εἵμαστε, Φάνη».

Σηκώθηκε, ἔτρεξε λίγο πάρα πέρα καὶ ξανάρθε. Πεινοῦσε πολὺ· ἀνοιξε τὸ σακούλι του καὶ βρῆκε τὸ ψωμί του καὶ τὸ λίγο φαγητό του.

52. Ὁ Ἀραπόβραχος.

Ἡ ὠραιότερη μέρα ποὺ πέρασαν ὡς τώρα εἶναι αὐτή. Ποτὲ δὲν ἀγάπησαν τὸ Φάνη, ὅσο σήμερα ποὺ τὸν ξαναβρῆκαν.

Δὲ χωρίζονται σήμερα. Γιὰ νὰ ἰδοῦν τὸ νερὸ ποὺ ἀναβρύζει ἀπὸ τὸ βράχο, πῆγαν ὅλοι μαζί· στὰ πλατάνια κατέβηκαν ὅλοι μαζί. Ὁ ἓνας θὰ ἔδινε γιὰ τὸν ἄλλο τὴ ζωὴ του.

Ἦταν ἀπόγεμα ὅταν ξεκίνησαν νὰ φύγουν.

«Πές μας, Φάνη, ρώτησε ὁ Ἀντρέας, ἀνέβηκες χτὲς σὲ κανένα βράχο;»

—«Ναί» εἶπε ὁ Φάνης, κι ἔδειξε τὸ βράχο.

Ὅλοι γύρισαν καὶ κοίταξαν αὐτὸ τὸ παράξενο ὕψωμα· τοὺς ἔπιασε φόβος. Αὐτὸς λοιπὸν εἶναι ὁ Ἀραπόβραχος! Τὸν κοίταξαν καλὰ ὡς τὴν κορφή.

«Ἀνέβηκες ὡς ἀπάνω;» ρώτησε ὁ Ἀντρέας.

—«Ὅχι, στάθηκα χαμηλά. Δὲν μποροῦσα ν' ἀνεβῶ».

Ὁ Ἀντρέας εἶπε τότε: «Πᾶμε ὅλοι μαζί ν' ἀνεβοῦμε».

—«Ἀντρέα!» εἶπε ὁ Κωστάκης φοβισμένος.

—«Ἐσὺ, εἶπε ὁ Ἀντρέας, θυμᾶσαι τὰ λόγια τῆς γριᾶς Χάρμαινας καὶ φοβᾶσαι. Μὰ γιὰ πές μου, ὁ Φάνης δὲν τὸν πάτησε τὸν Ἀραπόβραχο; Κι ὅμως εἶναι ἐδῶ μαζί μας. Δὲν ἔπαθε τίποτα. Εἶνε ντροπὴ μας νὰ φοβούμεστε σὰν τίς γριές».

—«Κι ἂν πάθωμε τίποτα;»

—«Εἴμαστε πέντε» εἶπε ὁ Ἀντρέας.

Ἀκολούθησαν ὅλοι.

Ἄνέβαιναν τὸ βράχο δύσκολα πολὺ· τοὺς πιάστηκε ἡ ἀναπνοὴ καὶ στάθηκαν δυὸ φορές γιὰ ν' ἀνασάνουν.

Ὅταν ἔφτασαν στὰ κοτρόνια, χρειάστηκε νὰ περπατήσουν γύρω γύρω, γιὰ νὰ βροῦν ἀνάμεσα πέρασμα· τόσο σφιχτὰ οἱ πελώριες αὐτὲς πέτρες ἔζωναν τὸ βράχο. Νόμιζες πὼς ἔστεκαν ἐπίτηδες ἐκεῖ γιὰ νὰ ἐμποδίζουν.

Πουρνάρια φύτρωναν ἀναμεταξύ. Ἀγρία πουλιά με γυριστὴ μύτη πετοῦσαν ἀπὸ τὶς τρυπες στὸν ἀέρα.

«Πᾶμε, εἶπε ὁ Κωστάκης, δὲν μπορούμε νὰ περάσωμε».

Ὁ Κωστάκης φοβόταν γιὰ τὸ στοιχειό. Τὰ λόγια τῆς γριᾶς Χάρμαινας γιὰ τὸν Ἀράπη, τὰ θυμᾶται σὰν τώρα δά. Θυμᾶται τὸ γέρο κοντὰ στὸ μύλο, ποὺ ἔκαμε γιὰ τὸν Ἀραπόβραχο τὸ σταυρό του.

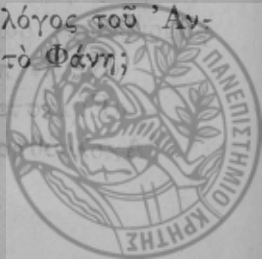
Καὶ καθὼς περπατεῖ συλλογίζεται: «Τί θέλομε δῶ; Φαίνεται τόπος στοιχειωμένος! Νά ἡ κλεισούρα γύρω, ἡ ἀπάτητη κατηφοριά, οἱ μεγάλες πέτρες ποὺ φυλάγουν τὸν Ἀράπη. Ὁ Ἀράπης θὰ εἶναι στὴν κορφὴ· θὰ κοιμᾶται..... Θὰ μᾶς ἀκούσῃ ποὺ ἀνεβαίνομε..... Θὰ τιναχτῇ. Θὰ μᾶς ἀρπάξῃ, θὰ μᾶς ρίξῃ κάτω σὲ καμιὰ σπηλιά κατασκότεινη. Γιὰ χρόνια καὶ χρόνια.....»

—«Πᾶμε, εἶπε ὁ Κωστάκης, δὲν μπορούμε νὰ περάσωμε».

—«Θὰ μπορέσωμε» εἶπε ὁ Ἀντρέας.

Ὁ Κωστάκης δὲ μίλησε. Ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ποὺ ἦρθαν στὸ δάσος, προσέχει τὰ λόγια τοῦ Ἀντρέα. Μὰ σήμερα τὸν κοίταζε σὰ μεγαλύτερο. Σήμερα ὁ λόγος τοῦ Ἀντρέα εἶναι σὰν προσταγὴ. Ποιὸς βρῆκε τὸ Φάνη;

Ὁ Κωστάκης ἀκολούθησε.

Ὁ Ἀντρέας βρῆκε ἀνάμεσα σὲ δυὸ πέτρες μιὰ σκισμάδα γεμάτη μικροὺς θάμνους. Τὴν ἔψαξε πρῶτα καλὰ μὲ τὸ ραβδί του, ἔβαλε τὸ πόδι του μέσα, ἀνέβηκε σὲ μεγαλύτερη πέτρα, κι ἀπὸ κεῖ πήδησε πίσω.

«Ἐλᾶτε, ἐλᾶτε, φώναζε, ἀπὸ δῶ βγαίνουν».

Ἀνέβηκε πάλι στὴν πέτρα κι ἔδωσε βοήθεια στοὺς ἄλλους. Σκαρφάλωσαν ἕνας ἕνας. Ἀπὸ κεῖ πιά βάδισαν ἐλεύθερα πρὸς τὴν κορυφή.

Μὰ στὴν κορυφή εἶδαν πάλι κάτι μεγάλες πέτρες. Αὐτὲς ἐδῶ ἦταν πολὺ ἀλλιόωτικες. Ἦταν μαῦρες.....

«Δὲν εἶναι αὐτὴ τάχα ἡ σπηλιὰ τοῦ Ἀράπη; Στὴν κορυφή θὰ κάθεται, γιὰ νὰ βλέπη ὅλους τοὺς τόπους. Τί ἀσυλλόγιστοι πού εἴμαστε. Τί θέλομε δῶ;» εἶπαν μέσα τους δυὸ τρεῖς ἀπὸ τοὺς μικροὺς ταξιδιωτὲς. Ἄν μποροῦσαν, θὰ γύριζαν πίσω· τώρα νιώθουν τὸ μεγάλο φόβο. Οἱ μικρὲς τους καρδιὲς χτυποῦσαν δυνατά, σὰν τοῦ λαγοῦ.

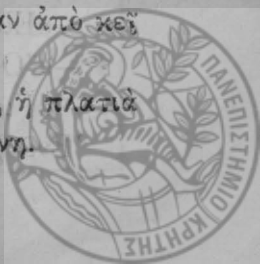
Δὲ θέλουν νὰ πᾶν ἐμπρός. Περπατοῦν δύσκολα. Κάθε στιγμή περιμένουν πῶς μιὰ πέτρα θὰ σηκωθῇ σιγὰ σιγὰ.

Ὅταν ἦρθαν πιὸ κοντὰ καὶ στάθηκαν στὴν κορυφή, τίποτα δὲ βρῆκαν. Οἱ πέτρες ἐκεῖνες ἦταν πέτρες ὅπως ὅλες οἱ ἄλλες. Τὶς κοίταξαν καλὰ, τὶς ἄκουσαν, ἔμειναν πέτρες.

Ποῦ λοιπὸν εἶναι ὁ Ἀράπης;

Ἀντὶ νὰ δοῦν τὸν Ἀράπη, τὰ παιδιὰ εἶδαν ἀπὸ κεῖ ἀπάνω ἕνα λαμπρὸ θέαμα.

Κάτω ἐκεῖ στὸ βάθος, πολὺ πολὺ μακριά, ἡ πλατιὰ θάλασσα περίμενε τὸν ἥλιο, τὸν ἥλιο τοῦ Φάνη.

Ὁ ἥλιος κατέβαινε στὸ νερό, μεγάλωνε καὶ κοκκίνιζε. Τὰ βουνὰ εἶχαν τὶς κορυφὲς κόκκινες. Τὰ σύννεφα ἔλαμπαν ἀπὸ φῶς.

Ἄν εἶναι συννεφάκια ἐκεῖνα τὰ μικρὰ ποὺ στέκουν στὸν ἀέρα ἢ ἀγγελοῦδια μὲ χρυσὰ φτερά, δὲν ξέρει κανεὶς.

Ὁ ἥλιος μεγάλωσε περισσότερο, κατακοκκίνισε, ἄγγιζε τὸ νερό. Κι ἀφοῦ κοίταξε λίγο τὴν πλάση, βυθίστηκε.

Γι' αὐτὴ τὴν ὁμορφιὰ εἶχε χαθῆ ὁ Φάνης.

53. Καλὴ νύχτα, γερο-Ἀράπη!

Κατεβαίνουν τὰ παιδιὰ γρήγορα. Βιάζονται πολὺ, γιατί θὰ νυχτώσουν.

Νά, ἔφυγαν ἀπὸ τὸν Ἀραπόβραχο.

Πέρασαν τὰ λαγκάδια, ἔφτασαν στὸ δρόμο ποὺ εἶχαν δεῖ τὸ πάτημα τοῦ Φάνη, καὶ πηγαίνουν μὲ γρήγορο βῆμα πρὸς τὸν ἔλατο.

Θὰ κόψουν ἀπὸ κεῖ πάλι δρόμο, θὰ φτάσουν γρήγορα στὶς καλύβες καὶ θὰ φέρουν ἐκεῖ τὸ Φάνη, ποὺ τὸν περιμένουν.

«Πῶς θὰ περιμένουν!» εἶπε ὁ Μαθιός. «Ἀργήσαμε, πολὺ ἀργήσαμε».

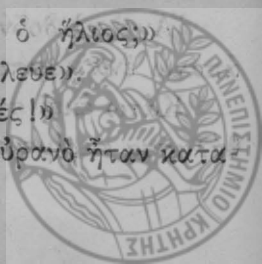
— «Ἀργήσαμε, μὰ τί εἶδαμε;» εἶπαν τ' ἄλλα παιδιά.

— «Εἶδες τί μεγάλος ποὺ ἦταν ὁ ἥλιος;»

— «Ὅταν ἄγγιζε τὴ θάλασσα, σάλαινε».

— «Γιὰ δές, κάτι σύννεφα, γιὰ δές!»

Ἐνῶ βράδιαζε, τὰ σύννεφα στὸν οὐρανὸ ἦταν κατα-

κόκκινα· ἔπαιρναν ἀκόμῃ χρῶμα ἀπὸ τὸ σβησμένο ἥλιο, λίγο λίγο ὁμῶς μαύριζαν κι αὐτά.

«Γιὰ κοιτᾶτε παιδιὰ» λέει ὁ Μαθιός, «πῶς φαίνεται ὁ Ἀραπόβραχος ἀπὸ μακριὰ· σὰν ἄνθρωπος!»

Γύρισαν καὶ κοίταξαν τὸν Ἀραπόβραχο ποῦ μαύριζε στὸ σκοτείνιασμα. Στὴν κορυφή του ἔβλεπες ἀλλήθεια ἓνα κεφάλι, ἓνα μέτωπο, μιὰ πλατιὰ μύτη, ἓνα στόμα καὶ δυὸ χοντρά χεῖλια.

Ἀπὸ κοντὰ οἱ πέτρες ἐκεῖνες δὲν ἔλεγαν τίποτα. Ἀπὸ μακριὰ ὁμῶς σχημάτιζαν ἓνα πρόσωπο, σὰν πρόσωπο ἀράπη. Γι' αὐτὸ λοιπὸν πίστεψαν οἱ γριῆς πῶς ἐκεῖ κατοικεῖ ἀράπης!

Δὲν εἶναι ὁ πρῶτος τέτοιος βράχος. Πολλὲς πέτρες ἀπὸ μακριὰ μοιάζουν μὲ ἀνθρώπινο πρόσωπο· μιὰ γριά μπορεῖ νὰ τίς πάρῃ γιὰ στοιχειά· ἓνα παιδί μπορεῖ νὰ τίς φοβηθῇ.

Ἕνα παιδί, μὰ ὄχι ἄντρες ὅπως ὁ Ἀντρέας, ὁ Φάνης, ὁ Μαθιός, ὁ Καλογιάννης, ὁ Κωστάκης.

Ὅχι αὐτοὶ ποῦ τόλμησαν ν' ἀνεβοῦν καὶ νὰ ἰδοῦν.

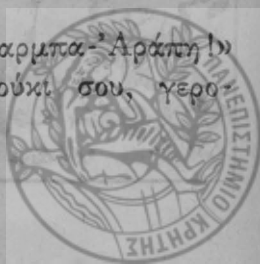
Καὶ τώρα γελοῦν μὲ τὰ λόγια τῆς γρια-Χάρμυνας! Ποῦ εἶναι οἱ φωτιῆς τοῦ Ἀράπη; ποῦ εἶναι ὁ Ἀράπης; Ἀπὸ μακριὰ κοιτάζουν τὸ βράχο καὶ τοῦ φωνάζουν:

«Ἐ, Ἀράπη!»

—«Νὰ βάλῃς τὸ σκοῦφο σου, μπαρμπα-Ἀράπη!»

—«Νὰ καπνίσῃς καὶ τὸ τσιμπούκι σου, γερο-Ἀράαπη!»

—«Καλὴ νύχτα, γερο-Ἀράαπη!»

54. Ἀκόμη κι ὁ Γκέκας εἶναι γελαστός.

Ἐφτασαν στὶς ἐννιά τὸ βράδυ.

Εἴκοσι παιδιὰ ἔτρεξαν στὸ Φάνη καὶ τὸν ἐσήκωσαν στὰ χέρια. Ἦθελαν νὰ μάθουν ἀμέσως ποῦ πῆγε καὶ τί εἶδε. Πῶς χάθηκε καὶ πῶς βρέθηκε. Ὅλοι μαζί τὸν ἐρωτοῦσαν.

«Σιγὰ σιγὰ» εἶπε ὁ Φάνης. «Θὰ σᾶς τὰ πῶ ὕστερα».

—«Θὰ σᾶς ποῦμε γιὰ τὸν Ἀράπη» εἶπε ὁ Μαθιός.

—«Πήγαμε στὸ σπίτι του καὶ τὸν εἶδαμε».

—

—«Αὐτὸ δὲν εἶναι τίποτα» εἶπε ὁ Καλογιάννης. «εἶδαμε τὸ μεθυσμένο μυλωνά. Εἶχε πιεῖ ἓνα ἀμπέλι κρασί».

—«Καὶ ποιὸς σᾶς ἄλεσε τὸ ἀλεύρι;» ρώτησε ὁ Δημητράκης.

—«Τὸ ἀλεύρι τὸ ἄλεσε ὁ μῦλος».

—«Ὁ μυλωνάς τί ἔκανε;»

—«Νά τί ἔκανε». Ὁ Καλογιάννης ἔβγαλε τὸ γελέκο του καὶ παράστησε τὸ μυλωνά, ὅταν προσπαθοῦσε νὰ τὸ φορέση. Ὅταν τραγούδησε καὶ τὸ

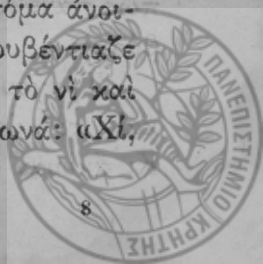
τούτη ἡ γῆς ποὺ τὴν πατοῦμε,

ὅλοι μέσα θενὰ μποῦμε.

ἦταν ἀπαράλλαχτος ὁ Μπαρμπακούκης.

Τί γέλια ἔγιναν! Γελοῦσε κι ὁ Γκέκας. Ἐτσι ἔλεγαν τὰ παιδιὰ, πῶς γελοῦσε. Εἶχε κι αὐτὸς τὸ στόμα ἀνοιχτό, καὶ σήκωνε τὸ κεφάλι του, τάχα πῶς κουβέντιαζε κι αὐτός, τάχα πῶς τὰ καταλάβαινε ὅλα μὲ τὸ νὶ καὶ μὲ τὸ σίγμα· σὰ νάλεγε κι αὐτὸς γιὰ τὸ μυλωνά: «Χί, χί, χί, τὸν Μπαρμπακούκη!»

Τὰ ψηλά βουνά

55. Ὁ Θύμιος ὁ κουδουνᾶς ἀπὸ τὰ Σάλωνα.

Ἀπόψε μετὰ τὸ φαγητὸ κάθισαν ἔξω, κι ἄναψαν μιὰ μεγάλη φωτιά, γιατί ἔκανε ψύχρα. Ἀργήσαν νὰ κοιμηθοῦν ἀπόψε· ἤθελαν νὰ χαροῦν τὸ Φάνη. Εἶπαν ἓνα τραγούδι, εἶπαν δεῦτερο καὶ τρίτο. Εἶπαν κι ἓνα παραμῦθι.

Μὲ τὸ παραμῦθι καὶ μὲ τὴ φωτιά σὰ χειμῶνας ἦταν.

Ἀπόψε ἔχετε μεγάλη χαρά» εἶπε ὁ Θύμιος ὁ κουδουνᾶς ἀπὸ τὰ Σάλωνα. «Σταθῆτε νὰ σᾶς παίξω κι ἐγὼ μιὰ μουσική».

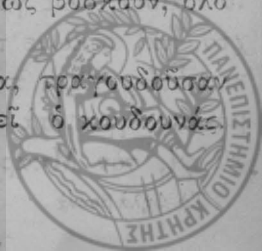
Νὰ ποῦμε τὴν ἀλήθεια δὲν ἦταν ἐκεῖ ὁ Θύμιος ὁ κουδουνᾶς· ἦταν στὰ Σάλωνα. Μὰ ἔπαιζε τὴ μουσική του σὰ νὰ ἦταν ἐκεῖ. Γιατὶ ἀκούστηκε μακριὰ ἓνα κοπάδι πρόβατα μὲ τὰ κουδούνια του, κι αὐτὰ τὰ κουδούνια ἦταν ὅλα ἀπὸ τὸ ἐργαστήρι τοῦ Θύμιου.

Ἀπὸ κεῖ ψωνίζει ὁ Γεροθανάσης.

«Ἄκου, ἄκου!» εἶπε ὁ Δημητράκης κι ὁ Γεώργιος μαζί.

Κι ἄκουαν ὅλοι τὰ κουδούνια. Ἀπὸ τὸ χτύπο τῶν κουδουνιῶν καταλαβαίνουν πὼς περπατοῦν τὰ πρόβατα, πὼς τινάζουν τὸ κεφάλι γιὰ νὰ κόψουν τὸ χορταράκι, πὼς πᾶνε λίγα βήματα καὶ στέκουν· πὼς βόσκουν, ὅλο βόσκουν.

Τραγουδοῦσαν τὰ βαθιὰ κουδούνια, τραγουδοῦσαν καὶ τὰ ψηλά, ὅπως τοὺς εἶχε πεῖ ὁ κουδουνᾶς. Κι ἄκουαν τὰ βουνά.....

Ἔτσι τὰ ἔφτιασε τὰ κουδούνια ὁ Μαστροθύμιος. Κάθε ἓνα μὲ τὴ φωνή του.

Μέρες πολλές, ἑβδομάδες δούλευε στὸ ἐργαστήρι του γι' αὐτὰ τὰ κουδούνια. Τὰ ἔβαζε μέσα στὸ καμίνι του, ὥσπου νὰ γίνουν κόκκινα σὰν κάρβουνα· τὰ σφυροκοποῦσε στὸ ἀμόνι, πάλι τὰ ἔκαιγε, πάλι τὰ δούλευε μὲ τὸ σφυρί.

«Ὁχι, ὄχι, ἀκόμη δὲν τραγουδῆσες» ἔλεγε. Κι ὅλο τὰ χτυποῦσε, ὥσπου τὰ ἔφτιανε ὅπως ἤθελε.

Ἐσὺ θάχης τὴ φωνή σου καὶ σὺ τὴ φωνούλα σου. Ἐσὺ θὰ τραγουδῇς σὰν κοῦκος, ἐσὺ σὰ σταλαματιᾶς νερό. Κι ὅλα μαζί θὰ λέτε τὸ τραγούδι ποὺ ξέρω ἐγώ».

Ὅποιος πέρασε ἀπὸ τὰ Σάλωνα εἶδε τὸ Θύμιο σκυμμένο στὸ ἐργαστήρι του. Τίμησε τὴν τέχνη του· κανέννας δὲν τὸν πέρασε στὴ μαστοριά.

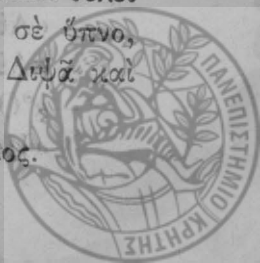
Ἐχει πολλοὺς καλφάδες. Στέλνει κουδούνια στὸν Παρνασσό, στὸ Βελούχι, στὸν Ὀλυμπο. Ποιὸς βιολιντζῆς μπορεῖ νὰ μετρηθῇ μὲ τὸ Μαστροθύμιο ποὺ κάνει καὶ τραγουδοῦν οἱ ράχες;

56. Ὁ Φουντούλης ἄρρωστος.

Τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρωὶ ὁ Φουντούλης δὲν μπόρεσε νὰ σηκωθῇ. Τὸ χέρι του καίει κι ὁ σφυγμός του χτυπᾷ δυνατά. Πρώτη φορά τοὺς ἔτυχε ἄρρώστια ἐδῶ ψηλά.

Ὁ Ἀντρέας κάθισε στὸ κρεβάτι τοῦ μικροῦ συντρόφου του καὶ τὸν κοιτάζει λυπημένος. Τὸ παιδὶ θέλει νὰ πετάξῃ τὰ σκεπάσματα. Βυθίζεται λίγο σὲ ὕπνο, τινάζεται καὶ γυρίζει ἀπὸ τὸ ἄλλο πλευρό. Διψᾷ καὶ θέλει νερό.

«Νὰ πᾶμε νὰ φέρωμε γιатρό» λέει ὁ Δῆμος.

—«Ποῦ νὰ τὸν βροῦμε;» ρωτᾷ ὁ Ἀντρέας. «Γιατρὸ δὲν ἔχει στὸ Μικρὸ Χωριὸ οὔτε στὴν Πέτρα».

—«Νὰ πᾶμε σὲ κανένα ἄλλο χωριό. Νὰ πᾶμε κάττω στὴν πόλη».

Τῇ στιγμῇ ποὺ τὰ ἔλεγαν αὐτά, φάνηκε ὁ κύρ Στέφανος. Ἐφέρνηε ὅπως πάντα τὸ ταχυδρομεῖο τῶν παιδιῶν, τὰ γράμματα ποὺ τοὺς ἔστελναν οἱ δικοὶ τους. Μεγάλο θάρρος πῆραν μόλις τὸν εἶδαν.

«Τί κάνετε, παιδιά; τί κάνεις, Ἀντρέα;»

—«Ὁ Φουντούλης!» εἶπαν τὰ παιδιά.

—«Τί ἔκαμε ὁ Φουντούλης;»

—«Εἶναι ἄρρωστος».

Ὁ κύρ Στέφανος προχώρησε στὴν καλύβα κι ἔσκυψε ἀπάνω στὸ παιδί· τοῦ ἔπιασε τὸ χέρι καὶ τὸ μέτωπο. Ὁ Φουντούλης ἀνοιξε τὰ μάτια του καὶ τὸν κοίταξε.

«Τί αἰσθάνεσαι, Φουντούλη;» ρώτησε ὁ κύρ Στέφανος· σὲ πονεῖ πονηνά;»

—«Ὁχι».

—«Τίποτα κουλούρια μήπως ἔφαγες;»

—«Δὲν ἔχω» εἶπε ὁ Φουντούλης.

—«Τίποτ' ἄλλο βαρύ; Τίποτα ἐλαφρό;»

—«Ὁχι, οὔτ' ἐλαφρό».

—«Γιὰ πές μου, σκύβει καὶ λέει κρυφά, μήπως ἔφαγες τίποτα ἀχλάδια ἄγρια;»

—«Λίγα» εἶπε ὁ Φουντούλης.

—«Λίγα; ὡς πόσα;»

—«Ὅσα ἦταν στὴν ἀχλαδιά».

—«Πότε ἔγινε αὐτό;»

— «Προχτές» εἶπε ὁ Φουντούλης· «καὶ χτές».

Ὁ κύρ Στέφανος βγῆκε ἔξω καὶ κάλεσε τὸν Ἀντρέα μὲ τὸ Φάνη καὶ τὸ Δῆμο.

«Ὁ Φουντούλης, εἶπε, εἶναι πολὺ ἀγαθὸ παιδί καὶ τὸν ἀγαποῦμε ὅλοι, μὰ ξέρετε τὸ ἐλάττωμά του. Εἶναι λαίμαργος. Ἀπὸ δῶ καὶ πέρα νὰ τὸν προσέχετε. Σήμερα κι αὔριο θὰ πίνη μόνο ζεστό· καμιά φασκομηλιά. Ἐχετε;»

— «Οὐ! μᾶς ἄφησε ὁ Μπαρμπακώστας ἓνα σακί».

— «Δυὸ μέρες λοιπὸν ὁ Φουντούλης θὰ πίνη φασκομηλιά».

Τί ἀτυχία! Σὲ λίγη ὥρα ἢ Ἀφρόδω ἔστειλε μιὰ πίτα.

57. Ὁ Κωστάκης μ' ἓνα παπούτσι.

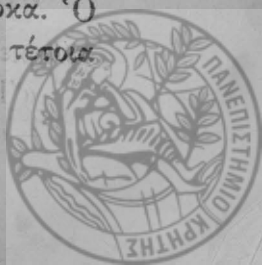
Ὁ Κωστάκης εἶναι μ' ἓνα παπούτσι. Τὸ ἄλλο τὸ χάλασε χτές στὸ δρόμο ποὺ πῆγαν γιὰ τὸ Φάνη.

Ξεκαρφώθηκε ὅλο ἀπὸ κάτω καὶ χάσκει. Ὁ Κωστάκης σέρνει τὸ παπούτσι του σὰ νὰ εἶναι κουτσὸς ἢ γέρος. Δὲν μπορεῖ νὰ κάμῃ πολλὰ βήματα· τὸ παπούτσι ἀνοίγει καὶ κάνει: κλάπ, κλάπ!

Σπουδαῖο πρᾶμα τὸ παπούτσι..... τί ἀξίζει ὁ μπαλωματῆς! νὰ περνοῦσε τώρα ἓνας... Ἡ νὰ ἐρχόταν ἐκεῖνος ὁ μπαλωματῆς τοῦ Μικροῦ Χωριοῦ! Θὰ χτυποῦσε πάλι μὲ τίς γροθιές του τὸν ἀέρα καὶ θὰ τὸ ἔρραβε.

Φωνάζουν τὸ Σπύρο μήπως ἔχει καμιά πρόκα. Ὁ Σπύρος πάντα κάτι ἔχει. Βελόνες, καρφιά, κάτι τέτοια τὰ μαζεύει.

«Σπύρο! Σπύρο! Ἐχεις καμιά πρόκα;»

—«Μεγάλη; μικρή;» λέει ὁ Σπύρος. «Γιὰ παπούτσι, γιὰ ξύλο, γιὰ τί τὴ θέλεις;»

—«Τὸ παπούτσι μου ξεκαρφώθηκε».

—«Τώρα νὰ κοιτάξω».

—«Νάρθω κι ἐγώ;»

—«Ὅχι, νὰ μὴν ἔρθης».

Ὁ Σπύρος δὲν ἤθελε νὰ βλέπη κανεὶς ἄλλος τὸ κουτί του. Τὸ Σπύρο τὸν ἤξεραν ὅλοι πὼς εἶναι σφιχτοχέρης. Ὁ τι ἔχει τὸ κρύβει, καὶ μόνος αὐτὸς τὸ βλέπει.

Λένε πὼς ἔχει ἓνα κουτί μὲ διάφορα πράματα μέσα. Αὐτὸ τὸ κουτί τὸ βάζει σ' ἓνα μέρος κρυφὸ στὴν καλύβα. Μόνο ἅμα λείπουν οἱ ἄλλοι τὸ ἀνοίγει. Τί νάχη μέσα;

Ὁ Κωστάκης, καθὼς εἶναι μ' ἓνα παπούτσι, πησιάζει στὴν πόρτα σιγὰ σιγὰ, χωρὶς ν' ἀκουστῇ. Βλέπει τὸ Σπύρο νὰ σηκώνῃ τὸ στρῶμα καὶ νὰ βγάζῃ ἓνα παλιὸ κουτί ἀπὸ λουκούμια. Τὸ ἀνοίξε καὶ τὸ ἐψαχνε.

Κανένα παλιὸ καὶ σκουριασμένο πρᾶμα δὲν ἔλειπε ἀπὸ μέσα. Ἐκεῖ ἦταν τὸ παλιὸ καρφί, ἡ παλιά βελόνα, ἡ παλιά πρόκα, ἡ στραβὴ σακοράφα κι ἡ χαλασμένη πένα, τὸ ξερὸ καλαμάρι καὶ τὸ σπασμένο κουτάλι.

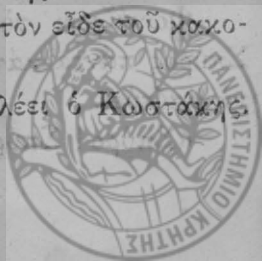
Ἦταν κι ἓνα κλειδὶ ἀπὸ κουτὶ σαρδέλας, ἓνα τενεκεδένιο σκέπασμα, μισὸ ψαλίδι, ἓνα σίδερο ποὺ δὲ φαίνεται πιά τί εἶναι, καὶ ἄλλες τέτοιες σκουριές.

«Σπύρο!» τοῦ φώναξε ὁ Κωστάκης.

Ὁ Σπύρος γύρισε ἔξαφνα. Ὅταν τὸν εἶδε τοῦ κακοφάνηκε.

«Ἐλα, τὸ εἶδα τὸ κουτί σου» λέει ὁ Κωστάκης.

—«Καὶ τί εἶδες;»

— «Εἶδα τ' ἀρχαῖα πούχεις! Για νὰ τὰ δῶ κι ἀπὸ κοντά».

ἽΟ Σπύρος εἶχε μείνει μὲ τὸ στόμα ἀνοιχτό.

«Γι' αὐτὸ λοιπόν, Σπύρο, περπατεῖς ὅλο σκυμμένος, γιὰ νὰ βρίσκῃς αὐτά; Ποῦ εἶναι οἱ πρόκες;»

ἽΟ Σπύρος ἔδειξε πέντε πρόκες σκουριασμένες.

«Γιὰ νὰ τὶς πάρῃς, εἶπε, θὰ μοῦ δώσης μιὰ πένα τῆς χήνας».

ἽΟ κύρ Στέφανος εἶπε ὕστερα στὰ παιδιά: «Ξέρετε τὴν κίσσα;»

— «Ὁχι».

— «Εἶναι ἓνα πουλὶ ποὺ μοιάζει μὲ τὸ Σπύρο. ἽΗ κίσσα μαζεύει πράματα ποὺ δὲν τῆς χρειάζονται· ὅ τι βρῇ: βελόνες, κουτιά, καρφιά, τενεκεδάκια, ἀκόμα καὶ δεκάρες. Αὐτὰ πάει καὶ τὰ κρύβει σὲ μέρος πολὺ μυστικό, σὰ νὰ ποῦμε στὴ σκεπὴ τοῦ σπιτιοῦ· σὲ μιὰ τρύπα ποὺ δὲν πέφτει μάτι ἀνθρώπου».

— «Καὶ τί τὰ κάνει;» ρωτᾷ ὁ Γιῶργος.

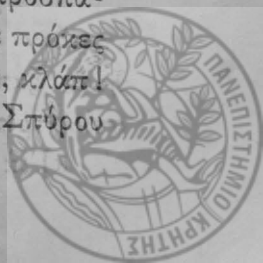
— «Τίποτα, τί θέλεις νὰ τὰ κάμῃ; Μόνο ἔχει τὴ μανία νὰ τὰ μαζεύῃ. Καμιὰ φορὰ προσπαθεῖ νὰ τραβήξῃ καὶ βαριά ροῦχα.

»Κι ὁ Σπύρος κάνει τὴ δουλειὰ τῆς κίσσας!

»Ἀπ' ὅσα ἔχει μέσα στὸ κουτί, κανένα δὲν τοῦ εἶναι χρήσιμο».

ἽΟ Κωστάκης, σκυμμένος μ' ἓνα σφυρί, προσπαθοῦσε νὰ καρφώσῃ τὸ παπούτσι του μὲ τὶς πέντε πρόκες τοῦ Σπύρου. Μόλις τὸ κάρφωσε καὶ τὸ φόρεσε, κλάπ! ἀνοιξε κι ἔχασκε ὅπως πρῶτα. Οἱ πρόκες τοῦ Σπύρου ἦταν ἄχρηστες.

Ὁ Κωστάκης ἦταν πιά μ' ἓνα πόδι . . . Τὰ πέντε παιδιά, τέσσερα κι ὁ Γκέκας πέντε, πῆραν τὸ παπούτσι τοῦ Κωστάκη καὶ τράβηξαν γιὰ τὸ Μικρὸ Χωριό. Τὸ βράδυ τὸ ἔφεραν διωρθωμένο.

58. Ὁ λύκος.

Ἀπὸ κάποιο μακρινὸ βουνὸ ξεκίνησε ὁ λύκος.

Ὅταν πείνασε πολὺ συλλογίστηκε:

«Σ' ἓνα λύκο σὰν καὶ μένα, δὲν πάει νὰ κυνηγᾷ τὴν ἄλεπού. Πόσο θὰ ζήσω ἀκόμα; Ἐνα χρόνο, δύο; Πρέπει νὰ καθίσω τραπέζι σὲ μεγάλα τσελιγκάτα».

Νὰ ποῦμε τὴν ἀλήθεια, ὁ λύκος μας εἶναι λίγο ἡλικιωμένος· φέτος ἔκλεισε τὰ δεκατρία· γέρασε. Ἀλλάξε τὸ μαλλί του, μὰ τὴ γνώμη του καὶ τὴν κεφαλὴ του δὲν τὴν ἄλλαξε. Πάντα στὰ καλὰ κοπάδια εἶναι ὁ νοῦς του.

Χτὲς τὸ βράδυ εἶδε στὸν ὕπνο του πὼς ἔπεσε μέσα σὲ τρεῖς χιλιάδες ἄσπρα πρόβατα. Ἀπὸ τότε δὲν μπόρεσε νὰ κοιμηθῇ. Ξεκίνησε καὶ πάει νὰ τὰ βρῇ.

Πέρασε βουνὰ καὶ βουνά. Δάση ἀπὸ ἔλατα κι ἀπὸ πεῦκα, ἀπὸ καστανιές κι ἀπὸ ὀξυές.

Περπάτησε τὰ φαράγγια καὶ τὶς ράχες. Τράκ, τράκ, τράκ! τὸ πάτημά του χτυποῦσε δυνατὰ, σὰ νὰ ἦταν πεταλωμένος.

Τ' ἀγρίμια ποὺ τὸ γνωρίζουν αὐτὸ τὸ περπάτημα, ἔτρεξαν στὴν τρύπα τους. Πρώτη ἡ ἄλεπού, καθὼς ἦταν ξαπλωμένη σὲ μιὰ πέτρα, ἔτρεξε καὶ χόθηκε στὸν τρίτο διάδρομο τῆς φωλιᾶς της.

«Γιὰ νὰ φεύγῃ ἡ ἄλεπού, εἶπε ὁ ἄσβός, κάποια

για καλὸ τραπέζι. Γιὰ ἓνα λύκο ποὺ βλέπει στὸν ὕπνο του τρεῖς χιλιάδες πρόβατα, δὲν ἀξίζει τίποτα» καὶ προχώρησε.

Ἡ πεῖνα του μεγάλωσε. Ἡ δίψα του γιὰ αἷμα ἀκόμη περισσότερο. Ἀκόνιζε τὰ δόντια του· ἔκοβαν σὰν τὸ καλὺτερο μαχαίρι· ἦταν ἑτοιμος.

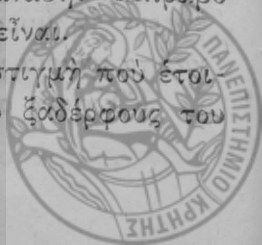
Μέσα στ' ἄσπρα πρόβατα ἄρχισε νὰ ὀνειρεύεται, τώρα κ' ἓνα μαῦρο στὴ μέση. Ἐνα μὲ χαϊμαλί. Μπορεῖ νὰ εἶναι τὸ λάγιο ἄρνι. Ἐτσι, σὲ κάποιο πρόβατο χαϊδεμένο ἀπὸ τὸν τσέλιγκα ἤθελε νὰ πέση.

«Ὁ ἀέρας τοῦ ἔφερνε τὴ μυρωδιὰ τῶν ἀγριμιῶν...»

Ἀφοῦ περπάτησε πενήντα χιλιόμετρα, ἔφτασε στὰ Τρίκορφα. Σταμάτησε εὐχαριστημένος. Ἀκουσε τὰ κουδούνια ἀπὸ τὰ κοπάδια τοῦ Γεροθανάση: «Μπράβο Θύμιον» εἶπε, γιατί τὰ γνώρισε τίνος εἶναι.

Στὴν καλὺτερη ὅμως στιγμή, τὴ στιγμή ποὺ ἔτοιμάστηκε νὰ χιμῆξῃ, ἔξαφνα εἶδε δυὸ ξαδέρφους του

μπροστά τὸ Μοῦργο καὶ τὸν Πιστό. Οἱ δυὸ αὐτοὶ μαντρόσκυλοι τοῦ Γεροθανάση πῆδησαν ἀπάνω του· μιὰ τουφεκιά ἀκούστηκε, δεύτερη, τρίτη.

Φώναξαν οἱ τσοπάνηδες, τὸ κοπάδι ἀναταράχτηκε, σκύλοι γάβγιζαν μακριά, ἡ ταραχὴ ἀπλώθηκε ἀπὸ ράχη σὲ ράχη.

«Ξαδέρφια, ἔρχομαι ἀπὸ ξένον τόπο, εἶμαι πεινασμένος καὶ δὲ θὰ φύγω!»

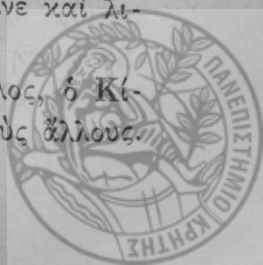
Αὐτὰ θὰ ἔλεγε ὁ λύκος στοὺς ξαδέρφους του τοὺς σκύλους, ἂν ἤξερε πὼς ἔπαιρναν ἀπὸ λόγια. Μὰ ἐπειδὴ ξέρει πὼς δὲν παίρνουν, ἐτοιμάστηκε. "Οποῖος μείνη ζωντανός.

Τότε ἄρχισε τὸν πόλεμο καὶ μὲ τοὺς δυό. Ἀπάνω στὸ σβέρκο του ἔνωσε σὰ μαχαίρια τὰ δόντια τῶν σκύλων. Μὰ κι αὐτός, ξεφεύγοντας, χύθηκε νὰ τοὺς ἀρπάξῃ ἀπὸ τὸ ἴδιο μέρος. Κυλισμένοι κάτω, φαίνονται σκύλοι κι οἱ τρεῖς καὶ πάλι φαίνονται λύκοι καὶ οἱ τρεῖς.

Ὁ λύκος εἶχε νὰ κάμῃ μὲ δύο. Ἐπρεπε νὰ σκοτώσῃ ἓναν ἀπὸ τοὺς δυό, νὰ μείνῃ μ' ἓνα, ὥστε νὰ νικήσῃ κι αὐτόν, καὶ νὰ ὀρμήσῃ στὰ πρόβατα. Γιατὶ δὲν ἔπαυε νὰ τὰ συλλογίζεται μέσα στὶς δαγκωματιές..

Κι ἀλήθεια ὁ ἓνας σκύλος, ὁ Πιστός, δὲ θὰ μπορούσε νὰ κρατήσῃ πολὺ στὴ μάχη. Ἐφαγε μιὰ φοβερὴ δαγκωματιά στὴν κοιλιά. Τὸ αἷμα ἔτρεχε, ὁ Πιστός δάγκανε ἀκόμη, ἡ δύναμή του ὅμως ὅσο πῆγαινε καὶ λιγόστευε.

Μὰ νά! ἓνας ἄλλος φοβερὸς μαντρόσκυλος, ὁ Κίτσος, ἔφτασε ἀπὸ κάτω, γιὰ νὰ βοηθήσῃ τοὺς ἄλλους.

Αὐτὸς τοῦ ρίχτηκε μὲ περισσότερη λύσσα. Τώρα ἦταν ἕνας μὲ τρεῖς.

Πολέμησε καὶ μὲ τοὺς τρεῖς· δὲν ξέχασε πῶς εἶναι
λύκος. Μὰ ἦταν πολὺ δυνατοί. Εἶναι πιστοί· μῆνες,
δλόκληρο χρόνο τὸν περιμένουν· τόσες νύχτες γάβγι-
ζαν γι' αὐτόν.

Ὁ λύκος δὲν μπόρεσε νὰ σταθῇ σὲ τρεῖς ἐχθροὺς ἐνωμένους. Εἶχε μιὰ πληγὴ μεγάλη στὸ σβέρκο, εἶχε σκισμένο τὸ δεξιὸ πλευρό, κι ἄλλες πληγές μικρότερες στὸ κεφάλι, στὰ πόδια καὶ στὴν οὐρά.

Καὶ ὁμῶς κατῴρθωσε νὰ τοὺς ξεφύγῃ. Σὲ μιὰ στιγ-
μὴ μάζεψε ὅλη του τὴ δύναμη καὶ τινάχτηκε μακριά.
"Ὁρμησαν οἱ σκύλοι ἀπὸ κοντά, τὸν ἄρπαξε ὁ ἓνας,
μὰ πάλι ὁ λύκος ἔμεινε μοναχός του, καὶ χάθηκε.

Ἀπὸ τῆ στιγμῇ ἐκείνῃ οἱ σκύλοι τὸν κυνηγοῦν. Ὁ Πιστὸς ἔπεσε στὸ δρόμο· οἱ ἄλλοι δυὸ τρέχουν κοντὰ στὸ λύκο. Τὸν ἴδιο δὲν τὸν βλέπουν, ἀκοῦν ὅμως τὸ περπάτημά του ἢ νιώθουν τὴ μυρουδιά του. Τὸν πηγαίνουν ἀπὸ ράχη σὲ ράχη.

"Ὅλη ἐκείνη τῇ νύχτᾳ τὸν κυνηγοῦσαν οἱ σκύλοι, οἱ τουφεκιές, οἱ φωνές τῶν τσοπάνηδων.

Καὶ τόση ἦταν ἡ ταραχὴ, ποὺ τὰ παιδιὰ ἔχασαν τὸν ὕπνο τους. Εἶχαν καταλάβει πὼς ἐκεῖ κοντὰ ἦρθε τὸ πιὸ μεγάλο ἀγρίμι ποὺ εἶναι στὸ δάσος. Τέσσερα πέντε παιδιὰ βγῆκαν κι ἄναψαν ἀπέξω ἀπὸ τὶς καλύβες μιὰ μεγάλη φωτιά, μὲ προσοχὴ νὰ μὴν πεταχτῇ καμιά σπίθα στὰ δέντρα. Ἔχουν ἀκούσει πὼς ὁ λύκος φοβᾶται τὴ φωτιά. Ἐπειτα ὅμως τοὺς ἔφυγε κάθε φόβος μὲ τὸ ἀδιάκοπο γάβγισμα ποὺ ἄκουαν. Αὐτὸ ἔδειχνε

πὼς ὑπάρχουν σκύλοι πιστοὶ καὶ δυνατοί, ποῦ κυνη-
γοῦν τὸν ἐχθρό.

Τὰ χαράματα μπόρεσε ὁ λύκος νὰ σταθῇ μέσα στὰ
ἐλατα. Ἦταν κουρασμένος κι ἀγκομαχοῦσε. Ἦταν
πληγωμένος καὶ νηστικός.

"Αλλά ώνειρεύτηκε κι άλλα βρήκε. 'Ως τόσο, έπειδή δέν πρέπει σέ λύκο νά παραπονιέται, έγλειψε τίς πληγές του, καί τράβηξε νά βρῇ καλύτερη τύχη.

59. Μιά μικρή τελετή στο δάσος.

Εἶναι ἡ πρώτη φορά σήμερα, ποὺ ἤρθε νὰ δῇ τὰ
παιδιὰ ὁ δασάρχης.

Ὁ δασοφύλακας πού τὸν ἀκολουθοῦσε, τοῦ κρά-
τησε τ' ἄλογό του. Ὁ δασάρχης κατέβηκε καὶ κοίταξε
τὶς καλύβες.

Τὴν πρωινὴ αὐτῇ ὥρᾳ τὰ παιδιὰ εἶχαν τὶς καθημερινὲς ἐργασίαι. Ὁ μάγειρας φοροῦσε τὴν ποδιά του καὶ μαγεύει· ἄλλα κοίταζαν τὴ φωτιά· ἄλλα σάρωναν τὸ χῶμα μὲ μεγάλες σκουῖπες ἀπὸ φρύγανα.

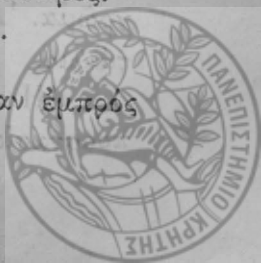
Σ' ένα δέντρο από κάτω ο Λάμπρος κι ο Δημητράκης ήταν σκυμμένοι στο βιβλίο. Ο Φουντούλης καθόταν και τους άκουε· ήταν τώρα καλά.

Ὁ Μαθιὸς καὶ ὁ Γεώργιος καθισμένοι μπάλωναν τὸ
ροῦχο τους.

Ἐλειπαν δέκα παιδιά, πού εἶχαν πάει γιά λουτρό
στὴ Ρούμελη. Ὅλα τ' ἄλλα δούλευαν στίς καλύβες.

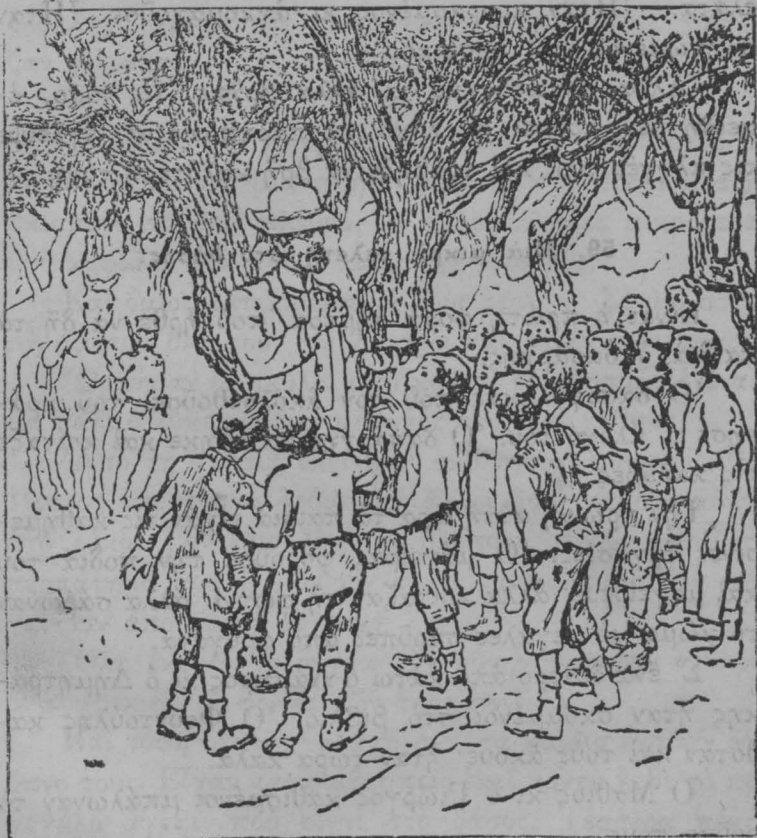
«Μὰ ἑδῶ εἶναι πόλη!» εἶπε ὁ δασάρχης.

Τὰ παιδιὰ τὸν ἐχαιρέτησαν καὶ στάθηκαν ἔμπροσ
του.

«Ἦρθα νὰ σᾶς δῶ» τοὺς εἶπε. Εἶχα περιέργεια νὰ σᾶς δῶ. Ποιὸς εἶναι ὁ ἀρχηγὸς σας;».

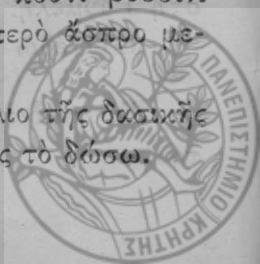
Ὅλοι γύρισαν καὶ κοίταξαν τὸν Ἀντρέα. Ἐκεῖνος δὲ μιλοῦσε.

«Ἡ τάξη σας πῆρε τὸ μετάλλιο τῆς δασικῆς προστασίας.»

Ὁ δασάρχης κρατοῦσε ἓνα ὠραῖο κουτὶ βυσσινὶ χρῶμα. Ἀπὸ τὸ κουτὶ ἔβγαλε ἓνα λαμπερὸ ἄσπρο μετάλλιο.

«Ἡ τάξη σας, εἶπε, πῆρε τὸ μετάλλιο τῆς δασικῆς προστασίας. Τὸ κράτος μ' ἔστειλε νὰ σᾶς τὸ δώσω.

»Αὐτὸ θὰ τὸ κρεμάσετε στὸ σχολεῖο, καὶ θὰ μείνῃ πάντα ἐκεῖ, γιὰ νὰ δείχνῃ τί κατορθώνουν τὰ παιδιὰ, ὅταν θέλουν. Σᾶς ἀξίζει».

Λέγοντας αὐτά, ἔδωσε τὸ μετάλλιο στὸν Ἀντρέα. Ἐκεῖνος τὸ ἔδωσε στ' ἄλλα παιδιὰ. Ὅλα ἔσκυψαν, τὸ κοίταξαν καὶ τὸ καμάρωναν ὅπως ἦταν ὥραϊα σκαλισμένο κι ἔλαμπε.

Ρώτησε ἔπειτα ὁ δασάρχης γιὰ τὴ ζωὴ τους ἐκεῖ ἀπάνω, γιὰ τὸ φαγητό τους, γιὰ τὸν ὕπνο τους, γιὰ ὅλα. Πῆγε μέσα στὶς καλύβες, εἶδε τοὺς δρόμους καὶ τ' ἄλλα ἔργα ποὺ ἔκαμαν, καὶ χάρηκε γιὰ τὴν πάστρα καὶ τὴν τάξη ποὺ βρῆκε.

«Μικρὰ σπιτάκια ἔχετε, τοὺς εἶπε, μὰ δύσκολα βρίσκει κανεὶς μιὰ τόσο προκομμένη κοινότητα».

Ἐπειτα ἀνέβηκε στὸ κόκκινο ἄλογό του.

«Σήμερα, παιδιὰ, εἶπε, θὰ πάω γιὰ ὑπηρεσία στὸ δάσος. Αὔριο θὰ ξανάρθω καὶ θὰ σᾶς ὁδηγήσω ψηλὰ στὸ νεροπρίονο. Ἐκεῖ θὰ δῆτε ἀληθινὰ τί μᾶς δίνει τὸ δάσος. Θέλετε;»

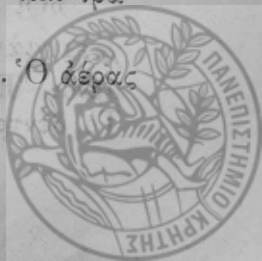
—«Ναί, ναί, ναί»! φώναζαν ὅλοι μ' ἐνθουσιασμό.

60. Ὁ χείμαρρος.

Τὴν ἄλλῃ μέρα ὁ δασάρχης ἦρθε. Πέντε παιδιὰ ἔμειναν νὰ φυλάξουν τὶς καλύβες, καὶ τ' ἄλλα ὅλα ξεκίνησαν μαζί του γιὰ τὸ μέρος ποὺ ἦταν τὸ νεροπρίονο.

Γιὰ νὰ πᾶν ἐκεῖ πέρασαν ἀπὸ μέρη γυμνὰ καὶ τραχιὰ.

Σὲ κάθε βῆμα τους γκρεμίζονταν χαλίγια. Ὁ ἀέρας ἦταν κρύος καὶ βούιζε. Ὁ ἥλιος δὲν ἔκαιγε.

Ἐνα ὄρνιο φάνηκε ἀπὸ πάνω τους νὰ σκίζῃ ἀργὰ τὸν ἀέρα.

Ὅλοι σήκωσαν τὸ κεφάλι γιὰ νὰ κοιτάξουν τὸ μεγάλο πετούμενο, ποὺ ταξίδευε ζητώντας τὴν τροφή του.

Τ' ὄρνιο γιὰ μιὰ στιγμή ἔκοψε τὴν ὁρμή του καὶ φτεροζυγιάστηκε, ὕστερα χτύπησε πάλι μὲ τὶς φτεροῦγες τὸν ἀέρα, καὶ χάθηκε πίσω ἀπὸ τὰ Τρίκορφα.....

«Ἐδῶ ἀπάνω εἶναι ἄγρια καὶ περήφανα ὅλα» εἶπε ὁ δασάρχης.

Κι ἀλήθεια ἔβλεπαν πόσο θεόρατο εἶναι τὸ βουνό, ποὺ φαίνεται ἀπὸ τὴν πόλη σὰ γαλανὸς ἱσχιος.

Πόσους βράχους, πόσα φαράγγια, πόσες ράχες, πόση πέτρα καὶ κακοτοπιὰ ἔχει!

«Τώρα, εἶπε ὁ δασάρχης, θὰ δῆτε καὶ μεγαλύτερο θηρίο ποὺ μπορεῖ νὰ βγῇ ἀπὸ τὸ βουνό. Νάτο!»

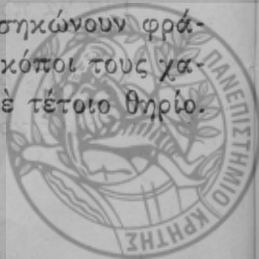
Τὰ παιδιὰ στάθηκαν καὶ κοίταξαν μὲ περιέργεια. Εἶδαν ὅμως πῶς τοὺς ἔδειχνε τὸ ξεροπόταμο, ποὺ κατέβαινε τὴν πλαγιὰ γεμάτο ξερὰ χαλίγια.

«Εἶναι ὁ χείμαρρος» τοὺς εἶπε. «Οἱ λύκοι, οἱ ἀρκοῦδες, τὰ λιοντάρια, δὲν εἶναι τίποτα μπροστὰ στὸ χείμαρρο. Φέρνουν πολὺ μικρὴ ζημιὰ καὶ δὲν τὰ βγάζουν πέρα πάντοτε μὲ τὸν ἄνθρωπο.

»Ὁ χείμαρρος ὅμως κυνηγᾷ τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸν ἀφανίζει, αὐτὸν καὶ τὴ γενιά του.

»Ὅταν γεμίση νερὸ καὶ κατεβάσῃ στοὺς κάμπους αὐτὰ τὰ λιθάρια ποὺ βλέπετε, πνίγει ἀνθρώπους, ἀμπέλια, ζῶα καὶ χωριὰ ὁλόκληρα.

»Οἱ ἄνθρωποι χτίζουν τοίχους καὶ σηκώνουν φράχτες γιὰ νὰ τὸν ἐμποδίσουν, μὰ εἶναι οἱ κόποι τοὺς χαμένοι. Ἐνας μόνο μπορεῖ νὰ τὰ βάλῃ μὲ τέτοιο θηρίο. Τὸ δέντρο».

—«Τὸ δέντρο!» ἔκαμαν μὲ ἀπορία τὰ παιδιά.

—«Νὰ ξέρατε πόση δύναμη ἔχει ἓνα δέντρο! Αὐτὸ μὲ τὶς ρίζες του κρατεῖ τὸ χῶμα καὶ τὰ χαλίκια σφιχτά, γιὰ νὰ μὴν τὰ παίρνουν οἱ βροχὲς καὶ τὰ πηγαίνουν στὸ χεῖμαρρο.

»Δὲν ἔχει μόνο τὸ δέντρο αὐτὴ τὴ δύναμη, μὰ καὶ οἱ μικροὶ θάμνοι, οἱ ἀφάνες, τὸ πουρνάρι, ἡ κουμαριά, ἀκόμη καὶ τὸ θυμάρι.

»Γι' αὐτὸ οἱ φυτεμένοι τόποι γλιτώνουν τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὶς πλημμύρες.

»Ὅταν ὅμως καῖμε καὶ ξεριζώνωμε τὰ δέντρα, τότε τὸ χῶμα καὶ τὸ χαλίκι φεύγει ἀπὸ τὶς γυμνὲς ράχες, καὶ πηγαίνει στὸ χεῖμαρρο.

»Ἐκεῖνος φουσκώνει ἀπὸ τὶς βροχὲς καὶ κατεβάζει μιὰ φοβερὴ δύναμη ἀπὸ χῶμα, λιθάρια καὶ νερό, ποὺ ἀφανίζει σπίτια, σπαρτὰ καὶ ἀνθρώπους.

»Αὐτὸ πρέπει νὰ συλλογίζεται καθένας ποὺ πηγαίνει νὰ κόψῃ δέντρο».

Ὁ Μαθιός, συνηθισμένος ἀπὸ τὸ σχολεῖο, σήκωσε τὸ χέρι καὶ ρώτησε:

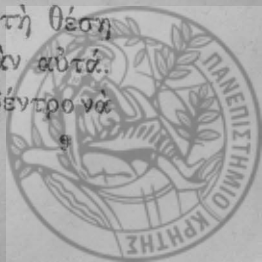
«Τότε, γιατί δὲν ἐμποδίζουν καὶ τοὺς λοτόμους νὰ κόβουν ξύλα;»

—«Καλὰ ἔκαμες, παιδί μου, νὰ τὸ ρωτήσης» εἶπε ὁ δασάρχης. Οἱ λοτόμοι κόβουν μόνο τὰ δέντρα ποὺ τοὺς λέμε ἐμεῖς νὰ κόψουν.

»Τὰ δέντρα αὐτὰ εἶναι σαράντα, πενήντα κι ἑβδομήντα χρονῶν τὸ καθένα. Γέρασαν δηλαδὴ κι ἤρθε ἡ ὥρα τοὺς νὰ δώσουν ξυλεία, γιὰ νὰ βγοῦνε στὴ θέση τοὺς ἄλλα μικρά, ποὺ πάλι θὰ μεγαλώσουν σὰν αὐτά.

»Κοντὰ σὲ κεῖνο ποὺ κόπηκε, βοηθοῦμε ἄλλο δέντρο νὰ

Τὰ ψηλὰ βουνὰ

μεγαλώση, κι ἂν δὲ φύτρωσε μόνο του, τὸ φυτεύομε ἐμεῖς.

»Ἐτσι τὸ δάσος ξαναπαίρνει ἐκεῖνο ποὺ μᾶς δίνει.

»Ἄν ὅμως ἀφήσωμε νὰ πέση στὰ δέντρα ὅποιος θέλει καὶ νὰ κόβη ὅ τι θέλει, τὸ δάσος θὰ χαθῇ.

»Κι ἅμα λείψῃ αὐτό, ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι θὰ πεθάνωμε ἀπὸ τὴ δίψα. Τὸ γιατί θὰ σᾶς τὸ πῶ τώρα ποῦ θὰ σταθοῦμε σ' αὐτὴ τὴ βρυσούλα».

61. Ἀπὸ ποῦ ἔρχεται τὸ νερό.

Σταμάτησαν σὲ μιὰ βρυσούλα, ποὺ μόλις ἀκούονταν τὸ λίγο καὶ κρῦο νερό της.

Ἦξεραν πὼς τόσο κρῦο νερὸ δὲν πρέπει νὰ τὸ πίνωμε, ὅταν εἴμαστε ζεστοὶ ἀπὸ δρόμο, κι ἔβρεζαν μόνο τὰ χέρια τους.

Ἦταν ταπεινὴ βρυσούλα, ἡσυχῇ, ποὺ σπάνια ἔβλεπε διαβάτες ἐκεῖ ψηλά.

«Ἀπὸ ποῦ νὰ ἔρχεται τοῦτο τὸ νεράκι;» ρώτησε ὁ Πάνος.

— «Ἀπὸ τὸ βουνό!» εἶπαν τ' ἄλλα παιδιά.

— «Ναί, μὰ πὼς βρέθηκε μέσα στὸ βουνό;» ρώτησε ὁ δασάρχης.

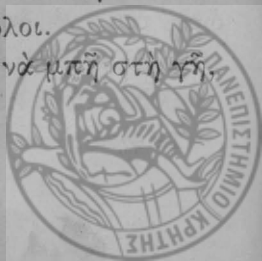
Κανένας δὲν ἤξερε ν' ἀπαντήσῃ.

«Ἀπὸ τίς βροχὲς καὶ τὰ χιόνια, εἶπε ὁ δασάρχης, τὸ νερὸ σταλάζει σιγὰ μέσα στὸ χῶμα· καὶ πηγαίνει σὲ μεγάλες δεξαμενὲς ἀπὸ πέτρα ποὺ ἔχει μέσα της ἡ γῆ.

»Ἀπὸ κεῖ βγαίνει μὲ τίς βρύσες καὶ τὰ ποτάμια.

»Ἀπὸ τίς βρύσες καὶ τὰ ποτάμια τὸ παίρνουν τὰ ζῶα, οἱ ἄνθρωποι, τὰ σπαρτά, οἱ μύλοι.

»Γιὰ νὰ σταλάζῃ ὅμως τὸ νερὸ καὶ νὰ μῇ στῇ γῆ, πρέπει νὰ εἶναι ὁ τόπος φυτεμένος.

»'Αν δὲν ὑπάρχουν χλωρὰ καὶ ξερὰ φύλλα νὰ τὸ κρατήσουν τότε τὸ νερὸ πηγαίνει στὰ ξεροπόταμα καὶ χάνεται στὴ θάλασσα καὶ στὸν ἀέρα.

»Λοιπὸν καὶ τὶς βρύσες ἀκόμη, τὸ εὐλογημένο τὸ δάσος μᾶς τὶς δίνει.

»'Αν ἀφήναμε τοὺς ἀνθρώπους νὰ κόψουν τὸ δάσος, αὐτὴ ἡ βρυσούλα ἐδῶ θὰ στέρευε. Θὰ στέρευαν ὅλες οἱ βρύσες ποὺ ἀπαντήσατε ἀπὸ τὴν πόλη ὡς ἐδῶ, καὶ μαζὶ μ' αὐτὲς καὶ τὸ ποτάμι».

62. Καὶ τὰ δέντρα πονοῦν.

Ἐκεῖ κοντὰ ἓνας ἄνθρωπος κρατώντας μικρὸ κι ἐλαφρὸ τσεκουράκι χάραζε τὰ πεῦκα.

«Πουρναρίτης!» εἶπαν τὰ παιδιὰ μόλις τὸν εἶδαν,
—«Δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι κακὸς ἄνθρωπος, λέει ὁ Μαθίος, γιατί θὰ ἔφευγε μόλις μᾶς ἄκουσε».

Ρώτησαν τότε τὰ παιδιὰ κι ἔμαθαν, πῶς αὐτὸς ὁ ρετσίνας ἔχει τὴν ἄδεια τοῦ δασάρχῃ νὰ μαζεύῃ τὸ ρετσίνι.

Ὅταν πλησίασαν, εἶδαν ἀλήθεια μὲ τί μεγάλη προσοχὴ χάραζε τ' ἀγαπημένα πεῦκα, γιὰ νὰ σταλάξῃ τὸ ρετσίνι τους χωρὶς νὰ πάθουν τίποτα. Τοὺς ἔκανε σιγὰ σιγὰ μιὰ πολὺ στενὴ χαραματιά. Ἦξερε πῶς καὶ τὰ δέντρα πονοῦν. . .

63. Τ' ὄνειρο τοῦ χωριάτη.

Ὁ Καλογιάννης ἔξαφνα φώναξε:

«Παιδιά! ὁ Λάμπρος!»

Γύρισαν κι εἶδαν ἐκεῖ παρακάτω στὴν πλαγιά τὸ μαῦρο κοπάδι, ποὺ ἔβροσκε καὶ προχωροῦσε. Ὁ Λάμ-

προς εἶχε μείνει πίσω καὶ τ' ὠδηγοῦσε μὲ τὸ σφύριγμα.

Σφύριζε τόσο ὠραῖα! Νόμιζες πὼς ἀκοῦς χαρούμενη γαλιάντρα.

Τὰ γίδια ἄκουαν τὸ σφύριγμά του, κι ἐπειδὴ καταλάβαιναν πὼς τοὺς ἔλεγε νὰ πᾶνε μπροστά, προχωροῦσαν εὐχαριστημένα.

«Εἶναι τοῦ Γεροθανάση» εἶπαν τὰ παιδιὰ στὸ δασάρχη.

— «Πόσα εἶναι; μήπως ξέρετε;» ρώτησε ὁ δασάρχης.

— «Ὁ Λάμπρος, ποὺ τὰ βόσκει, λέει πὼς εἶναι καμιὰ διακοσαριά».

— «Μὰ πὼς ὁ Γεροθανάσης μὲ τόσες χιλιάδες πρόβατα, ἔχει μόνο διακόσια γίδια! Δὲ σᾶς φαίνεται παράξενο;»

— «Ἐχει ὁ Γεροθανάσης τὸ λόγο του! Ἐχει ἀκούσει τ' ὄνειρο τοῦ χωριάτη».

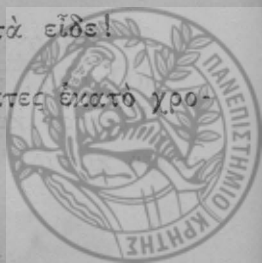
— «Καὶ ποιὸ εἶναι τ' ὄνειρο τοῦ χωριάτη;» ρωτοῦν τὰ παιδιὰ.

«Ἦταν ἓνας χωριάτης, ἄρχισε νὰ λέη ὁ δασάρχης κι εἶχε μιὰ γίδα. Τὴν πῆγαινε στὸ δάσος κι ἔβοσκε. Μιὰ μέρα ποὺ τὴν ἄρμεγε τί νὰ δῇ; Ἀντὶ γάλα, ἔβγαζε νερό. Τὸ νερὸ γέμιζε τὴν καρδάρα, πλημμύρισε τὸν τόπο καὶ κατέβηκε μὲ ὀρμὴ στοὺς κάμπους.

«Ἐλα, γιὰ ὄνομα τοῦ Κυρίου» εἶπε ὁ χωριάτης τὴν ὥρα ποὺ πνιγόταν.

Γιατὶ αὐτὰ ὅλα στ' ὄνειρό του τὰ εἶδε!

Ὅταν ξύπνησε, πῆγε σὲ δυὸ χωριάτες εἰκὸς γρόνων νὰ τοῦ ἐξηγήσουν τ' ὄνειρο.

‘Ο ένας γέρος τοῦ εἶπε πῶς τὸ νερὸ θὰ εἶναι γάλα.
‘Ο ἄλλος τοῦ εἶπε πῶς θὰ ἔχη νὰ κάμῃ μὲ δικαστήρια.

«Οἱ γέροι παραγέρασαν» εἶπε· «ἄς πάω νὰ δῶ τὸν ψάλτη, ποὺ διάβασε περισσότερα».

Πῆγε στὸν ἀριστερὸ ψάλτη καὶ τοῦ εἶπε τ’ ὄνειρο.
‘Εκεῖνος ἔβαλε τὰ γυαλιά του, πῆρε ἀπὸ τὸ ράφι ἓνα μεγάλο βιβλίο, κι ἀφοῦ τοῦ τίναξε τὴ σκόνη, τὸ ἀνοιξε καὶ διάβασε δυνατὰ:

«Γί δ α. ‘Εὰν ἴδῃς εἰς τὸν ὕπνο σου γίδα, ἐὰν μὲν συμβαίνει καὶ εἶναι μαύρη ἢ γίδα καὶ ἔχη τὰ κέρατα γυριστά, τοῦτο σημαίνει ὅτι θέλεις λάβει ὀγρήγορα γράμμα συστημένον ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς του ἀπὸ τὴν ‘Αμερική».

‘Η γίδα ἦταν τέτοια, ὁ χωριάτης ὅμως δὲν εἶχε κανένα συγγενὴ στὴν ‘Αμερική.

‘Ο ψάλτης ἔβαλε τὰ γυαλιά του στὴν ἄκρη τῆς μύτης καὶ διάβασε ἄλλη σελίδα.

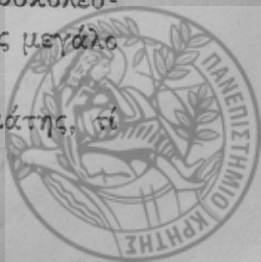
«Ν ε ρ ό ν. ‘Εὰν ἴδῃς νερὸν καὶ τρέχη ἀπὸ βρύσιν καὶ τὸ νερὸν κάμνῃ βροντὴν πολλὴν εἰς τὸ σταμνίον, τότε εἰς καβγὰν θέλει ἐμπλέξεις. ‘Εὰν τὸ νερὸν τοῦτο τρέχη ἀπὸ αὐλάκι.....»

«‘Απὸ γίδα! φώναξε ὁ χωριάτης· τί λέει τὸ βιβλίο, ἅμα τρέχει νερὸ ἀπὸ γίδα;»

—«Τὸ βιβλίο, εἶπε ὁ ψάλτης, δὲ λέει τίποτα σὲ τοῦτο τὸ ζήτημα, ἂν καὶ εἶναι χίλιων χρονῶν ὄνειρο-κρίτης, γραμμένον ἀπὸ τοὺς σοφοὺς τοῦ κόσμου».

‘Ο χωριάτης, ὅταν εἶδε πῶς καὶ τὸ βιβλίο δυσκολεύεται νὰ ἐξηγήσῃ τ’ ὄνειρό του, τοῦ φάνηκε πῶς μεγάλο κακὸ θὰ τοῦ γίνη.

«Συμπέθερε! τοῦ εἶπε τότε κάποιος χωριάτης, τί

κάθεσαι καὶ σκοτίζεσαι; Τὸ πρᾶμα εἶναι φανερό.

«Ἡ γίδα τρώει τὸ κλαρί. Τὸ κλαρὶ κρατεῖ τὰ χῶματα καὶ τὰ χαλίκια στὶς ράχες. Ἀμα φαγωθῇ τὸ κλαρὶ, παίρνουν οἱ βροχὲς τὸ χῶμα καὶ τὸ χαλίκι καὶ τὸ πηγαίνουν στὸ χεῖμαρρο. Ὁ χεῖμαρρος φουσκώνει, κατεβαίνει στοὺς κάμπους καὶ καταστρέφει. Ἄν τὸ κλαρὶ εἶναι στὴ θέση του, δὲ γίνεται τίποτα ἀπ' αὐτά. Νά λοιπὸν γιατί ἡ γίδα βγάζει νεροποντή. Σωστά τὰ εἶδες στὸν ὕπνο σου».

Τί σωστὸ ἦταν αὐτὸ τ' ὄνειρο τοῦ φτωχοῦ ἀνθρώπου! Ὑστερ' ἀπὸ τὴ φωτιά καὶ τὸ τσεκούρι, ἡ γίδα εἶναι ὁ μεγαλύτερος ἐχθρὸς ποὺ ἔχει τὸ δάσος».

«Ἀλήθεια;» ἔκαμαν τὰ παιδιά.

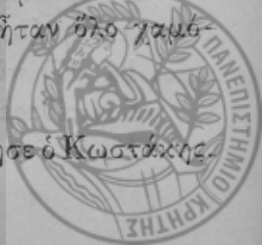
—«Ἀγαπᾶτε τὴ γίδα» εἶπε ὁ δασάρχης. «Καὶ ποὺς δὲν ἀγαπᾷ τέτοιο χαριτωμένο ζῶο! Ὅσο ὅμως ζωηρὸ εἶναι, τόσο καταστρέφει τὰ φυτά.

»Γυρεύει τὸ κλαρὶ καὶ διαλέγει πάντα τὴν κορυφή. Κατεβάζει τὸ κλωνάρι γιὰ νὰ τὸ φάῃ στὴν ἄκρη. Ἀμα δὲν τὸ φτάνει, ἀνεβαίνει στὸ δέντρο.

»Ἡ μανία της νὰ ζητᾷ τὶς τρυφερὲς ἄκρες φέρνει στὰ δέντρα καταστροφή. Γιατὶ στὴν ἄκρη τοῦ κλωνarioῦ εἶναι τὸ μάτι, τὸ μπουμπούκι ποὺ θὰ πετάξῃ τὸ βλαστάρι. Ἀμα ἡ γίδα τὸ κόψῃ, τὸ κλωνάρι δὲ μεγαλώνει πιά σὲ ὕψος.

»Ἄν τὸν καιρὸ ποὺ αὐτά τὰ δέντρα ἦταν μικρά, ἔβοσκε ἐδῶ ἓνα κοπάδι γίδια, δὲ θὰ εἴχαμε ποῦ νὰ καθίσωμε αὐτὴ τὴ στιγμή. Τὸ δάσος θὰ ἦταν ὅλο χαμὸ-κλαδά».

—«Κι ἂν περνοῦσαν πρόβατα;» ρώτησε ὁ Κωστάκης.

—«Καὶ τὰ πρόβατα φέρνουν ζημία. Γιατὶ περνώντας ἀπὸ τὸ δάσος πατοῦν τὰ νέα δεντράκια ποὺ μόλις φυτρώνουν.

»Γι' αὐτὸ τὰ κοπάδια δὲν πρέπει νὰ τὰ φέρνωμε ποτὲ κοντὰ στὸ δάσος, μὰ νὰ τὰ βόσκωμε στὰ λιβάδια, ὅπως κάνει ὁ Γεροθανάσης, ποὺ ἀγαπᾷ ἀληθινὰ τὰ δάση. Ποτὲ κατσίκι δικό του δὲ μᾶς ἔφαγε κλαρί».

—«Ὁ Λάμπρος τὰ προσέχει» συλλογίστηκαν τὰ παιδιὰ.

—«Τόσα χρόνια, καὶ δὲν πῆγε ποτέ του στὸ δικαστήριο. Νὰ ἦταν ὅλοι οἱ τσοπάνηδες σὰν κι αὐτόν! Πῶς προστατεύει τὰ δέντρα ὁ Γεροθανάσης! Ἄν δῆτε στὸν ὕπνο σας καμιὰ γίδα ποὺ βγάζει νερό, νὰ ξέρετε πῶς δὲν εἶναι δική του. Οἱ δικές του βγάζουν μόνο γάλα».

64. Τὰ πεθαμένα δέντρα.

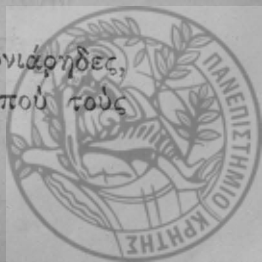
Εἶχαν περάσει ἀπὸ παλιὰ καμίνια, ὅπου ἔφτιαναν ἄλλες χρονιὲς κάρβουνα οἱ καρβουνιάρηδες. Ἐκεῖ στάθηκαν λίγο καὶ τοὺς ἐξήγησε ὁ δασάρχης τὸν τρόπο ποὺ γίνονται τὰ κάρβουνα.

Τοὺς εἶπε πῶς γιὰ νὰ κάμουν κάρβουνα, ρίχνουν πολλὰ ξύλα σ' ἓνα μεγάλο καμίνι. Σκεπάζουν τὸ καμίνι μὲ χῶμα, ἀλλὰ τόσο καλὰ, ὥστε νὰ μὴν μπαίνει ἀέρας ἀπὸ πουθενά. Ὅστερα ἀπὸ μιὰ τρύπα ποὺ ἔχουν ἀφήσει ἐπίτηδες, βάζουν φωτιά στὰ χωμένα ξύλα.

Τὸ καμίνι σκεπασμένο καίει σιγά, καὶ λίγο λίγο μὲ τὴ σιγαλὴ φωτιά τὰ ξύλα γίνονται κάρβουνα.

«Καὶ τὰ δέντρα;» ρώτησε ὁ Μαθιός.

—«Ὅπως οἱ λοτόμοι ἔτσι καὶ οἱ καρβουνιάρηδες, εἶπε ὁ δασάρχης, κόβουν μόνο τὰ δέντρα ποὺ τοὺς

λέμε ἐμεῖς νὰ κόψουν, κι ἔτσι δὲ χαλοῦν τὸ δάσος. Τὸ καλὸ ὅμως εἶναι, ποὺ τὰ περισσότερα κάρβουνα τὰ ἔχομε χωρὶς νὰ κόβωμε δέντρα. Τὰ βρίσκομε στὴ γῆ. Καὶ θὰ σᾶς πῶ τὸ γιατί.

»Ἐδῶ καὶ χιλιάδες χρόνια, τὰ δάση ἦταν τόσο πυκνά, ποὺ δὲν μποροῦσε νὰ μπῇ μέσα ζῶο νὰ βοσκήσῃ.

»Μὲ δυσκολία ζοῦσαν ἐκεῖ λιοντάρια καὶ ἀρκουῖδες καὶ λύκοι, καὶ μεγάλα πουλιὰ μὲ φτερουῖγες θεόρατες καὶ μὲ ἀτσαλένια νύχια.

»Ὅποιο θηρίο μποροῦσε ἔτρωγε τὸ μικρότερο γιὰ νὰ ζήσει. Μέσα στοὺς λόγγους αὐτοὺς ὁ ἥλιος δὲν μποροῦσε νὰ μπῇ. Νύχτωνε ἀπὸ τὴν ἡμέρα.

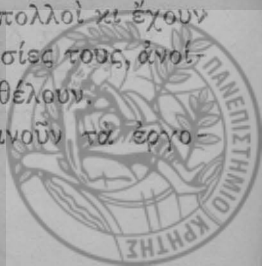
»Τὰ δάση ἐκεῖνα γέρασαν καὶ τὰ δέντρα τοὺς ἔπessαν κάτω. Κι ἐπειδὴ ἀνοιξε ἡ γῆ ἀπὸ σεισμοὺς καὶ κατακλυσμούς, ἐκεῖνα χώθηκαν σὲ τάφους μεγάλους, πολλὲς ὀργιὲς βαθιά.

»Καθὼς περνοῦσαν τὰ χρόνια, ἄλλα δάση φύτρωναν καὶ ψήλωναν κι αὐτὰ ὅπως τὰ πρῶτα, κι ὕστερα γερνοῦσαν καὶ πέθαιναν. Κι ἀνοιγε ἡ γῆ καὶ τὰ ἔθαβε. Καὶ πάλι ἄλλα φύτρωναν.

»Τί ἔγιναν ἐκεῖνα τὰ πεθαμένα δάση; Δὲ χάθηκαν. Σήμερα ποὺ σκάβομε πολὺ βαθιά, τὰ ξαναβρίσκομε. Δὲν εἶναι δέντρα ὅπως ἦταν. Τὰ ξύλα τοὺς μέσα στὴ γῆ ἔγιναν κάρβουνα, σκληρὰ σὰν τὴν πέτρα καὶ μαῦρα κάρβουνα.

»Καὶ σήμερα ποὺ οἱ ἄνθρωποι εἶναι πολλοὶ κι ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ μεγάλες φωτιὲς γιὰ τὶς ἐργασίαις τοὺς, ἀνοίγουν τὴ γῆ καὶ βρίσκουν ὅσα κάρβουνα θέλουν.

»Μ' αὐτὰ ἀνάβουν τὶς μηχανές, κινοῦν τὰ ἔργο-

στάσια, τούς σιδηροδρόμους καὶ τὰ βαπόρια. Συλλογιστῆτε πόσες εἶναι αὐτὲς οἱ μηχανὲς καὶ πόσα κάρβουνα χρειάζονται.

»Ποιὸς νὰ τὸ ἔλεγε πὼς ἐκεῖνα τὰ πεθαμένα δέντρα θὰ χρησίμευαν ὕστερα ἀπὸ χιλιάδες χρόνια! Καὶ ὅμως αὐτὸ εἶναι τὸ δάσος. Κάνει καλὸ στὸν ἄνθρωπο μὲ χίλιους τρόπους, σὲ ἀμέτρητο καιρό. Δὲν κουράζεται ποτέ· ζῇ καὶ μᾶς χρησιμεύει, πεθαίνει καὶ μᾶς χρησιμεύει.

»Γιὰ νὰ μᾶς δώσῃ ὅμως τὸ δέντρο ὅσα μᾶς χαρίζει, πρέπει νὰ ζῇ μὲ χιλιάδες ἄλλα δέντρα. Γιατὶ ὅπως οἱ ἄνθρωποι, ἔτσι καὶ τὰ δέντρα ζοῦνε πολλὰ μαζὶ στοὺς τόπους ποὺ θέλουν αὐτά, καὶ βοηθοῦν τὸ ἓνα τὸ ἄλλο.

»Ἐνωμένα πολεμοῦν τὸ βαρὺ χειμῶνα καὶ τὸ καυτερὸ καλοκαίρι. Ἐνωμένα μεγαλώνουν, κάνουν μεγάλους κορμούς καὶ πετοῦν δυνατὰ κλαριά.

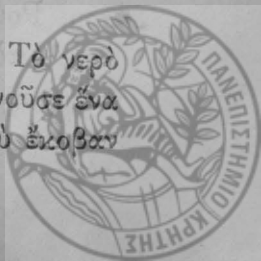
»Ἔτσι γίνεται στὰ ὕψη τῶν βουνῶν μιὰ μεγάλη πολιτεία ποὺ τὴ λέμε δάσος. Αὐτὴ ἐδῶ!»

65. Στὸ νεροπρίονο.

Τὴν ὥρα ποὺ ὁ δασάρχης ἔλεγε αὐτά, εἶχαν μπῆ μέσα στὸ δάσος. Πρῶτα πέρασαν ὥρα πολλή μέσα ἀπὸ πεῦκα· ὕστερα ἀφοῦ προχώρησαν πιὸ ψηλά, μπῆκαν στὰ λυγερὰ καὶ τὰ ἴσια ἔλατα.

«Ἀκόμη ψηλότερα ἀπὸ δῶ, εἶπε ὁ δασάρχης, εἶναι ἓνα δάσος ἀπὸ ὀξυές· μὰ τώρα θὰ μείνωμε ἐδῶ στὸ πρίονι. Φτάσαμε».

Τὸ νεροπρίονο δούλευε ὅπως ἓνας μύλος. Τὸ νερὸ ἔπεφτε ἀπὸ ἓνα κανάλι, καὶ μὲ τὴν ὀρμὴ του κινουῦσε ἓνα μεγάλο ὀρθὸ πρίονι. Ὅλους τούς κορμούς, ποὺ ἔκοβαν

οἱ λοτόμοι στὸ δάσος, τοὺς ἔφερναν ἐκεῖ. Τὸ πριόνι τοὺς ἔσκιζε κι ἔφτιαναν ἀπ' αὐτοὺς τὴν ξυλεία· σανίδες, πάτερα, μαδέρια.

Πόση ξυλεία ἦταν ἐκεῖ! Τὴν εἶχαν στοιβαγμένη σὲ μεγάλους σωρούς· πάντα τὸ πριόνι ἔκοβε καὶ πάντα κουβαλοῦσαν.

Ἐνα κλαράκι βγαίνει στὴ γῆ, καὶ σὲ σαράντα πενήντα χρόνια δίνει αὐτὰ τὰ μεγάλα μαδέρια.

Πόσα καλὰ θὰ δώσουν στοὺς ἀνθρώπους αὐτὰ τὰ ξύλα! Τὰ πᾶνε γιὰ νὰ γίνουν σπίτια, καράβια, γεφύρια. Γιὰ νὰ κάμουν ἀμάξια, ἐπιπλα, κουτιά, βαρέλια, κουπιά, καλάθια, βιβλία.

Χίλια πράματα θὰ γίνουν μὲ τούτη τὴν ξυλεία, βαριά κι ἐλαφρά, ἀπὸ τὸ μεγαλύτερο ὡς τὸ μικρότερο· ἀπὸ τὸ κατάρτι τοῦ καραβιοῦ ὡς τὶς μικρὲς ξυλόπροκες ποὺ καρφώνουν τὰ παπούτσια.

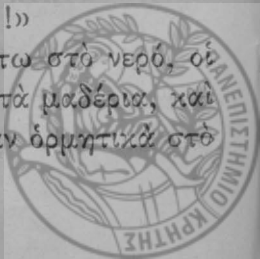
Τί ἔπλασε ὁ ἥλιος κι ἡ βροχή! Τί μᾶς χαρίζει τὸ δάσος!

«Ἐλᾶτε νὰ δῆτε πῶς ταξιδεύουν τὰ ξύλα» εἶπε ὁ δασάρχης.

Πῆγαν ὡς τὴν ἄκρη καὶ κοίταξαν κάτω στὸν γκρεμό. Κάτω εἶδαν τὴ Ρούμελη. Ἀπὸ τὸ μέρος αὐτὸ ἡ Ρούμελη εἶχε πολὺ νερό, ἐπειδὴ τώρα ἐρχόταν ἴσια ἀπὸ τὴν πηγὴ της, δίχως νὰ χωρίζεται πουθενά.

Τὴ χαιρέτησαν ὅλοι, σηκώνοντας τὸ χέρι: «Γειά σου, Ρούμελη! Πάντα κοντά μας εἶσαι!»

Ἀπὸ τὴν κορυφὴ ποὺ ἦταν ὡς κάτω στὸ νερό, οἱ λοτόμοι παρατοῦσαν τὰ κούτσουρα καὶ τὰ μαδέρια, καὶ κεῖνα κυλοῦσαν στὴ ράχη καὶ κατέβαιναν ὀρμητικὰ στὸ ρέμα.

Στὸ ρέμα πάλι τὰ παραλάβαιναν ἄλλοι λοτόμοι. Τὰ ἔρριχναν μέσα καὶ πηγαίνοντας αὐτοὶ στὶς ἄκρες τὰ συνώδευαν, καθὼς ταξίδευαν μέσα στὸ νερό. Ὅταν σταματοῦσαν σὲ τίποτα λιθάρια ἢ ὅταν μαζεύονταν πολλά, οἱ λοτόμοι τὰ βοηθοῦσαν πάλι νὰ γλιστρήσουν.

Τὰ πήγαινε ἔτσι ἡ Ρούμελη ὡς κάτω στὸν κάμπο, ὅπου γινόταν πλατὺ ποτάμι. Καὶ πάλι ἀπὸ κεῖ σιγὰ τὰ ταξίδευε ὡς τὴ θάλασσα. Ἐκεῖ τὰ ἔπαιρναν καὶ τὰ κουβαλοῦσαν στὸ ἐργοστάσιο.

«Ἀπὸ ἐδῶ τὸ βουνὸ πάει στὸ γιαλὸ» εἶπε ὁ δασάρχης στὰ παιδιά.

Τὰ ξύλα ποὺ ἔστειλαν στὸ ποτάμι αὐτὴ τὴν ὥρα οἱ λοτόμοι, θὰ χρησίμευαν γιὰ ἓνα καράβι. Ἦταν διάφορα ξύλα· ἀπὸ πεῦκα, ἀπὸ βαλανίδια, ἀπὸ ὄξυά.

Μαζὶ μὲ τὴν ἄλλη ξυλεία τοῦ καραβιοῦ κατέβαζαν ἀπὸ ἄλλο δρόμο δυὸ κορμούς ἀπὸ τετράψηλα ἔλατα, δεμένους πίσω ἀπὸ μουλάρια. Ἦταν τὰ κατάρτια του.

Στὸ θέαμα τοῦτο τὰ παιδιά ἔνιωσαν μιὰ ἐπιθυμία. Τοὺς ἤρθαν στὸ νοῦ τὰ κύματα καὶ τὰ ταξίδια ποὺ ἔχουν ἀκούσει, καὶ ἤθελαν νὰ πᾶνε, νὰ πᾶνε....

Ὁ Ἀντρέας κι ὁ Φάνης θυμήθηκαν τὴ θάλασσα ποὺ εἶδαν μὲ τὸ μεγάλο ἥλιο.

Τότε ἡ μάνα τοῦ πρωτομάστορα λοτόμου, μιὰ γριά, πολὺ γριά, ποὺ δὲν ἔβλεπε καθόλου τὸν κόσμον, καθισμένη σὲ μιὰ πέτρα τραγούδησε τὸ νέο καράβι μ' αὐτὰ τὰ λόγια:

66. Τὸ τραγούδι στὸ νέο καράβι.

Χαιρετισμούς στη θάλασσα!

Στ' ἀκρογιάλια χαιρετισμούς!

Νά! σὲ στέριωσαν κιόλας. Σὲ βλέπω. Ξεκίνησες.
Φορτωμένο εἶσαι μὲ τὸ ξανθὸ σιτάρι, μὲ τὸ χρυσὸ
καλαμπόκι.

Φορτωμένο εἶσαι μὲ τὰ κίτρα καὶ τὰ πορτοκάλια,
ποῦ τάθρεψεν ὁ ἥλιος.

Στὴν πλώρη ἔχεις τὸ σταυρό. Στὴν πρύμνη ἔχεις
τὸ βαγγέλιο.

Κι ανάμεσα ἔχεις τὴν Παναγιὰ Παρθένα με τὸ κα-
ντήλι της ἀναμμένο.

"Ασπροι γλάροι σ' ακολουθοῦνε. Ἀπάνω στὰ κα-
τάρτια σου ξεκουράζονται.

"Ασπρα χωριά σέ βλέπουν ἀπὸ πράσινους λόφους.

"Ασπρες ἀκρογιαλιές παρακαλοῦν νὰ πᾶς ν' ἀ-
ράξης.

Μάνες κι' αδερφές φωνάζουν νά σταθῆς νά πάρῃς
χαιρετίσματα.

Τὰ κύματα πηδοῦν ἀπάνω σου σὰν ἄλογα μ' ἄσπερη
χαίτη.

Οἱ μαῦροι κάβοι καρτεροῦν νὰ σὲ ἀρπάξουν.

Μὰ οἱ ναῦτες ἔχουν σκαλώσει στὰ σκοινιά. Ὁ κα-
πετάνιος εἶναι παλικάρι.

Σὰν τὸ δελφίνι πού σ' ἀκολουθεῖ, χορεύεις ἀπάνω
στὴν πράσινη θάλασσα.

Θὰ φτάσης! θὰ φτάσης!

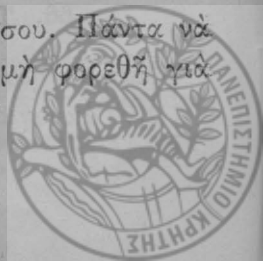
Καὶ θ' ἀράξης ἀνάμεσα στὰ πολλὰ κατάρτια..

Χαιρετισμούς νά πῆς στὰ μεγάλα λιμάνια.

Χαιρετισμούς στην Πόλη νά πῆς!

Πάντα καλὸς νὰ εἶναι ὁ γυρισμὸς σου. Πάντα νὰ φέρνης θησαυρούς. Μαῦρο μαντίλι νὰ μὴ φορεθῇ γιὰ σένα.

Καλορίζικο! Καλοτάξιδο!

67. Ὁ Σπύρος βρίσκει κάτι χρήσιμο.

Ὁ Σπύρος ἦταν μὲ φουσκωμένη τὴν τσέπη. Κάτι ἔκρυβε μέσα καὶ δὲν ἔλεγε τίποτα. Ὁ Φουντούλης ὅλο κοίταζε τὴν τσέπη τοῦ Σπύρου καὶ στὸ τέλος τὸν ἐρώτησε:

«Ἀχλάδι εἶναι;»

— «Αὐτὸ ποὺ εἶναι δὲν τὸ τρῶνε» ἀπάντησε ὁ Σπύρος. Κι ἔβγαλε ἀπὸ τὴν τσέπη του μιὰ πέτρα.

Ὅταν τὸν εἶδαν τ' ἄλλα παιδιὰ ἀπὸ μακριά, εἶπαν γελώντας:

«Ὁ Σπύρος τώρα θὰ βάζῃ στὸ κουτί του καὶ λιθάρι».

Καὶ ὅμως ἅμα πλησίασαν, εἶδαν πὼς δὲν ἦταν σὰν τίς ἄλλες πέτρες αὐτὴ ποὺ μάζεψε ὁ Σπύρος. Ἦταν μαύρη πολὺ καὶ βαριά. Μὰ σὲ πολλὲς μεριὲς ἔλαμπε, σὰ νὰ ἦταν ἀσημένια.

«Μπορεῖ νὰ ἔχῃ σίδηρο μέσα» εἶπε ὁ δασάρχης, ὅταν τοῦ ἔδειξαν τὴν πέτρα.

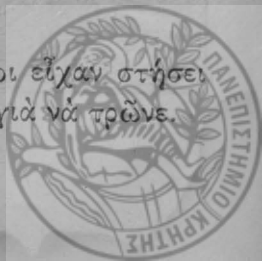
Καὶ τότε τοὺς εἶπε, πὼς μέσα στὴ γῆ εἶναι πολλὲς καὶ μεγάλες τέτοιες πέτρες ποὺ ἔχουν μέταλλο. Ἄλλες ἔχουν σίδηρο, ἄλλες χαλκό, ἄλλες μολύβι. Ἀκόμη καὶ ἀσήμι καὶ χρυσάφι.

Τὸ βουνὸ τὰ δίνει αὐτὰ ὅλα.

Ἐνῶ ἄκουε ὁ Σπύρος ἐκεῖνα ποὺ ἔλεγε ὁ δασάρχης γιὰ τὰ μέταλλα, κοίταζε τ' ἄλλα παιδιὰ καὶ καμάρωνε. Ἡ πέτρα του ἔδωσε ἀφορμὴ νὰ τὰ μάθουν αὐτά. Νὰ ποὺ βρῆκε κι ὁ Σπύρος ἓνα χρήσιμο πράμα!

68. Ἡ θύελλα.

Ἀπέξω ἀπὸ τὸ μικρὸ σπίτι οἱ λοτόμοι εἶχαν στήσει ἐδῶ καὶ καιρὸ ἓνα πολὺ μεγάλο τραπέζι γιὰ νὰ τρῶνε.

Κανένα πλάνισμα καὶ κανένα στολίδι δὲν εἶχε. Ἦταν ὅλο ἀπὸ κλαδιὰ περιττά, καρφωμένα τὸ ἓνα κοντὰ στὸ ἄλλο. Μόνο ξύλα καὶ καρφιά.

«Οἱ λοτόμοι δὲν εἶναι μαραγκοί» εἶπε ὁ δασάρχης. Καὶ ὅμως κοιτᾶτε, παιδιά, τί λεπτοκαμωμένο πρᾶμα ἔκαμαν ἀπὸ τὸ ἄχρηστο ξύλο».

Κάθισαν σ' αὐτὸ τὸ τραπέζι, ὁ δασάρχης μὲ ὅλα τὰ παιδιά. Μαζί τους φώναξε νὰ καθίση κι ὁ πιὸ γέρος λοτόμος.

Ἐδῶ καὶ λίγη ὥρα εἶναι βαριά κουφόβραση. Ἐξαφνα συννέφιασε.

Τὴν ὥρα ποὺ εἶχαν τελειώσει τὸ φαγητό, τὰ παιδιά ἐνίωσαν στὸν ἀέρα μιὰ παράξενη μυρουδιά. Ἐρχεται θύελλα.

Γύρισαν καὶ κοίταξαν μακριὰ· τὰ πέρα βουνὰ εἶχαν χαθῆ.

Ὅμιχλη, σὰ χεροπιαστὸ μαλλί, εἶχε σταθῆ ἀνάμεσα τ' οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς. Ἡ θύελλα νόμιζες πὼς συλλογιζόταν ποῦ νὰ ὀρμήσῃ.

Γιὰ μιὰ στιγμή τράβηξε κατὰ τὸν κάμπο, ἔπειτα ἄλλαξε δρόμο καὶ γύρισε πίσω κατὰ τὸ Χλωρό.

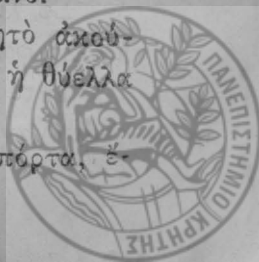
Τὰ δέντρα ἀνατρίχιασαν, ἔσκυψαν καὶ κάτι εἶπαν τὸ ἓνα μὲ τὸ ἄλλο.

Ἀστραψε. Πέντε χρυσὲς ὀχιὲς στριφογύρισαν, μὲ τὴν οὐρὰ στὴ γῆ καὶ τὴν κεφαλὴ στὸν οὐρανό.

Ὁ ἀέρας κρύωσε ἔξαφνα. Μεγάλο βουητὸ ἀκούστηκε. Ὡσπου νὰ τρέξουν μέσα στὸ σπίτι, ἡ θύελλα ἔφτασε, κι ἤθελε νὰ μπῇ.

Ἐσπρωχναν ἀπὸ μέσα τὰ παιδιά τὴν πόρτα, ἔ-

σπρωχνε αὐτὴ ἀπέξω. Χρειάστηκε νὰ βάλουν ὅλα μαζί τὴ δύναμή τους γιὰ νὰ κλείσουν καὶ νὰ συρτώσουν.

Ἡ θύελλα τότε πῆγε ἀπὸ τὰ παράθυρα. Τὰ ἔσπασε καὶ τὰ δυό, τὰ πέταξε κάτω στὸ πάτωμα κι ἔχυνε μέσα σωροὺς νερό.

Ἀπὸ τὰ σπασμένα παράθυρα φάνηκε ἔξω χαλασμός. Νερὸ καὶ χαλάζι στριφογύριζε καὶ χόρευε. Ἦταν σὰ νὰ κυλοῦν βαρέλια γυάλινα. Ἐσπαζαν αὐτὰ καὶ κυλοῦσαν ἀπάνω τους ἄλλα, καὶ στὰ συντρίμματά τους ἄλλα.

Ἀκουες σὰν τρελὸ κρότο γυαλιῶν καὶ καρφιῶν.

Τὰ παιδιά, ποὺ τὰ κυνηγοῦσε τὸ νερὸ ἀπὸ τὰ παράθυρα, πήγαιναν στὶς γωνιὲς γιὰ νὰ φυλαχτοῦν. Μὰ ἤθελαν καὶ νὰ βλέπουν. Ἦταν γεμάτα φόβο καὶ θαυμασμό.

Ἀπέξω χτυποῦσαν δυνατὰ τὴν πόρτα πέντε λοτόμοι. Σὲ κάποιο φουντωτὸ δέντρο ἐκεῖ ἀπέξω εἶχαν κρυφτῇ καὶ γλίσωσαν. Τοὺς ἀνοιξαν καὶ μπῆκαν μέσα.

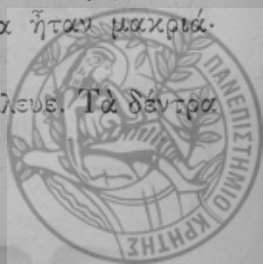
Ἡ θύελλα, ἀφοῦ πέρασε ἀπὸ κεῖ, ἔτρεξε πέρα στὴν ἄλλη ἄκρη ἀπὸ τὰ Τρίκορφα. Ἐτρεχε μυριάδες μέτρα στὸ λεπτό.

Ἐκοψε δέντρα στὴ μέση σὰ σπαθί, ξερίζωσε ἄλλα μεγάλοι κορμοὶ ἔπεσαν κάτω, ἄλλοι ἔμειναν ὀρθοί, χωρὶς κλαρὶ καὶ φύλλο.

Ἐνα μικρὸ πεῦκο, ποὺ τὸ ἔβλεπαν νὰ παλεύη μὲ τὴ θύελλα, τώρα τὸ βλέπουν πάλι ὀρθὸ καὶ λυγερό.

Σὲ λίγα λεπτὰ τῆς ὥρας ἡ θύελλα ἦταν μακριά. Μόλις φαινόταν πέρα σὰν ἄχνός.

Τότε ξανάγινε γαλήνη. Φύλλο δὲ σάλευε. Τὰ δέντρα στάθηκαν σὲ προσευχή.

69. Ἡ θύελλα στὶς καλύβες τῶν παιδιῶν.

Πῶς πέρασε ὁ χαλασμός! Σὰ νὰ μὴν εἶχε γίνει τίποτα.

Πάλι ὁ ἥλιος ἔλαμψε τὸ δειλινὸ κι ἀπὸ τὴ γῇ ἔβγαине μιὰ εὐωδιά.

Τὰ παιδιὰ γυρίζουν πίσω, καὶ στὸ δρόμο μιλοῦν γιὰ τὴ θύελλα. Ἐκείνη τοὺς ἔρριχνε νερὸ ἀπὸ τὰ παράθυρα, κι αὐτὰ τὴν ἔβλεπαν ἀδιάφορα ἂν βρέχονταν κι ἂν κρύωναν.

Εἶναι βρεμένα τὰ φορέματά τους· μὰ τί εἶδαν! Μόνο γιὰ τὴ θύελλα ἄξιζε νὰ πᾶνε στὸ βουνό.

Τί νὰ γίνωνται οἱ καλύβες; Τί νὰ ἔγιναν τὰ παιδιὰ πού ἄφησαν ἐκεῖ; ὁ Κωστάκης, ὁ Γιωῦργος, ὁ Σπύρος, ὁ Καλογιάννης, ὁ Φουντούλης; Πόσο τὰ συλλογίστηκαν, ὅταν ἔπεφτε ἡ μπόρα!

Κατεβαίνουν γρήγορα. Στὸ δρόμο κοιτάζουν τὴ γῇ. Μόλις ἦταν ὑγρή· εἶχε πιεῖ ὅλο τὸ νερὸ κι ἦταν διψασμένη.

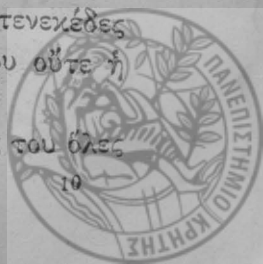
Ἄμα ἀντίκρυσαν τὶς κατοικίες τους, φώναξαν ἀμέσως γιὰ ν' ἀκουστοῦν. Τὰ πέντε παιδιὰ πού εἶχαν μείνει ἐκεῖ, βγῆκαν τὸ ἓνα ὕστερα ἀπὸ τ' ἄλλο. Ἦταν σωστά, οἱ καλύβες ὅμως ὄχι.

Τρεῖς καλύβες ἦταν γκρεμισμένες καὶ σκόρπιες. Τὸ νερὸ συνεπῆρε τὰ κλαδιὰ τους μαζὶ μὲ πολλὰ πράματα πού ἦταν μέσα.

Πῆρε μερικὰ σκεπάσματα, τὸ ράφι, δυὸ τενεκέδες καὶ δυὸ καρβέλια ψωμί. Τὸ κουτὶ τοῦ Σπύρου οὔτε ἡ θύελλα τὸ πῆρε.

Ὁ Σπύρος ὅμως τὸ πῆρε καὶ πέταξε μόνος του ὅλας.

Τὰ φηλά βουνά

τις σκουριές πού εἶχε μέσα. Ἀπὸ τὴν ὥρα πού βρῆκε τὴν πέτρα, συλλογίζεται νὰ μὴν ξαναμαζέψῃ πράγματα πού δὲ χρειάζονται.

«Καὶ σεῖς ποῦ κρυφτήκατε;» ρώτησε ὁ Μαθιός.

— «Μᾶς ἔπιασε ὅλους μαζί ἐδῶ μέσα» ἀπάντησαν. «Φράξαμε τὴν πόρτα μ' ἓνα στρῶμα, καὶ τὸ κρατοῦσαμε ὥρα πολλή μὲ δύναμη. Ἡ καλύβα ὅμως δὲν ἔσταξε καθόλου, κι ἔτσι γλιτώσαμε.....»

Οἱ λοτόμοι ὅταν ἔστηναν τὶς καλύβες, εἶχαν φροντίσει ἀκόμη καὶ γιὰ τὶς μπόρες. Μιὰ καλύβα, τὴ μεγαλύτερη, τὴ σκέπασαν μὲ χράμι, ὑφασμένο ἀπὸ τραγίσιο μαλλί· αὐτὸ δὲν τὸ περνᾷ τίποτα.

Τὸ βράδυ, ἀπὸ ἓνα χωριάτῃ πού πέρασε καὶ πήγαινε στὴν Πέτρα, ἔμαθαν πὼς ἡ θύελλα πιὸ κάτω ἔκανε καταστροφή. Πάει τὸ Πουρνάρι!

Μεγάλῃ νεροποντῇ πού ἦρθε ἀπὸ τὶς ράχες, ἔπνιξε τὰ καλαμπόκια, τὰ καπνὰ καὶ τὰ τριφύλλια του. Τὸ νερὸ πού κατέβασε ὁ χεῖμαρρος ἔσπασε ἓνα γεφύρι καὶ ἀπὸ κεῖ ὥρμησε μέσα στὸ χωριό. Ἔπεσαν σπίτια στὸ Πουρνάρι, πνίγηκαν γίδια καὶ πρόβατα, ἀκόμη κι ἀγελάδες. Λένε πὼς τρεῖς Πουρναρῖτες, ἐκεῖ πού πάλευαν νὰ γλιτώσουν τὰ σπίτια των, τοὺς πῆρε τὸ νερό.

Ἀκούοντας αὐτὴ τὴν καταστροφή τὰ παιδιά ἔμειναν ἀμίλητα καὶ λυπημένα. Ὁ χωριάτης ὅμως κούνησε τὸ κεφάλι του καὶ εἶπε γιὰ τοὺς Πουρναρῖτες:

«Ἀφοῦ δὲν ἄφησαν ρίζα ξερὴ στὶς ράχες, ποιὸς τοὺς ἔφταιξε; Οἱ ἴδιοι τόφεραν τὸ νερὸ πού τοὺς ἔπνιξε».

70. "Ένα μήνυμα.

Ἀπόψε νειρενόμενα,
—μητέρα, μητερίτσα μου—,
ψηλὸν πύργον ἀνέβαινα,
σὲ περιβόλι ἔμπαινα
καὶ δυὸ ποτάμια μὲ νερό,
—ξήγα, μητέρα μ', τ' ὄνειρο.
Ὁ πύργος εἶν' ὁ ἄντρας μου,
τὸ περιβόλι ὁ γάμος μου.
Τὰ δυὸ ποτάμια μὲ νερό
εἶναι τὸ συμπεθερικό.

Ἡ Ἀφρόδω ἀκούστηκε νὰ τελειώνῃ τὸ τραγούδι
ποὺ εἶχε ἀρχίσει μιὰ φορά.

Ἡ φωνή της ἦταν λυγερὴ καὶ παραπονιάρικη, σὰν
τὸ λάλημα τῆς φλογέρας.

Τόλεγε λυπημένα, τόλεγε καὶ χαρούμενα, ὥσπου
τὸ τραγούδι ἔσβησε μέσα στὸ λόγγο.

«Ἀκου, ἡ Ἀφρόδω!» εἶπε ὁ Δημητράκης στὸ
Λάμπρο, καθὼς ἔκαναν τὸ μάθημα.

—«Τὴν παντρεύομε» εἶπε ὁ Λάμπρος.

—«Ἀλήθεια;» ρώτησε ὁ Δημητράκης, σὰ νὰ μὴν
τὸ πίστεψε.

—«Τὴ δίνομε πέρα σ' ἓνα χωριό, ποὺ τὸ λένε Περι-
στέρι σ' ἄλλο βουνό».

—«Πότε;»

—«Τὴν ἄλλη Κυριακή».

Ὁ Δημητράκης πῆγε νὰ τὸ πῇ ἀμέσως στ' ἄλλα
παιδιά. Καλύτερα νὰ μὴν τὸ εἶχαν μάθει. Εἶναι συλλογι-
σμένα, εἶναι πολὺ λυπημένα.

Μόνο ὁ Λάμπρος δὲν εἶναι λυπημένος. Τὸ νοῦ του

τὸν ἔχει στὸ βιβλίο. Σφίγγει τὸ καλαμάρι ποῦ τοῦ χάρισαν τὰ παιδιά, κρατεῖ καλὰ τὴν πένα καὶ γράφει.

Μόνος του γράφει. Κάθεται, συλλογίζεται, καὶ κεῖνα ποῦ ἔχει μέσα στὸ κεφάλι του, τὰ λέει στὸ χαρτί.

Ἡ βροχὴ πῆρε κάμποσα πράματα, πῆρε καὶ τὴ ζάχαρη· δὲν πῆρε ὅμως τὸ τετράδιο τοῦ Λάμπρου.

Νά τί ἔγραψε προχτὲς στὸ τετράδιό του: «Εἶμαι ὁ Λάμπρος Πέλεκας τοῦ Ἀντωνίου ἀπὸ Γρανίτσα, τοῦ δήμου Ἀπεραντίων.

»Ἐχω καὶ τὴν Ἀφρόδω ἀδερφή, καὶ σκύλο τὸ Μοῦργο. Καὶ παππούλη τὸ Γεροθανάση. Καὶ δάσκαλο τὸ Δημητράκη. Κι ἓνα σουγιά.

»Τὰ γίδια εἶναι ἄταχτα ζωντανά. Τὰ καλὰ παιδιά πηγαίνουν στὸ σχολεῖο καὶ μαθαίνουν νὰ γράφουν. Τὸ πουρνάρι ἔχει τὸν καλύτερο ἴσκιο. Ἐνα, δύο, τρία, τέσσερα, πέντε, ἕξι, ἑφτά, ὀχτώ, ἑννιά, δέκα. Ἐχω καὶ καλαμάρι.

»Ἄγιος ὁ Θεός, ἀμήν.

»Λάμπρος Πέλεκας τοῦ Ἀντωνίου ἀπὸ Γρανίτσα».

Αὐτὰ τὰ εἶχε γράψει ὁ Λάμπρος. Ὅλοι οἱ τσπάνηδες, ποῦ εἶναι στὰ Τρίκορφα καὶ στ' ἄλλα βουνά, καὶ ὁ Γεροθανάσης μαζί, δὲν ξέρουν τόσα γράμματα!

71. Στὸ μοναστήρι.

Στὸ ψηλὸ μοναστήρι τοῦ Ἀι-Λιά, ἔξω ἀπὸ τὴν αὐλόπορτα, στέκονται οἱ καλόγεροι καὶ κοιτάζουν μακριά. Οἱ κάμποι καὶ οἱ λόφοι ἀπλώνονται ἀπὸ κάτω, καὶ πρὸ πέρα λάμπει τὸ ποτάμι τῆς Ρούμελης σὰν ἀσημένιο. Κάπου κάπου ἓνας καλόγερος σηκώνει ἀργὰ τὸ δεξιὸ χέρι καὶ δείχνει πέρα.

Πάντα στὸ ἴδιο ψῆλωμα στέκονται τέτοιες ὥρες, ἀπὸ τὸν καιρὸ ποὺ μπῆκαν στὸ μοναστήρι. Ἀγναντεύουν ἀπὸ κεῖ τοὺς τόπους ποὺ εἶναι πράσινοι τὸ χειμῶνα καὶ ξανθοὶ τὸ καλοκαίρι. Κι ἔτσι παρηγοριοῦνται ποὺ δὲ βλέπουν ἀνθρώπους. Πενήντα ὀχτῶ σωστὰ χρόνια κοιτάζει ἀπὸ κεῖνο τὸ ψῆλωμα ὁ ἡγούμενος ὁ πάτερ Ἰωσήφ.....

«Κάποιοι μᾶς ἔρχονται» εἶπε ἓνας καλόγερος, καὶ ἔδειξε μὲ τὸ χέρι του κάτι ἀνθρώπους, ποὺ ἀνέβαιναν τὸν ἀνήφορο πρὸς τὸν Ἀι-Λιά.

Εἶναι τὰ παιδιὰ μαζί μὲ τὸν κύρ Στέφανο. Ἐρχονται στὸ μοναστήρι νὰ προσκυνήσουν, ὅπως τὸ ἤθελαν ἀπὸ τόσον καιρό.

Εὐχαριστήθηκε ὁ ἡγούμενος, ὅταν ἔφτασαν καὶ τοῦ εἶπαν πῶς ἔρχονται νὰ λειτουργηθοῦν.

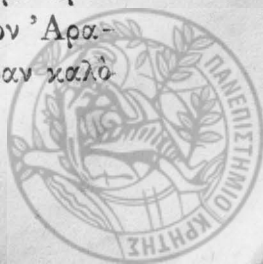
«Κοπιάστε, τοὺς εἶπε, στὸ ἡγουμενεῖο».

Πρῶτα πέρασαν ἀπὸ τὴν ἐκκλησιὰ νὰ προσκυνήσουν. Ἦταν παλιὰ ἡ ἐκκλησιὰ, ἴσαμε τετρακοσίων χρόνων. Ἀναψαν τὸ κερί τους, προσκύνησαν κι ὕστερα ἀνέβηκαν στοῦ ἡγουμένου.

«Τί νέα φέρνετε ἀπὸ τὸν κόσμο;» ρώτησε ὁ ἡγούμενος.

—«Ἀπὸ τὴν ἐρημιὰ ἐρχόμαστε, πάτερ» τοῦ ἀπάντησε ὁ κύρ Στέφανος.

Καὶ διηγήθηκε σ' αὐτὸν καὶ στοὺς καλογέρους ποὺ ἦρθαν ἐκεῖ, τὸ ταξίδι τῶν παιδιῶν στὸ βουνό. Οἱ καλόγεροι, ποὺ σπάνια βλέπουν ἀνθρώπους, ἄκουαν μὲ προσοχὴ τίς ἱστορίες τῶν παιδιῶν, τὸ ἀνέβασμα στὸν Ἀραπόβραχο καὶ τὸ χάσιμο τοῦ Φάνη, σὰ νὰ ἄκουαν καλὸ παραμῦθι.

«Νά πού ἔγινες καί σὺ μιὰ φορὰ ἐρημίτης σάν κι ἐμᾶς» εἶπε ὁ πάτερ Δανιήλ τοῦ Φάνη. Καί τὸν ἐχάιδεψε.

Ὁ κελάρης ἔφερε τὸ δίσκο μὲ τὸ γλυκὸ καὶ μὲ τὸ κρύο νερό. Κι ὅταν ξεκουράστηκαν τὰ παιδιὰ, βγῆκαν νὰ ἰδοῦν τὸ μοναστήρι. Γύρισαν στὸ περιβόλι, πού τὸ φυτεύουν καὶ τὸ σκαλίζουν οἱ καλόγεροι. Πῆγαν στὶς συκιές κι ἔκοψαν γλυκὰ σῦκα. Εἶδαν πάρα πέρα τὶς καρυδιές καὶ τὶς βελανιδιές, εἶδαν καὶ τὰ ὀρθὰ κυπαρίσσια, πού στέκουν ἀπὸ ἕκατὸ χρόνια καὶ φυλάγουν τὸ μοναστήρι.

72. Ὁ ἐσπερινός.

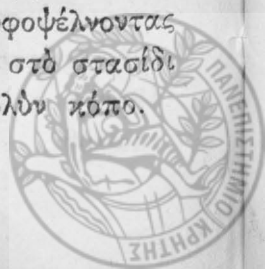
Στὶς ἔξι τὸ δειλινὸ σήμανε ἡ καμπάνα.

Ὁ Φάνης μπῆκε στὴν ἐκκλησιὰ καὶ στάθηκε σὲ μιὰ γωνιά, κοντὰ σὲ στύλο.

Ἐκεῖ ἤρθαν ὕστερα καὶ τ' ἄλλα παιδιὰ. Ὁ κύρ Στέφανος ἀνέβηκε σ' ἓνα στασίδι. Ἡ ἐκκλησιὰ ἦταν σκοτεινὴ κι εἶχε μιὰ εὐωδιὰ σάν ἀπὸ βέργια.

Ὁ Φάνης ἔβλεπε στοὺς τοίχους καὶ στὸ θόλο παλιές ζωγραφιές ἀγίων. Τὸ πρόσωπό τους ἦταν μαυρισμένο ἀπὸ τὴν πολυκαιρία, μὰ τὸ φωτοστέφανο πού εἶχαν γύρω στὸ κεφάλι τους ἔλαμπε.

Πρῶτος μπῆκε μέσα ὁ πιὸ γέρος ἀπ' ὅλους τοὺς καλογέρους, ὁ πατερ-Ἰωσήφ, σκύβοντας τὴ ράχη καὶ τρέμοντας στὰ πόδια του. Μ' ὅλα τὰ γερατειά του πέρασε ἀπ' ὅλες τὶς εἰκόνες καὶ τὶς ἀσπάστηκε, τὴ μία κοντὰ στὴν ἄλλη, κατὰ τὴν τάξη τῶν ἀγίων, χρυφοφέλλοντας τὸ τροπάρι τοῦ καθενός. Ἐπειτα σύρθηκε στὸ στασίδι τοῦ ἀριστεροῦ ψάλτη καὶ κάθισε μὲ πολὺν κόπο.

Ὁ πατερ-Γαβριήλ, ὁ λειτουργός, ἀνοιξε ἀλαφρά τὴ δεξιὰ πόρτα τοῦ ἱεροῦ, ποὺ εἶχε ζωγραφισμένο τὸν ἀρχάγγελο μὲ τὸ ἀστραφτερὸ σπαθί, καὶ μπῆκε μέσα. Φόρεσε τὸ πετραχήλι του καὶ εἶπε: «Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν πάντοτε, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰ-
ώνων».

Τότε ἄρχισε ὁ ἑσπερινός.

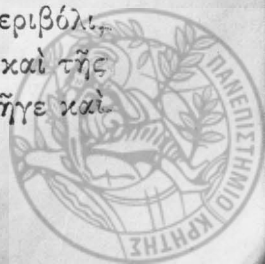
Ἐμπαινε στὴν ἐκκλησιὰ κάθε τόσο ἓνας καλόγερος. πολὺ σιγά, σὰ νὰ ἦταν μιὰ σκιά, καὶ πήγαινε σ' ἓνα στασίδι. Ἐκεῖ πιά στεκόταν ἀκίνητος, σαλεύοντας μόνο κάποτε τὸ χέρι γιὰ νὰ σταυροκοπηθῇ.

Ὁ πάτερ-Ἀμβρόσιος ὁ ἀγιορεΐτης, ποὺ εἶχε τὴ λιγερὴ φωνή καὶ ἤξερε τὴν ψαλτικὴ ἀπὸ τὰ παλιὰ βιβλία, ἔψελνε χωρὶς νὰ κουνᾷ καθόλου τὸ κεφάλι οὔτε τὸ χέρι. Τὸ ἔλεγε ἀσάλευτος, σὰν κολόνα τῆς ἐκκλησιᾶς, γιὰτὶ ἔτσι ψέλνουν στὸ Ἅγιον ὄρος. Ἀπὸ τὸ ἀριστερὸ ἀπαντοῦσε ὁ πατερ-Ἰωσήφ. Μόλις ἀκουόταν ἡ φωνή του..

Ἄμα ὁ παπὰς εἶπε τὴν τελευταία εὐχή, οἱ καλόγεροι κατέβηκαν ἀπὸ τὰ στασίδια τους, σταυροκοπήθηκαν καὶ βγῆκαν ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν ἓνας ἓνας.

Τελευταῖος ἔμεινε ὁ πατερ-Ἰωσήφ, κι ἄρχισε πάλι, τρέμοντας στὰ πόδια του, νὰ προσκυνᾷ τὶς εἰκόνες μὲ τὴ σειρά τους. Ἀφοῦ ἔκαμε ὥρα πολλή νὰ τὶς ἀσπαστῇ, βγῆκε ἀργοπατώντας καὶ κρυφολέγοντας τοὺς ψαλμοὺς μέσα στὰ χεῖλη του.

Ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν τράβηξε πέρα στὸ περιβόλι, βρῆκε τὴν ἄσπρη γίδα του δεμένη στὸ φράχτη, καὶ τῆς ἔδωσε νὰ φάῃ ἓνα δροσερὸ κλαράκι. Ἐπειτα πῆγε καὶ κλείστηκε στὸ κελί του.

73. Ἀπόδειπνο.

Τὸ βράδυ μετὰ τὸ φαγητὸ οἱ αὐλόπορτες τοῦ μοναστηριοῦ ἐκλείσαν μὲ βαριά σίδερα. Μὰ πάλι χτύπησε ἡ καμπάνα.

Ἡ ὕψη του ἔφεγγε ἀπὸ τὸ κερί...

«Εἶναι ἄλλος ἐσπερινὸς αὐτός» εἶπε ὁ κύρ Στέφανος στὰ παιδιά. «Εἶναι τὸ ἀπόδειπνο».

—«Δὲν τὸ ἔχομε στὶς δικές μας ἐκκλησιές» εἶπε ὁ Φάνης.

—«Στὸν κόσμον αὐτὰ δὲ γίνονται» εἶπε ὁ ἡγούμενος· «στὰ μοναστήρια ὅμως εἶναι ἀλλιῶς κανονισμένο. Ἐμεῖς οἱ καλόγεροι μιὰ δουλειὰ ἔχομε, τὴν προσευχή».

Πάλι οἱ καλόγεροι μπῆκαν στὴν ἐκκλησία, ὅλοι, ὡς κι ὁ πατερ-Ἰωσήφ.

Στὸ στασίδι ἓνας καλόγερος διάβαζε ψαλμοὺς ὥρα πολλή.....

Ἡ ἐκκλησιὰ ἦταν κατασκότεινη. Ἄλλο φῶς δὲν εἶχαν μέσα παρὰ μόνο ἓνα κερὶ, ἐκεῖνο ποὺ κρατοῦσε ὁ καλόγερος γιὰ νὰ βλέπη στὸ βιβλίο.

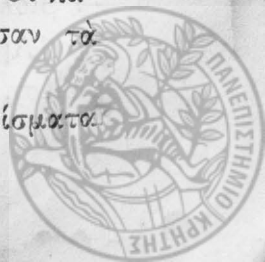
Καθὼς διάβαζε, τὰ παιδιὰ ἔβλεπαν τὴν ὄψη του νὰ φέγγη ἀπὸ τὸ κερὶ μὲ κόκκινο καὶ ζωηρὸ φῶς, σὰ νὰ καίγεται.

74. Ἡ λειτουργία.

Στὴ λειτουργία τῆς ἄλλης ἡμέρας, ποὺ ἦταν Κυριακή, ξύπνησαν καὶ πῆγαν ἀπὸ τὴ νύχτα ἀκόμη. Ἀκουσαν τὸν ὄρθρο. Γαλάζιο φῶς φάνηκε τὴν αὐγὴ ἀπὸ τὰ παράθυρα κι ἔδιωξε τὸ σκοτάδι τῆς ἐκκλησίας.

Ὅταν ὕστερα μπῆκε ὁ ἥλιος, ἡ λειτουργία ἔγινε πιὸ ωραία. Ὁ παπα-Γαβριήλ λειτουργοῦσε ἀργά, σιγῶφωνα καὶ μὲ τάξη. Ὁ πατερ-Σεραφεῖμ κι ὁ πατερ-Ἀγάπιος κι ὁ πατερ-Δανιὴλ στὰ στασίδια τους, κρατώντας τὰ μακριὰ κομπολόγια, ἔλεγαν πότε καὶ πότε κανένα τροπάρι. Ὅταν ὁ πατερ-Ἀμβρόσιος ἔψαλε τὸ χερουβικό, τί γλυκὰ ποὺ ψῆλωσε τὴ φωνή του! Οἱ καλόγεροι καὶ τὰ παιδιὰ σκύβοντας προσκυνοῦσαν τὰ ἅγια, ποὺ ἔβγαιναν ἀργά.

Ἐκείνη τὴ στιγμή θαρροῦσες πῶς τὰ εἰκονίσματα

ἀκοῦνε χαρούμενα τὴν ψαλμωδίᾳ. Ὁ Φάνης ἐνίωθε πὼς ἡ ψυχὴ του πετοῦσε μαζὶ μὲ τὰ ἑλαφρὰ σύννεφα, ποὺ ἔβγαιναν ἀπὸ τὸ θυμιατήρι.....

Ἀμέσως, ἅμα πῆραν τὸ ἀντίδωρο, ὁ κυρ-Στέφανος μὲ τὰ παιδιὰ ἀσπάστηκαν τὶς εἰκόνες, φίλησαν τὸ χέρι τῶν πατέρων καὶ ξεκίνησαν.

Εἶχα νὰ κάμουν πολὺ δρόμο γιὰ νὰ γυρίσουν στὶς καλύβες. Ἐφευγαν ὅλα εὐχαριστημένα καὶ στὸ δρόμο θυμόνταν ἀκόμη τὴ λιγερὴ φωνὴ τοῦ πατερ-Ἀμβρόσιου.

Ἀπὸ πέρα γύρισαν κι εἶδαν ἄλλη μιὰ φορὰ τὸ μοναστήρι. Φαινόταν ἄσπρο σπιτάκι μέσα σὲ δέντρα ἤσυχᾳ, μακριὰ ἀπὸ τὸν κόσμο.

75. Ὁ γάμος τῆς Ἀφρόδως.

Ἐρχεται τὸ συμπεθερικό. Ἐρχεται στ' ἄλογα μὲ τὰ κόκκινα καὶ μὲ τὰ πράσινα κιλίμια.....

Μπροστὰ εἶναι ὁ παπὰς μὲ τ' ἄσπρα γένια. Εἶναι καὶ τὸ φλάμπουρο μὲ μῆλο κόκκινο στὴν κορυφή.

Ἀκολουθεῖ ὁ νουνός, ὁ γαμπρὸς κι οἱ συμπεθέροι· οἱ ἄντρες μὲ τὴν κάτασπρη φουστανέλλα, οἱ γυναῖκες μὲ τὰ φλουριά στὸ στήθος.

Ὅλα τὰ παιδιὰ εἶναι καλεσμένα στὸ γάμο. Ξεκίνησαν μαζὶ μὲ τὸν κύρ Στέφανο καὶ πᾶνε στὶς βλάχικες καλύβες.

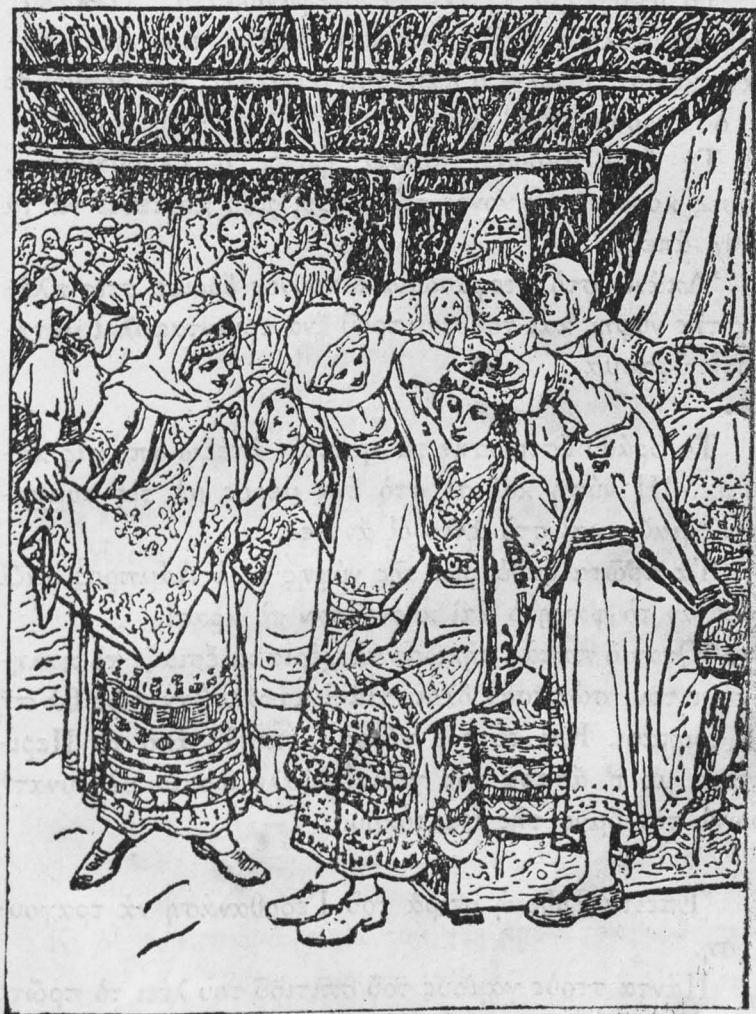
Μέσα σὲ μιὰ καλύβα οἱ γυναῖκες καὶ τὰ κορίτσια στολίζουν τὴ νύφη. Ὅλη τὴν ὥρα ποὺ τὴ στολίζουν, τὰ βιολιά ἔπαιζαν λυπητερὸ σκοπὸ.

Ἀμα τελείωσε τὸ στόλισμα, ζήτησαν ἓνα παιδὶ νὰ φορέσῃ τῆς νύφης τ' ἄσπρο παπούτσι, ποὺ τῆς τὸ ἔφερε

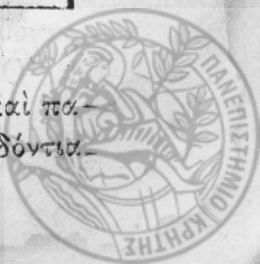

ὁ γαμπρός. Πρέπει νὰ ἔχη καὶ μάνα καὶ πατέρα τὸ παιδί.
ποὺ θὰ κάμῃ αὐτό.

Οἱ γυναῖκες καὶ τὰ κορίτσια στολίζουν τὴ νύφη.

Πῆραν τὸ Φουντούλη. Αὐτὸς ἔχει καὶ μάνα καὶ πα-
τέρα καὶ γιαγιά καὶ παπού· κι ἔχουν ὅλοι γερά δόντια.

Ἐσκυψε καὶ φόρεσε στὴ νύφη τὰ παπούτσιά της, καὶ ἡ νύφη τὸν ἐφίλησε στὰ κόκκινα μάγουλά του.

Τὸ ἀπόγευμα ἔγιναν τὰ στεφανώματα. Ὁ παπὰς διάβασε πολλὰς εὐχὰς ἀπὸ ἑνὸς βιβλίου, ποῦ ἦταν γεμάτο κεριά. Ἐψέλνε ὁ παπὰς καὶ ὁ ψάλτης, καὶ βοηθοῦσε καὶ ὁ Γεροθανάσης λίγο.

Τὰ ἔχει ἀκούσει πολλὰς φορές ὁ Γεροθανάσης. Τόσες κόρες καὶ ἐγγονὲς πάντρεψε, ποῦ κοντεῦει νὰ τὰ μάθῃ ἀπέξω.

Ἀπάνω στὸ στεφάνωμα ὁ νουνὸς ἔρριξε στὶς πλάτες τῆς νύφης καὶ τοῦ γαμπροῦ ἑνὰ τριανταφυλλὶ μεταξωτὸ ὕφασμα.

Τὸ βράδυ ἔστρωσαν τὸ τραπέζι ἀπέξω ἀπὸ τὶς καλύβες. Ἡ νύφη κάθισε στὸ ἑνὰ μέρος μὲ τὶς συμπεθέρες μαζί, καὶ στὸ ἄλλο οἱ ἄντρες.

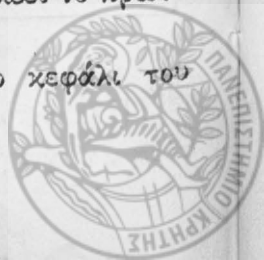
Τὰ πρῶτα ξαδέρφια τῆς νύφης καὶ ὁ Λάμπρος μαζί ἔφερναν τὸ φαγητὸ καὶ κερνοῦσαν τὸ κρασί.

Ὅταν ὁ παπὰς σήκωσε τὰ χέρια καὶ ἔσιαζε τὸ καλημαύχι του, σώπασαν ὅλοι, γιατί κατὰλαβαν πὼς θὰ πῇ τὸ τροπάρι. Καὶ τότε ὁ γέρος ὁ παπὰς ἀπὸ τὸ Περιστέρι, μὲ τ' ἄσπρα του γένια, ἔψαλε ὠραῖα μὲ δυνατὴ φωνὴ τὸν ὕμνο τῆς Θεοτόκου.

Ἐπειτα ἦρθε ἡ σειρὰ τοῦ Γεροθανάση νὰ τραγουδήσῃ.

Πάντα στοὺς γάμους τοῦ σπιτιοῦ του λέει τὸ πρῶτο τραγούδι ὕστερ' ἀπὸ τὸ τροπάρι.

Ὁ τσέλιγκας, κρατώντας τὸ ἄσπρο κεφάλι του

ἀκίνητο, εἶπε σιγὰ καὶ σοβαρὰ τοῦτο τὸ τραγούδι:

Ἔνας γέρος γέροντας,
κι οὐδὲ τόσο γέροντας,
ἑκατὸν ἐννιά χρονῶν,
πότιζε τὸ γρίβα του.
Τὰ βουνὰ τριγύριζε
καὶ τὰ δέντρα κοίταζε.
«Σεῖς βουνά, ψηλά βουνά,
τώρα μὲ τὴν ἀνοιξη
δὲ μὲ ξανανιώνετε
μένα καὶ τὸ γρίβα μου,
ὅπως ξανανιώνονται,
καὶ καινούρια γίνονται
τοῦτα τὰ χαμόδεντρα,
τὰ χιλιόχρονα κλαριά,
τὰ γινόμονα κι ἐγὼ νιός,
ὅπως ἤμουν μιὰ φορὰ;

Ὁ παπάς, καθὼς ἄκουε πὼς ὁ Γεροθανάσης ἤθελε
νὰ ξανανιώσῃ, τὸν κοίταζε καὶ χαμογελοῦσε.

Ὑστερα οἱ συμπεθέροι τῆς νύφης τραγούδησαν τοῦτο
τὸ τραγούδι:

Πουλάκι κλαίει στὸν ποταμό,
κι ἐγὼ ἔτυχε καὶ διάβαινα.
ἑστάθηκα καὶ τὸ ρωτῶ:
«Τί ἔχεις καὶ κλαῖς πουλάκι μου;»
— «Ἐχτὲς ἤμουν στὴ μάνα μου,
κι ἀπόψε στὸ πεθερικό».

Κι οἱ συμπεθέροι πάλι τοῦ γαμπροῦ τραγούδησαν:

Ἔβγα, κυρά καὶ πεθερά,
γιά νὰ δεχτῆς τὴν πέρδικα,
γιά νὰ δεχτῆς τὴν πέρδικα
ποὺ περπατεῖ λεβέντικα.

Γιὰ ιδέστε την, γιὰ ιδέστε την,
ἥλιο, φεγγάρι πέστε την.
Γιὰ ιδέστε την πῶς περπατεῖ,
σὰν ἄγγελος μὲ τὸ σπαθί.

Αὐτοῦ πὺν ζύγῳσες νὰ μπῆς,
ἥλιος, φεγγάρι θὰ φανῆς.

Ἔβγα, κυρὰ καὶ πεθερά,
γιὰ νὰ τῇ βάλῃς στὸ κλουβὶ
σὰν τὸ πουλὶ νὰ κελαηδῇ.

Τὸ πρῶτὶ φόρτωσαν τὰ προικιά.

Ἡ νύφη προχώρησε γιὰ ν' ἀνεβῇ στὸ στολισμένο
της ἄλογο. Τὰ μάγουλά της ρόδιζαν ὅπως οἱ ράχες ἀπὸ
τὸν ἥλιο πὺν πρόβαλε ἐκείνη τῇ στιγμῇ.

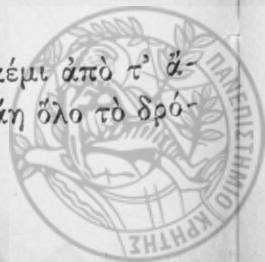
Ὅταν χαιρέτησε τῇ μητέρα της, τὸν ἀδερφό της,
τοὺς δικούς της, ἔκλαιαν ὅλα τὰ γεροθανασαίικα. Τὰ
δάκρυα ἔτρεχαν νερό. Νὰ τὰ δυὸ ποτάμια πὺν εἶχε δεῖ ἡ
Ἀφρόδω στ' ὄνειρό της!

Ἡ Ἀφρόδω φίλησε τὸ Λάμπρο πολὺ. Ἐπειτα
φίλησε καὶ τὰ παιδιὰ σὰν τὸν Λάμπρο· φίλησε τὸ Φάνη
καὶ τὸ Δῆμο στὰ δυὸ μάγουλα, φίλησε τὸν Ἀντρέα, τὸ
Φουντούλη καὶ τὸν Κωστάκη.

Δάκρυσεν ὁ Φουντούλης. Δάκρυσεν ὁ Φάνης. Τὰ βιο-
λιά ἔπαιζαν τὸ ξεκίνημα, τὰ κορίτσια τραγουδοῦσαν:

Ποῦν' ἡ νύφη μας,
τὸ κορίτσι μας.....
Πῆγε στὸ μπαξέ,
στὰ τριαντάφυλλα.....

Ὁ ἀδερφὸς τοῦ γαμπροῦ ἔσυρε τὸ γκέμι ἀπὸ τ' ἄ-
λογο τῆς νύφης· γιὰ τιμὴ της αὐτὸς θὰ πάη ὅλο τὸ δρό-
μο πεζός.

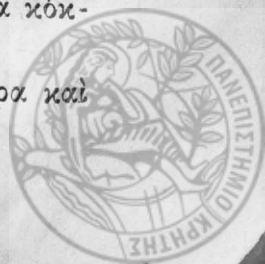
‘Ο παπὰς τὸν κοίταζε καὶ χαμογελοῦσε. . .

Τὸ συμπεθερικὸ ξεκίνησε, ἀνέβηκε στὸ ψήλωμα,
φεύγει γιὰ τὸ Περιστερί. Τώρα φαίνεται πολὺ μακριά.
Σὲ λίγο χάθηκε πίσω ἀπὸ τὸ βουνό.
‘Αφρόδω, καλή μας ‘Αφρόδω!

76. ‘Ο Γκέκας ἔκαμε ὅ,τι ἔπρεπε.

‘Ο Γκέκας περίμενε νὰ ξαναγίνη ὁ γάμος τῆς ‘Α-
φρόδως καὶ τὴν ἄλλη μέρα. Εἶχε ροκανίσει τόσα κόκ-
καλα τὴν Κυριακή!

Πῆγε στὶς βλάχικες καλύβες καὶ τὴ Δευτέρα καὶ

τὴν Τρίτη καὶ τὴν Τετάρτη· Εἶδε ὅμως πῶς ὁ γάμος δὲ γίνεται κάθε μέρα.

Ἄμα γύρισε στὶς καλύβες τῶν παιδιῶν τὴ νύχτα, ἔλαμπε στὸν οὐρανὸ τὸ στρογγυλὸ φεγγάρι.

Ὁ Γκέκας δὲ γάβγιζε τὸ φεγγάρι, καθὼς συνήθιζε, γιατί εἶχε τὸ βράδυ ἐκεῖνο πολλὰ στὸ νοῦ του. Κάθισε ἀπέξω ἀπὸ τὶς καλύβες, μὲ τὸ κεφάλι κοντὰ στὴν οὐρά του, καὶ συλλογιζόταν.

«Προχτὲς ὁ μπάρμπας μου ὁ Μοῦργος, κι ὁ ἄλλος μπάρμπας μου ὁ Πιστός, κι ὁ παππούς μου ὁ Κίτσος, κυνήγησαν ἓνα λύκο..... Ἐγὼ τί κάνω δῶ; Μόνο παίζω μὲ τὰ παιδιά. Καὶ καμιὰ φορὰ γαβγίζω.

»Μὰ ἐγὼ εἶμαι μεγάλος σκύλος τώρα. Κι ἓνας σκύλος ποὺ μεγάλωσε, δὲν πρέπει νὰ τρώῃ τὸ ψωμὶ καὶ τὰ κόκκαλα ἄδικα, ὅπως ἐγώ.

»Τὰ παιδιά δὲν ἔχουν κοπάδια νὰ φυλάξω, οὔτε ἄλλη δουλειὰ μοῦ δίνουν. Δὲν ἔχω κάμει τίποτα!»

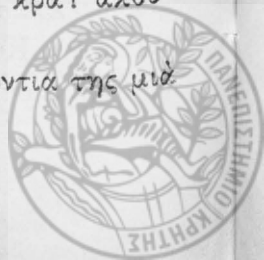
Ὁ καημένος ὁ Γκέκας πολὺ στενοχωριέται.

«Νὰ μπορούσα, συλλογίζεται, νὰ τοὺς τὸ πῶ... Θὰ κουνήσω αὔριο τὴν οὐρά μου πολλές φορές μπροστὰ στὸν Ἀντρέα, στὸ Φάνη καὶ στὸ Δημητράκη. Βέβαια θὰ μὲ καταλάβουν».

Αὐτὴ τὴ στιγμή ἄκουσε κατιτὶ στὶς ἀκρινὲς καλύβες. Σήκωσε τὸ κεφάλι κι εἶδε ἓναν ἵσκιο, ποὺ ἔφευγε βιαστικός.

Τρία πηδήματα ἔκαμε ὁ Γκέκας. Ποτὲ δὲν εἶχε πηδήσει τόσο μακριὰ στὴ ζωὴ του. Ἕνα κρά! ἀκούστηκε καὶ μιὰ πνιγμένη φωνὴ κότας.

Ἦταν ἡ ἀλεπού! Εἶχε ἀρπάξει στὰ δόντια τῆς μιὰ κότα κι ἔτρεχε.

“Όταν ἡ ἄλεπού ἄκουσε θόρυβο, ὑποψιάστηκε πὼς εἶναι σκύλος. Τότε ἄφησε τὴν κότα κι ἔτρεξε περισσότερο.

“Ἐπρεπε ἓνας σκύλος νὰ εἶναι καλὸς στὸ τρέξιμο καὶ νὰ βάλῃ ὅλα τὰ δυνατά του, γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ τὴ φτάσῃ· τόσο πολὺ τρέχει μιὰ ἄλεπού.

“Όταν ὅμως ἡ ἄλεπού ἔκαμε λίγα πηδήματα, μετα-
νιωσε καὶ γύρισε ἔξαφνα πίσω νὰ πάρῃ τὴν κότα· γιατί
τὴ βρῆκε πολὺ παχιά.

“Ἐτσι τὴν ἔπαθε.

“Ο Γκέκας τὴν πρόφτασε καὶ τὴν ἄρπαξε ἀπὸ τὸ
λαιμό. Δὲ θὰ τὴν ἀφήσῃ! Ἡ ἄλεπού φωνάζει, δέρνεται,
θέλει νὰ δαγκάσῃ.

Σφίγγει τὰ δόντια του ἀπάνω τῆς καὶ μουγκρίζει
ὁ Γκέκας. Φωνάζουν οἱ κότες ἀπὸ τὸ κοτέτσι, τρέχει
ὁ κύρ Στέφανος ἔξω μὲ τὸ τουφέκι. Ξυπνᾷ ὁ Ἀντρέας,
ὁ Δῆμος, ὁ Κωστάκης. Ξυπνοῦν ὅλοι.

«Τὸ σκοινὶ! ἓνα σκοινὶ γρήγορα!» φωνάζει ὁ κύρ
Στέφανος, ὅταν εἶδε στὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ πὼς ἦταν
ἡ ἄλεπού. Θέλησε νὰ τὴ δέσῃ, καὶ κρατοῦσε τὸ τουφέκι
του ἑτοιμο μὴπως ἡ ἄλεπού ξεφύγῃ.

Τὰ περισσότερα παιδιὰ ρωτοῦν:

«Τρώει; δαγκάνει;» καὶ δὲν πλησιάζουν. Πρῶτη
φορὰ βλέπουν ἀγρίμι ζωντανό.

“Ο κύρ Στέφανος πέρασε τὸ σκοινὶ ἀπὸ τὰ πίσω
πόδια τῆς ἄλεπούς, καὶ καθὼς τὴν κρατοῦσε ὁ σκύλος
ἀπὸ τὸ λαιμό, προσπάθησε νὰ τὴ δέσῃ σφιχτά.

Μὰ ὁ Γκέκας εἶχε τελειώσει τὴ δουλειά του. Τόσο
σφιχτά τὴν εἶχε πιάσει ἀπὸ τὸ λάρυγγα τὴν ἄλεπού,

καὶ τόσο βαθιὰ ἐμπηξε τὰ μεγάλα δόντια του, πὺ τὴν ἔπνιξε.

Ἡ ἀλεπούδὴν μπόρεσε νὰ ζήσῃ στὸ στόμα τέτοιου ἐχθροῦ.

Ἔτσι ἀφοῦ πάλεψε ἄδικα, ἔμεινε ξαπλωμένη καὶ ἀκίνητη. Τὰ παιδιὰ μαζεύτηκαν γύρω της καὶ τὴν κοίταξαν καλὰ στὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ.

Κοίταξαν τὰ μυτερά της αὐτιά, τὸ μυτερό της στόμα, τὴ μεγάλη της οὐρά, πὺ ἦταν μακριά, ὅσο τὸ μισό της σῶμα.

Αὐτὸ λοιπὸν εἶναι τὸ ἀγρίμι πὺ τρώει τοὺς λαγούς, πὺ τρώει τὰ πουλιὰ στὶς φωλιές καὶ τὶς κότες στὰ κοτέτσια; Νὰ τὸ τέλος του!

«Τὴν κακομοίρα» λέει ὁ Δῆμος. «Ποῦ νὰ τόξερε πὺς δὲ θὰ γυρίσῃ πίσω στὴ φωλιά της».

—«Ποιὸς τῆς εἶπε νὰ μᾶς φάῃ τόσο μεγάλες κότες;» εἶπε ὁ Κωστάκης.

Ὁ Γκέκας δὲν ἠσύχασε οὔτε μιὰ στιγμή. Ὅλο φουσοῦσε, ὅλο ἔσκυβε καὶ τὴ μύριζε, σὰ νὰ μὴν πιστεῦε πὺς ψόφησε.

Ἐχει ἀκούσει ἀπὸ τοὺς γέρους σκύλους, πὺς ἡ ἀλεπούδὴ κάνει κάποτε τὸν ψόφιο, κι ὕστερα σηκώνεται καὶ γίνεται ἄφαντη.

Ἄν θέλῃ καὶ τούτῃ ἐδῶ ἄς σηκωθῇ! Μὰ ὄχι, αὐτὸ δὲ θὰ γίνῃ. Ὁ Γκέκας ἔχει κάμει σωστὰ τὴ δουλειά του.

«Μπράβο, μπράβο Γκέκα!» τοῦ φωνάζουν ὅλοι καὶ τὸν χαϊδεύουν.

Πηδᾷ ἐμπρός τους, τοὺς κοιτάζει στὰ μάτια καὶ εἶναι περήφανος ὅσο κανέννας ἄλλος σκύλος.

77. Ὁ Γεροθανάσης φοβᾶται μὴ δακρύσῃ.

Ὁ Γεροθανάσης περπατεῖ ἔξω ἀπὸ τὴν καλύβα του μιλώντας μὲ τὸν Ἀντρέα, τὸ Φάνη καὶ τὸ Δῆμο. Φαίνεται πὼς ἔχουν σοβαρὴ κουβέντα.

Ὁ Γεροθανάσης ἔχει κατεβάσει τὰ κάτασπρα χοντρὰ φρύδια του. Τὸ γαλανὸ μάτι του φαίνεται ἀγριεμένο.

«Τί λέτε, παιδιά μου;» φωνάζει. «Τ' εἶν' αὐτὰ ποὺ λέτε;»

— «Μὰ εἶναι καμωμένος γιὰ γράμματα, Μπαρμπα-θανάση. ἝΑφησέ τον».

— «Νὰ πάρῃ τὰ μάτια του δηλαδή καὶ νὰ φύγῃ ἀπὸ δῶ τὸ παιδί;»

— «Ναί, νὰ πάῃ σ' ὅλο τὸ δημοτικό».

— «Σ' ὅλο τὸ δημοτικό; Μὰ τί; σοφὸ θὰ τὸν κάμω;»

Γιὰ τὸ Λάμπρο βέβαια μιλοῦν. Τὰ παιδιὰ θέλουν νὰ τὸν πάρουν μαζί τους στὸ σχολεῖο, νὰ καθίσῃ χρόνια καὶ νὰ μάθῃ τὰ γράμματα καλά. Γιατί νὰ μείνῃ τσοπάνης;

Ἦρθαν καὶ παρακάλεσαν τὸν παππού του νὰ τὸν ἀφήσῃ. Μὰ ὁ παππούς ἀγρίεψε. Τότε ὁ Δημητράκης ξετύλιξε τὸ τετράδιο τοῦ Λάμπρου.

«Κοίταξε, παππούλη, εἶπε, πὼς ἔμαθε καὶ γράφει. Εἴκοσιπέντε μέρες ἔχει ποὺ ἄρχισε τὴν ἄλφα. Καὶ ὅμως νὰ ποῦ ἑφτασε».

— «Τ' εἶν' αὐτά;» εἶπε ὁ παππούς. «Γράμματα;»

— «Ναί, εἶναι γράψιμο τοῦ Λάμπρου· αὐτὰ ἐδῶ στὸ τέλος τὰ ἔχει γράψῃ μοναχός του, μὲ τὸ χέρι του καὶ μὲ τὸ νοῦ του».

Ὁ Γεροθανάσης σήκωσε τὸ κεφάλι, διώρθωσε τ' ἄσπρα φρύδια του καὶ πῆρε τὸ τετράδιο στὰ χέρια. Τὸ κοίταξε ἀνάποδα. Ἀπὸ σεβασμὸ ὅμως τὰ παιδιὰ ἔκαμαν πὼς δὲν τὸ κατὰλαβαν.

Ὡρα πολλὴ τὸ κοίταζε. Καὶ θαύμαζε ἀπὸ μέσα του, πὼς ἔχει ἐγγόνι πὺ κατάρθωσε νὰ βάλῃ ὅλα ἐκεῖνα τὰ γράμματα στὴ γραμμὴ.

«Τί λέει ἐδῶ;» ρώτησε.

Ὁ Δημητράκης πῆρε τὸ τετράδιο καὶ τοῦ διάβασε αὐτὰ τὰ λόγια, πὺ ὁ Λάμπρος τὰ εἶχε γράψει μόνος του μὲ γράμματα μεγάλα ἴσαμε φασόλια.

«Τὴν Κυριακὴ παντρέψαμε τὴ Ἀφρόδω μας μὲ τραγούδια καὶ βιολιά· καὶ τὴ δώσαμε τοῦ Γιάννη ἀπ' τὸ Περιστέρι· καὶ μᾶς φίλησε κι ἔφυγε».

Ὁ Γεροθανάσης δὲν ἤθελε νὰ μιλήσῃ ἄλλο.

«Νὰ πᾶτε τώρα στὸ καλὸ, παιδιὰ, εἶπε, θὰ τὰ πῶ μὲ τὸν κύρ Στέφανο. Νάτος, ἔρχεται».

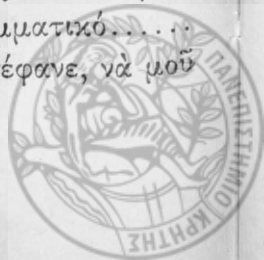
Τὰ τρία παιδιὰ ἔφυγαν. Ὁ κύρ Στέφανος πὺ ἦρθε, εἶχε κι αὐτὸς τὴν ἴδια ἰδέα.

«Μιὰ πὺ τὸ ἐγγόνι σου παίρνει ἔτσι τὰ γράμματα, εἶπε, κι ἔχει ὄρεξη γι' αὐτά, πρέπει νὰ τ' ἀποφασίσῃς.

»Ἐκεῖ κάτω θὰ τὸν προσέχωμε ὅλοι τὸ Λάμπρο. Στεῖλε τον στὸ σχολειό, πέντε, δέκα χρόνια, νὰ μάθῃ νὰ γράφῃ, νὰ λογαριάζῃ, νὰ διαβάζῃ τὰ βιβλία. Τί θὰ κερδίσῃς μ' ἓνα τσοπάνη παραπάνω;»

—«Τὸ σωστὸ εἶναι σωστό» εἶπε ὁ Γεροθανάσης. «Ἐδῶ ἀπάνω θὰ μείνῃ βλάχος σὰν ἐμᾶς. Καλὸ ἦταν νὰ βγάλουν καὶ τὰ Θανασαίικα ἓνα γραμματικό.....

»Μὰ τὸ βρίσκεις πάλι σωστό, κύρ Στέφανε, νὰ μοῦ φύγουν δυὸ ἐγγόνια σὲ μιὰ βδομάδα;»

Καὶ τὸ γαλανὸ μάτι τοῦ φάνηκε σὰ νὰ θόλωσε.

Ὁ Γεροθανάσης συνηθίζει νὰ λέη, πὼς ὁ ἄντρας πρέπει ν' ἀρπάζῃ τὴ λύπη τοῦ καθὼς τὸ ἀγριεμένο ἄλογο· ἀπ' τὸ γκέμι. Λοιπὸν τώρα δὲ τινάχτηκε λίγο, ἀπὸ τὸ φόβο μὴν πάρῃ τὴν ντροπὴ καὶ δακρύσῃ.

78. Ὁ γυρισμός.

Ἦρθε ἡ ὥρα τοῦ γυρισμοῦ.

Στρογγυλὰ σύννεφα στέκουν ἀπάνω ἀπὸ τὰ βουνά. Ἀπὸ τὴ γῆ ἀνεβαίνει φθινοπωρινὴ εὐωδιά. Σὲ λίγο θὰ ἔρθουν οἱ βροχές.

Ἀπὸ χτὲς ἐτοιμάζονται. Φτιάνουν δέματα, ράβουν μὲ τὶς σακοράφες τὰ πράματα μέσα σὲ μεγάλους σάκους, συγυρίζονται. Οἱ ἀγωγιάτες μὲ τὰ μουλάρια ἦρθαν ἀπὸ χτὲς τὸ βράδυ καὶ περιμένουν.

Σήμερα τὸ πρωὶ τὰ παιδιὰ φόρτωσαν. "Ὅταν εἶδαν τὶς καλύβες ἄδειες, ἔνιωσαν κάποια λύπη. "Ἐρχονταν στὴν πόρτα, τὶς κοίταζαν καὶ συλλογίζονταν πὼς ἐκεῖ μέσα ἔζησαν πολὺν καιρό.

"Ἐφτασε ἡ ὥρα ποῦ θὰ χωριστοῦν τὶς φτωχικὲς τοὺς κατοικίες. Τοὺς κοίταζαν θαρρεῖς καὶ κεῖνες σὰν ἄνθρωποι.

Νὰ τοὺς τώρα μὲ τὰ ραβδιά τοὺς, μὲ τὰ παγούρια τοὺς, μὲ τὰ σακούλια τοὺς, ὅπως εἶχαν ἔρθει.

«Ἐτοιμοι, παιδιά;» φωνάζει ὁ κύρ Στέφανος.

— «Ἐτοιμοι!»

— «Ἐχε γειὰ καὶ πάλι, Μπαρμπαθανάση!»

Ὁ Γεροθανάσης σηκώνει τὸ χέρι τοῦ, κάνει τρεῖς μεγάλους σταυροὺς καὶ λέει:

«Νὰ πᾶτε στὸ καλὸ, νὰ πᾶτε στὴν εὐχὴ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων».

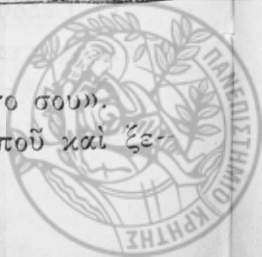
Ἔπειτα σκύβει στὸ Λάμπρο: «Λάμπρο, ἔχε τὴν εὐχή μου, κι ἄκου τί θὰ σοῦ πῶ: Νὰ γίνης καλὸς ἄν-

«Νὰ γίνης καλὸς ἄνθρωπος. . . »

θρῶπος. Νάχης τιμὴ καὶ νὰ κρατᾷς τὸ λόγο σου».

Ὁ Λάμπρος φίλησε τὸ χέρι τοῦ παπποῦ καὶ ξε-

κίνησε μὲ τ' ἄλλα παιδιὰ βιαστικός, γιὰ νὰ μὴ χάσῃ καιρό. Ὁ παππούς γύρισε καὶ κοίταξε ἄλλοῦ. Τὸ μάτι του αὐτὴ τῇ στιγμῇ δὲν ξέρομε ἂν ἔμεινε στεγνόν.

Οἱ μικροὶ ταξιδιωτὲς ποὺ κατεβαίνουν ἀπὸ τὸ Χλωρό, δὲν εἶναι οἱ ἴδιοι ποὺ εἶχαν ἀνεβῆ ἐδῶ κι ἐνάμισυ μῆνα.

Αὐτοὶ ἐδῶ ἔχουν ὥραϊο χρῶμα στὸ πρόσωπο καὶ εἶναι πολὺ πιὸ δυνατοὶ ἀπὸ κείνους.

Εἶδαν τὴ μεγάλη πλάση, ποὺ ἐκεῖνοι δὲν τὴν ἤξεραν, καὶ μέσα σ' αὐτὴ ἔζησαν μονάχοι τοὺς μέρες καὶ νύχτες.

Εἶδαν τὸ βουνό, βράχηκαν στὰ ποτάμια ποὺ βροντοῦν, πάτησαν τοὺς στοιχειωμένους βράχους, κι ἔμαθαν νὰ κινδυνεύουν ὁ ἓνας γιὰ τὸν ἄλλον.

Ὁ Φάνης ποὺ εἶχε ἔρθει τότε, ἦταν λυπημένος καὶ λιγόφυχος. Ὁ Φάνης ποὺ γυρίζει τώρα, ἔχει γερὴ καὶ ἄφοβη ψυχή.

Ὁ Ἀντρέας στὸ σχολεῖο ἦταν ἓνα παιδί. Στὸ βουνὸ νίκησε τὶς δυσκολίες καὶ κυβέρνησε τοὺς ἄλλους.

79. Ἐπειτὰ ἀπὸ χρόνια.

Ὅσοι ἀπὸ τοὺς παλιούς θυμοῦνται αὐτὴ τὴν ἱστορία, μᾶς εἶπαν πὼς ἐκεῖ στὴ χώρα φάνηκε ἔπειτα ἀπὸ χρόνια ἓνας δάσκαλος, ποὺ ἄφησε ὄνομα.

Ἐπαιρνε τὰ παιδιὰ καὶ τὰ δίδασκε κάτω ἀπὸ τὰ δέντρα.

Ὅταν δὲν ἦταν βαρυχειμωνιά, εἶχαν γιὰ σχολεῖο πότε ἓνα πεῦχο, πότε ἓναν πλάτανο.

Ἐπαιρναν τὸ βιβλίο τους καὶ διάβαζαν μαζὶ του ἀπάνω στοὺς λόφους, στὸν ἥλιο καὶ στὸν ἀέρα.

Ἀπὸ κεῖ τοὺς ἔδειχνε τοὺς γύρω τόπους, τὴ γῆ, τὸν οὐρανό, τὰ πλάσματα ὅλα. Τοὺς πῆγαινε κοντὰ στὶς ἀγελάδες, στὰ πρόβατα, στὰ γίδια, στὶς κότες γιὰ νὰ μάθουν πῶς ζοῦνε.

Τοὺς μάθαινε τὴ ζωὴ τῶν δέντρων, τῶν πουλιῶν καὶ τῶν ἐντόμων. Ὅταν ἦταν καθαρὴ ἀστροφεγγιά, τοὺς ἔδειχνε ἀπὸ ἓνα ὕψωμα καὶ τοὺς ὠνόμαζε τ' ἄστρα.

Τοὺς μάθαινε νὰ γράφουν ὅσα ἔβλεπαν στὸν κόσμον καὶ ὅσα εἶχαν στὸ νοῦ καὶ στὴν ψυχὴ τους.

Τὸ δάσκαλο αὐτὸ τὸν ἔλεγε Λάμπρο.

Ὅσο γιὰ τὸν Γκέκα δὲν ξέρομε τί ἀπόγινε. Σπάνια μαθαίνουν οἱ ἄνθρωποι τὴν ἱστορίαν τῶν σκύλων.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ
ΣΥΛΛΟΓΗ ΠΟΙΗΜΑΤΩΝ

1. Νανάρισμα.

Ὕπνε πὺν παίρνεις τὰ μικρά, ἔλα πάρε καὶ τοῦτο,
μικρὸ μικρὸ σοῦ τόδωσα, μεγάλο φέρε μού το·
μεγάλο σὰν ψηλὸ βουνό, ἴσιο σὰν κυπαρίσσι,
κι οἱ κλῶνοι του ν' ἀπλώνονται σ' ἀνατολὴ καὶ δύση.

2. Τὸ ἀηδόνι.

Μέσα στὸ δάσος περπατῶ
κι ἀκούω τὰ πουλάκια.

Κάθε κλωνὶ
καὶ μιὰ φωνή,
σὲ κάθε δέντρο μουσική,
χαρὲς καὶ τραγουδάκια.

Μὰ κεῖ πὺν ἄλλα τραγουδοῦν
κι ἄλλα κρατοῦν τὸν ἴσο,
ἓνα πουλὶ
μικρὸ λαλεῖ
σὰ νὰ τοὺς λέει: «σωπᾶτε σεῖς,
ἐγὼ θὰ τραγουδήσω!»

Σωπάσαν ὅλα... Τὸ μικρὸ
πουλὶ τ' ἀποστομώνει.

Εἶχαν λαλιά
τ' ἄλλα πουλιά,
μὰ ἓνα ἦταν μοναχὰ
ἀπ' ὅλα τους τ' ἀηδόνι.

3. Ὁ γρῖπος.

Ἔγια μόλα, ἔγια λέσα !
ὅλοι πιάστε μὲ καρδιά.
Ἔχει ὁ γρῖπος ψάρια μέσα
νὰ γεμίση ἡ ἀμμονδιά.

Καίει ὁ ἥλιος τὸ κεφάλι,
τρῶει ἡ ἄρμη τὸ κορμί·
σὰν κι ἐμᾶς στὸν κόσμον ἄλλοι
δὲν κερδίζουν τὸ ψωμί.

Ἔγια μόλα ! Δὲ μᾶς μέλει
στάχτη ὁ κόσμος νὰ γενῇ !
Νά τὸ πρῶτο τὸ βαρέλι,
πάει καὶ τὸ μισὸ σκοινί.

Μὲ βροχόχιονο, μ' ἀγέρα,
δίχως ὕπνο καὶ φαί,
στὰ σκοινιά μας νύχτα μέρα
τὴν περνοῦμε τὴ ζωή.

Ἔγια μόλα, πάρτε δίχτυ !
πιάστε σάκο στὸ γιαλό !
Ἄχ, βοριά θαλασσοπνίχτη,
δὲ μᾶς βγῆκες σὲ καλό !

Πᾶν οἱ κόποι μας τοῦ κάκου
μὲ τὴ λύσσα τοῦ βοριά
σχίστηκ' ἡ κορφή τοῦ σάκου
καὶ μᾶς ἔφυγ' ἡ ψαριά.

Ἔγια μόλα, ἔγια λέσα !
Μὲ καινούρια προκοπὴ
τὰ σκοινιὰ στὴ βάρκα μέσα
καὶ τὰ χέρια στὸ κουπί.

Μὴ δειλιᾶτε, παλικάρια,
νάν' ὁ γρῆπος μας καλὰ,
κι ἂν χαθῆκαν λίγα ψάρια
θάρθουν ἄλλα πιὸ πολλὰ !

4. Τὸ χωριό μας.

Τ' ἄσπρα σπιτάκια του ἕνα ἕνα
σκόρπια, ἀσυντρόφευτα κι ἀνάρια,
στὴ θάλασσα ἀντικρὺ ἀπλωμένα
σὰ μονοκόμματα λιθάρια,

τ' ἄσπρα σπιτάκια του κρυμμένα
μέσα σὲ πράσινα κλωνάρια,
ἡλιόφωτα, χαριτωμένα,
μικρά, ἀσβεστόχριστα, καθάρια,

πρώτη φορὰ ὅποιος τὰ θωρεῖ,
γλυκιὰ ἀνοιξιάτικην ἡμέρα,
ἀπ' τοῦ βουνοῦ τὴ ράχη πέρα,

ἡμερα ἀρνάκια τὰ θαρρεῖ,
ποὺ βόσκουνε—σκόρπιο κοπάδι—
σὲ χλωροπράσινο λιβάδι.

5. Ἡ φωτιά.

Ξάστερη νύχτα καλοκαιρινή.

Στὰ ταπεινά τους σπίτια σφαλισμένοι
ἔπνο βαθὺ κοιμοῦνται οἱ χωριανοὶ
ἀπὸ τὸ μεροδούλι ἀποσταμένοι.

Ξάφνω ξυπνοῦν, πετιοῦνται τρομαγμένοι.
Σὰν τί κακὸ μεγάλο ἔχει γενῇ;
Γιατί ἡ καμπάνα τοῦ χωριοῦ σημαίνει
καὶ σμίγει μὲ τοῦ γκιόνη τὴ φωνή;

Παιδιά, γυναῖκες, γέροι, παλικάρια,
μὲ λύχνους, μὲ δαυλοὺς καὶ μὲ φανάρια,
μισόγυμνοι, μ' ὀλότρεμη ματιά

ὅλοι θωροῦν κατὰ τὸ δάσος πέρα
μαῦρον καπνὸ καὶ φλόγες στὸν ἀέρα
καὶ κρᾶζουν μύρια στόματα: φωτιά!

---

6. Χωρισμός.

Ὡρα τοῦ χωρισμοῦ φαρμακωμένη!
Ἀνοίγεται ἡ καλύβα ἡ φτωχικὴ
καὶ μὲ θαμπὸ φανάρι φωτισμένοι
τρεῖς ἴσκιοι μαῦροι βγαίνουν ἀπὸ κεῖ.

Ἡ βάρκα στ' ἀκρογιάλι εἶναι δεμένη.
Πηδοῦν οἱ δύο στὴν πρύμνη βιαστικοί,
κι ἕνας μονάχος ἴσκιος ἀπομένει
ὄρθος στὴν ἄκρη τὴν ἐρημική.

Χάθηκε, πάει τῆς βάρκας τὸ πανί...
κι ὁ ἴσκιος—μιὰ γυναῖκα ταπεινή—
ἀργοπατώντας στὴν καλύβα φτάνει.

Κλάψτε τοὺς δυό, ποὺ πᾶν στὴν ξενιτιά,
κλάψτε καὶ κείνη, ποὺ σὲ μιὰ νυχτιὰ
τὸν ἄντρα της καὶ τὸ παιδί της χάνει.

7. Ἡ Ξανθούλα.

Τὴν εἶδα τὴν Ξανθούλα,
τὴν εἶδα ψὲς ἀργά,
ποὺ μπῆκε στὴ βαρκούλα
νὰ πάη στὴν ξενιτιά!

Ἐφούσκωνε τ' ἀέρι
λευκότατα πανιά,
ὥσαν τὸ περιστέρι
ποὺ ἀπλώνει τὰ φτερά.

Ἐστέκονταν οἱ φίλοι
μὲ λύπη, μὲ χαρά,
κι αὐτὴ μὲ τὸ μαντίλι
τοὺς ἀποχαιρετᾷ.

Καὶ τὸ χαιρετισμό της
ἐστάθηκα νὰ ἰδῶ,
ὥσου ἢ πολλὴ μακρότης
μοῦ τόκρυσε κι αὐτό.

Σὲ λίγο, σὲ λιγάκι
δὲν ἤξερα νὰ πῶ,
ἂν ἔβλεπα πανάκι
ἢ τοῦ πελάγου ἀφρό.

Κι ἀφοῦ πανί, μαντίλι
ἔχάθη στὸ νερὸ
ἔδάκρυσαν οἱ φίλοι,
ἔδάκρυσα κι ἐγώ.

8. Ὁ καλογιάννης.

Χειμώνιασε καὶ φεύγουν τὰ πουλιά·
γοργὸς ὁ γερανὸς τὰ πελαγώνει.
Ἡ φλύαρη χελιδονοφωλιά
χορτάρισε, παντέρημη καὶ μόνη.

Τοῦ σπίνου χάθηκε ἡ γλυκιὰ λαλιά,
φοβήθηκε ὁ μελισουργὸς τὸ χιόνι,
κι ἡ σουσουράδα στὴν ἀκρογιαλιά
δὲν τρέχει, δὲν πηδᾷ, δὲν καμαρώνει.

Στῆς λυγερῆς τ' ὀλόξερο κλαδί,
τοῦ φθινοπώρου φτωχικὸ παιδί,
ὁ καλογιάννης πρὸς ἄχαρος προβάλλει.

Μὲ λόγια σιγαλὰ καὶ ταπεινὰ
μικρὸς προφήτης φτερωτὸς μηνᾷ
τὴν ἀνοιξη, ποὺ θὰ γυρίση πάλι.

9. Ὁ Γκιόνης.

Ἦταν δυὸ ἀδέρφια πάντ' ἀγαπημένα
πρόβατα βοσκοῦσαν σ' ἄρχοντα μεγάλο·
Γκιόνη λὲν τὸν ἕνα,
Δῆμο λὲν τὸν ἄλλο.

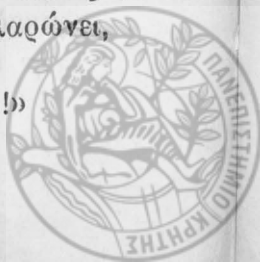
Κάποια μέρα ὁ Γκιόνης δυὸ ἀρνάδες χάνει·
ψάχνει, δὲν τίς βρίσκει, τριγυρνᾷ καὶ κλαίει·
Ἔρχεται σιτὴ σιάνη,
τ' ἀδερφοῦ τὸ λέει.

Βρέθηκε καὶ κεῖνος στὴν κακὴ του ὥρα·
ἄδικα χολιάζει, σὰ θεριὸ θυμώνει,
τὸ μαχαίρι φόρα!
καὶ τονὲ σκοτώνει.

Οἱ ἀρνάδες ἦρθαν στὸ κοπάδι πάλι
κι ὁ φονιάς τίς βλέπει, στέκεται κλαμένος.
Γέρνει τὸ κεφάλι
μετανοημένος.

Κι ὁ Θεὸς τὸν εἶδε ποὺ χτυπᾷ τὰ στήθη
κλαίει νύχτα μέρα, θέλει νὰ πεθάνη,
καὶ τὸν ἐλυπήθη
καὶ πουλὶ τὸν κάνει.

Καὶ γι' αὐτὸ τὸ βράδυ, ἅμα σκοτεινιάζει,
τὸ πουλὶ θλιμμένο στὸ δέντροι κλαρώνει,
κι ὅλη νύχτα κράζει:
«Γκιόνη, Γκιόνη, Γκιόνη!»

ΤΣΙΡΙΤΡΟ

Στίχοι Ζαχαρία Παπαντωνίου Μουσική Γ. Λαμπелές

Πιάνο.

Τραγουδι.

Σέ μιὰ ρογακίστα - φύ - λι   ἔ - πεσαν ὀκτώσπουρ -
Πώ πώ πώ πώ φαγο - πό - τι   σέ μιὰ ρογακαίλω -

γι-τες κ'έτρω-γώ-πι-ναν οἱ φί-λοι τσίρι
 -νή φαγο-πό-τι σέ μία ρό-γα τήνά-

τί-ρι τσί-ρι-τρό- κ'έ κτυπούσανε τίς μὲν τε κ'έκου
 -φήκανά-δεια-νή. κ'έ-μεθύσαν κ'όλη μέρα πάνε

-νούσαν τίς οὐ-ρέα κ'είχα-νε χα-ρές καὶ γε- - Λιακείχαν
 δῶ-θε πᾶ-νε πέ-ρα τραγουδῶντας τὸν α-ε- - ρα τσίρι

γέ-λια καὶ χα-ρές τσίρι τί ριτσίριτρότσιρι τίρι τσίρι
τί ρι τσί ρι τσό

The first system of the musical score consists of a vocal line on a single staff and a piano accompaniment on a grand staff (treble and bass clefs). The vocal line begins with a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a 2/4 time signature. It contains two measures of music, each followed by a 7/8 time signature. The piano accompaniment also starts with a treble clef, a key signature of one sharp, and a 2/4 time signature, with the bass line starting in 7/8 time. The lyrics are written below the vocal staff.

τρότρίτρότρίτρό Τραλαλατραλα κ'έκτυ-

The second system continues the musical piece. The vocal line has two measures, each followed by a 7/8 time signature, and then a final measure. The piano accompaniment follows the same pattern. The lyrics are written below the vocal staff.

πούσανε τίς μύ-τετραλαλατραλαλαλα

The third system of the musical score consists of a vocal line and a piano accompaniment. The vocal line has two measures, each followed by a 7/8 time signature, and then a final measure. The piano accompaniment follows the same pattern. The lyrics are written below the vocal staff.

λα κ'ἔκου-νοῦσαν τίς οὐ-ρές

τραλαλαλαλα. κ'ἔιχα-νε χαρές και γέ-λια κ'ἔιχαν

cresc.

γέ-λια και χαρές τραλαλαλατρα λα λα

Ο ΚΟΚΟΡΑΣ

Στίχοι Ζ. Παπαντωνίου

Μουσική Χαρίκλειας Καλομοίρη.

Γοργα.

Τραγούδι

Πιάνο.

p

Ένας κόκο-ρας όλάσπρος

μέ ψη-λό λει - ρί κα-μα-ρώ-νει

καί φουσκώνει καὶ λιλιά φο - - ρεῖ

The first system of the musical score consists of a vocal line and a piano accompaniment. The vocal line is written on a single staff in G major (one sharp) and begins with a half note G4, followed by quarter notes A4, B4, and C5, then a half note D5, and finally a quarter rest. The piano accompaniment is written on two staves (treble and bass clef) and features a rhythmic pattern of eighth and sixteenth notes, with a final quarter rest.

καὶ θαρρεῖ πῶς τὸ κο-τέτσι μόλις τὸν χω-ρεῖ

mf

The second system continues the musical score. The vocal line begins with a half note G4, followed by quarter notes A4, B4, and C5, then a half note D5, and finally a quarter rest. The piano accompaniment features a rhythmic pattern of eighth and sixteenth notes, with a final quarter rest. A dynamic marking of *mf* (mezzo-forte) is placed at the beginning of the piano part.

καὶ θαρρεῖ πῶς τὸ κο-τέτσι μόλις τὸν χω-ρεῖ.

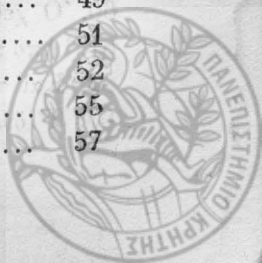
f

The third system concludes the musical score. The vocal line begins with a half note G4, followed by quarter notes A4, B4, and C5, then a half note D5, and finally a quarter rest. The piano accompaniment features a rhythmic pattern of eighth and sixteenth notes, with a final quarter rest. A dynamic marking of *f* (forte) is placed at the beginning of the piano part.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	σελ.
1. Οἱ τρεῖς φωτιές	5
2. Τὸ γράμμα τοῦ Ἀντρέα	7
3. Τὸ ξεκίνημα.....	9
4. Οἱ μικροὶ ταξιδιωτὲς ἀνεβαίνουν τὸ βουνό.....	14
5. Τὸ τραγούδι τοῦ Μπαρμπαφώτη	16
6. Τὰ παιδιὰ κοιτάζουν τὸ νερὸ τῆς Ρούμελης	17
7. Καταστροφή στὰ κουλούρια τοῦ Φουντούλη	18
8. Τὰ μουλάρια ξέρουν ποῦ θὰ φᾶνε οἱ ταξιδιωτὲς	19
9. Ἡ βρύση	19
10. Ἡ πρώτη βραδιά στὸ δάσος	21
11. Ἀστρα, γρύλοι, καὶ κουδούνια	24
12. Τὰ παιδιὰ σχηματίζουν κοινότητα	25
13. Πόλεμος μ' ἓνα μαντρόσκυλο.....	28
14. Ἐνα βλαχόπουλο ποῦ δὲ λέει πολλὰ λόγια	30
15. Ἡ βλαχοπούλα μιλεῖ στὰ παιδιὰ	31
16. Τὸ πρῶτο συσσίτιο	34
17. Οἱ ἐπιγραφὲς τοῦ Καλογιάννη	36
18. Συγκοινωνία μὲ κατοικημένους τόπους	37
19. Προμηθεύονται ἐργαλεῖα γιὰ τοὺς δρόμους	39
20. Τὰ παιδιὰ φτιάχνουν δρόμους	41
21. Ἐρχεται ἡ ἄλεπού.....	44
22. Τὰ ἑπτὰ μικρὰ στὸ κυνήγι τῆς κότας.....	46
23. Οἱ νοικοκυραῖοι παίρνουνε ἴδηση.....	49
24. Οἱ Ζαβοπαναγῆδες.....	51
25. Ἡ γριὰ Χάρμainera	52
26. Ὁ Λάμπρος ὁδηγεῖ τὸ κοπάδι.....	55
27. Ἐνα σχολεῖο ἐκεῖ ποῦ δὲν τὸ περιμένε κανένας	57

	σελ.
28. Τί εἶδε ὁ Λάμπρος ὅταν τελείωσε τὸ μάθημα	60
29. "Ενας δάσκαλος στὴν κοινότητα	60
30. Στοὺς ἴσκιους τῶν δέντρων	61
31. 'Ο Γεροθανάσης	62
32. "Ενας ἐθελοντὴς χωροφύλακας γιὰ τὴν ἄλεπού	64
33. "Ενα ξαφνικὸ ἐπεισόδιο	66
34. 'Ο ἄνθρωπος ποὺ τρώει τὸ δάσος	68
35. Τὰ παιδιὰ εἰδοποιοῦν τοὺς χωροφύλακες	69
36. Τὸ πληγωμένο πεῦκο	71
37. Τὰ παιδιὰ γίνονται δασοφύλακες	73
38. Δασοφύλακες, γρηγορεῖτε !	74
39. Οἱ δεντροκόποι δὲν πέρασαν καλὰ	74
40. Τὸ μαῦρο τραγάκι	76
41. Τὸ τραγούδι τῆς 'Αφρόδως	78
42. 'Η ἱστορία τοῦ Γιάννη ἀπὸ τὸ Πουρνάρι	79
43. 'Η κατάρρα τοῦ πεύκου	81
44. Στὴ Ρούμελη	84
45. 'Ο μεθυσμένος μυλωνάς	87
46. Στὸν ἔλατο	89
47. Γιὰ τὸν ἥλιο ποὺ βασιλεύει	93
48. 'Ο Φάνης ὁλομόναχος	97
49. Μεγάλῃ ἀνησυχίᾳ στὶς καλύβες	99
50. Περπατοῦν γιὰ τὸ Φάνη	101
51. Τὰ δῶρα τῆς ἡμέρας	104
52. 'Ο 'Αραπόβραχος	107
53. Καλὴ νύχτα, γερο-'Αράπη !	110
54. 'Ακόμη κι ὁ Γκέκας εἶναι γελαστός	113
55. 'Ο Θύμιος ὁ κουδουνάς ἀπὸ τὰ Σάλωνα	114
56. 'Ο Φουντούλης ἄρρωστος	115
57. 'Ο Κωστάκης μ' ἓνα παπούτσι	117
58. 'Ο λύκος	120
59. Μιὰ μικρὴ τελετὴ στὸ δάσος	125
60. 'Ο χεῖμαρος	127
61. 'Απὸ ποῦ ἔρχεται τὸ νερό	130
62. Καὶ τὰ δέντρα πονοῦν	131
63. Τ' ὄνειρο τοῦ χωριάτη	131

Σελ.

64. Τὰ πεθαμένα δέντρα	135
65. Στὸ νεροπρίονο	137
66. Τὸ τραγούδι στὸ νέο καράβι.....	139
67. Ὁ Σπύρος βρίσκει κάτι χρήσιμο	142
68. Ἡ θύελλα	142
69. Ἡ θύελλα στὶς καλύβες τῶν παιδιῶν	145
70. Ἐνα μήνυμα	147
71. Στὸ μοναστήρι	148
72. Ἐσπερινός	150
73. Ἀπόδειπνο.....	152
74. Λειτουργία	153
75. Ὁ γάμος τῆς Ἀφρόδως	154
76. Ὁ Γκέκας ἔκαμε ὅ,τι ἔπρεπε	159
77. Ὁ Γεροθανάσης φοβᾶται μὴ δακρύση	163
78. Ὁ γυρισμός	165
79. Ἐπειτα ἀπὸ χρόνια	167

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

1. Νανάρισμα, δημοτικό.....	170
2. Τὸ ἀηδόνι, Α. Βλάχου	170
3. Ὁ γρίπος, Γ. Δροσίνη	171
4. Τὸ χωριό μας, Γ. Δροσίνη	172
5. Ἡ φωτιά, Γ. Δροσίνη	173
6. Χωρισμός, Γ. Δροσίνη	173
7. Ἡ Ξανθούλα, Δ. Σολωμοῦ.....	174
8. Ὁ Καλογιάννης, Γ. Δροσίνη	175
9. Ὁ Γκιόνης, Γ. Δροσίνη	176

Ποιήματα ὑπάρχουν ἀκόμη στὴν ἱστορία

«Τὰ ψηλὰ βουνά» τ' ἀκόλουθα:

1. Τὸ τσιριτρό, Ζ. Παπαντωνίου	21
2. Καλότυχά εἶναι τὰ βουνά, δημοτικό	46

	Σελ.
3. Ο κόκορας, Ζ. Παπαντωνίου.....	50
4. Ἀπόψε νειρευόμουνα, δημοτικό	78,147
5. Ἡ κατάρα τοῦ πεύκου, Ζ. Παπαντωνίου	81
6. Τραγούδια τοῦ γάμου, δημοτικό	157,158

ΜΟΥΣΙΚΗ

Τσιριτρό	177
Ὁ κόκορας.....	181

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Υπουργείον

Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων

Ἐρ Ἀθῆναις τῇ 10/9/29

Ἀριθ. } Πρωτ. 44451
} Διεκ.....

Πρὸς

τὸν κ. Ζαχ. Παπαντωνίου.

Ἄξιότιμον ὑμῖν ὅτι δι' ἡμετέρας ταυταρίθμου ὑποφάσεως ἐκδόσεως τῇ 7ῃ Σ]βρίου 1929 καὶ αὐθημερὸν καταχωρισθείσης ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 99 (τεῦχος Β') φύλλῳ τῆς Ἐφημ. τῆς Κυβερνήσεως ἐνεκρίθη τὸ ὑφ' ὑμῶν συγγραφέν βιβλίον «ΤΑ ΨΗΛΑ ΒΟΥΝΑ» Ἀναγνώστικὸν Γ' τάξεως δημοτικοῦ σχολείου κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ νόμου 3428 διὰ μίαν τριετίαν ἀρχομένην ἀπὸ τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1929—1930 ὑπὸ τὸν ὅρον, ὅτι κατὰ τὴν ἐκτύπωσιν ἐκτελεσθῶσιν αἱ ὑπὸ τῆς ἐπιτῆς ὑποδειχθεῖσαι τροποποιήσεις αἱ διατυπωθεῖσαι ἐν τῇ σχετικῇ αἰτιολογικῇ ἐκθέσει αὐτῆς τῇ δημοσιευθείσῃ ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 88 τῆς 31ης Ἰουλίου 1929 (Τεῦχος Β') φύλλῳ τῆς Ἐφημ. τῆς Κυβερνήσεως.

Ὁ Υπουργὸς

Κ. ΓΟΝΤΙΚΑΣ

Τὰ διδακτικὰ βιβλία, τὰ πωλούμενα μακρὰν τοῦ τόπου τῆς ἐκδόσεώς των ἐπιτρέπεται νὰ πωλῶνται ἐπὶ τιμῇ ἀνωτέραν κατὰ εἴκοσι τοῖς ἑκατὸν τῆς κανονισθείσης πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς δαπάνης συσκευῆς καὶ τῶν ταχυδρομικῶν τελῶν. (Ἄρθρον 2 Διατάγματος «περὶ τοῦ τρόπου τῆς διατιμῆσεως διδακτικῶν βιβλίων καὶ χορηγίας ἀδείας κυκλοφορίας αὐτῶν», τῆς 26 Ἰουλίου 1929)

